

Universitätsbibliothek Paderborn

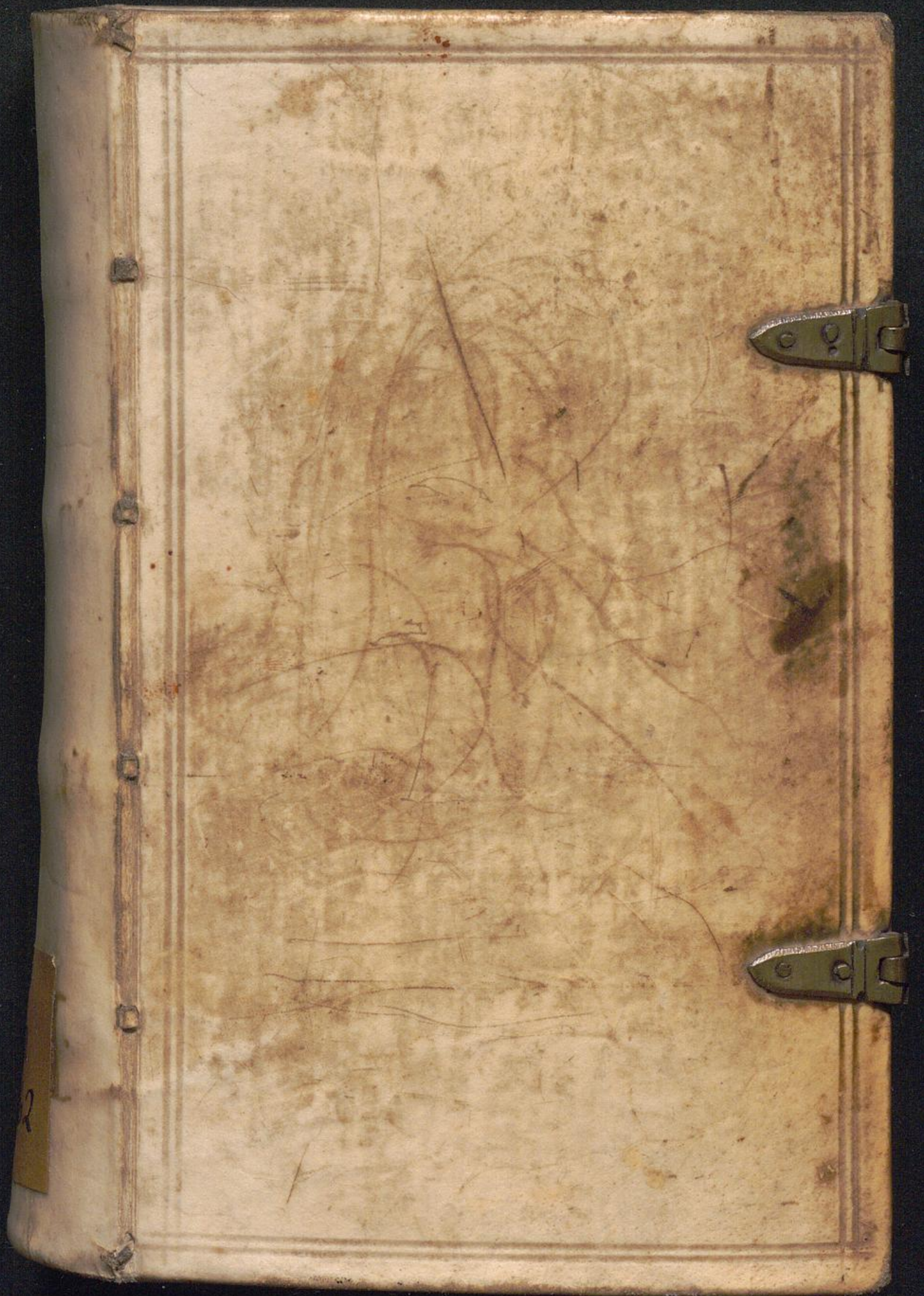
Instructio practica ...

De Conversatione Apostolica - A Curatoribus Animarum piè & fructuosè instituenda ; Complectens varios & solidos modos juvandi & consolandi diversorum Statuum Personas afflictas, præcipuè aegras & captivas ...

Lohner, Tobias

Dilingæ, 1680

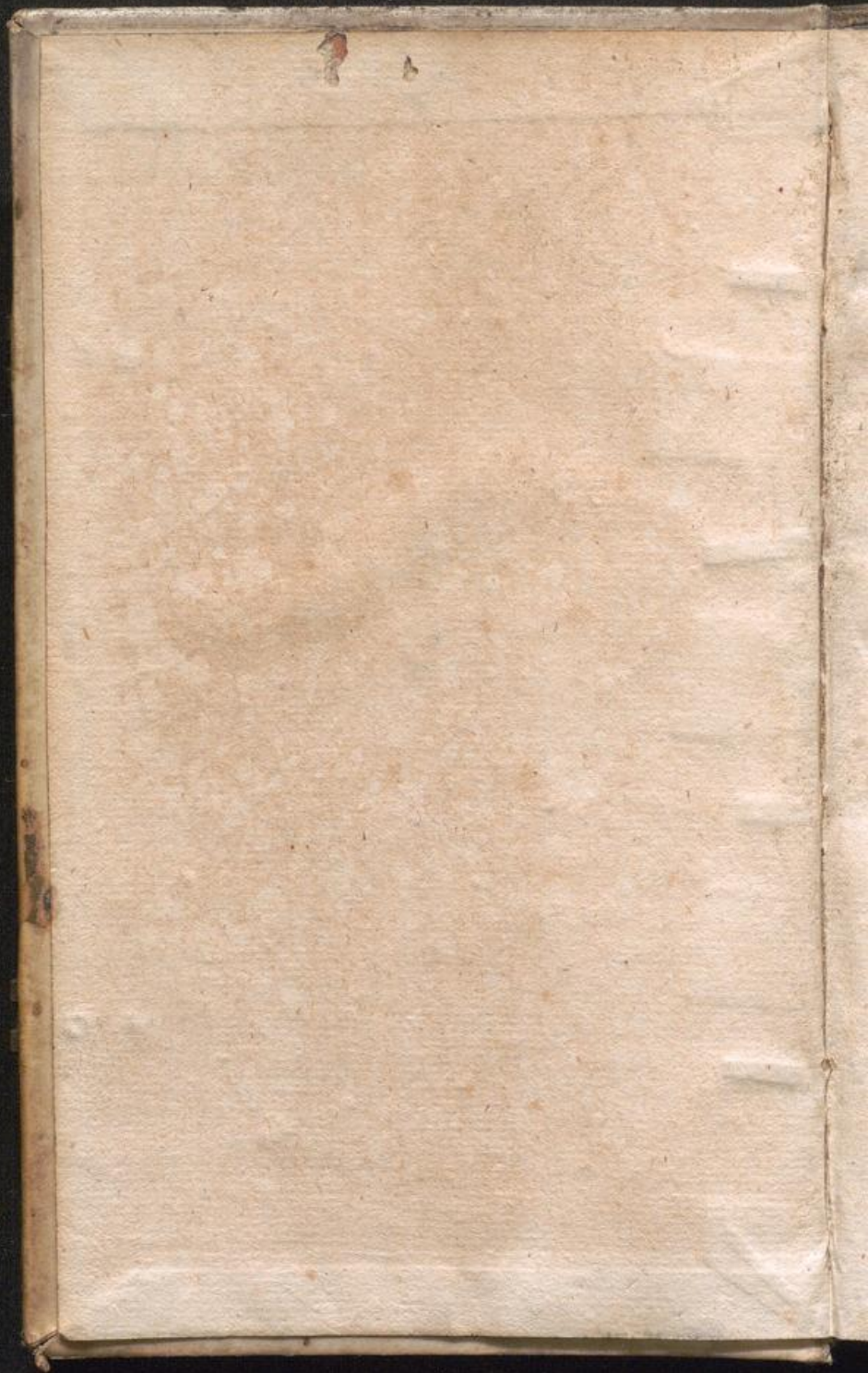
[urn:nbn:de:hbz:466:1-49274](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-49274)

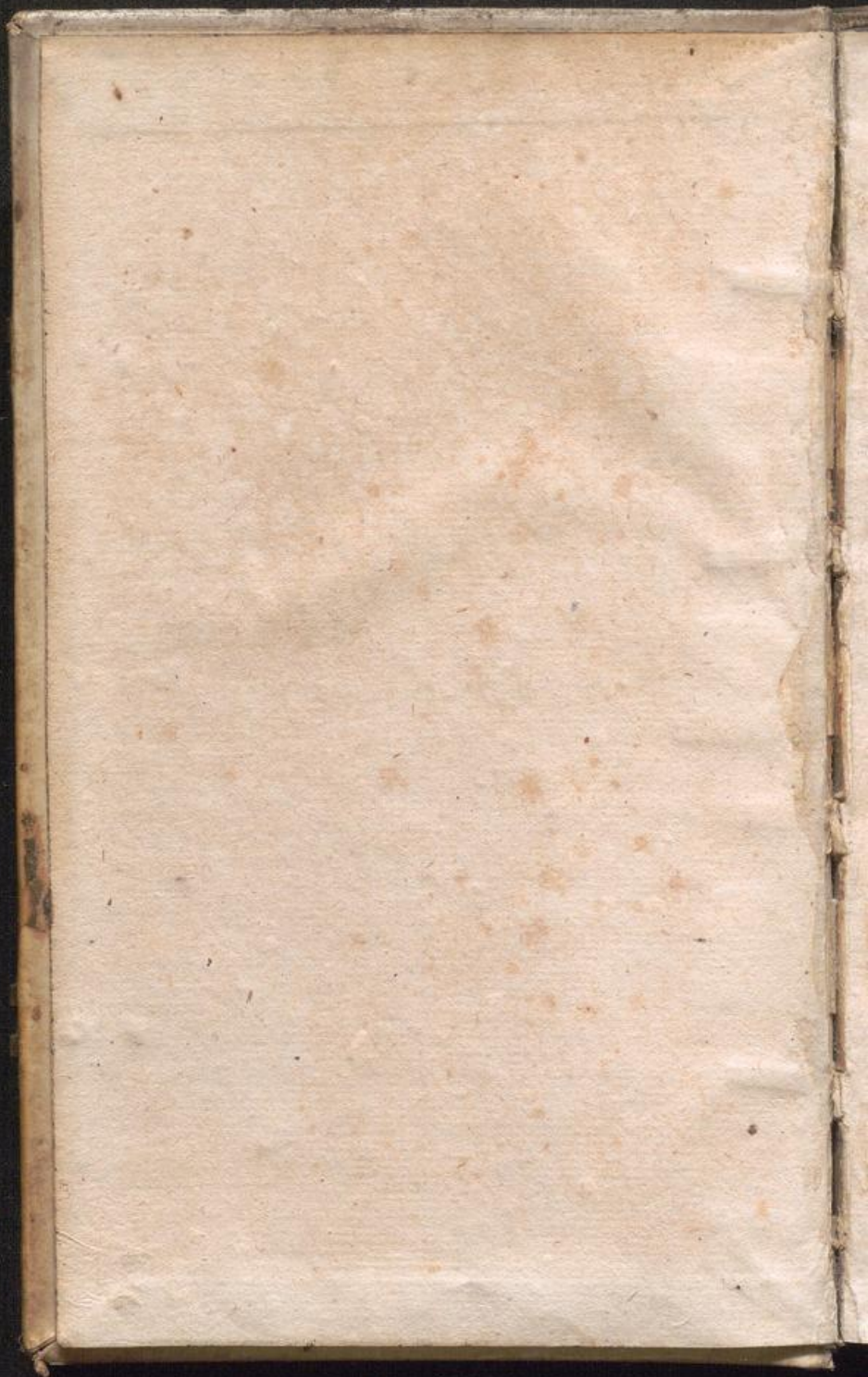
Ch. 28626

J. VII
8.

INSTRUCTIO
PRACTICA
TERTIA
DE CONVER-
SATIONE
APOSTOLICA

*A Curatoribus Animarum pie &
fructuose instituenda.*

Complectens varios & solidos modos juvandi
& consolandi diversorum Statuum Personas
afflictas, præcipuè ægras & captivas.

*AD TIRONUM SACERDOTUM
potissimum utilitatem atque instructionem ex varijs
Authoribus collecta, & publicæ luci data.*

Collegii Socijs à Jesu Paderbornæ

R. P. TOBIA LOHNER,
SOC. JESU SACERDOTE.

EDITIO TERTIA.

*Cum Gratia, & Privilegio Sacræ Ces. Majestatis,
Et facultate Superiorum.*

D I L I N G Æ,

Typis & Sumptibus JOANN. CASPARI BENCARD,
Bibliopolæ Academici.

Per FRIDERICUM SEVERINUM GROCH.

Anno M. DC. LXXX.

UNIVERSITÄT

PADERBORN

DE

CONVER

SATIONE

A

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

*ADMODVM REVERENDO,
NOBILI, ET CLARISSIMO DOMINO*

MICHAELI RUEPRECHT
SS. THEOL. ET SS. CAN. DOCTORI,
REVERENDISSIMI AC CELSISSIMI
PRINCIPIS AC EPISCOPI AUGUSTANI
Consiliario, nec non inclytæ Collgiatæ Ecclesiæ
D. Petri Dilingæ Decano & Parocho, ac
Ruralis Capituli Decano.

*ADMODVM REVERENDO, NOBILI
ET CLARISSIMO DOMINO*

GEORCIO LOHR,
SS. THEOLOGIÆ DOCTORI,
PAROCHO ET DECANO
LAVINGANO.

*ADMODVM REVERENDO, NOBILI,
ET CLARISSIMO DOMINO*

JOANNI CASIMIRO RÖLS,
SS. THEOL. DOCTORI, PAROCHO
ET DECANO DONAWERDANO.

Admodum Reverendo, & Spectatissimo Domino

M. GEORGIO BAURSCHMID, PA-
ROCHO ET DECANO HÖCHSTADIANO.

Admodum Reverendo Prænobili & Spectatissimo D.

ALBANO ONUPHRIO SINGHERR
DE SINGHERN, PAROCHO HOLZ-
HEMENSI, ET DECANO WERTTINGANO.

Dominis meis Colendissimis & Observandissimis.

INter laudabiles, quas Magistri in tradendis Artibus suis adhibere consueverunt, industrias, ea semper non postrema mihi est visa, quâ traditas à se regulas, ut altiùs mentibus Discipulorum imprimant, exemplis ad earum amissim peritissimè fabricatis conantur illustrare, non ignari videlicet, validiora esse exempla, quàm verba, & plenius, efficaciusque opere doceri, quàm voce, cum non difficile æstimetur, quod jam factum conspicitur, ut sapienter Sanctissimus Præsul Ambrosius advertit. Atque hæc nempe (ut plures alias, ac privatas rationes præteream) præcipuè causa me impulit, ut libellum hunc, saluberrimas de modo fructuosè cum Proximo conversandi doctrinas complectentem, sub Vestris potius, quàm alterius cujusquam auspicijs in lucem prodire, typisque mandari voluerim. Cum enim easdem doctrinas, non nudè duntaxat simpliciterque propositas, verùm etiam in vivo quodam ac genuino exemplari dilucidè expressas proponere cuperem, in meipso verò velut Discipulo ejusmodi ideas non invenirem, hoc unum supererat, ut easdem à veteranis quibusdam, atque in hac ipsa Arte exercitatissimis Magistris emendicaret: nec verò ijdem diu mihi

quæ-

DEDICATORIA.

quærendi fuerunt; nam dum Zelum, dexteritatemque vestram in instruendis, animandis, consolandis, & curandis ovibus vestris planè singularem, quam ob longam vobiscum consuetudinem intimè perspectam habeo, animo repetere, usque adeò doctrinas, quas in præsentem libellum ex variorum Authorum libris, instructionibusque selectas congeffi, ad vivum expressas & adumbratas reperi, ut meritò DD. VV. velut pulcherrimas Artis hujus Ideas fronti ejusdem præfigere, illaque sacræ paginæ verba: *Aspice, & fac secundum Exemplar, quod tibi monstratum est*: subjungere me posse existimarem. Patiamini ergo, Viri Clarissimi & Honoratissimi, ut memorata Vestra in Proximis juvandis, consolandisque dexteritas, charitatisque, quàm hætenus non nisi propriæ Vestræ, eaque paucæ expertæ sunt oviculæ, deinceps per libellum hunc pluribus proposita ac deprædicata, in plurium quoque solatium cedat ac emolumentum. Hanc unicam sanè exhibiti per has paginas honori Vestro, nominique dedicatas obsequij vicissitudinem expeto, & exspecto, ut & tenue hoc mei erga Vos affectûs & observantiæ argumentum benevolo, ut offertur, animæ accipiatis, & doctrinarum à me in libello isto traditarum usum, praximque sedulam, quam

EPIST. DEDICAT.

ipfi hætenus tanto multorum solatio, fructuque
constanter tenuistis, etiam subjectis Vestris Sa-
cerdotibus autoritate Vestra atque exemplo, si
videbitur, commendetis; quod quidem tantò
audaciùs à Vobis peto, quantò meliorem hæc ra-
tione Vobis occasionem offerri video, ut, quos
Zelosis Vestris adhortationibus, exemplisque
præclaris præsentibus semper instruere, animarè-
que pro voto non potestis, per doctrinas hæc, re-
gulatque, velut effigiem Vestram in libello
hoc clarissimè expressam, absentes erudiatis, &
excitetis. Interea, ut DEVS Ter Optimus DD.
VV. in suam majorem Gloriam, in insigne Ec-
clesiæ Catholicæ incrementum, & Ovium sua-
rum optatissimum solatium diu sospites & inco-
lumes conservare, & manipulorum tam spiri-
tualium, quàm temporalium copioso proven-
tu benedicere ac recreare dignetur, ex animo
voveo, precorque. Dilingæ Calendis Februa-
rij, Anno M. DC. LX XVII.

DD. VV.

*Infirmus in Christo, &
addictissimus servus*

TOBIAS LOHNER S. J.

PROOEMIUM.

Gratia conversandi cum Proximo est singulare quoddam donum gratis datum, & à concionandi talento multum distinctum, quo per privata colloquia spiritualia Homines ad DEVM reducuntur; estque hoc donum merito permagni semper aestimatum ab Apostolicis viris, utpote quod multas ob causas paulò post infra referendas majorem longè, quàm ipsæ etiam Conciones utilitatem ac efficaciam affert ad animas DEO lucrandas, uti exemplo suo præclare Zelosissimus & laudatissimus Societatis nostræ Operarius P. Petrus Faber confirmavit, de quo sic loquitur Nicolaus Orlandinus l. 9. Hist. Soc. Dicebat interdum ad Populum, sed in congressu, familiarique colloquio vis major. In hoc ille ponebat omnia, in hoc hærebat, & habitabat. Hinc, ut idem Author l. 3. n. 29. testatur, nullas prætermittebat occasiones serendæ pietatis. Indagabat vias omnes omnibus consulendi, & quocumque ingrediebatur, omnem sermonis occasionem intentâ mente captabat: quin intempestivæ se nonnunquam taciturnitatis accusans, cujus vitio plurima saltem bona fieri desinerent, quæ facta ab Homnibus salutem parerent, statuit in posterum accuratius interiori parere voci, & monentem spiritum exaudire, nunquam ut verbo parceret, sed in omni congressu atque convictu curaret, quæ singulis diceret, & quemadmodum unumquemque moneret, ut, quisquis se ei jungeret, quasi è salis tactu æterna vitæ sapore condiretur. Bellissimum quippe dicebat esse, & omnibus curam alienæ salutis gerentibus proprium, relinquere in omnibus donum.

unibus.

PROOEMIUM.

mibus, quò divertunt, vestigium aliquod sanctitatis. Ubique colligendum, cum debitores sint omnibus, & ubique eos spectet. DEVS, cuius ipsi Famuli atque Administratores existunt.

Unde meritò ad hanc artem addiscendam totis viribus incumbere debent omnes ij, qui & ipsi aliquando curam Animarum suscipere decreverunt. Quia verò Ars ista ob multa, quæ in ea exercenda plerumque intervenire solent, impedimenta & pericula per se satis difficilis est, atque adeò non nisi longâ experienciâ, aut certè præceptis per similem experienciam haustis addisci potest, operæ pretium futurum visum est, si, quæ zelosissimi quique, expertissimiq; Animarum Curatores eum in finem nobis tradiderunt, præcepta in breve compendium redigerem, id quod præsentì libello efficere conabor, quem proinde in duas partes dividam, & priorè quidem, quid ad Apostolicam Conversationem in communi requiratur, explicabo; in posteriore verò, quid circa varias Conversationes cum particularibus Personis ritè ac fructuosè instituendas observandum sit, paulò fusiùs demonstrabo. Faxit DEUS, ut sicut labor hic ad DEI majorem gloriam, Animarumque salutem unicè dirigitur, ita doctrinæ in libello hoc contentæ ab Animarum Curatoribus non modo benevolè suscipiantur, sed studiosè etiam ad eundem finem efficacius, copiosiusque consequendum practicentur.

PARS

P A R S I.

DE CONVERSATIONE
APOSTOLICA IN
COMMUNI.

E hac senæ potissimum quæstiones resol-
vendæ sunt. 1. Quid, & quotuplex sit
Conversatio Apostolica. 2. Quàm fru-
ctuosa, atque ad animarum salutem pro-
curandam efficax sit. 3. Quomodo insti-
tuenda sit. 4. Quibus instrumentis ad eam
ritè instituendam utendum sit. 5. Quibus motivis excitan-
dus sit zelus, seu fervor ad eam alacriter peragendam neces-
sarius. 6. Quæ impedimenta præcipuè impediunt fructuo-
sam Conversationem, & quomodo removenda sint. Quæ
omnes quæstiones sequentibus sex capitibus paulò fusiùs re-
solventur.

C A P U T I.

QVID ET QVOTVPLEX SIT CON-
VERSATIO APOSTOLICA.

N On est animus agere hoc loco de Conversatione latissi-
mè accepta, prout scilicet etiam profanam, seu ad po-
liticos fines tendentem Conversationem includit; sed de illa
duntaxat, quæ ad spiritualem animæ salutem ordinatur, & ab
Apostolicis viris, seu ijs, qui curam animarum susceperunt,
institui consuevit, & rectè sic definiri videtur posse: *Est mo-
dus agendi cum Proximo privatus, atque ad anima salutem
procurandam ordinatus.* Cujus definitionis bonitas ex brevi
potiorum partium explicacione clariùs patebit. Dicitur
itaque primò. *Modus agendi*; quia, licet conversatio potif-
simùm sermone perficiatur, interdum tamen etiam alias
actiones, v. g. auditionem, aliáque obsequia à sermone di-
stincta includit. Dicitur secundò. *Cum Proximo*; Ut ab
Instruct. III. A Ora-

2 *De Conversatione Apostolica in communi.*

Oratione distinguatur, quæ modus agendi cum DEO rectius dicitur. Dicitur tertio. *Privatus*: Ut à Concionibus, Exhortationibus, & similibus actionibus, quæ publicè, & cum Communitate potius, quàm privatis Personis instituuntur, distinguatur. Dicitur quarto. *Ad salutem animæ procurandam ordinatus*: Ut profana & politica Conversatio excludatur, quæ ad recreationem duntaxat, vel alium naturalem, atque politicum finem ordinatur.

Atque ex hac definitione facilè quoque nunc responsio ad alteram quæstionis in titulo propositæ partem patet, quatuorplex nempe sit Conversatio; cum enim varij sint fines particulares, ob quos Conversatio talis cum Proximo suscipitur, varias quoque species Conversationis oriri necesse est, quæ tamen ad senas ferè, velut præcipuas revocari possunt, quarum prima est *Visitatio amica*, quâ Personæ privatæ ad nulum propemodum alium finem, quàm ad conciliandam aut conservandam eorum benevolentiam, per quam facilè & expeditius animarum salus procuretur, visitantur, uti non rarò Viri Apostolici cum magno fructu & lucro animarum facere consueverunt, quemadmodum infra in secunda parte ostendetur. Secunda est *Instructio Spiritualis*, quâ seu Fideles, seu Infideles in rebus ad animæ salutem pertinentibus instruantur. Tertia est *Consolatio opportuna*, quâ Personæ interius afflictionibus oppressæ variis doctrinis & veritatibus supernaturalibus opportunè suggestis, aut certè in memoriam revocatis ad pristinam animi quietem, lætitiàmque reducuntur. Quarta est *Curatio spiritualis*, seu *Conversio*, quâ vel inveterati Peccatores ad spem, & curam salutis suscipiendam excitantur, vel ij, qui graves inimicitias fovere sunt soliti, ad pacem & amicitiam cum Inimicis redintegrandam inducuntur. Quinta est *Captivorum*, sive ad carceris duntaxat pœnam, sive ad ipsum etiam mortis supplicium æquanimiter sustinendum *zelosa roboratio*. Sexta denique est *ægrorum & moribundorum* ad morborum dolores ac molestias patienter sufferendas, aut ipsam etiam, si DEO visum fuerit, mortem piè ac Christianè obeundam *solida, prudensque dispositio*, de quibus singulis speciebus specialia, & perquam salutaria præcepta in secunda hujus Instructionis parte suggerentur.

CAPUT II.

QVAM FRVCTVOSA, ATQVE AD ANI-
MARVM SALVTEM EFFICAX SIT APO-
STOLICA CONVERSATIO.

I. **E**T si non pauca, nec levia argumenta afferri possent ad utilitatem ac efficaciam Apostolicæ hujus Conversationis demonstrandam, nullum tamen ex ijs efficacius jure merito censi debet, quàm si ostendatur, majorem ex illa, quàm ex ipsis etiam Concionibus seu Verbo DEI prædicato fructum, utilitatèque reportari; cum enim tanta sit Concionum ad animos permovendos efficacia ac aptitudo, ut S. Paulus ad Hebræos c. 4. dicere ausus sit: *Vivus est sermo DEI, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertingens usque ad divisionem animæ ac spiritûs, compagum quoque ac medullarum*; magnam sanè Conversationi Apostolicæ virtutem ac efficaciam inesse oportet, si ipsis etiam Concionibus efficacior, atque ad salutem animarum procurandam aptior esse demonstraretur; sic autem revera rem se habere, tum ipsa quotidiana experientia confirmat, tum sequentibus tribus rationibus non obscurè ostenditur, ac probatur.

II. Nam primò à Concionibus multi per negotiorum, servitorumque occupationes, ut Famuli, Mercatores, Rustici; vel per corporis infirmitates ac miseras, ut ægri; vel per vinculorum potentiam, ac carceris claustra, ut captivi impediuntur, ad quos tamen omnes non difficilis est aditus per privatam Conversationem; unde ad hanc præcipuè referri potest illud Homini parabolici cœnam magnam apparantis mandatum, quo servo suo Luc. 14. dicebat: *Exi cito in plateas & vicos civitatis, & pauperes, ac debiles, & cacos, & claudos introduc huc. Et iterum: Exi in vias, & sepes, & compelle intrare, ut impleatur domus mea.*

III. Secundò in Concionibus vix unquam materia singulorum Auditorum Genio ac necessitati applicari potest; & præterea non rarò etiam ea, quæ dicta sunt, non satis intelliguntur, quæ duo impedimenta in privata Conversatione minimè reperiuntur; in hæc enim, sicut cuivis con-

4 De Conversatione Apostolica in communi.

cessum est, suam necessitatem & ignorantiam sine rubore explicare, & quæ non sufficienter intellexit, per iteratas quæstiones ampliùs indagare; ita & Conversatori facilè est, doctrinam Auditoribus suis applicare, & per frequentiore[m] repetitionem profundiùs, firmiùsque eorum mentibus imprimere; unde in tali casu verificatur, quod prudenter Seneca Epist. 38. dixit: *Plurimum proficit sermo, qui minutatim irrepserit animo.*

IV. Tertiò, ipse etiam modus proponendi, sicut in privata Conversatione est multò suavior & liberior, quàm in publicis Concionibus, ita majorem etiam non immeritò efficaciam continere judicatur ad propositas doctrinas inculcandas, & persuadendas. Id, quod iterum egregiè Seneca in epist. cit. sequentibus verbis confirmat: *Virtus bonum consilium est: consilium autem nemo clamare dat. Aliquando utendum est illis, ut ita dicam, Concionibus, ubi, qui dubitat, impellendus est; ubi vero hoc non agendum est, ut velit discere, sed ut discat, ad hac submissiora verba veniendum est. Faciliùs intrant, sed hærent; nec enim multis opus est, sed efficacibus. Seminis modo spargenda sunt, quod, quamvis sit exiguum, cum occupavit idoneum locum, vires suas explicat, & ex minimo in magnos auctus diffunditur.* Hinc modum istum Zelosissimi quique Apostoli, & Animarum Curatores præcipuè usurpârunt, uti S. Ignatius de se, sociisque suis apertè coram Judicibus Salmanticensibus confessus est, teste Ribadeneira l. 1. c. 16. vit. dum dixit: *Nequaquam concionamur, verùm de virtutis pulchritudine, de vitij fœditate, cum occasio se dat, familiariter, & ex equo loco discurremus; atque Homines ad odium Peccatorum, amoremque probitatis hortamur.* Sed & de S. Francisco Xaverio Turfellinus l. 2. c. 2. testatur, cum nihil in privatis colloquiis inexpertum omisisse, quod ad sanandos animos civium pertineret: vehementerque aliis etiam sociis sibi subjectis commendasse, ut sedulò caverent, ne nimia quâdam gravitate suspicionem præberent reverentiam exigentis arrogantia; sed potiùs facilitatem vultus præferrent, affabilitatè[m]que sermonis; difficile quippe dictu[m] est, teste Cicerone l. 2. offic. quantopere conciliet animos Hominum comitas, affabilitatè[m]que sermonis.

CAPUT

CAPUT III.

QUOMODO FRUCTUOSE INSTITVENDA
SIT CONVERSATIO APOSTOLICA?

Non ignoro equidem, sat multa ab Authoribus præcepta coacervari ad conversationem fructuosè institvendam, sed meo quidem iudicio ea omnia brevissimo compendio complexus est, docuitque ipse Apostolorum sapientissimus Magister Christus, dum super Apostolos suos ad conversationem cum Proximo inchoandam mittendos Spiritum Sanctum in specie ignis misit, haud obscurè scilicet indicans, tunc eos fructuosè cum hominibus conversaturos, si in sua conversatione ignis proprietates assumere, imitariq; studuerint; neque enim quidquam in orbe conditiones veri Apostoli ac Operarij ita exprimit, ac ignis, uti ex singularum proprietatum enarratione patebit.

§. I.

Primum Præceptum.

Primò ergo sicut ignis, dum in applicatam sibi materiam agit, semper interea sursum tendit ad centrum suum, locumque naturalem, ita Operarius quoque verus, dum cum hominibus agit, mentem ad DEUM tanquam centrum & finem suum elevatam habere debet. Hæc autem elevatio duobus potissimum modis fieri potest. Primò, ut nunquam Conversatio suscipiatur, nisi prius per bonam & sinceram intentionem ad DEI majorem gloriam, animarumque salutem dirigatur; ex hac quippe intentione quinque, eaque non levia commoda seu utilitates haurientur, videlicet primò, ut copiosum à DEO auxilium sperari queat juxta ipsius Christi promissionem Jo. 15. *Qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum*; quis autem arctius ipsi conjungitur, quàm qui per purissimam beneplaciti illius perficendi voluntatem se eidem conformare, & unire studet. Talis profectò audacter cum Josue c. 7. dicere potest: *Quid facies magno Nomini tuo?* Secundò, ut alacrius & accuratius gloriã Dei, Proximiq; salutem procuret, si vires suas ad aliud privatum bonum quæ-

rendum distractas non habeat. Nam, ut S. Bernardus Epist. 42. rectè advertit, *non valet Dei vel proximi lucra purè querere, qui propria non contempserit.* Tertio, ut humilia, & in iudicio hominum abjecta munia & opera pari alacritate ac diligentia suscipiat, ac perficiat, quam speciosa & honorifica; quem in finem S. Maria Magdalena de Pazzis, ut p. 4. c. 33. vitæ legitur, inter alia monita etiam hoc dabat Operarijs, ne curarent res magnas facere in apparentia, quia in his dicebat occultari superbiam perniciosam animæ; sed quæ fiant magnæ & sublimes per ordinationem earum ad altum finem rectâ intentione, quia talibus valde delectatur DEVS, & sunt absconditæ ab Adversario. Quarto, ut nullo, quantumcunque in speciem infelici successu laborum suorum turbari se sinat, si meminerit, se id, quod quæsiuerat, scilicet DEI (qui non effectum, sed affectum operum attendit) gloriam & beneplacitum labore suo lucratum esse; *quid autem eo potest esse felicius, cui efficitur suus Conditor census, & hereditas eius dignatur esse Divinitas?* ut rectè S. Prosper l. 2. de vit. contempl. pronunciauit. Quinto, ut facilè se post labores suos recolligat, atque ad se redeat, *nemo enim, teste S. Bernardo lib. de vit. solit. ad conscientiam redire amat, qui ab ea ad agendum rectâ intentione non proficiscitur.*

II. Secundò, eadem mentis elevatio fieri potest per breves & jaculatorias Orationes ad Deum assiduè directas, quibus, ut P. Lancizius opusc. 13. n. 466. monet, tria petantur à Deo, scilicet *Lumen* ad tractandas animas, prout expedit ad illarum salutem: *Gratia auxilia* pro earum conversione, vel profectu jam conversarum; & *Protectio efficax*, ne ulli tentationi succumbamus, dum extra domicilia nostra versamur, sed ut cum proprio etiam profectu ac meriti augmento domum redeamus. Ejusmodi preces antiquis Patribus valde usitatas fuisse, S. Augustinus epist. 121. testatur his verbis: *Dicuntur fratres in Ægypto, crebras quidè habere Orationes, sed brevissimas, & raptim quodammodo jaculatas; absit enim ab Oratione multa locutio, sed nò desit multa precatio, si fervens perseveret intentio. Nam multum loqui in orando, est non necessariam rem superfluis agere verbis; multum autem precari est eum, quem precamur, diuturna & pia cordis excitatione pulsare. Et plerumque plus gemitibus, quàm sermonibus agitur;*

sur; plus stetit, quam assatus. Id quod præclare etiam S. Ignatius docuit, de quo Ribadeneira in vita illius lib. 5. c. 1. sic loquitur: *Atque hoc familiare nostris optabat esse, ut DEVM in omnibus rebus presentem cernerent, & mentes suas non in Oratione tantum ad celestia attolerent, sed universas res, atque actiones singulas in Deum referrent, neque minorem devotionis Spiritum in actione, quam in meditatione sentirent. Et hanc quidem orandi consuetudinem assiduum cum in aliis, tum vero in hominibus pie occupatis tanquam magis expediatam probabat.* Unde alius quidam dicebat, cum, qui cum proximo conversatur, assidue illam Ecclesie adhortationem sibi occinere debere: *SURSUM CORDA*, ut ij, quibuscum agit, de eo quodammodo illa Sponsæ verba, *Cant. 8.* usurpare possint: *Quæ est ista, quæ ascendit de deserto (cubiculi vel domus suæ) sicut virgula sumi (rectissime sursum ad Deum ascendens) ex aromatibus myrrha & thuris* (id est, ex actibus laboriosæ & difficilis operationis, & actibus suavissimæ ad Deum elevationis confecta? Verbo: verus Operarius studet omnia sua operari propter DEVM (dirigendo omnia ad ejus gloriam) in DEO (credens omnia, quæ proximo facit, se DEO præstare) & per DEVM (id est, cum auxilio illius, sciens, quod Jo. 15. ipse dixit: *Sine me nihil potestis facere.*) Itaque jure suo utitur illis Ecclesie in Canone verbis: *per quem hæc omnia creas, sanctificas, vivificas, & præstas nobis; per ipsum, & cum ipso, est tibi DEO Patri omnipotenti in unitate Spiritus Sancti omnis honor & gloria.*

§. II.

Secundum Præceptum.

I. Secundo sicut ignis non agit, nisi applicatus ab alio; ita nec Operarius curam aliorum suscipere debet, nisi à Deo per occultas inspirationes (quam Ludovicus de Ponte to. 3. tt. 4. c. 4. *internam vocationem* vocat) aut à superioribus DEI locum tenentibus mittatur (quam idem Author *externam vocationem* appellat.) Cum enim, teste Apostolo, 1. Cor. 3. neque, qui plantat, sit aliquid, neque qui rigat; sed, qui incrementum dat, DEUS; nemo prudenter se, à planandum aut rigandum intrudit, nisi prius per legitimam missionem cooperantis gratiæ auxilia à DEO acceperit. Hinc:

8 De Conversatione Apostolica in communi.

Christus Jo. 15. Apostolis suis dixit: *Non vos me elegistis, sed ego elegi vos, ut eatis, & fructum afferatis.* Et iterum Matt. 20. *Messis quidem multa, Operarij autem pauci; rogate ergo Dominum Messis, ut mittat Operarios in Messem suam.* Quod quidem præceptum ipse etiam Servator usque ad eò illibatum servavit, ut triginta integris annis expectare voluerit, imò secundum divinitatem ab ipsa æternitate, donec à Patre ad curam alienæ salutis suscipiendam mitteretur, jurèque usurpare illa Isaia c. 61. verba usurpare posset: *Spiritus Domini super me, eò quòd unxerit Dominus me, evangelizare Pauperibus misit me, predicare captivis remissionem.* Sed & S. Joannes Baptista Præcursoris officium non suscepisset, nisi fuisset homo missus à DEO, ut testimonium perhiberet de Lumine. Ipsi verò Apostoli non prius ad seminandum in Orbe Evangelium fuerunt dimissi, quàm sedentes in civitate induti fuerunt virtute ex alto Luc. 24.

II. Unde graviter inprimis errant, qui antè, quàm solidas in virtute, atque perfectione propria radices fixerint, ad aliorum curam suscipiendam præpropere fervore, ac immaturo desiderio anhelant, de quibus rectè S. Gregorius p. 3. Past. admonit. 26. *Admonendi sunt, inquit, isti, ut considerent, quòd pulli avium, si ante pennarum perfectione volare appetant, unde ire in alta cupiunt, inde in ima vergunt. Admonendi sunt, ut considerent, quòd structuris recentibus necdum solidatis, si lignorum pondus superponitur, non habitaculum, sed ruina fabricatur. Admonendi sunt etiam, ut considerent, quòd conceptas soboles Feminae, si prius, quàm plane formentur, proferant, nequaquam domos, sed tumultos replent.*

III. Errant similiter illi, qui, licet sufficienti scientiâ ac virtute instructos sese advertant, aut omnino non expectata missione curam animarum suscipiunt, aut certè varijs artificijs, dolisque opratam missionem ambitiosè extorquent. Quibus profectò, si, ut fieri plerumque solet, speratum ex laboribus suis fructum non reportent, meritò DEVS culpam suam illis Aggæi Prophetæ c. 1. verbis exprobrare potest: *Ponite corda vestra super vias vestras; seminastis multum, & intulistis parum. Respexistis ad amplius, & ecce factum est minus: & intulistis in domum, & exsufflavi illud. Quam ob causam, dicit Dominus Exercituum? Quia domus mea*

mea

De Conversatione Apostolica in communi. 9

mea deserta est, & vos festinasti unusquisq; in domum suam (sequendo propriam voluntatem vestram.) Propter hoc super vos prohibiti sunt cali, ne darent rorem, (gratiæ) & terra (id est, animæ vobis commissæ) prohibita est, ne daret germen suum. Et vocavi siccitatem super terram, & super omnem laborem manuum. Ita sanè damno suo expertus est P. Melchior Nunnus celeberrimus alioqui in Societate JESU Operarius, & Indiæ Provincialis, qui, ut Orlandinus in historia ejusdem Societatis p. 1. l. 14. n. 131. refert, in Japoniam primùm, tum etiam ad Sinas profectus promulgandi Evangelij causâ, nullum, aut certè exiguum fructum fecit, quia illud iter non superiorum nutu, sed suæ pietatis, sociorumque ac Regis impulsu duntaxat susceperat.

IV. Ad hoc præceptum meritò etiam pertinet, ut, licet interdum Operarij aliqui, Religiosi præcipuè, à Superioribus suis, aut ipso Pontifice summo ad curam animarum in certis locis gerendam assumantur, eam tamen non priùs, quàm ipsorum etiam Ordinariorum, aut Vicariorum, Parochorumve loci illius consensu petito, & impetrato aggrediantur. Ita sanè prudenter jam olim suos Operarios monuerat S. Ignatius Fundator noster, vetans ne privilegijs suis uterentur invitis Prælati; aiebat quippe, ut testatur Orlandinus l. 11. n. 62. privilegiorum præsidia tum demùm in animorùm causa perutiliter adhiberi, cum ad eos ita juvandos voluntas proximi Pastoris accederet; cumque eâ de causâ ab Apostolica Sede privilegia habeantur, ut eò faciliùs animis consulatur, nili ex eorum usu hæc ad animos derivetur utilitas, imò potiùs retardetur, quo Pastores non consentiant, satius esse, ea omnino non adhibere, quàm contra eorum nutù adhibendo suâ spe ac labore frustrari. Hinc cum P. Michaël Navarrus, vir sanctus, & miraculorum gratiâ ornatus, acriùs pro Societate, etsi justè, contra Vicarium Tiburtini Episcopi Sacramentorum administrationem prohibentem pugnâisset, reprehensionem S. P. non effugit, ut refert Orlandinus l. 10. n. 15. volebat enim suos omnes B. Pater, etiam tum, cum pro Societate causa staret, non modò adversus Episcopos, verùm etiam erga eorum Vicarios submissè, modestèque se gerere. Cujus præcepti aliam adhuc, eamque geminatam rationem S. Franciscus Xaverius Zelosissimus ille Indiæ Apostolus af-

agnabat, uti Turfellinus l. 6. c. 8. vit. restatur his verbis: *Divinum Numen in Episcopis, eorumque Vicariis venerans, eorum autoritate sua munia obire gestiebat, eisdemque profusus omnibus in rebus, dicto audiens erat. Idem ceteros e Societate facere jubebat, à nostris hominibus obedientia in prapósitos Ecclesiasticas prodendum exemplum dicitans.* Et paulò post alteram rationem assignans subdit: *Talem verò, tantamque modestiam ac submissionem, necessariam dicebat esse, cum ad Diabolum superbia caput debellandam; tum serò ad Ecclesia Prapósitos insigni obsequio demerendos, ut illi secundis ac propitijs Christiana res melius gereretur.*

§. III.

Tertium Præceptum.

1. **T**ertio sicut ignis, dum agit, nihil de innato suo & naturali calore amittit, ita & verus Operarius atque Apostolus, dum aliorum salutem curat, studiosè cavere debet, ne quicquam de intrinseco fervore charitatis, & studij perfectionis perdat. Sic enim primò, exemplo suo nos docuit ipse DEUS, qui, cum sit fons honorum omnium, ita de plenitudine sua grarias suas nobis communicat, ut tamen ipse etiam semper plenus remaneat; hinc & Sponsam suam Cant. 1. introduxit in cellam vinariam, & ordinavit in ipsa charitatem, excitans videlicet ipsam, ut ordinem charitatis ab ipso præscriptum servaret, & prius charitatem erga se, postea erga alios exerceret. Docuit secundò Christus, tum verbo, cum dixit Matth. 16. *Quid prodest Homini, si mundum universum lucretur, anima verò sua detrimentum patiatur?* tum exemplo, dum non modò ipsemet assiduo, postquam cum hominibus aliquamdiu versatus est, in montes aut alia loca secessit, & orationi vacavit; sed etiam Apostolis id ipsum præcepit dicens: *Venite seorsum in desertum locum, & requiescite pauxillum.* Marc. 6. Docuerunt tertio Apostoli, qui, cum viderent, crescente numero Christianorù se impares esse eorum saluti sine jactura proprii profectus procurandæ, Diaconos constituerunt, curaque temporalium illis demandatæ dixerunt: *Nos autem Orationi & ministerio verbi instantes erimus.* Hinc & S. Paulus Timotheum 1. cap. 4. monuit, ut sibi

sibi prius, postea doctrina attenderet. Docuerunt quarto sancti Patres, ex quibus more suo sapienter, discurrens S. Laurentius Justinianus c. 12. de casto Connubio, exemplū Sponsæ sequentibus verbis proponit: *Anima desponsata Verbo in hoc efficitur anxia, hoc agere nititur, ut sui non amittat custodiam, dum Proximorum utilitatibus inservit; ne pro aliorum commodis, mentis innocentiam perdat. Vno quidem oculo vigilat, qualiter fraterna proficiat charitati; altero autē, quomodo Sponso suo immaculatam se exhibeat. Novit tanquam in multis experta, quam plurimos imoderato charitatis Zelo accensos cordis omisisse munditiam, & devotionis nectare spoliatos esse, dum in consuetudine vacantes Proximis seipsas negligere non timerent. Semper igitur humilis casum secretur: propterea laudabili discretionis moderamine sic secum agit, ut nec pro commodis Proximorum contemplationem deserat, neque pro contemplationis amore, aliorum curam funditus derelinquat. In utroque se constituit medio. Nam, cum licet, vacat sibi; cum charitas urget, se exponit Proximo, sic tamen, ut continuo anhelet ad cubile Sponsi secreti reditū, de quo fraterna charitatis accensa zelo egressa est. Semper cum foris manet, cordis postes prudenter observat, ne, cum ad se tota revertitur, iniquitatis maculam contrahat, per quam Sponsi aspectibus valeat displicere. Ideoque ex fecunditate spiritualis prolis, Verbi frustione dignior efficitur. Nec minus appositē in eundem sensum melifluus Doctor S. Bernardus l. 1. confid. c. 5. Eugenium Papam hortatur. Si totus, inquit, vis esse omnium, instar illius, qui omnibus omnia factus est, laudo humanitatem, sed si plena est: quomodo autem plena te excluso? & tu homo es; ergo ut integra sit, & plena humanitas, colligat & te intra se sinus, qui omnes recipit; alioquin quid tibi prodest juxta Verbum Domini, si universos luveris, te unum perdens; quid solus fraudaris munere tui? Memeto proinde, non dico semper, non dico sepe, sed vel interdum reddere tuis tibi. Quod ipsum eleganter serm. 18. super Cant. conchæ similitudine declarans, quam obrem, si sapias, ait, concham te exhibebis, & non canalem; hic siquidem penè simul & recipit, & effundit; illa vero, donec impleatur, expectat, & sic, quod superabundat, sine suo damno communicat. Propterea namque Salomon Prov. 29. dixit: Totum Spiritum suum profert stultus, sapiens differt, & reservat in*

postea

posterum. Uti S. Dominicus fecisse scribitur, qui ita diem cum nocte conjunxit, ut hanc DEO, illam proximo daret, idque fructu maximo, quippe qui nihil inter diu aggredereetur cum Hominibus, quiu antè cum DEO propitiato contulisset. Unde meritò prudens Operarius prudentum Virginum exemplum ob oculos habere, & imitari debet, quæ, cum fatuæ Virgines oleum peterent, quod ipse sine suo dispendio se dare non posse advertebant, audacter id negârunt dicentes Matth. 25. *Ne fortè non sufficiat nobis & vobis, ite potius ad vendentes, & emite vobis.*

II. Porro ut hoc præceptum, quod summi momenti meritò esse creditur, clariùs intelligatur, bene notare oportet excessus illos, quos veluti ordinatæ charitati contrarios idem præceptum prohibet, & ad quaternarium ferè numerum reduci possunt. Primus est, ne plura simul charitatis officia assumantur, quàm commodè & quietè peragi queant; nam, ut recte Ludovicus de ponte to. 3. tr. 4. c. 9. advertit, fervor non tam in eo positus est, ut multa complectatur, quàm ut officium & ministerium exactè fiat. Quòd si fuerit nimius, erit etiam implicatus & intricatus, ac proinde minùs utilis, cum juxta D. Gregorium l. 1. Past. c. 4. impar inveniat ad singula, qui confusâ mente dividitur ad multa. Hinc cum Moyse in hoc genere excedere videretur, audivit à socero suo Jetro Exod. 10. *Non bonam rem facis, stulto labore consumeris.* Secundus est, ne festinatò nimis officia aut opera suscepta peragantur, ut multi faciunt, qui, ubi semel desiderium cujusdam operis, fructusque conceperunt, eodem quasi momento & tempore eundem consequi volunt; ideòque omnia alia, licet magis sæpè necessaria opera relinquunt; ad quorum errorem refutandum sufficere potest unicū ipsius Omnipotentis Creatoris exemplum, qui, cum Mundum universum æquè faciliè unico momento, ac sex diebus creare potuisset, maluit tamen eum successivè per sex dierū intervallū absolvere, ut vel hoc suo exemplo doceret, quantopere cupiat ab ijs, qui minorem mundum, id est, hominem creare, seu in primævum suum statum reducere desiderant, nihil præproperum & inordinatum, sed omnia in mensura, & ordine fieri. Tertius est, ne plus laboris suscipiatur, quàm sanitas corporis ferre queat; cum enim unus gradus sanitatis cum doctrina sufficiente con-

con-

conjunctus, ut prudenter nonnemo dixit, plus prodest Operario, quàm viginti gradus doctrinæ in corpore debili & morbis impedito, meritò prudentia suadet, ut sanitatis corporalis sedulam perinde curam gerat Operarius, ac Eques, qui iter suum feliciter absolvere desiderat, equi sui curam gerere cognoscitur. Quartus denique est, ne stata Spiritûs exercitamenta, Oratio videlicet, Examen, Lectio Spiritualis, Pœnitentiæ aut Mortificationis opera sub specie Zeli, seu salutis alienæ procurandæ intermittantur, aut perfunctoriè obeantur; qui enim hoc agunt, magnam, teste Alphonso Rodriguez p. 3. tr. 1. c. 5. Dæmoni fenestram aperiunt, ut qui cernens, se studium juvandi Proximi non posse omnino impedire, id agit, ut ita se Operarij huic Operi impendant, & immergant, ut animum ad promovendas, tuendâsque rationes suas nunquam advertant. Qua in re scilicet Pharaonem Ægyptium imitatur, qui, ne Israëlita desiderium sacrificandi DEO suo foverent, eosdem laboribus opprimi jussit, ut Exod. c. 5. legitur. Quapropter meritò quilibet ordinata charitate, Zeloque accensus Operarius saluberrimum sibi Siracidis monitum applicare debet: *Recupera Proximum secundum virtutem, & attende, ne incidas*, in errorem scilicet illorum, qui sic alienæ salutis curam suscipiunt, ut suæ exiguam, aut nullam gerant. Dicat proinde cum S. Bernardo l. 18. super Cant. *Ego nullum ad salutem Pietatis gradum illi gradui anteponendum censeo, quem sapiens Eccl. 30. posuit dicens: Misere-re anima tua placens Deo. Quod si non habeo, nisi parumper olei, quo ungar, putas tibi debeo dare, & remanere inanis? Servo illud mihi, & omnino nisi ad Prophetâ jussionem non profero. Si institerint rogantes aliqui ex his, qui fortè existimant de me supra id, quod vident in me, aut audiunt aliquid ex me, respondebitur eis: Ne fortè non sufficiat nobis & vobis, ite potius ad vendentes, & emite vobis; non enim hoc consulit Apostolus, non cauta, vigilque charitas, ut aliis sit remissio, mihi autem tribulatio, sed ex equalitate. Sufficit, ut diligam Proximum nostrum tanquam me ipsum, hoc quispe est ex equalitate. Propterea, inquit Apostolus Hebr. 2. abundantius observare oportet nos ea, quæ audivimus, ne fortè pereffluamus. Benigna prudensque charitas affluere consuevit, non effluere.*

§. IV.

Quartum Præceptum.

I. **Q**uartò sicut ignis non ultra sphaeram activitatis à natura præscriptam agit; ita & verus Operarius, seu Apostolicus Conversator non cum aliis Hominibus agere velle debet, quàm quos ipsi DEVS per Superiores aut Vocationem internam assignavit; caveat proinde sedulè, ne in alterius Operarij officium se ingerat, aut Personarum alterius curæ commissarum curam ipse quoque suscipiat, sed satis præclare Officio suo satisfecisse se existimet, si paucis illis Personis, quas DEVS ipsi commisit, in vigilans, sic eas instituerit, & servârit, ut cum veritate illud Servatoris dictum Jo. 17. usurpare ac dicere queat: *Non pro mundo rogo, sed pro his, quos dedisti mihi, quia tui sunt. Pater sancte, serva eos in nomine tuo, quos dedisti mihi, ut sint unum, sicut & nos. Cùm essem cum eis, ego servabam eos in nomine tuo. Quos dedisti mihi, custodi mihi, & nemo ex eis perijt, nisi Filius perditionis.* Scit nempe prudens Operarius Ecclesiam *Exercitus, Navis, Vineæ* non immeritò à SS. Patribus & Doctoribus comparari, in qua si suo quisque officio bene fungatur, felix successus, idemque ab omnibus præmium sperari possit, cùm tamen, si Ordo hic non observetur, nihil nisi confusio & interitus timendus sit.

II. Et ideo nempe S. Ignatius tam sollicitè cavebat, ne in Societate sua, in qua vel maximè Proximi salutem ordinatè, prudenter, & fructuosè procurari desiderabat, nemo in alterius officium se ingereret; advertēbat quippe vir prudentissimus, ejusmodi importunam intrusionem nec DEO placere, nec finì, qui intendi deberet, consequendo utilem esse, sed gravia potiùs damna in primis Ecclesiæ & Societati; deinde ijs, quorù Officiù invaditur; tertio illis, quibuscum agitur, & tandem illi ipsi, qui ejusmodi Ordinem turbat, accersiri, ut facilè per singula discurrendo potest probari. Non enim primò, DEO placere potest hic Zelus; cùm enim DEVS nihil magis, quàm obedientiam à suis Operarijs requirat; nec quidquam magis oderit, & detestetur, quàm propriam voluntatem, tanquam capitalissimum suum Inimicum, qui teste S. Bernardo, ipsam, quantum in se est, coronam DEO eripere, cuiusque

eamque de Solio Divinitatis deturbare conatur, nemo sanè
 prudenter judicare potest, eidem DEO placitum illum Ze-
 lum, qui contra expressam illius voluntatem & ordinationem
 suscipitur; sed potius vereri debent ejusmodi præposteri Ze-
 latores, ne olim de laboribus suis audire cogantur, quod
 olim ob similem causam apud Isaiam c. 58. alijs quibusdam
 dictum est, qui, cum quererentur, & dicerent: *Quare jejuna-*
vimus, & non aspersisti: humiliavimus animas nostras, & ne-
scisti? responsum acceperunt. *Ecce in die jejunii vestri inve-*
nitur voluntas vestra. Hinc sanè jam olim de similibus que-
 rebatur Deus per Jeremiam c. 14. dicens: *Falsò Prophetæ vati-*
cinantur in nomine meo; nò misi eos, & non præcepi eis, neque
locutus sum ad eos. Sed nec secundò utilitatem affert ejus-
 modi Zelus, utpote divinâ benedictione & cælesti influxu ca-
 rens, sed potius nocet Ecclesiæ, aut alteri Communitati, cu-
 jus membrum est is, qui se intrudit; cum enim Communitatis
 talis gloria & fama in eo consistat, ut omnia officia ritè, or-
 dinatè, & fructuosè administrantur; hunc autem ordinem &
 fructum impediatur ejusmodi importuna intrusio & confusio,
 consequens est, ut ipsa quoque gloria & fama totius Commu-
 nitatis non modicè obscureretur. Non minùs verò tertio illi
 quoque, cujus officium ambitur, per similem intrusionem no-
 cetur, ut qui vel ab eo, qui munus illius invadit, inhabilem
 atque ineptum se aestimari crederet; aut certè honorem, gau-
 dium, & fructum, quem ex munere talis administratione
 sperabat, sibi injustè præripi quereretur, quæ omnia non pos-
 sunt non gravem in animo exulcerationem creare. Quartò
 ipsis etiam, cum quibus contra præscriptum Ordinem con-
 versatur, non leve damnum accersit Operarius; nam
 cum ipse in Domini nomine retia non laxet, atque adeò ca-
 pturam seu fructum ob defectum divinæ benedictionis spera-
 re non queat, quem tamen is, ad quem ea cura spectabat, pro-
 pter vocationis gratiam meritò speravisset, rectè infer-
 tur, omnibus eos bonis spiritualibus per non levem inju-
 stitiam spoliari, quæ ex legitimi sui Pastoris fructuosâ solli-
 citudine, curaque sperare potuissent. Unde facile patet
 quinto ipsi etiam, qui dicto modo se intrudit, nihil lucri, sed
 potius detrimenti plurimum accedere, ut qui omnem labo-
 rum suorum fructum perdens, serò tandè cum Apostolis excla-
 matus

maturus

maturus sit: *Præceptor, totâ nocte laborantes, nihil cepimus.* Quare ut & sibi, & alijs profit prudens Operarius, intra limites à DEO & Superioribus sibi præfixos se contineat, mōnītūque S. Pauli c. 4. Eph. audiat, adimpleatque; *Obsecro vos ego vinctus in Domino, ut dignè ambuletis vocatione, quâ vocati estis.* Et iterum 1. Cor. 7. *Vnusquisque, in quo vocatus est, Fratres, in hoc permaneat apud DEVM.*

§. V.

Quintum Præceptum.

Quintò sicut ignis omnibus accedentibus calorem suum sine discrimine communicat, ita & verus Operarius sine ulla acceptatione personarum omnibus auxiliis, vel consilium poscentibus, aut iisdem indigentibus promptè ea communicare debet, illudque ad eò Christi Matth. 11. usurpare: *Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos.* Eum in finem meminisse debet, Christum pro omnibus æqualiter mortuum esse, omnes esse DEI filios, in omnibus Christum relucere, omnium animas esse pretiosas, & ad imaginem Dei creatas; ideòque has solas & nudas sine respectu ad talenta vel commoda consideret, dicatque cum Abrahamo, Gen. 14. *Da mihi animas, cetera tolle tibi.* Atque hoc est, quod S. Jacobus c. 2. tam sollicitè hortatur: *Fratres mei, nolite in personarum acceptione habere fidem Domini nostri IESU Christi gloria. Etenim si introierit in conventum vestrum vir aureum annulum habens in veste candida; introierit autem & pauper in sordido habitu, & intendatis in eum, qui indutus est veste præclarâ, & dixeritis ei: Tu sede hic bene. Pauperi autem dicatis: tu sta illic, & c. nonne judicatis apud vosmetipsos, & facti estis Iudices cogitationum iniquarum? Audite, Fratres mei dilectissimi. Nonne DEVS elegit pauperes in hoc mundo, divites in fide, & heredes regni, quod repromisit DEVS diligentibus se? meminerat nempe hic Apostolus, quàm studiosè illis Christus hanc doctrinam commendaverit, dum eos ad prædicandum Evangelium dimissurus dixit Matth. 10. *Estote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columba, simplicitate scilicet rectæ Intentionis, in omnibus, quibuscum agitis, nihil aliud, nisi DEVM, intuentes & quærentes, ut de vobis**

suo modo illa Cant. 4. verba repetere possit DEVS: *Sulnerasti cor meum in uno oculorum tuorum.* Hinc & S. Catharinae Senensis quondam DEVS Pater in dial. 146. dixit: *Re te desiderij sancti sine dubio accepit omnes ex eo, quia anima famelica mei honoris non est contenta particulam habere, sed omnes habere peroptat: bonos habere quarit, ut eam adjuvent in suareti ponere pisces, & ut sibi met quotidie conferrent, & augeant perfectionem; imperfectos vero cordialiter affectuose desiderat, ut boni sint: infideles quoque tenebrosos exoptat, ut veniant ad lumen sancti Baptismatis. Omnes ergo peroptat habere cuiuscunque status vel conditionis existentes, ut ex eo, quod omnes videt in me, a mea bonitate creatos, cum tam ignifera charitate, atque pretioso Sanguine IESU Christi Filii mei redemptos. Merito ergo quilibet ordinato Zelo accensus Operarius illam S. Hieronymi epist. 14. ad Celant. sententiam ob oculos habere debet: *Nescit Religio nostra Personas accipere, nec conditiones Hominum, sed animos inspicit singulorum; si enim, ut idem Sanctus in cap. 1. Malachiae ait, suscipiat eos, qui cum anulis aureis ad se veniunt, & pauperes Sanctos repellat, nomen DEI despicit, & panem poluit doctrinarum, & in ipsum DEVM contumeliam jacit.**

§. VI.

Sextum Præceptum.

SEXTO sicut Ignis magis propinquos & melius dispositos magis calefacit, ita verus quoque Operarius sua auxilia & consilia promptius illis communicare debet, qui magis ei propinqui, & melius dispositi sunt. Tales autem sunt, qui magis talibus auxiliis & consiliis indigent, & melius illis utuntur, præcipue parvuli, simplices, pauperes, ægri, afflicti & similes, cum quibus tam promptè, libenterque conversari, & ijs succurrere debet, ut dici de eo possit: *Cum simplicibus sermocinatio eius.* Ipse verò cum Christo quasi assiduò dicat: *Sinite parvulos venire ad me,* Marc. 24. Hoc certè præceptum tam altè S. Ignatius animo suo impresserat, ut in formula professionis etiam pueforum curam includere voluerit, non ut speciale votum esset, sed ut sancta hæc exercitatio peculiari modo esset commendata, & devotius curaretur, propter singula:

Instru. III.

B

gula;

gulare obsequium, quod DEO per eam in Animarum auxilio exhibetur. Eandem ob causam etiam jubebat, ut ij, quos aliquò mittebat ad animarum messem faciendam, per Hospitium & Nosocomiorum visitationem, & charitatem infirmis atque pauperibus exhibitam potissimum hunc finem obtinere conarentur. Idem ergo strenuo Operario & Animarum Curatori tantò impensius præstandum, quantò majorem ratione sui officij habet obligationem ad talium personarum salutem procurandam; neque exiguum se olim solatium & præmium reportaturum credat, si cum veritate coram DEO quondam dicere possit cum Job c. 19. *Oculus fui cæcus* (id est, pueris, aliisque ignorantibus personis) *pes claudus*, (id est, peccatoribus ob inveterata vitia & malas consuetudines difficulter in via mandatorum DEI progredientibus) *Pater eram pauperum*, & aliorum afflictorum.

§. VII.

Septimum Præceptum.

Septimò sicut Ignis omnia in se convertere cupit, sed suavi admodum & efficaci modo, per calorem scilicet, paulatim expellendo contrarias dispositiones, novâsque introducendo; ita verus quoque Operarius seu Apostolus desiderare debet omnes sibi similes, id est, Zelatores suæ salutis facere, repetens eum in finem assiduo illud S. Pauli 1. Cor. 4. *Rogo vos, Imitatores mei estote, sicut & ego Christi*. Hoc tamen non violenter quodam modo per asperas increpationes & castigationes, sed potiùs per viam charitatis & mansuetudinis obtinere nititur, laborando scilicet, ut animæ sibi commissæ per considerationem beneficiorum DEI, frequentem usum Sacramentorum, crebras & ardentis Oraciones crescant in amore Dei, & sic hoc ipso etiam amore inordinatum erga creaturas exuant, & cum ipso tanquam radice omnes etiam malas consuetudines & vitia evellant; quem modum ipse Deus, ut videre est apud Lancizium opusc. 1. fol. 81. sibi valde placere, quondam B. Magdalénæ de Pazzis ostendit dicens: *maximè felix spiritus, qui hodie regnat in terra, est ille S. Ignatii: quia eius filij in conducendis animabus ad Deum præcipuè procurant dare notitiam, quanti momenti sit agere cum Deo, quia hoc Exer-*

citiarum

vitium facit, ut cum facilitate res arduas amplectantur, propter lumen, quod accipiunt à DEO in Oratione. Aliàs eisdem Beatæ ostendit, se in spiritu S. Joannis Evangelistæ & S. Ignatij mirè sibi complacere, quòd uterque conatus sit per viam amoris homines ad suum ultimum finem perducere: additque hanc complacentiam toties sibi renovari, quoties S. Ignatij Filij eundem modum in convertendis peccatoribus tenent. Bene itaque notet hanc doctrinam Operarius, certòque sibi persuadeat, hanc viam & compendiosissimam, & efficacissimam esse ad peccatores convertendos, id quod olim Majores apposito apologo significarunt, dum finxerunt, Solem & Aquilonem quondam in certamen venisse, uter eorum majoribus viribus & potentiâ polleret; cùmque ad hoc certamen finiendum communi consensu decrevissent, eum pro fortiori habendum, qui Viatori tunc fortè prope ipsos trans-eunti pallium citiùs crepturus esset, Aquilo mox magno impetu, statùque Viatorem invasit, verùm plùs non effecit, quàm ut Viator arctiùs sibi pallium astringeret; sed cùm Sol paulatim radios per pallium immisisset, ita Viator incaluit, ut sine alia violentia ultrò pallium abijceret. Simile quid experiuntur Operarij, qui radios amoris divini in animarum sibi commissarum pectora jaculantur, sicque efficiant, ut ultrò malas consuetudines exuant, dum interea ij, qui per violentiam asperarum increpationum id efficere conantur, nihil aliud obtineant, quàm ut exasperati animi pertinaciùs in suis erroribus, vitiis que perseverent! nimirum non frustra Christus suis Apostolis Matth. 11. dixit: *Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde, & invenietis requiem animabus vestris.* Pro cujus doctrinæ confirmatione non parùm proderit, si bene ponderetur memorabilis illa sententia, quam Senex quidam in vitis PP. l. 5. c. 15. protulit in hæc verba: *Si quis cum humilitate & timore injungat Fratri aliquid facere, sermo ipse, qui propter DEVM egreditur, facit Fratrem illum subjectum existere, & implere, quod fuerit imperatum; si quis autem soluerit juberè Fratri, & hoc non secundum timorem DEI fecerit, sed contra per auctoritatem solens sibi in eo potestatem defendere, DEVS, qui videt occulta cordis, non permittit eum audire, vel facere, quod jubetur. Quod à DEO est, cum humilitate & obsecratione*

imperatur; quod autem ex potestate, cum furore & perturbatione, utpote quod à maligno est. Nimirum leniter castigatus exhibet reverentiam castiganti, asperitate autem nimia increpationis offensus, nec increpationem recipit, nec salutem, ut rectè S. Prosper l. 2. de inter. contempl. dixit. Hinc semper in pectore hæere, memoriæque obversari debet notatu dignissima S. Augustini tract. 7. in Epist. 1. Joan. c. 3. sententia: *Semel breve tibi præceptum præcipitur: Dilige, & fac, quod vis. Sive taceas, dilectione taceas; sive clames, dilectione clames: sive emendes, dilectione emendes: sive parcas, dilectione parcas. Radix sit intus dilectionis, non potest de ista radice non bonum procedere.*

§. VIII.

Octavum Præceptum.

Octavo sicut ignis non cessat agere, donec extingatur, uti Salomon Prov. 30. indicavit dicens: *Tria sunt insaturabilia, & quartum, quod nunquam dicit, sufficit.* scilicet ignis; ita & verus Operarius nunquam cessare debet ab operando, quamdiu vires habet, ut dicere possit cum Davide Ps. 68. *Zelus domus tua comedit me.* Et Ps. 118. *Tabescere me fecit Zelus meus.* Itaque dictum sibi reputet à DEO illud. Apoc. c. 2. *Esto fidelis usque ad mortem, & dabo tibi coronam Vitæ.* atque aded cum tanta constantia animabus sibi commissis invigilet, ut & ipse cum Christo olim moriturus dicere possit: *Consummatum est.* Et alij perinde de ipso ac de Christo dicere & scribere queant: *Cum dilexisset suos, in finem dilexit eos.* Joan. 13. Sic enim sperare tandem poterit, ut, quem admodum in hac vita Zelum Eliæ imitari studuit, ita cum eodem in curru igneo, charitatis scilicet in hac vita exercitæ, in cælum ad meritorum præmia capienda rapiatur. Talis videlicet Zeli exemplum illustre præbuerunt, in primis S. Basilii, qui, ut in speculo magno Exemplorum dist. 8. ex. 84. refertur, jam in agone constitutus petijt à DEO vitam sibi prorogari uno die, ut Judæum, qui promiserat, se filem Catholicam suscepturum, si Episcopus in sequentem diem superviveret, ovili Christi aggregaret, quem proin cum rota domo ipsemet in Ecclesiam descendens baptizavit, & paulò post

pòst rediens in lectum mortuus est. Deinde verò etiam S. Dunstanus, qui, ut ibidem V. Ascensio Christi legitur, in festo Ascensionis ad cœleste Regnum invitatus ab Angelis renuit venire, ut eo die Populum Verbo DEI pascere posset; unde sequente primùm Sabbatho mortuus est. Sed & S. Joannes de Nivella, ut ibid. V. Prædicare ex. 3. scribitur, tanti erat Zeli, ut, cum gravissimè podagrâ laboraret, & quidam Medicus trium hebdomadarum spatio eum curare promitteret, noluerit hanc curam suscipere, ne interim animæ per eum liberandæ perirent. Imò eo ipso vespere, in quo agonizabat, alicujus adhuc confessionem audire voluit dicens: Nollem pro mille marchis auri hominem non audivisse. Sed & simile quid nostra ætate P. Nunnius Riberius, ut Orlandinus in parte 1. Hist. Soc. n. 123. testatur, fecit, qui, cum per assumptas ob propinatum venenum vires ingredi non posset, gestari ab alijs per Christianorum loca voluit, & S. Joannem Apostolum imitatus, piorum inter manus convivebat Ecclesiam, & saluberrimis monitis, tum universos, tum singulos confirmabat. Uti & P. Nicolaus Bobadilla ex eadem nostra Societate in castris Cæsaris, etsi ipse laboraret peste, tamque debilis esset, ut vix vestigio hæreret, nihil tamen de labore remisit, sed ægris in Nosocomio diu, noctûque adstitit, uti ibid. l. 6. n. 56. refertur. P. Andreas Ortiz verò, uti ex literis Pervanis compertum est, tanto Zelo ardebat, ut, cum Ethnicis convertendis viam sibi occlusam cerneret, mox ægritudine occupatus præ Zeli & mæroris magnitudine animam exhalârit. Præ reliquis tamen memorabile jure merito censeri debet, quod Surius 23. Junij de S. Christina mirabili narrat, quòd scilicet tanto erga Peccatores Zelo & charitate flagrârit, ut pro illis acerbissimas pœnas, in quibus sine miraculo consistere non poterat, subierit; nam conjiciebat se in ardentes clibanos, volutabat se per spinas acutissimas; abdebat se in nivem & glaciem; in rotas, quæ aquis circumvolvebantur, se contorquendam dabat, neque tamen pars ulla corpori decedebat, sed majores semper in plagas refervabatur.

II. Porro ut hoc præceptum non modò clariùs intelligatur, sed etiam perfectiùs observetur, sequentia de Zelo ex diversis Authoribus notâsse proderit. Primò, Zelum juxta

D. Thomam l. 2. q. 28. a. 4. nihil aliud esse, quàm effectū amoris proveniente ex intentione amoris, quem, qui habet, omnia, quæ sunt contra bonum Amici, repellere conatur; hinc Glossa super illa verba Jo. 2. *zelus domus tue comedit me*: ait, quòd zelo domūs DEI comeditur, qui quælibet prava, quæ viderit, corrigere satagit: si nequit, tolerat, & gemit. Atq; idè etiam dura sicut infernus æmulatio seu zelus Cant. 8. dicitur, quia, sicut infernus cruciat animas, ita zelus cruciat corda Deum & Proximum amantium, quando vident aliquid, quod eorundem bono repugnat, committi. Secundò, zelum hunc summè Operario Apostolico necessarium esse, uti sat clarè S. Laurentius Justinianus l. de compunct. sequentibus verbis ostendit: *Absque igne quis ignem accendet? & sine charitate quis officia charitatis consummabit? ardeat dilectionis flamma semper in te, quatenus calore tuo Proximorum excutiat tepor, imò accrescat amoris incendium, quomodo præteritarum negligentiarum rubigo deleatur. Poteris sanè inflammare ceteros, si fueris tu charitate inflammatus. Imò S. Ambrosius dicere ausus est in Pl. 118. Angeli quoque sine zelo nihil sunt, & substantia sua amittunt prærogativam, nisi eam zeli ardore sustentent. S. Chrylostomus verò l. 3. adversus vitup. vitæ Monast. etiam gravia damna ex eo neglecto ostendit sic enim loquitur: *Et si omnem vitam nostram diligentissimè compositam & instructam egerimus, hæc non evitata negligentia, nihil consequemur emolumenti, cum ea talis ac tanta sit, quæ sola in gehenna profunda possit immergere. Si enim is, qui Proximum in iis, quæ ad corpus pertinent, adjuvare noluerit, nulla ratione excusari poterit; verum, etsi Virginitatem ipse servaverit, extra Sponsi thalamum proiectur, is, qui, quod multò majus est, omiserit (quippe multò maximum est animarum gubernatio ac regimen) cur non mala omnia perpeti dignissimus existimetur?**

III. Quàm verò necessarius, tam etiam utilis est idem Zelus (id quod tertio loco notandum est) ad Animarum salutem, Deique gloriam procurandam, quia quinque effectus ad hunc finem consequendum perquam sanè efficaces producit, ut fufius P. Alphonfus Rodriquez p. 3. tr. 1. c. 11. ostendit; nam primò miros ad operandum stimulos addit, quia, ut rectè S. Gregorius dixit, *Charitas* (atque adèò & zelus, qui est

est primaria Soboles charitatis) magna operatur, si est; si autem operari renuit, charitas non est. Secundò. Etiam ad munia sua exactè obeunda impellit; nam dicere quodammodo cum Davide cupit posse illud 1. Paral. 29. *Ego autem totis viribus meis preparavi impensas domus Dei mei; opus namque grande est, neque enim homini preparatur habitatio, sed Deo.* Tertiò. Ad varias occasiones succurrendi Proximo ingeniosè & sagaciter indagandas incitat; ubi enim talis inest affectus, inquit D. Bonaventura process. 5. relig. c. 17. *illic necessario non deerit subventionis effectus, quantum patitur opportunitas.* Quarto omnem in operando difficultatem aufert, quia de zelo hoc perinde ac de amore dici potest illud lib. 3. de imit. c. 5. quòd onus non sentiat, labores non reputet, plus affectet, quàm valeat; de impossibilitate nõ causetur, quia cuncta sibi licere arbitratur. Valeat igitur ad omnia, & multa impleat, & effectui mancipet, ubi non amans deficit, & jacer. Quintò denique ad ferventem & accensam Orationem excitat, quæ, donec exaudiatur, nescit discedere, uti non paucos Sanctos fecisse legitur, præcipuè S. Ignatium, ut l. 5. vit. c. 2. videre est, qui, cum Luteriæ quendam vesano Pellicis amore implicitum nulla ratione è cœno extrahere posset, die quodam extra urbem in lacum frigidissimum, viæ, quæ Amasius ad turpes delicias transiturus erat, adjacentem, collo tenus se immerfit, & adventantem his verbis allotutus est: *Perge, miser, ad tuas fœtidissimas voluptates; impendentem capiti tuo ruinam non vides? instantem pestem non perhorrescis? hic ego pro te me tamdiu macerabo, Deumquæ orabo, donec iustissimam illius iram & vindictam tibi paratam avertam.*

IV. Ne verò quis solam utilitatem ac necessitatem, non autem perinde etiam dignitatem ac præstantiam quandam inesse zelo huic arbitretur, sequentes SS. Patrum sententiæ diligenter sunt notandæ. Richardus Victorinus apud Marchantium in Virga Aaron tr. 4. f. 1. ait: *Nescio an majus possit beneficium à Deo conferri, quàm ut per ejus obsequium alij consequantur salutem, si tamen homo Deo cooperatur ex charitate.* S. Gregorius verò super Ezech. ho. 12. absolutè dixit: *Nulum omnipotenti Deo tale est Sacrificium, quale est zelus animarum, & hoc propter imaginem impressum animabus.* Unde & l. 3. Dial. c. 17. ait: *Majus miraculum est predicationis*

verbo, atq; orationis solatio peccatorem cōvertere, quā car-
ne mortuum suscitare. Imò hom. 6. in Evang. Angelis æqui-
parare zelosos ejusmodi Operarios non dubitavit dicens: *V-*
nusquisq; vestrum, in quantum gratiam superna aspiratio-
nis accepit, si à pravitate Proximum revocat, si exhortari ad
bene operandum curat, si æternum regnum Sel supplicium
erranti denunciat, cum sanctæ denunciationis verba impen-
dit, profectò Angelus existit. Adhuc verò ampliùs extollens
hunc Zelum S. Chrysostomus hom. 3. in 1. Corinth. *Hac, ait,*
perfectæ charitatis regula, hic certissimus terminus, hoc su-
preum omnium cacumen quarere, quæ communem omnium
comprehendant utilitatem, quod ipse Paulus significans ad-
didit, sicut Ego Christi. Nihil enim nos potest ad eò Christi
imitatores facere, ut Proximorū cura. Unde meritò ho. 3. su-
per Gen. dixerat: *etsi ingentes erogaveris pecunias pauperi-*
bus, plus tamen effeceris, si converteris animā: quia ut S. Dio-
nyfius c. 3. de cœl. de Hierach. rectè pronuciavit, omnium di-
vinorum divinisimū est cooperari Deo in salute animarum.

CAPUT IV.

QVIBVS INSTRUMENTIS PRÆCIPVE PER-
AGENDA SIT CONVERSATIO
APOSTOLICA.

Equidem & hîc fortè multi multa assignabunt; ast ego
quatuor potissimū adhibenda cenfeo, nempe *Familiari-*
ritatem & conjunctionem cum Deo per crebræ & ferventis o-
rationis Studiū, *Prudentiam & Auctoritatem*, seu ut clariùs
alij exprimunt, *vita Sanctitatem & Benevolentiam*, seu amo-
rem; nam per *familiaritatem & conjunctionem cum Deo* ob-
tinetur, ut fructuosa fiat Conversatio juxta promissionem
Christi Jo. 15. *Qui manet in me & ego in eo, hic fert fructum*
multum. Per *Prudentiam* efficitur, ut omnia, quæ fructum
per conversationem quæri solitum impedire possent, effica-
citer removeantur; econtrario verò media, quæ eum promo-
vere possunt, sollicitè excogitentur, hinc Christus ante omnia
Apostolis suasit Matth. 10. *Estote ergo prudentes sicut serpen-*
tes. Et S. Paulus etiam hoc instrumento præ cæteris usus est,
uti

uti ipsemet 2. Corinth. 12. indicavit dicens: *Ego vos non gravavi, sed cum essem astutus, dolo vos capi.* Per *Authoritatem* impetratur, ut doctrinæ in conversatione communicatæ singularæ pondus & efficaciam habeant; id quod præclarè Laurentius Justini de conflictu interiore c. 2. indicavit dicens: *Dabis voci tuæ virtutem, si, quod suades, prius tibi cognoscaris persuasisse: Validior operis, quam oris vox est.* Hinc de S. Basilio olim S. Gregorius Nazianz. in orat. dicebat: *Tonitru erat ejus Oratio, quia vita erat fulgur; unius namq; splendor, alterius incendium est.* Sed & de ipso S. Joanne Baptista Joa. 5. dicitur, quod erat *lucerna ardens & lucens*, ardens scilicet bonæ vitæ exemplo, lucens verò doctrinis per prædicationē communicatis. Per *Benevolentiam* denique obtinetur, ut & aditus facilis ad conversationem pateat, & omnia, quæ in ea præponuntur, vel aguntur, benevolè accipiantur, ex qua benevolentia totus ferè fructus conversationis pender, uti sapienter S. Augustinus tr. 7. in Epistolam S. Joannis advertit, dum dixit: *semel breve præceptum præcipitur. Dilige, & fac, quod vis: si ve taceas, dilectione taceas: si ve clames, dilectione clames: si ve emendes, dilectione emendes: si ve parcas, dilectione parcas: Radix sit intus dilectionis; non potest de ista radice non bonum existere.* Quia verò horum instrumentorū usus non omnibus perspectus est, ideò proderit paucis ostendere, quomodo quodvis illorum in praxin deduci debeat.

§. I.

Quid circa primum Instrumentum Conversationis, nempe Familiaritatem cum DEO observandum sit.

TRia potissimum circa hoc Instrumentum observanda sunt. I. Ut digna de illius necessitate & efficacia æstimatio concipiatur. 2. Ut sciatur, in quibus præcipuè actibus seu exercitijs consistat hæc Familiaritas. 3. Ut facilis & solida illius praxis discatur, & constanter usurpetur.

II. Et primum quidem horum caput quod attinet, scilicet, ut dignum de hac Familiaritate cum DEO æstimationem concipiat, ante omnia certò sibi persuadere debet Ope-

rarius, conversationem & curationem Animarum opus esse difficillimum, atq; ut SS. PP. passim pronuntiârunt, majus, quam sit ipsa mundi creatio, atq; miraculorum patratio, adeoq; non tam humanis medijs, quam divino auxilio & cooperatione procurandam, id quod fusè & solidè S. Laurentius Justinianus l. de compunct. coll. 22. ostendit sequentibus verbis: *Absque gratia adminiculo quis presumere audeat posse facere quidquam, dicente Domino: sine me nihil potestis facere? Nam quamvis homo à se, de se aliquid boni valeret, nihil omnino valet in altero; quoniam libero quisq; utens arbitrio sua potestatis est assensum suadenti prabere. An non Verba possumus veluti semina jactare, annunciare futuram felicitatem, & aeterna supplicia; minimè tamen corda compungere, animù flectere, interiorè auditum aperire, affectum promovere, gratiam infundere. Hac solius Dei sunt, per consensum audientis & recipientis. Quemadmodum imber de calo cadens terrà inebriat, & eam germinare facit, ac dare semen ferenti, & panem ad manducandum; sic & gratia celestis, cum in humanù cor labitur, rigat illud devotiõis dulcedine, madefacit compunctiõis rore, & per sancta desideria virtutum atq; bonorum operum, fecunditatem producit ad publicù, quatenus intuentes agnoscant, nõ ex infructuosa arbore, sed de latente divina benedictiõis radice universa laudabilia gesta prodire. Profrus humanus inutilis est arboris truncus, si non intrinsecus gratia Dei operetur. Et hinc idem S. Pater ait, Apostolos, antequam exirent ad agendum cum alijs, jussos fuisse in civitate federe, & orare, donec virtute induerentur ex alto. Sed & ipsi Apostoli Act. 6. postquam constituerunt septem Diaconos temporalia negotia tractaturos, dixerunt: *Nos vero Orationi, & Ministerio verbi instantes erimus*, præmittentes scilicet Orationem, utpote à qua omnis Ministerij efficacia pendet, uti sapienter advertit S. Bernardus epist. 201. dicens: *Nunc manent tria, Verbum, Exemplum, Oratio; major autem horum Oratio: namque operi & voci gratiam & efficaciam promeretur.* Unde meritò qui vis Operarius saluberrimam doctrinam, quam Societas JESV suis Missionarijs Reg. 14. proponit, profundè menti insculpere deberet, quando ita loquitur: *Quamquã humana media non solum spernenda non sunt, sed etiam, cum opus est, prudenter & religiosè adhibenda;**

divinis

divinis tamen, & nostri instituti magis proprijs præcipuè utendum est, in eisdem magis fidendum, orandisque Deus, ut eis omnibus det eam efficaciam, qua sit proposito fini consequendo necessaria. Si enim jam olim Jacob Gen. 30. cum Rachel ipsi dixisset: *Da mihi liberos, alioquin moriar*: respondit: *num pro Deo ego sum, qui privavit te fructu ventris tui?* innuens generationis corporalis Authorem non tam hominem esse, quam Deum; quanto magis id ipsum de Spirituali generatione judicandum erit?

III. Porro hæc familiaritas seu conjunctio cum Deo tribus præcipuè officijs declaranda est. 1. Ut nullum paulò majoris momenti negotium cum proximo tractandum suscipiat, quin de eodem cum Deo conferat, ab eoque rationem & modum fructuosè illud peragendi accipiat; ita enim & zelosissimi quique Operarij suo exemplo docuerunt; & salubriter jam olim monuit pius Asceta l. 3. de imit. Christi c. 38. dum dixit: *si etiam in omni eventu stas, non in apparentia externa, nec oculo carnali lustras scisa vel audita, sed mox in qualibet causa intras cum Moysè in tabernaculum, ad consulendum Dominum, audies nonnunquã divinum responsum, & redibis instructus de multis presentibus & futuris.* Propterea namq; Iosue & filii Israel a Gabaonitis leguntur decepti, quia os Domini prius nõ interrogaverunt, sed nimium creduli dulcibus sermonibus, falsã pietate delusi sunt. Econtrario verò S. Paulus, teste S. Maximo ho. 1. de SS. Petro & Paulo, *ultra humana raptus in tertium cælum, secreta cœlestia cognovit, ut Ecclesiarum futurus Doctor inter Angelos disceret, quæ inter homines predicaret.* Quem in finem præcipuè meditationis sacre Exercitium conducet; hæc enim, teste S. Bernardo S. 1. de S. Andrea, *docet, quid desit: oratio, ne desit, obtinet; illa viam ostendit, ista deducit; meditatione deniq; agnoscimus nobis imminenti pericula, oratione e vadimus.* Hinc & l. 4. de confid. c. 4. describens Eugenio Papæ, quales debeant esse Adjuutores pro juvandis animabus, inter alia ait: *Tales esse debere, qui orandi studium gerant, & usum habeant, & de omni re rationi plus fidant, quam sua industria vel labori.* 2. Ad eandem Familiaritatem spectat, ut ipsas etiam Personas, cum quibus ex officio vel charitate conversari debet, in precibus suis DEO assiduè commendet. Sic enim imprimis ipse Christi-

stus

tus S. Catharinam Senensem dialog. c. 29. monuit dicens: *Ego vos affectuosè deprecor, ut assidue me rogetis pro salute peccatorum, quorum à vobis exigo sudores, atq; lacrymosas orationes, ut eis impendam, sicut opto, misericordiam gratiosam.* Sic & S. Paulus exemplo suo docuit scribens Rom. 1. *Testis est mihi Deus, cui servo in Spiritu meo in Evangelio Filij eius, quod sine intermissione memoriam vestri facio semper in orationibus meis.* Quod ponderans S. Chryostomus ho. 2. in Ep. ad Rom. ostendit, inquit, hujus commodi curam sibi esse necessariam, siquidem servitutis modus hic, nempe Evangelij annuntiatio, ipsi erat commissus, cui enim hujusmodi functio delegata fuerit, huic necessarium est, perpetua cogitatione eos circumferre, qui verbum ipsum excepturi fuerint. 3. Deniq; ad eandem familiaritatem pertinet, ut, ubi variæ difficultates in conversatione cum Proximo occurrerint, animis Operarius non cadat, nec suis viribus eas superare præsumat, sed divinâ opem & adjutorium magnâ cum fiducia imploret, eumque in finem sequentia Regis Josaphati 2. Paralip. c. 20. verba usurpet: *In nobis quidem non est tanta fortitudo, ut possimus huic multitudini (difficultatum) resistere, qua irruit super nos. Sed cum ignoremus, quid agere debeamus, hoc solum habemus fiducia, ut oculos nostros dirigamus ad te.* Sed & seipsum, & Socios suos ejusdem Regis exemplo sic excitet, & alloquatur: *Nolite timere, nec paveatis hanc multitudinem, (cum qua conversari, & contra quorum vicia pugnare debebitis) non est enim vestra pugna, sed DEI. Tantummodo confidenter stete, & videbitis auxilium Domini super vos.*

IV. Ipsa denique hujus familiaritatis praxis in eo præcipuè consistit, ut 1. purissimam semper, & ab omni paulò graviore & deliberatè admissa culpa liberam mentem habere studeat Operarius; nam ut rectè S. Joannes 1. ep. c. 3. advertit, *si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad DEVM (familiariter cum eo agentes) & quidquid petierimus, accipiemus ab eo.* 2. Ut ab omni etiam sensuali & inordinato erga quameunque rem creatam amore absteat; hoc enim est, quod DEUS Moyfi Exod. 3. dixit: *Ne appropies huic (scilicet ad familiariter mecum agendum) Solve calceamentum (quo omnis affectus terrenus significatur) de pedibus tuis.* Nam, ut rectè dixit Thomas Kempensis l. 2. c. 1. frequens illi vif-

li Visitatio cum homine interno, dulcis sermocinatio, grata consolatio, multa pax, familiaritas stupenda nimis. 3. Ut omnia exercitia spiritualia ad hanc Familiaritatem pertinentia magna cum alacritate, integritate, & diligentia peragat; ut enim familiaritas inter homines per frequentem conversationem mutuam magis semper augetur, & invalescit; ita id ipsum tantò magis in conversatione familiari cum DEO sperandum est, quantò major & præstantior est voluptas, quæ ex eadem hauriri plerumque consuevit. 4. Ut stata habeat pro secessu Spirituali, & colloquio cum DEO instituendo tempora; neque hæc ab ullis negotiis facilè sibi eripi permittat, sed potius sibi persuadeat, tantò se alacriorem, vegetiorémque ad eadem negotia rediturum, quantò certius sibi auxilia divina per ardentem & fiduciâ insigni armatam Orationem impetrata poterit polliceri.

§. II.

Quid circa secundum Instrumentum, nempe circa Prudentiam sit observandum.

I. **T**Ria præcipuè circa Prudentiam bene sunt observanda Operario. Primum est, ut certò sibi persuadeat, usque adeò illam esse necessariam ad Conversationem fructuosè instituentiam, ut sine ea non modò nullus fructus sperandus sit, sed damna etiam gravissima sibi, aliisque accersenda timeri debeant. Id quod sapienter advertit S. Ignatius Fundator noster, teste Orlandino l. 16. n. 112. utpote qui dicere solebat, in Societate hominum genera duo esse; unum eorum, qui exstruerent solùm: alterum eorum, qui simul inter exstruendum destruerent. Primum sibi genus probari, & hos esse, qui Zelo uterentur considerato, providentes, ne quam damni causam, non modò re, sed ne specie quidem darent: néve ij offenderentur, qui, si Adversarij fierent, possent nostrum in divino obsequio, & salutis publicæ studio impedire cursum; atque adeò quædam, quæ rectè alioqui fierent, omitrenda censebat, non damni privati formidine, sed operum respectu potiorum, quia sæpe numero, dum parùm cautè quid attentatur, nec illud efficitur, & mora multis alijs obijcitur. Hinc ulterius, teste Ribadeneira l. 5. vit. c. 10. dicere solebat,

bat,

bat, Sanctitatem per se solam valere plurimum, sed nisi cum Prudentia, agendique cum Hominibus modò conjuncta sit, mancam fore ac infirmam, plùsque læpe exquisitam cum mediocri Sanctitate Prudentiam in gubernatione efficere, quàm Sanctitatem majorem cum prudentia minori. Unde meritò Salomon prudentiam vocat *Scientiam Sanctorum*, ut indicet, non sufficere Sanctitatem, nisi Prudentiæ jungatur, nam *Virtus discretionis*, uti S. Bernardus super Cant. rectè advertit, *absque charitatis fervore jacet, & fervor Vehemens absq; discretionis temperamento precipitat.* Quam ob causam jam olim etiam Deus in vestitu Summi Sacerdotis Superhumerales, quod humeros tegebat, & Rationale, quo pectus ornabatur, ita inter se fibulis connecti præceperat, ut nunquam separari possent, ut significaret, labores & conatus nostros semper cum judicio & ratione fieri debere. Unde & ipse Christus Apostolis suis ad curam Animarum destinatis præ cæteris suadebat, ut essent prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ, quia, ut verè Salomon Prov. 11. dixit, *ubi non est gubernator (prudens) Populus corruet; salus autem, ubi multa concilia à Vera Prudentia profecta.*

II. Alterum, quod circa Prudentiam bene notare debet Operarius, est, ut cognoscat regulas & præcepta ad dirigendum & lucrandum Proximum à Prudentia præscribi solita, quæ quidem ad sequentia ferè revocari possunt. 1. Ut ratione plurimum & consilio utatur, atque in omni actione finem bene consideret, mediâque ad illum obtinendum convenientissima eligere studeat. Hinc jam olim Seneca lib. de benef. monebat: *Si prudens fuerit animus tuus, tribus temporibus dispensetur; præterita cogita, præsentia ordina, futura provide, primum per cautionem, alterum per circumspersionem, tertium per Providentiã.* 2. Ut, quando omnia pietatis opera ad salutem Proximi spectantia completi non potest, magno delectu præferat publica privatis: perpetuâ iis, quæ ad tempus fiunt: certa in certis: securâ periculosis; neq; tam videat, quantæ res ipsæ sint, quàm quantum spei ad eas conficiendas ostendatur. Hinc S. Ignatius dicere solebat, non ipsas res nobis, sed nos rebus accommodari debere. 3. Ut nihil supra vires tentet, sed ea suscipiat tantum, de quibus spes certa sit, ea confectum

iri.

iri. 4. Ut, si quod ex cœptis damnū oriri advertat, prudenter
desistat; omnis enim pertinacia inconsulta in rebus prosequen-
dis vitanda est. 5. Ut in vocandis Homīnibus ad virtutem
utatur ijs armis, quibus Sathanas eos seducere conatur,
scilicet ut non apertā vi, sed leniter in animos eorum se insi-
nuet. Sic Maffeus l. 3. c. 11. de S. Ignatio scribit: *Mira fuit
solertia in sollicitandis mortalibus, & à servitute Diaboli ad
Christi Domini obsequium traducendis; ac quibus artibus
Daemon ad animarū perniciem utitur, easdem ipse (quo ad li-
ceret, ac fas esset) ad Hominum salutem ac beneficium trans-
ferebat.* 6. Ut naturam cuique & ingenium indagare, eiq̃ue
se accommodare studeat, omnibus omnia factus cum Apосто-
lo 1. Cor. 9. ut omnes lucrifaciat; nam, ut S. Bonaventura in
prolog. Speculi discipl. sapienter advertit, *prudens, ut rerum
Varietas exigit, ita se accommodat tempori, non se in aliqui-
bus mutans, sed potius aptans, sicut manus, qua eadem est,
cum in palmū extendetur, & cum in pugillum constringitur.*
Et, ut S. Ambrosius in c. 4. Coloss. loquitur, *aliter cum Poten-
tibus Mundi, aliter cum mediocribus, & aliter cum humili-
bus agendum est; aliter iterum cum mansuetis, aliter cum
iratis, quibus cedere oportet.* Quo in genere iterum laudatur
S. Patris nostri Ignatij prudentia, qui voluntates ac naturas
eorum, quibuscum agebat, festinè odorari, ambitiosis splendi-
da, avaris utilia, voluptuosis jucunda proponere, & suo, quod
ajunt, hamo vel esca quemcunque piscari solebat. Atque ut
bonus Agricola non tantum rectas ac fructuosas arbores, sed
etiam depravatas, neque ita fertiles colit, easque ad minuculis
erigit, vel circumcidendo castigat, vel sub aliena latentibus
umbra cælum aperit, vel telluris vitio laborantibus mutat
locum; sic ille rerum difficultate nunquam exterritus, dispi-
ciebat in primis, quod ingenium, quā ratione tractandum es-
set, iisdemque morbis sæpe pro varietate naturæ, non diver-
sas modò, sed & contrarias inter se medicinas attribuere con-
sueverat. Quod ipsum aliā quādam, eaque aptissimā simili-
tudine S. Franciscus Borgia declarabat, ut l. 4. vit. c. 8. refer-
tur, dum dicebat, eos, qui alios regunt, vel aliter eorum cu-
ram gerunt, milites bonos imitari debere, qui pro fistulæ ca-
ptu machinam bellicam sulphureo pulvere implent, ne disti-
liat. 7. Ut mores ingratos ac vitia eorum, cum quibus agit,
ad tem-

ad tempus dissimulare nōrit; nescit enim regnare juxta commune proverbium, qui nescit dissimulare; ubi iterum, ut prudenter monuit S. Ignatius, Sathanæ armis uti debet Operarius, & sicut ille nihil ab initio bonis actionibus obversatur, imò multa, quæ honesti speciem præbent, suggerit, donec tandem incautum decipiat; ita & ipse in alliciendis ad salutem animis laudare primum prudenter in hominibus, quæ sunt recta, debet, vitiis parumper intactis, ac leniter in eorum gratiam irrepere, & tum demum eâ conciliatâ medicinam admove; id quod mirâ solertia S. Franciscus Xaverius factitare consueverat, ut qui teste Tursellino l. 2. vit. c. 17. in convertendis peccatoribus primò dissimulabat eorum vitia, omni affabilitate eos devinciens, tum recensitos varios malorum casus, eorūque vitam divinis mandatis contrariam ostendens eos convertebat. Quòd si aliquis interdum improba dicebat, nullam indignationem ostendebat, nec errantem tum reprehendebat, sed in ejus familiaritatem se insinuans, & seducens Hominem sine arbitris monebat dicens, mirari se, talia illi verba excidisse. 8. Ut ad capiendam Populi multitudinem, aditum sibi per Proceres & Magnates præparet; horum enim autoritate permoti ceteri facilè manus dabunt; è contrario ad devinciendos Maguates magnam in Plebe, paupertina maximè, curanda diligentiam adhibeat, hoc enim Charitatis & humilitatis exemplum mirè rapit animos Potentium. 9. Ut adversus varios casus sinistros maturè & diligenter se communiat, quòd prævisa tela minùs feriant; ita S. Gregorius in morali monuit dicens: *Solenter animus ante actionis primordia, cuncta debet adversa meditari, ut semper hæc cogitans, semper contra hæc thorace patientia munitus, quidquid accesserit, lucrum putet.* Quam ob causam jam olim Antisthenes, teste Laërtio l. 6. c. 1. dicere solebat, tutissimum murum Prudentiam esse, ut qui nec prodi possit, nec collabi soleat; Sapiens enim, ut Seneca epist. 60. dixit, *ad omnem incursum munitus, & intentus est, non si paupertas, non si luctus, non si ignominia, non si dolor impetum faciat, pedem referet, interritus contra illa ibit, & inter illa: Plenus est gaudio, hilaris & placidus, & inconcussus, cum Diis ex pari & vivit.* 10. Ut non facilis sit in credendis & narrandis, quæ audit, maximè contra Proximum suum, sed potius

ius memor sit saluberrimæ doctrinæ à Siracide datæ Eccl. 19. *Audisti verbum adversus Proximum tuum? commoriatur in te, fidens, quoniam non te dirumpet.* Certè magnam pius Asceta l. 1. c. 4. de imit. Christi, Sapientiam esse ait, non esse præcipitem in agendis, nec pertinaciter proprio stare sentui, nec quibuslibet Hominum verbis credere, vel credita mox ad aliorum aures effundere. Unde S. Gregorius Nazianz. dicere solebat, eum, qui cum Sæculo conversatur, tribus opus habere, velo scilicet super oculos, ut multa non videat, vel visa dissimulet: clave in aure, ne detractiones, susurrations, & calumnias faciliè audiat, & credat: & claustro in ore, ne statim effutiat, quæ audivit.

III. Tertium, quod circa Prudentiam observare debet Operarius, est, ut efficacia nòrit, & adhibeat media, quibus descriptam hactenus Prudentiam obtineat, qualia quidem multa à Magistris spiritualibus præscribuntur, sed sequentia ferè sunt præcipua. 1. *Crebra Oratio*: uti S. Jacobus c. 1. monuit dicens: *Si quis Sestrum indiget Sapientiâ (& Prudentia, quæ Soror & Comes est Sapientiæ) postulet à DEO, qui dat omnibus affluenter.* 2. *Meditatio assidua*: nam ut sapienter S. Ignatius advertit, multum cohibet, & quasi vinculis quibusdam constringit meditatio & comparatio animi, & assidua eorum, quæ dixeris, cogitaveris, egeris, commemoratio. Hinc rectè Antiqui dixerunt, deliberandum esse diu, quod semel statuendum est. 3. *Frequens reflexio*: pictorum more, qui opera sua, priusquam absolvant, per intervalla contemplantur, & frequentiori examine minutissimos etiam defectus deprehendunt, & emendant. Certè hoc medio S. Ignatium ad tam insignem Prudentiam pervenisse, Historia Societatis l. 16. testatur. 4. *Interrogatio sollicita*: quæ quidem duplex esse debet. Prior de defectibus ab alio in se observatis, quam S. Franciscus Xaverius, teste Turfellino l. 6. c. 13. vitæ, præcipuè suaferat dicens: *Quærendi fideles Amici ac Monitores, qui, si quid à vobis in Sestris peccatum est muneribus, amice eos, liberèque admoneant, ut vestra vitia, quæ vos ipsos figiunt (in suis enim quisque vitis hebetior est, quàm alienis) per alios cognita exuatis.* Posterior interrogatio est de negotijs occurrentibus transigendis, de quibus rectè suavit Eccllesiasticus c. 32. *Fili, sine consilio nihil facias, & post factum*

non penitebis. Et iterum c. 8. *Narratio Seniorum non te pariterent: ipsi enim didicerunt à Patribus suis, quoniam ab ipsis discas intellectum, & in tempore necessitatis dare responsum.* Hinc Antoninus Pius omnia sua cum gravibus viris conferenda dicere solebat, æquius esse, ut ipse tot, taliumque virorum consilia sequatur, quam ut tot, talesque Amici unam ipsius voluntatem sequantur. 5. *Accurata Librorum Lectio:* quod medium Aristoteles, teste Seneca l. 1. de benef. Alexandri Regi suavitè dicens: *Annales Patrum discute; inde enim poteris bona exempla extrahere, quia acta præterita dant certum documentum in futuris.* Hinc Rex Alphonsus interrogatus quibus Consiliariis maximè uteretur? libris respondit, quibus sine metu, sine gratia, quæ nõsse cuperet, audiret. 6. *Fructuosiorum sæculi seria consideratio:* nam, cum hi, teste Servatorum Luc. 16. prudentiores sint Filiis lucis, non modicè suis exemplis juvare possunt ad Prudentiam addiscendam; ab ijs quippe discere poterit Operarius, quâ ratione primarios tres Prudentiæ actus exercere debeat, & primò quidem rectè deliberare exemplo Avarorum, qui antè, quàm vel obolum expendant, tam sollicitè considerant, an vel necessitas, vel utilitas tales expensas requirat? 2. Rectè eligere exemplo Mercatorum, qui tam varias industrias excogitant, eliguntque, ut merces quàm optimas emant vilissimo pretio, iterùmque carissimo vendant. 3. Rectè imperare executionem Aulicorum motè, tam strenuè, fortiterque imperata sui Principum exequentium, ut eidem placeant, & corruptibilem ab eo mercedem accipiant; quantò magis ad similem executionem selesscitabit Operarius, ut summo DEO, & Domino Dominantium placeat, & æternum atque inæstimabile præmium sibi acquirat?

§. III.

Quid circa tertium Instrumentum, Authoritatem scilicet, vitæque Sanctitatem sit observandum.

1. **P**ER Authoritatem hanc nihil aliud hoc loco intelligitur, quàm magna quædam æstimatio de vita & dotibus ipsius Operarij. Ex qua descriptione facillè patet, tres potissimum,

num, eosque amplissimos fructus ex hac autoritate tum in
 ipsum Operarium, tum in alios redundare; quorum primus red-
 undat in illos, quorum curam suscepit; hi enim longè facilius,
 & efficacius ad frugem reducuntur, si ipsum quoque Operarium
 ipsidem, quas suadet, virtutibus ornatum, aut vitia, quæ disua-
 det, sedulo fugientem, & detestantem videant: *nihil enim est,*
 juxta Concil. Trid. Sess. 22. c. 1. de reform. *quod alios magis*
ad pietatem, & DEI cultum assidue instruat, quam eorum
vitam & exemplum, qui se divino ministerio dedicarunt. Cum
enim à rebus sæculi in altiore sublati locum conspiciantur,
in eos tanquam in speculum reliqui oculos conjiciunt, ex iisque
sumunt, quod imitentur. Quapropter sic decet omnino Cleri-
cos in sortem Domini vocatos, vitam, moresque suos omnes com-
ponere, ut habitu, incessu, gestu, sermone, aliisque omnibus re-
bus nil nisi grave, moderatum, ac religione plenum prae-
ferant; levia etiam delicta, quæ in ipsis maxima essent, effu-
giant, ut earum actiones cunctis afferant Generationem. Cu-
jus ulteriorem rationem, imò & necessitatem optimè Clemens
Alexandrinus l. 5. Strom. ex Platone ostendit his verbis: Om-
nis doctrina generatio quadam est, ut, quemadmodum non ge-
nerantur Homines, nisi in perfectione ætatis & virium; ita
neque Filios Spirituales, nisi à perfectione virtutum progigni
contingat. Atque hanc ob causam S. Franciscus Xaverius, te-
ste Turfellino l. 6. vit. c. ult. Socios Ethnicis convertendis,
Neophytisque erudiendis operam daturus, lectissimos & pri-
marios præficebat, auctoritatem sequens Apostolorum, qui,
cum audissent, recepisse Samaritanam Verbum DEI, miserunt
ad eos Petrum & Joannem Apostolorum Principes Act. 18.
Quocirca censebat ad Apostolorum munus deligendos viros
egregiâ, diuque spectata fide, virtute, constantia, Sanctitate
præditos, & in Dominicæ vineæ Operariis Prudentiam magis
ac Sanctitatem, quam scientiam & doctrinam expetebat, dice-
re solitus, quod boni virtus non pariat, humanas artes haud-
quaquam parituras sine virtute. Hinc ipse quoque Christus
Matt. 5. dixit: Sic luceat lux vestra coram Hominibus, ut vide-
ant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum, qui in
caelis est. Sed & S. Petrus l. c. 2. monet: Pascite, qui in vo-
bis est, gregem DEI, forma facti gregis ex animo. Alter fru-
ctus redundat in ipsam Ecclesiam, aut Communitatem, cui
 quis

quis adscriptus est; cujus æstimatio & fama sicut à particulis membris vel maximè dependet, ita haud dubiè plurimum augetur, si ejusmodi membra insigni quâpiam integritate, vitæq; Sanctitate fuerint conspicua. Tertius nique autoritatis hujus fructus in ipsum Operarium redditur, ut qui non modò ingens lucrum meritorum cælestium tali vitæ Sanctitate haurit; verùm etiam admodum securus redditur, ut in medio nationis pravæ sine lapsu versetur, contra linguas detrahentium, fructum laborum suorum in promotione sua impedire molientiù efficaciter defendatur; hic enim S. Paulus Titum c. 2. monet: *In omnibus prabe te ipsum exemplum bonorum operum, in doctrina, in integritate, in gravitate, Verbum sanum, irreprehensibile, ut is, qui ex adverso est, Vereatur, nihil habens dicere de nobis.*

II. Porro etsi hæc autoritas, ut sapienter S. Franciscus Xaverius, teste Turfellino l. 6. vit. c. 13. advertibat, donum sit divinum, quod bonis viris ac piis defertur ultro, callidè & humana id arte quærentibus negetur; quotidiana tamen experienciâ constat, etiam humana media non parùm ad eam obtinendam & conservandam conducere, qualia quidem præ reliquis sequentiâ æstimantur. 1. *Vita morumq; Sanctitas & gravitas*: Nam sola virtus, teste S. Bernardo, mater gloria & autoritatis est; hinc Agesilaus, ut Plutarchus in Lacon. refert, interrogatus, quâ ratione quis bonam famam assequi posset? respondit: Si loquatur, quæ sunt optima; & faciat, quæ sunt honestissima. 2. *Demissio animi*, ea præcipuè, quâ aliis reverentia & honor cum modestia & gravitate exhibetur, de qua S. Franciscus Xaverius l. 6. vit. c. 13. pronunciavit: *Ad bonum Societatis (& cujusvis Hominis) odorem longè, latèq; fundendum, non alia virtus plùs habet momenti, quàm vera ac germana animi submissio.* 3. *Præcedentia*, in verborum & sermonis maximè gravitate apparens; sic jam olim Epictetus, teste Stobæo l. 3. indicavit, dum quærenti, quâ ratione autoritatem & famam apud alios comparare posset? respondit: si vis bene audire, discere bene loqui. Hinc Abbas Pastor, ut in Speculo Exempl. dist. 2. c. 166. refertur, cum aliquando Juvenem quendam Religiosum Abbatem vocasset, causam dicti rogatus respondit, quia os suum fecit cum appellari Abbatem. Et ipse Salomon

mon Sap. 8. dixit: *Habebo propter hanc* (Sapientiam scilicet
& prudentiam) *claritatem ad turbas, & honorem apud Senio-*
res Iuſſenis. 4. Generosus contemptus caducorum; cum enim
hæc maximi plerumque æstimentur, summè que appetantur à
mortalibus, veluti caelestem Hominem venerantur, & suspi-
ciunt, si quem generoso animo hæc omnia contemnere ad-
vertunt. Unde verè S. Augustinus epist. ad Macedonium di-
xit, Virtutem (& ipsum Virtutis Professore[m] hominem) eò
pluris æstimandam esse, quò plura contemnit. 5. Fuga nimia
cum secularibus familiaritatis: etenim ferè accidit, ut eos
minoris æstimemus, quos intimè novimus; unde & com-
mune proverbium, quo nimiam familiaritatem parere con-
temprum dicimus, exortum est. Hinc sapienter monet pius
Author l. 1. de imit. Christi c. 8. Charitas habenda est ad o-
mnes, familiaritas non expedit. Quandoque accidit, ut Per-
sona ignota ex bona fama luceſcat, cujus tamen presentia
oculos intuentium offuscat. Putamus aliquando aliis pla-
cere ex conjunctione nostra, & incipimus magis displicere ex
eorum improbitate in nobis considerata.

§. IV.

Quid de quarto Instrumento Conversationis
Apostolicæ, nempe de Benevolentia, sit
observandum.

Benevolentia hujus nomine aliud hoc loco nihil intelli-
gitur, quàm bona quædam voluntas, quâ bene quis erga
alterum afficitur, omniâque, quæ ab illo exiguntur, vel
suadentur, prompto hilarique animo acceptat, & exequitur,
quæ quidem benevolentia proprius affectus amoris est, at-
que adeò, dum benevolentiam istam quartum instrumentum
Apostolicæ Conversationis voco, aliud indicare non volo,
quàm ut Operarius talem modum agendi cum proximo ad-
hibeat, ob quem ametur potiùs, quàm timeatur ab ijs, qui-
buscum conversatur; nam, ut supra ex S. Augustini doctrina
dictum est, si intus sit radix dilectionis, non potest de ista ra-
dice non bonum existere. Id quod egregiè more suo confir-
mans S. Chrysostomus ho. de Mansuet. *nihil, ait, ita concu-*
liat,

liat Domino familiares, ut quod illum videant tranquilla se offerre, & mansuetudine jucundum; nam & talem majoris faciunt, habentque pro Patre & non pro Domino. Gratia & amabilis est videntibus, gratus item & his, quibus tantum nomine notus est. Neque facile illum invenies, qui audire laudari hominem mansuetum, illum videre & ex osculo non desideret, & non habeat in aliquanta lucri parte ejus micilla diu posse frui. Hinc ipse etiam Christus Apostolis Matt. 11. dixit: *Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde, & invenietis requiem animabus vestris*, non proprijs duntaxat, sed ijs etiam, quorum curam susceperitis. S. & Apostoli ijdem à Commentatoribus Psalmi 18. per cœli in illo versu: *Cœli enarrant gloriam Dei*: intelliguntur, significarent, quemadmodum cœlo sereno omnes libenter credunt, illiusque suavi aura frui cupiunt; sic & animos humanum facilitate, suavitateque morum præcipue allici. Unum meritò horratur Siracides c. 3. *Fili, in mansuetudine (& misericordum lenitate) opera tua perfice, & super hominum gloriam diligentis*. Et S. Franciscus Xaverius, teste Turfellino lib. vit. c. 13. Sedulo semper socios monebat, ut in congressibus & colloquijs caverent, ne nimia quædam gravitas suspicionem præbeat reverentiam exigentis arrogantia, sed potius facilitatem vultus præferrent, affabilitatemque sermonis hoc enim esse efficacissimum medium, quo attrahi animi soleant juxta illud Osee 11. *In funiculis Adæ traham eos, & in vinculis charitatis*.

II. Ut autem hanc benevolentiam tanto certius obtineat sequentia media non parùm conducent. 1. Ante omnia diligat sincerè eum, cum quo conversatur, hoc enim medium efficacissimum esse ad amorem aliorum conciliandum, jam olim veteres noto illo axiomate: *Si vis amari, ama*; indicârunt. Quod ipsum egregiè confirmans S. Ambrosius lib. 2. Offic. c. 1. *nihil, inquit, tam utile, quàm diligere, nihil tam inutile, quàm non amari*. Itaque id agamus, ut omnino sedulitate commendemus existimationem, opinionem nostram, ac primùm placiditate mentis, & animi benignitate influamus in affectum hominum; popularis enim & grata omnibus bonitas, nihilque, quod tam facile illabatur hominum sensibus. Ea, si mansuetudine morum, ac facilitate animi

mode

moderatione precepti, & affabilitate sermōis verborūq; honore, patienti quoq; sermonum, vitæ, modestiaq; adjuvetur gratiâ, incredibile, quantum procedit ad cumulum dilectionis. Et paulò post: Etenim ad incentivū charitatis cōiunio plurimum proficit, si quis vicē amantibus reddat, nec minùs redamari se probet, quàm ipse amatur. David diligi à subditis, quàm timeri maluit; timor enim temporalis tutaminis servat excubias, nescit diuturnitatis custodiam. Itaq; ubi timor discesserit, audacia obrepit, quoniâ fidem nō timor cogit, sed affectus cohibet. Prima ergo ad cōmendationem nostris est charitas. Hinc jam olim Moyse præcepit Deus n. 11. Porta: eos in sinu tuo, sicut portare solet nutrix infantulum, & defer in terram. Et S. Paulus 1. Thess. 2. dixit: Facti sumus in medio vestrū, tanquam si nutrix foveat filios suos. Atque id ipsum etiam S. Bernardus S. 23. in Cant. his verbis commendavit: Discite, subditorum matres vos esse debere, non Dominos: studete magis amari, quàm timeri. 2. Morum similitudine non parū etiam sibi benevolentiam conciliabit; ita Orlandinus l. 3. hist. Soc. n. 48. de S. Ignatio scribit, eum suos hortatum, ut ad hominum benevolentiam divini obsequij gratiâ conciliandam imitarentur Apostolum, qui omnibus fiebat omnia, ut omnes Christo lucrifaceret; nulla enim re æquè, ac morum, studiorūque similitudine benevolentiam conciliari. Itaque observatis ejusque moribus, ad eos se, quantum jus, fasque permetteret, accommodarent, ad eò, ut, si quempiam animadverterent acrem & incitatum, etiam ipsi lenitudinem inter agendum morosam excuterent, contrâque tarditatem, gravitatēque tantisper induerent, si is, cum quo agerent, circumspectior, & in loquendo tardior appareret. Sic etiam de S. Anselmo Æolmerus in ejus vita lib. 1. scribit, quòd solito more cunctis se jucundum & amabilem exhibuerit, morēsque singulorum, in quantum sine peccato poterat, in se susceperit. Nam juxta Apostolum 1. Cor. 9. his, qui sine lege erant, tanquam sine lege esset, cum sine lege DEI non esset, sed in lege Christi esset, se cooprabat, ut lucrifaceret eos, qui non modò sine lege, ut putabatur, Sancti Benedicti, sed & eos, qui sæculari vitæ dediti in multis vivebant sine lege Christi. Unde corda omnium miro modo in ejus amorem vertebantur, & ad eum au-

dicendum famelicâ aviditate rapiabantur. Dicta etiam sic unicuique Hominum Ordini conformabat, ut Auditor sui nihil moribus suis concordius dici potuisse faterentur. Ille Monachis, ille Clericis, ille Laicis, ad cuiusque proprium sua verba dispensabat. 3. *Sermonis affabilitate & dulcedine*: nam, ut supra ex Cicerone dictum est, difficile dictu est, quantopere conciliet animos Hominum, comitas, affabilitasque sermonis; si enim responsio mollis etiam iram frangit, teste Salomone Prov. 15. quanto magis, animos pacatos & tranquillos conciliabit, sicque verificabitur effatum Siracidis Eccl. 5. dicentis: *Verbum dulce multiplicat Amicos, & mitigat inimicos; lingua Eucharis in bono humine abundat.* Hinc merito quis Operarius tali affabilitate, suavitateque condire, & exequi Conversationem suam Apostolicam deberet, ut cum veritate illa Ecclesiastici c. 24. verba usurpare queat: *Transite ad me omnes, qui concupiscitis me, & a generationibus meis adimplemini; Spiritus enim meus super mel dulcis, & hereditas mea super mel & favum.* Sed & ipsi, quibuscum conversatur, merito dicent possint cum Salomone Sap. 8. *Intrans in domum meam, conquiescam cum illo; non enim habet amaritudinem conversatio illius, nec tadium convictus illius, sed gaudium & latitiam.* Talem videlicet S. Athanasius se exhibuerat, de quo S. Gregorius Nazianz. de ejus laudibus sic loquitur: *Ea erat comitate, ut ad eum omnibus aditus pateret, clemens, ab ira alienus, miseratione praevidens, sermone jucundus, moribus jucundior, in oburgatione placidus.* 4. *Beneficentiâ sive opere, sive affectu demonstratâ*: nam, ut Tullius lib. 2. Offic. sapienter advertit, benevolentia beneficiis capitur maximè; secundò autè loco beneficâ voluntate benevolentia movetur, etiam si res forte non suppetit. Et S. Chryostomo teste ho. 80. ad populû, mentem habentes magis beneficia, quàm pœna ad mandatorum obedientiam attrahunt. cuius efficacis rationem reddens S. Bernardus S. 23. in Cant. *dabit operam Sapiens, ait, maledicos capere beneficijs atq; obsequijs, monitisque salutaribus, & orationibus pro his ad Deum. Non cessabit ejusmodi carbonem ignis congerere super caput maledici. An non tibi captus illa videtur, qui suffusus ora rubore, quippe proprium erubescens iudicium, ipse sua confusionis; & penitudinis testis est*

sive

De Conversatione Apostolica in communi. 41

sive quod oderit hominem amore dignissimum, si ve quod dilexerit tantum verbo & lingua eum, a quo se diligere opere & veritate vel sero est expertus. 5. Mansuetudo errorum & defectuum supportatione: sic enim ipse Deus exemplo suo docuit, teste Davide Ps. 102. dicente: *Quomodo miseretur Pater Filiorum. miseratus est Dominus timentibus se: quoniam ipse cognovit figmentum nostrum. Et propterea Deus ut discurrat S. Chrysostomus ser. de nov. Concion. ad Grat. non Angelos e caelo lapsos, Magistros humana natura praefecit, ne propter excellentiam naturae, atque humana infirmitatis ignoracionem asperiores nobis reprehensiones adhiberent; sed homines mortales, Magistros ac Sacerdotes concessit, homines infirmitate circumdatos, ut hoc ipso quod obnoxius eidem sit & is, qui sermonem habet, & illi, qui audiunt, Concionatoris (eadem est ratio de Operarijs) lingua frenum injiciatur, quod eum non sinat ultra modum castigationes extendere. Atque hoc verum esse, declarat S. Paulus, qui legem illam tulit, & hanc rem nos docuit his verbis utens: *Omnis Pontifex ex hominibus assumptus hominibus constituitur, qui condolere possit iis, qui ignorant, & errant.* Hinc & ipse Christus inter alia monita S. Magdalena de Pazzis data etiam hoc posuit, uti vit. l. 1. c. 9. refertur: *sint omnia opera tua facta cum tanta mansuetudine, & cum actu adeo humili, ut videatur magis quidam ad trahendas creaturas ad me.* Sicque impleatur illud Siracidis cap. 3. *Fili, in mansuetudine opera tua perfice, & super hominum gloriam diligens.**

CAPUT V.

QVIBVS MOTIVIS EXCITANDVS SIT ZELVS SEV FERVOR AD APOSTOLICAM CONVERSATIONEM NECESSARIVS.

I. Quod piissimus Asceta Thomas Kempensis lib. 2. de imit. Christi c. 12. de cruce pronunciavit dicens: *Converte te supra, converte te infra, converte te extra, converte te intra, & ubique crucem invenies;* hoc aequali jure de zelo & fervore ad Apostolicam conversationem requisito dici potest, ut ex ijs, quae mox dicentur, clarius patebit.

C 5

II. Nam

II. Nam in primis si se supra se convertat, inueniet 1. Exemplum Dei Patris, qui sic dilexit mundum, teste S. Joanne c. 3. ut Filium suum unigenitum daret; unde præclare S. Gregorius Nazianzenus orat. 1. sequentibus verbis hujus motivi efficaciam ostendit: *Huc Magistra lex tendit, huc inter Christum & legem interjecti Prophetæ, huc spiritualis legis perfectior finis Christus, huc exinanita Deus, huc assumpta caro, huc nova illa mixtio, Deus, inquam, & homo. Atque hac omnia propter omnia, & pro uno illo generis nostri Principe innumerum coierunt.* 2. Exemplum Christi; qui non solum cum forma Dei esset, semetipsum exinanivit formam serui accipiens in similitudinem hominum factus, & habitu inuentus ut homo, humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem Crucis, teste S. Paulo Philipp. 2. sed etiam S. Brigittus quondam dixit, ut in revelationum illius l. 7. c. 19. legitur *Si adhuc possibile esset, quod ego toties morerer, quod sunt anima in inferno; ita, quod pro qualibet earum talem mortem iterum sustinerem; qualem tunc pro omnibus sustinui, adhuc corpus meum paratum esset, subire hac omnia, cum libenti voluntate, & perfectissima charitate.* Unde merito hanc charitatem admirans S. Bernardus S. 1. de adv. ait: *Mira quærentis Dei dignatio, magna dignitas hominis sic quæsi, in qua gloriari voluerit, non erit insipiens, non quod aliquid videatur esse tanquam à seipso, sed quod tanti eum fecerit ipse, à quo creatus est; omnes enim diuitia, omnis gloria mundi, & quidquid in eo conspicitur, minus est hæc gloriâ, imò nec est aliquid in comparatione illius.* Sed & S. Paulus hoc exemplum sibi & alijs 2. Cor. 5. proponens ait: *Charitas Christi urget nos, ut scilicet, quemadmodum ille pretiosum suum sanguinem & animam pro hominibus offerre non dubitavit, ita & Operarius quisque viliores longè animam & vitam suam pro iisdem tradere non detrectet.* 3. Exempla Sanctorum, ex quibus tamè non pauca huc afferre placet. Et Moyses quidem tanto erga Populum sibi commissi salutem zelo exarsit, ut confidenter ad Deum dixerit: Exod. 32. *Aut dimitte eis hanc noxam; aut si non feceris, dele me de libro, quem scripsisti.* S. Paulus adeo diligenter Fratres suos, eorumque salutem studebat, ut optaret anathematizari pro illis. Rom. 9. Hinc & alibi 2. Cor. 11. v. 29. dixit *Quis scandalizatur, & ego non uror? quis infirmatur, & ego*

non infirmor? Et iterum: Per triennium nocte & die non cessavi cum lacrymis monens unumquemque vestrum. De S. Francisco Seraphico, Sanctus Bonaventura c. 8. vit. scribit: Cùm Franciscus animarum salutem viscerosa pietate appeteret, & fervida æmulatione zelaret, suavissimis dicebat se repleti odoribus, & quasi pretioso unguento leniri, cùm Sanctorum Fratrum per orbem degentium odoriferâ famâ multos audiret ad veritatis viam reduci, ex talium auditu exultabat in Spiritu, benedictionibus omni acceptione dignissimis Fratres illos accumulans, qui verbo & opere ad Christi amorem inducerent peccatores. S. Franciscus Xaverius adeò ferventem habebat zelum procurandæ alienæ salutis, ut ei innatus videretur, teste Turcellino l. 6. vit. c. 10. Huc ille toto impetu ferri, in hoc totus esse, hoc omnibus expetere votis, in hoc maximè acquiescere, ut Christo aggregaret, quàm plurimos. Nec minor quærendi novos Greges, quàm partos ruendi cura erat. Quippe ita eos præceptis atque institutis instruere erat solitus, ut externi Pastoris operâ non magno opere indigerent, nec rerum ad Christianos spectantium scientiâ ipsis cederent Europæis. Ubique confessionibus audiendis, reconciliandis dissidentibus, ægris sublevandis, cæterisque pietatis officijs dabat operam, adeò cibi & porionis oblitus, ut sæpè biduum, triduumve traduceret jejunnus. Hinc non contentus apud Indos & Japonos suam charitatem extendisse, ipsa etiam Sinarum claustra severissimis licet legibus & custodijs firmata penetrare cum aperto capitis periculo tentabat. Sed & Orlandinus l. 11. hist. Soc. n. 119. de eo scribit, quòd in regno Bungi, Regis curâ non intermissâ, multas quotidie horas in erudienda multitudine collocarit, & suas quoque Lusitanis impertiverit, unam ante lucem ad eorum animos expiandos, alteram sub noctem ad eosdem cohortandos & incendendos, atque ita totum diem per summam corporis negligentiam distentus fuerit. Querentibus Domesticis & amicis, quòd nimis serò se recto reciperet, respondebat, nihil esse, quod sui rationem ducerent, cùm instaret hora convivij, aut se de die numerarent in vivis: si secus agerent, apud se graviter offensuros, suum cibum esse animarum salutem, & in summis habere se delicijs, si vel unius Japonis animam lucifaceret, San-
ctus

Etus Ignatius Loiola, Ribadeneira l. 5. vitæ testante, tanto pariter zelo erat accensus, ut inter ipsam etiam negotiorum molem perditas meretriculas tanto studio conaretur ab impuritate abducere, ut, si quæ ex ijs respicere vellet, grandis jam natu vir, & præpositus generalis antecedere ipsemet, & perductoris quodammodo munere fungi, Christi causâ non erubesceret. In quo cum admoneretur à quibusdam, frustra tempus ac laborem insumi, quippe insanabiles esse ejusmodi feminas, ac, licet in præsentia pœnitentiam ostenderent, brevi tamen ad ingenium redituras, ego verò, inquit ille, cuiuslibet istarum unius tantum noctis impedisse flagitia & injurias in DEUM, omnis operæ & vigilantia præcium duxerim. Et ne soli duntaxat virili sexui hic zelus proprius videatur, memorabilis prorsus fuit S. Mariæ Magdalena de Pazzis Zelus, de qua in l. 4. vit. c. 24. legitur, quòd orans quondam in raptu pro conversione cujusdam peccatoris clamavit: O si aliquando Dæmones non haberent occasionem molestandi me visione peccatorum humanorum! O verbum, quàm libenter paterer quodvis genus Martyrij, dummodo cum viderem conversum, sed non esset mihi Martyrium, verum Paradisus. Et aliàs, ut c. 28. refertur, dicebat: Adeò desidero animas conducere ad te, ut mihi sit pœna hoc desiderium, ut mihi sit quasi quidam infernus. Hinc & peculiari devotione prosequabatur eos Ordines, qui ex peculiari instituto vacabant conversioni animarum, dicebatque, se invadere aviculis, quæ volare possent, quòd vellent, cò quòd & ipsa sine præjudicio suæ Professionis cuperet, si possibile foret, totum mundum peragrarè propter animas convertendas. Unde etiam somnians de zelo animarum somniabat, & loquebatur de conversione Infidelium, atque ut ex sua parte cooperaretur, assiduò offerebat pro ijs sanguinem JESU, & applicabat hanc intentione opera Religionis, præces, communiones, & multas afflictivas pœnitentias, quibus carnem suam atterebat, & hoc ipsum etiam Monialibus suæ curæ commissis commendabat. Imò in eundem finem à Deo petebat infirmitates, aliàsque tribulationes, obtulitque se ad tolerandas pro peccatoribus ipsas etiam inferni pœnas, si DEO ita placeret. Aliquando verò in ecstasi dicebat: Domine, si non facis mihi gratiam istam, dando scilicet animas, quas à te peto, dicam

cam

eam etiam ego, nolle me venire ad possidendam gloriam, quam mihi præparasti. Alia vice dixit: Si DEVS à me peteret, ut olim petijt à S. Thoma Aquinate, quam mercedem vellem pro meis laboribus, non aliam peterem, quam salutem animarum. Sed & S. Terefia simili Zelo accensa, teste Marchantio in virga Aaron lect. 1. dicebat: Quantum mihi damnum, aut cur conqueri debeo, licet usque ad diem Iudicii pœnas Purgatorij sustinere oporteat, modò per illud consequar, quòd anima una salvetur; quantò ergo magis, si de plurium animarum lucro agatur, id vereri non deberem? cùm verò legendo Vitas Sanctorum incidisset in aliquos, qui multas animas ad DEVM reducerant, magna consolatione afficiebatur, dicebatque, se magis hoc eis invidere, quam multa Martyria, quæ patiebantur; ideòque vel maximè æstimabat illos Ordines, qui conversioni & lucro animarum studebant. Et, si aliquis talium ægrotaret, pro eo assidue orationem fundebat, ut citò convalesceret, & ad lucrum animarum rediret. Quòd si verò talium quempiam omnino mortuum audiebat, etsi non esset ad planctus Feminarum proprios proclivis, magno tamen cum dolore lacrymas copiosas profundebar ob jacturam unius in terra, qui tot animas cælo lucrabatur, cùm tamen audita morte Fratris ne unam quidem lacrymulam profudisset, ut Author vitæ l. 3. c. 35. testatur.

III. Jam verò si *infra se*, ad ipsum scilicet infernum, semetipsum convertat, non levia iterum motiva inveniet ad eundem Zelum accendendum, sed duo præcipuè. 1. Diaboli studium ac fervorem in animabus perdendis, quod quidè ipsemet olim passus est in iudicio, audiente S. Birgitta (ut P. Petrus Pennequin. p. 2. Isagog. ad amorem divinum c. 27. testatur) dum dixit, se majori impetu ferri in perniciem Animarum, quam torrens violentus per campos rapi consuevit. Causam verò rogatus à Christo respòdit: Quia tu illas tant opere amas. Hinc meritò S. Carolus Borromæus hoc motivum Operarijs ob oculos sequentibus verbis posuit, ut p. 5. Act. Medit. l. 3. c. 2. fol. 838. videre est: *Considerent præterea terribilem animarum stragem, quam generis humani sempiternus hostis Sathanas facit, quantam in illis perdendis sollicitudinem adhibeat, quibus utatur Ministris, quâ alacritate, quibus laboribus & vigiliis scolesti Ministri opus urgeat inde fessi & assidui, idem-*
que

que perpetui & obfirmati. Quare turpissimam rem facturos se existimare debent IESU Christi Ministri, si ita Magistri sui voluntatem, dignitatemque suam atque sempiterna premia perdant, vel à Christiana charitate tam alienos se praebeant, ut à Sathana Ministris superari se sinant, patienterque, ut illi maiori studio ad se, aliosque perdendos, quam ipsi ad suam & aliorum salutem tuendam incumbant. 2. Excitare merito quoque deberet ad Zelum gravitas infernalium poenarum, quae praeparatur ipsis Peccatoribus; quod motivum S. Augustinus lib. de salut. mon. c. 55. sequentibus verbis suggestit: O mi

Frater, numquid ferrea sunt carnes nostra, ut non contrahant, vel etiam sensus noster Adamantinus, ut non mollescat, aut etiam minimè evigilet ad illa DEI verba: Ite maledicti in ignem aeternum? Quare non dicimus cum Jeremia Propheta c. 9. Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum, & plorabo die ac nocte interfectos Filii Populi mei? Certè huc etiam suo modo applicari potest id, quod idem S. Doctor ad Fratres in Eremo dixit: Cadit Asinus, & omnes eum sublevare festinant. Clamat porcus, & omnes ceteri porci cum ipso clamant. Clamat inter tormenta (aut periculum certè illorum incurrendorum) Fidelis (aut Peccator) & non est, qui exaudiat. Ecce vestra inhumanitas.

IV. Quòd si verò se extra se convertat Operarius, tria iterum non minùs efficacia motiva reperiet ad Zelum accendendum. 1. Dignitatem animarum, pro quibus laborat, quam quidem breviter & verè indicavit S. Gregor. Nyssenus ho. 4. in Ecclesiasticis dicens: Qui humanam novit naturam, nec totum quidem mundum dixit satis justum pretium, quod detur pro anima hominis. Cuius rationem ulteriorem assignans S. Bernardus c. 3. Medit. Totus quidem iste mundus, ait, ad unius anima pretium aestimari non potest; non enim pro toto mundo animam suam DEVS dare voluit, quam pro anima humana dedit. Sublimius est ergo anima pretium, quae non nisi sanguine Christi emi potuit. Hinc merito S. Dionysius c. 3. de cæl. Hier. dixit; omnium divinarum divinissimum est cooperari DEO in salute animarum. Et S. Gregorius ho. 1. 1. hom. 12. in Ezechielem id ipsum confirmans, nullum, ait, omnipotenti DEO tale est sacrificium, quale est Zelus animarum. Unde rectè concludens S. Chrysostomus hom. 3. in 1. Corinth. Et si, ait, im-

mensur

mensas pecunias pauperibus eroges, plus tamen effeceris, si u-
nam converteris animam. Ut adeo merito S. Catharina Sen-
nensis, quemadmodum in vita illius Surius & alij testantur, &
quem Dominicanæ Familix Alumnum per plateam vidisset
incedere, domo egrediens, vestigiis ejus pia oscula ferre solita
sit, eò quod divinitus sibi pulchritudo animæ ostensa fuerit,
quæ sit in gratia, atque adeo ter felices ducat eos, qui ad hoc
operam suam conferrent. Unde iterum hoc motivo excitans O-
perarios S. Carolus Borromæus l. 3. c. 2. act. med. f. 837. Animo,
inquit, assidue cogitent, quam nobiles sint anima, & pretiosa
in conspectu Domini, quanta sit earum dignitas, quas proprio
sanguine redimere Filius DEI non dubitavit: quamq; præ-
cellens opus sit, in eo salutari officio DEI esse Cooperatores, quo
nihil certe in terris illustrius, nobiliusve excogitari potest.

2. Reperiet extra se Operariorum paucitatem, ex quo motivo
sic ad Zelum incitat idem Sanctissimus Antistes: Sed & illud
considerent, quanta, quamq; ampla sit messis, quanta Spiritua-
lium bonorum egestas, quanta salutariter agentium penuria,
quam pauci vero Ministri, qui sancto desiderio incensi, suis
commodis, utilitatibusq; neglectis solam Christi gloriam, ani-
marumq; salutem spectent. 3. Inveniet Pastorum oves ma-
teriales custodientium ab eodem S. Archiepiscopo & Cardina-
le sequentibus verbis propositum: Perpendamus ovium Pa-
stores, illos, qui in Cappadocum regione sunt, qualia & quanta
pro pecorum suorum studiis patientur. Illi saepe numero uni-
versum triduum nive obruti perdurant. Dicuntur autem &
qui in Lydia sunt, non minora mala ferre, dum integros men-
ses difficilem illam solitudinem, pessimarumq; bestiarum ple-
nam sagando circumveunt. Si tantum erga pecora diligentia
impendunt Pastores illi, quam, quaso, excusationem habebi-
mus, quibus rationales anima concredita sunt, quod profundum
hunc somnum dormimus? Quis, quaso, ab eo nos supplicio
eripiet, quod istis debetur? si enim corpus trucidandum ex-
ponere, si innumeras mortes ferre oportebat, numquid ad hoc
munus tanquam ad nundinas currendum erat?

V. Si denique se intra se convertat, & ibi sanè efficacissima
reperiet motiva ad Zelum animarum in se excitandum, in-
gentia scilicet illa luca propria, quæ ex eodem Zelo reporta-
bit, quorum primum est copiosa pro peccatis propriis satisfac-

48 De Conversatione Apostolica in communi.

Etio, de qua jam pridem S. Jacobus c. 5. dixit: *Qui converti fecerit Peccatorem ab errore Viae suae, salvabit animam ejus, morte, & operiet multitudinem peccatorum.* Quod confirmans S. Chrysostomus ho. 5. adversus Judæos, *sape*, ait, *una anima, quam lucrati fuerimus, potest innumerabilium peccatorum pondus abolere, animaque nostra pretium in extremis diei judicii fieri.* Hinc ho. 3. super Gen. ait: *Hoc nostra salutis argumentum erit, & occasio, si non solum pro nobis ipsi solliciti, sed & Proximo utiles fuerimus, ipsum ad viam veritatis manuducentes.* Alterum lucrum est meritorum calculum ingens augmentum & coacervatio; si enim magnae mercedis est, inquit S. Gregorius l. 19. mor. c. 16. *à morte eripere carnem quandoque morituram, quanti est meriti à morte animam liberare in caelesti Patria sine fine & iudicium?* Quod ipsum confirmans S. Chrysostomus ho. 3. in gen. ait: *ut anima corpore melior est. ita his, qui indigentibus pecunias & facultates suppeditant, maioribus premiis digni sunt hi, qui admonendo, & continuo docendo in viam rectam supinos desideres inducunt, monstrando eis divinarum virtutum fructus & gratiam, & vitiorum malevolentiam.* Si ergo, ut ex eodem sancto supra ostensum est, plus facit; qui animam unicam convertit, quam si immensas eroget Pauperibus pecunias, et tali erogatione autem haud dubie ingentium meritorum cumulus obveniret, facile apparet, quam amplam mercedem sperare possit is, qui cum sincero Zelo, animarum lucro seipsum totum impendit. Certè idem S. Pater ho. 29. in Epistolam ad Rom. asserere non dubitavit, bonum Pastorem, qualem Christus vult, cum innumerabilibus Martyribus componi posse, siquidem Martyr semel tantum propter Christum moriturus, hic verò millies propter gregem, ut ad eò meritò Christus Matth. 5. dixerit: *Qui fecerit, & docuerit, hic magnus vocabitur in regno caelorum.*

VI. Atque hæc scilicet sunt motiva, quæ, ut verbis S. Caroli Borromæi iterum utar, si cogitent Animarum Curatores, jure ac meritò sperari debet, talibus cogitationibus quasi facibus quibusdam animum illorum accensum iri, ut nullus vel maximus labor esse possit, quem illi subire recusent, ne pretiosissimi Christi Sanguinis fructus in ipsis, aliisque ipsorum negligentia pereat.

CAPIT

CAPUT VI.

QUOMODO IMPEDIMENTA ZELVM
ANIMARUM RETARDANTIA
SINT REMOVENDA.

I. Multa quidem sunt, quæ non paucos à cura Animarum; Matque adeò ab Apostolica Conversatione absterrent; sed omnia ferè impedimenta hujusmodi ad quinque sequentia revocari possunt.

II. Primum igitur impedimentum meritò censetur *nimum quietis, solitudinis, & orationis desiderium*; hæc enim, cum non consistere videantur posse cum procuracione alienæ salutis, hoc ipso non leviter ab hac cura retrahunt eos, qui ejusmodi desiderio quietis & orationis sunt accensi. Ad quod impedimentum removendum bene notanda in primis est S. Laurentij Justiniani de casto connubio c. 12. sententia: *Anima, inquit, quæ lucrata est Verbo. Verbo fructificare conatur, quoties se offert causa. Quandoquæq; impellitur seu Vocatur à Verbo, non minus ardentem, quàm prudenter postponit se, sua interponit, ut Sacet Proximo, ut Proximi secundetur profectibus. Nullo quidem exercitio occupatur congruentius Sponsa, quàm cum animarum intendit lucris. Hoc etenim Sacrificio nihil maius, nihil suavius Verbo redolet. Unde Petro, cum diceret: *amas me?* illèq; responderet: *Domine, tu nosti omnia; tu scis, quia amo te; ipse mox intulit: Pasce oves meas. Nihil amanti ardentem carius potuit committere, quàm illud, propter quod, exinaniri soluit, & mori.* Quod ipsum confirmans S. Chrysostomus ep. 54. quæ Gerontium Presbyterum ad iter pro animarum salute suscipiendum hortabatur, post alia sic ait: *Hujusmodi peregrinationes suscipere, longè præstantius est, atque conducibilius, quàm domi desiderere. Illic enim degens etiam hac habere potes, quæ nunc habes, hoc est, jejunium, vigiliæ, ceteraque Christiana Philosophia generata; domi autem desidens ea lucrari non potes, quæ, si in illa regione commorareris, adipisci potes, nimirum tot animarum salutem, periculorum mercedem, tantæq; animi promptitudinis ac studij præmium.* Hinc meritò P. Balthasar Alvarez, in vit. c. 47. refertur, nostros extimulabat, ne essent nimium*

Instruct. III.

D

addi-

addicti recollectioni, & negligenter agere cum Proximis
 spiritali animarum bono, eò quòd hoc esset proprium
 vocationis nostræ munus: Ideòque dicebat, nimium hoc
 diu in hominibus ad curam animarum vocatis, non
 Spiritum DEI, cum illis constet, divinam Majestatem con-
 trarium velle, ad quod eos vocavit; & ideo talibus quiete
 nimis amantibus DEVM subtrahere portionem Spiritus
 quam otiosis & inutilibus servis. Id quod Alphonsus de
 za Ord. S. Francisci, teste Alphonso Rodriquez, p. 3. tr. 1. c.
 est expertus; cum enim hic bene multos annos in excolenda
 Indiæ Novalibus gnauiter desudasset, & tandem fessus, studium
 recolligendi se, atque supremo certamini præparandi, se-
 sitâ aliorum curâ, in Hispaniam remigrasset, fassus est, quod
 tics Orationi vacabat, Christum Crucifixum sibi ob oculis
 versari, sequentibus verbis exoptulantiem: Quare me in
 Cruce derelicto, tuam quietem, commodâque sectaris? unde
 Stationem reuerfus, strenuum multis annis Operarium egredi
 Nimirum talibus non immeritò illud D. Bonaventuræ
 Pharetra amoris divini p. 2. c. 1. occini posset: *Quomodo quæ-
 potest dicere, se diligere DEVM, & eius amorem appetere,
 qui eius imaginem videt in sterquilinio jacere, & non curat
 aut si cogitat, quòd Filius DEI pro animabus redimentibus
 mortuus est, & ipse pro animabus mori non cupit? Quomodo
 credis, te amicitiam Sponsi habere, qui eius Sponsam ab ad-
 terio non custodis? aut eam festinanter ad Sponsam non
 ducis? In horum omnium majorem confirmationem non pro-
 rùm proderit notâsse, quod olim P. Martinus Gutierrez Prae-
 cisco Riberæ Doctori Theologiæ respondit, teste Ludovico
 de Ponte c. 30. vit. P. Balth. Alvar. cum enim hic diceret, de-
 crevisse se, colligere se, & domum quampiam prope Sacellum
 B. Virginis (quam impensè amabat) exstruere, & inde ad
 cina loca concionandi gratia excurrere, reliquum verò tem-
 pus cum libris suis consumere; respondit P. Martinus: Do-
 mine Doctor, placet hujusmodi propositum, sed attendit
 quis tunc sibi retineat optimum pignus, quod habet, propriam
 scilicet voluntatem. Quæ vox ad eum cor ejus penetravit,
 statim decreverit, relicto mundo Societatem ingredi. Quod
 optimè faciet Operarius, si exemplum Sponsæ sequatur, quod
 qua S. Bernardus super illa verba Cant. 2. Surge, prope
 am-*

De Conversatione Apostolica in communi. - § 1

amica mea, columba mea, formosa mea, & veni: discurrens sic loquitur: Audit Sponsa, ut surgat, & properet, haud dubium, quin ad animarum lucra. Hoc siquidem vera & casta contemplatio habet, ut mentem, quam divino igne vehementer succenderit, tanto interdum repleat Zelo, & desiderio acquirendi Deum, qui eum similiter diligant, ut otium contemplationis pro studio predicationis libentissimè intermittat; Erursus potita votis aliquatenus in hac parte, tanto ardentius redeat in idipsum, quanto se fructuosius intermisisse meminerit, & iterum sumpto contemplationis gustu valentius ad conquirendum lucrum, solita alacritate recurrat.

III. Alterum impedimentum est *diffidentia de gratia* vocationis, & nimis ad proprias vires respectus; ratione cuius multis evenit, quod olim Moyse & Aarone dixit DEVS Num. 20. *Quia non credidistis mihi, ut sanctificaretis me coram Domino, non introducetis hos Populos in terram, quam dabo eis.* Quod proinde impedimentum ut removeatur, firmiter credendum est, quod S. Paulus Philipp. 2. dixit, quòd scilicet DEVS sit, qui operatur in nobis & velle & perficere pro bona voluntate, id est, juxta mensuram fiduciæ, quam de ejus auxilio, gratiæque concepimus, ita ut verissimè dixerit Sanctus Bernardus ser. 9. in Psal. qui habitat: *Tantum per nos operabitur DEVS, quantum se nostra in eum fiducia extenderit.* Hinc S. Paulus Corinthiis 2. c. 3. scribens, *fiduciam autem talem, inquit, habemus per Christum ad DEVM, non quòd simus sufficientes cogitare aliquid ex nobis, sed sufficientia nostra ex DEO est, qui & idoneos nos fecit Ministros novi Testamenti.* Quam doctrinam bene observans P. Balthasar Alvarez dicere solebat, ut vit. c. 4. legitur: *Ex quo DEVS Religiosum posuit (id est, ad Statum Religionis & curam animarum vocavit) ipse eundem deducet cum profectu. Quòd si plus eum oneret, quàm ferre possit, seipsum onerat, quia in se recepit supplere, quòd illi deest. Id igitur ego vellem, ut ipse manu sua mihi aliquid imponeret, quòd meas facultates excederet, nam hoc ipso teneretur id mihi dare.*

IV. Tertium impedimentum est *horror difficultatum & laborum*, qui in Conversatione Apostolica occurrere solent. Ad quòd impedimentum tollendum præclare instruit, & hortatur

tatur

§2 De Conversatione Apostolica in communi.

atur S. Chrysoſtomus hom. 43. illa S. Pauli 1. Cor. 16. verum spiritus
 expendens: *Ostium mihi apertum est magnum, & Adversarij multi.* Super quæ verba sic discurret: *Si magnum, quomodo Adversarij?* & respondet. *Quod multi adeo reluctentur, justitiam est Evangelica Victoria. Nusquam enim nocentissimum ad Delle Adversarius irritatur gravius, quam cum suorum instrumentorum multa sibi eripi videt. Verum nos, ubi magnum primum liquid & egregium facere statuerimus, nequaquam id non labore constitutum sit, cogitemus, sed utilitatem magis respiciamus. Vides igitur exemplum eius in Paulo, qui nihil, quod multi essent Adversarij, cessat, verum, quod magnum patet ostium, instat diligenter negotio. Nec ostium duntaxat, sed lucrum animarum patet, seu optima etiam occasio ad divinum consolationes abundantius percipiendas; hoc enim est, quod DEVS Jeremiæ olim promiserat, c. 15. dicens: *Si separaveris pretiosum à Sili* (id est, animas à peccato) *quasi os meum erit* id est, omni voluptate perinde repleberis, sicut ori per procurationem optimi cibi & potus varias delicias procurare solimus. Id quod S. Franciscus Xaverius præcipue expertus est, ut qui inter summos labores & difficultates tantis deliciis & consolationibus cælestibus affluebat, ut exclamare cogentur: *Satis est, Domine, satis est.* Sed & P. Henricus Hericcius, teste Orlandino p. 1. hist. Soc. tit. 8. num. 133. affirmabat, tantam in mediis pro animarum salute susceptis laboribus esse copiam divinarum consolationum, ut quivis mallet his laboribus perpetuo frangi, quam subito in cælum rapi. In sede Juliacenſi verò Provinciæ Pervanæ, licet nostris summos labores exhaurirent, omnique terreno solatio carerent, tam incredibili tamen eorum animi voluptate profundegebantur, ut illa sedes lætitiæ domicilium fuerit appellatum quemadmodum annuæ literæ Provinciæ Pervanæ anni 1603. testantur. Et verò, si Jacobo Patriarchæ olim omnino anni in gravissimis laboribus consumpti breves & paucidebantur, quia per eosdem Rachelem à se tantopere dilectum lucraturum se confidebat; quanto magis Operario omnino labores, quos pro animarum pulcherrimarum lucro sustinebit, breves & leves, imò & delectabiles videbuntur?*

V. Quartum impedimentum est *Periculi tam corporalis* (puta morbi gravis, aut ipsius mortis incurrendæ) *quod vit;*

veritas spiritualis (tentationum videlicet, vel lapsus in peccatum)
veritas metus. Difficile namque est, versari inter spinas, & ab eis non
pungi; & calcare terram pedibus, ita, ut nec pulvis, nec lu-
tum ijs adhæreat, quemadmodum S. Hieronymus in Epistola
ad Damasum advertit. Ad quod impedimentum removen-
dum sequentes doctrinæ non parum juvabunt. Si scilicet
primò, ne periculum corporale timeat, meminerit, quàm
multos DEVS ex manifestis ejusmodi periculis illæsos eduxe-
rit, & præservârit, ut meritò hîc locum habere videatur
pulcherrimum illud cujusdam Ascetæ effatum: *Vita, quæ
propter charitatē periculo exponitur, per charitatem melius
conservatur.* Deinde si meminerit, Pastoris se officium sus-
cepisse; bonum autem Pastorem, teste Christo Joan. 10. ani-
mam suam dare pro ovibus suis, id quod clarius indicans S.
Basiliius in mor. reg. 80. c. 14. & 16 ait, Operarios debere esse
Pastores ovium Christi, qui, quandocunque tempus postu-
lat, ne animam quidem ponere pro illis dubitant, ut Evange-
lium illis impertiant. Imò & Patres ac Nutrices illorum esse
deberent, qui ex magnitudine ejus, quæ in Christo est, charita-
tis, parati sint libenti animo communicare non solum DEI
Evangelia, sed suam ipsorum vitam. Et verò si tam multi re-
periantur, qui cum ijsdem periculis corporalia ministeria
affirmata magna cum alacritate ac sedulitate exhibent ijs ipsis, qui-
buscum agere formidat Operarius, meritò erubescere debe-
ret, si illos modici lucri temporalis causa tam generosè con-
temnere videat illa pericula, & ipse ob spem inæstimabilis
præmij, lucrique animarum eadem subire reformidet. Si de-
nique meminerit, quàm pretiosa & optabilis sit mors ejus-
modi in conspectu Domini, quæ in tali opere charitatis in-
curritur; talis scilicet, quæ ipsi Martyrio comparetur, sic enim
S. Laurentius Justin. l. de S. Martino expressè docet, dum ait:
*Magnum prorsus est Martyrij genus, ultrò se pro Christi amore
dare periculis. Audi sine ferro Martyrem ex sola charitate
morientem.* Et ideo in Romano Martyrologio 28. Febr. etiam
recensentur illi Presbyteri, qui Alexandria, cum sub Valeria-
no Imperatore pestis sævissima grassaretur, morbo illo la-
borantibus ministrantes, libentissimè mortem appetierunt,
quos velut Martyres religiosa piorum fides venerari consue-
vit; de quibus etiam S. Dionysius Episc. Alexandrinus apud

Eusebium l. 7. c. 16. sequens testimonium protulit: *Ex Patribus, qui virtute erant praestantissimi, in hunc modum mortem appetiverunt, adeo ut istud mortis genus, quod propter invidibilem pietatem, & robustam fidem suscipiebatur, nihil splendore Martyrij abesse videretur.* Ut verò etiã spiritus pericula non timeat, bene in primis notandum est, quod Jacobus Marchantius in virga Aaronis tr. 1. lect. 6. sapienter advertit, quòd scilicet, sicut DEVS novit hoc onus esse grave & gratiam ad ferendum haud dubiè velit suppeditare; sic item & velit pericula temperare, & timoratis specialem protectionem impendere; sic enim protexit Abrahamam in Chaldaea, Lothum in Sodomis, Jobum inter Infideles, Daniel in Babylone, quos omnes voluit esse perfectos in meditationis pravæ, ut nemo animum despondeat in quocunque situ, sed se potiùs divinæ Providentiæ, protectionique committat. Hinc P. Balthasar Alvarez, uti vitæ illius c. 5. recitatur, dicere solebat, securitatem in agendo cum Proximo, cum ex obedientia suscipitur, esse valdè magnam, adeo, ut si quod obediendi causa infames fæminas accederet, ut illas Christi lucraretur mundissimas haberet cogitationes, quasi esset quis Angelus; at si ex propria voluntate in cubiculo suo sederet, fædis ibi cogitationibus ureretur. *Nescio, inquit, quomodo quis possit tutum putare, quod à Domini voluntate recedit. Quanam, quaeso securitas esse potest, ubi Deus non est. Non enim est, quod S. Bernardus dicebat: quando bene erit sine Deo, & quando malè cum illo?* Certè Lancizius Opusc. 13. n. 4. attestatur, novisse se non paucos, qui ex missionibus plurimum mensium redibant magis collecti, devoti, puri, circumspicienter & regularum observantes, quam in collegijs fuerint. De hoc bene etiam notandum, etsi Deus non semper in ejusmodi periculis protegat à tentatione, hoc ipsum tamen ad maius meritum ac præmium permittere, id quod Marchantius loco appposito exemplo ex Sophronio in prato spir. c. 3. confirmandum narrat, Cononi Presbytero Alexandrino, cum in mulieribus baptizandis aut inungendis gravissimas tentationes experiretur, ideòque Monasterium deserere vellet, S. Joannem Baptistam apparuisse, & dixisse: *Tolera, & persevera, ego te ab hoc certamine liberabo.* Cùm verò ille post hanc hortationem, puellâ valde speciosa ex Perfide oblatâ, iterum

timo

timens scandalum, sumpto melote suo, omnino recederet, S.
 Joannes iterum apparens dixit: *Revertere ad Monasterium,*
& hoc te certamine eximam. Conone autem respondente,
 quomodo sperabo, quod toties pollicitus non præstitisti? re-
 spondit Sanctus, *Volebum te pro hac pugna mercede donari, sed*
quia non sis, ecce aufero à te bellum hoc, mercede autē operis
carebis: simulque ter sub umbilico ipsum signans, usq; adeò
 omnem carnis rebellionem abstulit, ut Puellam illam bapti-
 zans & ungens, mulierem esse non adverterit. Quòd si verò o-
 mnino ipsū ex fragilitate labi contingat, certò tamē sibi per-
 suadeat, etiam ob hanc lapsum non esse omittendam conver-
 sationem, sed potiùs commoda longè majora, quæ inde pro-
 veniunt, consideranda. Id quod Marchantius l. c. ex illis Sa-
 lomoni Prov. 14. c. verbis ostendit: *Vbi non sunt boves, præ-*
sepe vacuum est: ubi autem plurima segetes, manifesta est
fortitudo bovis. Quem locum ille allegoricè sic ad hunc sco-
 pum explicat. Sicut, qui caret bobus, habet præsepe, id est sta-
 bulum mundum. Qui autem boves habet, immundius habet
 stabulum, habet tamen etiam multitudinem fructuum; sic
 qui curam animarum non suscipit, nec in agro Domini la-
 borat, sed totus sibi vacat, fortè habet majorem munditiem
 conscientiæ. Sed qui boves suos jungit, id est, operas suas
 Proximis navat, hic aliquândo præsepe aut stabulum immun-
 dius habet; nam ex consuetudine hominum, & negotiosa vita
 aliquid sordium saltem levium contrahere potest, uberores
 tamen fructus merit. Quod ipsum alij similitudine duorum
 globorum, quorum alter aureus, alter argenteus est, decla-
 rant; uti enim aureus faciliùs quidem inficitur, sed ubi ite-
 rum purgatur, pretiosior longè est, quàm argenteus; ita & is,
 qui cum proximo agit, faciliùs quidem maculam contrahit,
 quoad meritum tamen & charitatem longè pretiosior est &
 acceptior coram DEO. Hinc ipse etiam Christus S. Gertrudi,
 ut l. 4. revel. c. 47. videre est, dixit: Si quis amans veritatem,
 pro illa defendenda in aliquibus delinquit, durioribus verbis,
 Zelo impellente, aliquos corripiendo, aut alio quocunque
 modo, sive negligentius, sive districtius agendo, hunc ego
 certè apud Deum Patrem & omnes cœli cives fideliter excu-
 sabo, quemadmodum Mariam Magdalenam excusavi, imò
 pro ipso universa omenabo. Et aliàs l. 3. c. 58. cum ad-
 verte-

verteret cor suum debile in aliquos defectus incidere, & men illud Deo offerret, ut in illo repaufaret, respondit Dominus: Tuum debile cor tali affectu oblatum tanto gratius accepto, quam alterius cor forte, sicut magis acceptatur bestia multa venatione agitata, quam domestica, eò quòd canes illius teneriores sint, ac suaviores ad vescendum.

VI. Quintum denique impedimentum est, laboris susceptionis aut suscipiendi sterilitas, quòd scilicet nullus ex eo fructus securus videatur, aut etiam secururus sperari possit. Ad quòd impedimentum removendum sequentes tres doctrinæ non parùm conducent. Prima est, quòd non hoc ipso, quia fructus statim non respondet, omnino de eo desperandum sit. Nam commune habet proverbium, *Gutta cavat lapidem, non vis, sed saepe cadendo.* Ideo S. Chrysostomus Conc. I. de Lazaro sapienter discurtit: *Non erexi quidem agrotantes, attamen eos, qui valent, reddidi fortiores. Non abduxit quosdam à vitio, sed mo noster, sed tamen eos, qui cum virtute agunt, reddidi contentiores.* Supra hac quoque quidquam addam tertium hoc non persuasi, sed forte cras persuadere potero. Quòd si minus cras, attamen perendie, aut quarto ab hoc die forte persuaserit. Qui hodie, quæ audivit, repulit, cras fortassis audiet, & recipiet. fortassis post dies plures præbebit animum ijs, quæ dicuntur. Quandoquidem & illud crebrò fit, ut piscator, qui per totum diem vacuum attraxerit retè, sub noctem jam abire pertrans, capto, qui ipsum per totum diem sefellerat, pisce descendente. Etenim si agricola protinus ab agricolatione resiliat, quòd si mel atque iterum, aut sapius aeris acciderit inaequalitas, si me brevi periremus omnes. Et iterum ho. 3. in 1. Cor. Si hodie nemini persuaseris, inquit, persuadebis postridie; etsi nunquam persuaseris; mercedem tamen integram habebis; & non omnibus, paucis tamen ex multis persuadere poteris. Nam neq; Apostoli universo orbi persuaderunt, licet cum omnibus disputarint, & mercedem in omnibus assecuti sint. Noli ergo cum orbem terræ salvum facere non possis, etiam parva contempnere. Neq; majorum desiderio à parvis te abstrahas; si centum nequis, decem curam suscipias; si decem non possis, noli quinque despiciere: si quinque vires tuas excedunt, unum contempnas. Quòd si neq; hoc possis, noli desperare, noli laborare cedere. Nonne vides in negotiationibus, non auro duntaxat, sed

quos à Deo sibi commissos acceperunt, movent, quoad pe
sunt, defendunt, regunt, urgent, ad bonum iurant; sed si
luntatis libertate abutuntur illi, & inobedientes atque obli
nati sunt, propterea tamen nullo anguntur mœrore, nullâ
ficiuntur molestiâ. Curavimus, inquit, Babylonem, & n
est sanata. Tertia denique doctrina est, quòd neque præm
suo sit labor cariturus, licet omni alio fructu destituatur,
quod memorabili sententia S. Bernardus Eugenio l. 4.
confid. c. 2. declaravit: *Noli diffidere, inquit; curam exi
ris, non curationem. Denique audisti: curam habe illius,
non cura, vel sana illum. Verùm dixit quidam: Non est
Medico semper, relevetur ut ager. At melius tibi proponi
tuis. Paulus loquitur: plus omnibus laboravi, non asti, plus
omnibus profui, aut plus omnibus fructificavi, Serbum in
lens religiosissimè vitans. Alias autem noverat homo, que
docuit Deus, quia unusquisq; secundum laborem accipiet,
secundum proventum. Ita, quæso, & tu fac, quod tuum est,
nam Deus, quod suum est, faciet: satis absque tua anxietate
& sollicitudine curabit. Planta, riga, ser curam, & tu
explevisti partes: sanè incrementum, ubi soluerit, dabit
Deus. Vbi fortè noluerit, tibi deperibit nihil, dicente scri
ptura Sap. 10. Reddet Deus mercedem laborum Sanctorum
suorum. Securus labor, quem nullus valet evacuare defectum
Quod ipsum etiam B. Virgo S. Birgittæ l. 4. revel. c. 21. o
sequentibus verbis insinuavit: *Amici Dei non habent att
diari in servitio Dei; sed laborare, ut homo malus fiat me
lior; & homo bonus veniat ad perfectiora. Nam quicumq;
voluntatem haberet sibilandi in aures omnium transentium,
quòd IESVS Christus esset Serè Filius Dei, & facien
do conaretur, quantum posset, ad aliorum conversionem, licet
nulli & el pauci converterentur, nihilominus eandem merce
dem obtineret, ac si omnes converterentur, sicut per exem
plum dico tibi: Si duo Mercenarij ex præcepto Domini fod
rent montem durissimum, & alius inveniret aurum electum
alius verò nihil. Isti propter laborem & voluntatem digni
essent equali mercede. Meritò ergo quivis Operarius Artifi
cis illius exemplum sequitur, qui, teste Seneca ep. 7. quæstus
quò tanta diligentia artis spectaret ad paucissimos perventu
ræ? Satis sunt, inquit, pauci, satis unus, satis nullus.**

PARS II.

DE CONVERSATIONE
APOSTOLICA IN
PARTICULARI.

I. **E**tsi ea, quæ hæcenus de conversatione Apostolica in communi dicta sunt, sufficere posse videantur, ad instruendum Operarium, ut eandem Conversationem ritè & fructuosè instituire possit. Quia tamen ex una parte nulla doctrina magnam utilitatem, fructumque afferre solet, nisi in particulari ad certam quandam actionem in specie applicata in praxim reducatur; ex altera verò parte sicut in actione aliqua in particulari exercenda variæ circumstantiæ ac difficultates se offerunt, ita aliæ quoque doctrinæ & industriæ, per quas quisque in actionibus talibus eliciendis juvetur, & dirigatur, sunt necessariæ; meritò tales in hac secunda parte ex varijs Auctoribus magnâ industriâ selectæ, ipsaq; experientiâ frequenter confirmatæ afferuntur.

II. Ut verò tantò melior ordo, methodusq; in his doctrinis atq; industrijs tradendis observetur, bene notandum est, quod ipse quondam Christus S. Brigittæ, ut l. 2. revel. c. 24. videre est, sequentibus verbis dixit: *Tribus generibus hominum amici mei succurrere possunt. Primo damnatis. Secundo peccatoribus, scilicet cadentibus in peccata, & resurgentibus. Tertio bonis stantibus. Sed potes querere, quis potest succurrere damnatis, cum indigni sint gratiâ, & impossibile est eis redire ad gratiâ? Ad quod ego volo tibi respondere per exemplū. Sicut enim, si in profundissimū aliquod præcipitiū essent infinita fossa, per quas, qui in profundū caderet, necesse esset, ut descenderet; si aliquis autē obstrueret aliquā illarum fossarum, non tam profundè propter obstructionē descenderet, sicut alter, si nulla fossa esset obstructa: sic est in damnatis, (puta viventibus adhuc, sed reprobatis à Deo) quamvis enim ex justitia mea & malitia eorum indurata, præfinito tempore, & præscito damnandi sunt, levius tamen supplicium fieret eis, si per aliquem à malis presentibus refranarentur, & incitarentur ad aliquod bonum. Ecce quam misericors sum etiam in damnatos,*
quibus

60 De Conversatione Apostolica in communi,
quibus etsi misericordia diceret parcere, justitia tamen
rum malitia contradicit. Secundo succurrere possum cades
sibus, & resurgentibus, si doceant eos, quomodo resurgant, pra
cautos contra casum faciunt, instruunt, quomodo proficiant
& cupiditatibus suis resistat. Tertio proficere possunt justis
perfectis, nunquid & ipsi cadunt? utique, sed ad majores
eorum gloriam, & Diaboli confusionem. Sicut enim miles
bello leviter percussione excitatur, & ad bellum fortius ex
citur; sic electi mei ex tentatione diabolica adversitatis an
plius excitantur ad spiritualem laborem & humilitatem, &
ad ferventius proficiunt ad coronam gloria acquirendam. Et
goverba mea ab amicis meis non occultentur, quia adjuncta
gratia mea amplius ad devotionem meam possunt excitari.

III. Ex quibus verbis facile colligitur, has quidem Spe
cies Personarum praecipuas esse, Cum quibus Conversatione
Apostolica instituenda sit; verum quia haec ipsae Personae v
rijs accidentibus, puta ignorantia, afflictionibus, captivita
ti, morbis, mortisque periculis subjectae esse possunt, ideo
liam quoque earundem magis particularem divisionem, at
que adeo etiam actionum, quae cum ipsis suscipiendae sunt
partitionem fieri posse, prout supra p. 1. c. 1. facta est, ubi sex
Species, vel potius partes integrantes & functiones Converse
sationis Apostolicae sunt assignatae, videlicet Visitatio ami
corum, Instructio rudium, Consolatio afflictorum, Converse
sio peccatorum, Roboratio captivorum, Dispositio agrorum
de quibus proinde eodem ferè ordine in hac secunda parte
paulo fufius agetur.

CAPUT I.

DE VISITATIONE AMICORUM APOSTOLICA

I. **P**er hanc ea praecipue Visitatio intelligitur, quae vel ab
ipso Operario alios invisente, vel ab alijs ipsum visitan
tantibus amicitiae ac benevolentiae procurandae vel confer
vandae causa instituitur; nam, ut S. Ambrosius l. 2. de Abra
ham c. 6. ex Philosopho quodam refert, hoc boni viri stud
dium esse debet, ut elaboret primum, ut omnes amicos fac
ciat. Secundo, ut, si non potest facere amicos, certè nec ini
micos

amicos habeat. Terriò ut, si neque hoc suppetit, ex sententia discedat.

II. Porro non esse alienam ab Operarij Apostolici munere ac Zelo hanc visitationem; tum multorum virorum sanctorum & Apostolicorum præclara & crebra in hoc genere exempla, tum multiplices fructus ex ejusmodi visitationibus hausti; tum ipsa ratio, necessitasque persuadet; nam, ut sapienter S. Chrysostomus ho. 21. ad Popul. advertit, *sicut hoc corpus quotidie corporalis indiget nutrimenti, ne multum cadens in imbecillitatem inefficax jaceat; itidem & anima spiritalis indiget pabuli optima conversationis, ut in aliqua bonorum consuetudine posita maligni demum insidiis constituatur inexpugnabilis.* Quia tamen hæc functio, si ulla alia multis periculis, fraudibusque occultis Dæmonis est exposita, ideo, ne damna potius gravia, quàm commoda, utilitatesque ex ea reportentur, bene observari debent tum ipsæ Personæ, quæ sunt visitandæ; tum tempus, finis, modus, & industriæ in simili visitatione adhibendæ; tum ipsa denique pericula, quæ in ea occurrere solent, ut & cautiùs declinari queant; aut certè, dum contra illa se salubribus remediis præmunit Operarius, velut tela prævisa minus feriant. De quibus proin omnibus capitibus breviter hoc loco agendum erit.

§. I.

Quis finis præfigi debeat Visitationi Apostolicæ Amicorum.

Duplex huic Visitationi finis præfigi potest ab Operario Apostolico; remotus scilicet, & proximus; remotus & omnibus illius functionibus Apostolicis communis est major DEI gloria, propriæque, & alienæ salutis procuratio, de quo nihil hîc specialiter monendum occurrit. Proximus est, qui secundariò & minùs principaliter, tanquam medium ad priorem velut ultimum finem obtinendum intenditur. Et hic præcipuè triplex esse potest, quorum primus est *Benevolentia aucupatio vel conservatio*; cum enim nemo facilè se, suamque salutem committat illi, cujus indolem, virtutem, & Zelum perfectum non habet, necesse est, ut per familiaritatem visitationem quandoque suas dotes manifestet, benevo-

len-

lentiámque conciliat Operarius. Unde in hoc casu, suo modo locum habet, quod non nemo quondam ad Adolescentem dixit: *Loquere, ut videam te.* Alter finis est *gratitudinis demonstratio*: quo ex titulo Benefactores præcipuè visitantur, ut, dum pro acceptis beneficiis gratus animus ostenditur, ad nova conferenda liberalitas Benefactoris provocetur, nam, ut rectè Cassiodorus dixit super Psalm. *Quoniam misericors. meliora meretur suscipere, qui collata bona de corde non probatur amittere.* Quo quidem in genere S. Ignatius Fundator noster mirè excellebat, ut Ribadeneira in vita illius lib. c. 2. sequentibus verbis testatur: Ex multis virtutibus, quæ in vita illius eminebant, jucundissima fuit acceptorum beneficiorum memoria atque remuneratio. Fuit enim non in Deum tantum, sed etiam in Homines propter DEVM re ipsa, animoque gratissimus. Hinc eos, quos de Societate nostra præclare meritos noverat, non solum nostrorum orationibus quàm commendatissimos esse volebat, sed etiam invitabat, invisitabat, & de felici rerum nostrarum successu faciebat certiores, multaque faciebat sibi alioquin insuavia, atque etiam molesta eam unam ob causam, ut illis gratificaretur. Quod ipsum proinde facere studebit prudens Operarius, captando tempora & occasiones, quibus vel Natalis diei felicem exitum gratuletur, vel anni novi auspiciatum exordium apprecetur, sicque suam erga Benefactorem observantiam, gratumque animum contestetur. Tertius denique finis esse potest *variarum gratiarum ab amicorum pro se, aliisque impetratio*: qua tamen in re vel maximè cautum ac moderatum oportet esse Operarium, dum alios sibi conciliare beneficiis impetratis studet, ipsorum Collatorum à se animos, benevolentiamque avertat. Unde diligenter attendendum est tum ad ipsam Personam, qua aliquid petitur, an videlicet sit opulenta & liberalis, ut gratam potius habitura sit ejusmodi petitionem, quàm ingrati gratam; item ad Personas, pro quibus petitur gratia; & tandem ad ipsum donum seu gratiam, quæ petitur, an scilicet facile & benevolo animo danda speretur; ex his enim circumstantiis si vel unica desit, præstat omittere ejusmodi visitationem quàm suscipere. Multò verò cautiorem esse oportet & parciolem in gratia aliqua pro se petenda; nam, ut

plenter S. Franciscus Xaverius, teste Turfellino l. 6. vit. c. 12. advertit, qui alienas res accipit, aut petit, libertatem amittit suam; quippe cum beneficentia necessitatem imponat obsequendi beneficio, ereptaque beneficio libertas adeo serviat, ut, etiamsi quid audeat, ejus verba longè minùs habeant ponderis, quàm haberent, si sui juris esset. Adde, quòd, si quid ab eo, qui dedit, peccatum sit, liberè increpare haudquaquam valeas; quod enim os tantum est, ut sustineat allatrare pascentem? Quod ipsum confirmans S. Philippus Neri, ut in vita illius c. 15. n. 16. refertur, dicere solebat Operariis suis, ut, si fructum facere vellent in animabus, à crumenis aliorum abstinere; nec enim simul posse aliquem lucrari animas, & res earundem. Hinc & S. Bernardus animarum Curatores l. 4. de confid. c. 4. talès vult esse, *qui missi post aurum non eant, sed Christum sequantur. Qui questum legationum non estiment, nec requirant datum, sed fructum.* Aliam verò adhuc causam affert S. Basilius in reg. brev. resp. 304. dum ait: *Existimo magis consultum iri multitudinis offensionì, & adificationem fidei fore probabilius, si repudientur huiuscemodi munera; siquidem ex illorum susceptione primùm illud incommodum nascitur, quòd sepe numero ob eam rem malè audit Fratrum Respublica.* Plures quidem adhuc fines, ob quos Amicos vel Benefactores visitari conveniat assignari possunt, v. g. si in aliquo morbo vel gravi afflictione constituti sint, sed quia hi ad alios subsequentes titulos pertinent, non est, quòd de ijs hoc loco ampliùs quid tractetur.

§. II.

Quæ Personæ visitandæ sint.

I. Triplicis generis Personæ hac in materia in considerationem venire possunt, scilicet Ecclesiasticæ Personæ, Principes sive Magnates, mediocris Statûs Personæ; nam infimi Statûs Personæ, puta Artifices, Rusticos, Mendicos amicitia causâ visitare non convenit, cum triplex ille finis, qui in priori §. assignatus est, locum non habeat.

II. Primò ergo Ecclesiasticas Personæ quod attinet, omnino suadendum videtur Operario, ut easdem non rarò visitet, maximè si Religioso Ordini sint adscriptæ, & magna Sapientia

tia ac virtute præditæ; sic S. Carolus Borromæus l. 3. Instructio-
 sua fit, dum dixit: *Vitent diligentissimè, ne quemquã diligenti*
singulari præ ceteris amoris affectu, qui ut plurimum in conf-
dinatus esse solet, sed equali omnes pro singulorũ statu & boni-
tione, charitate prosequantur, illorũ tamen familiari pot-
ac sapius utentes consuetudine, ex quibus cumulatorẽ per-
pere spiritualem utilitatem possint. Triplex autem est utilitas
 tas, quam sperare potest ex tali conversatione. Nempe 1. *Excitatio*,
 ditio, cum videlicet vel in dubiis casibus salutaria respon-
 vel ad imitationem in virtute atq; perfectione illustria ex-
 pla accipit. 2. *Excitatio*, ad fervorem scilicet, quando alio-
 Zelum & alacritatem in DEI gloria, salutẽq; sua ac Proxi-
 procuranda advertit; sicut enim carbo frigidus ex con-
 tione cum ignitis carbonibus accenditur; ita tepida con-
 ex conversatione cum Zelosis Personis incalescunt; & sic dam-
 annulus annulo magnetis vim; ita Socius bonus Socio secun-
 conversanti virtutem affricat. 3. *Testificatio*; nam, ut S. An-
 brosius l. 1. Offic. c. 45. dixit: *ad instructionem jungi boni*
plurimum proficit, & ad probitatis testimonium. Ostendunt
enim Adolescentes (& alij, qui cum bonis conversantur)
imitatores esse eorum, quibus adhaerint, & ea convales-
opinio, quod ab his videndi acceperint similitudinem, cum
quibus conversandi nauserint cupiditatem.

III. Circa Magnates verò & Principes ea regula in con-
 fatione & Visitatione observanda est, quæ in communi Pro-
 verbio circumfertur: *Ad Principes & ignem nec propè nimis*
accedas, nec longè nimis recedas; quibus verbis significatur
 nec nimiam familiaritatem cum Principibus quæri debere,
 quis ex eorum favore & gratia efferatur, & ut plerumque fieri
 solet, omnino insolescat: neque tamen, ubi ratio aut necessitas
 tas exigit, omnino subterfagiendam, eò quod eorum favor
 benevolentij plurimum cõducatur ad functiones Operarij cu-
 magno fructu peragendas, uti S. Ignatius p. 7. constit. c. 2. *Quis*
quanti discursu egregiè ostendit: Quia bonum, quò univ-
falius, eò divinius est, illi Homines & loca, quæ, cum profes-
runt, in causa erunt, ut bonum ad multos alios, qui eorum a-
thoritatem sequuntur, vel per eos reguntur, perveniat, debet
preferri. Sic spirituale auxilium, quod Hominibus magis
& publicis, sive sæculares, ut Principes, Domini, Magist-

...us, vel Iustitia Ministri; sive Ecclesiastici illi sint, ut Prala-
... (ti) quodque Viris doctrina & auctoritate eminentioribus
... confertur, maioris esse momenti propter eandem rationem
... boni universalioris existimandum est.

IV. Denique in mediocri Fortuna & Dignitatis Personis
visitandis illud univrsim observandum est, quod S. Franci-
scus Xaverius sapienter notavit, ut in vita illius l. 6. c. 17. vi-
dere est, viros impensius plerūq; excolendos, atq; adeo etiam,
si causa exigat, visitandos esse, quam mulietes; eo quod, cum
natura constantiores sint viri, & ab eis domestica pendeat di-
sciplina, rectius apud eos, & utiliū opera collocetur; & simul
multæ offensiones, sermonesque, qui oriri solent ex femina-
rum familiaritate, vitentur; quia tamen modus agendi Ope-
rariorum, accepta beneficia, & declinatio rusticitatis cujus-
dam non permittunt, ut hoc officium Visitationis omnino o-
mittatur, ideo ea moderatio, cautioque ab Operario in tali
visitatione adhibenda est, quam Societas nostra Confessariis
suis in 3. Instruct. n. 9. præscribit sequentibus verbis: *Hanc*
(moderationem) nos commodissimam hoc quidem tempore
arbitrati sumus, ut habeatur ratio tum Personarum, qua in-
visuntur; tum nostrorum, qui invisunt. Itaq; tria concur-
tere debent, ut aliqua digna existimetur, quæ à nostris Offi-
cii causa invisatur. Primum, ut sit Persona nobilis & pri-
maria; neq; enim omnibus devotis cuiuscunq; gradus id of-
ficiū par est prestare, cum satis possint in nostris Ecclesiis, &
confessionibus, & piis colloquiis instrui, & juvari. Secundo,
ut sit benemerita non vulgariter de Societate. Tertio, ut in
domo illa, Marito, Cognatis, vel huiusmodi, id officium gratè
potius, quam odiosum esse cognoscatur. Aliam verò adhuc;
cautelam S. Franciscus Xaverius l. 3. præscripsit, dum P. Ga-
sparem Barzæum Vicarium sic hortatus est. Cum mulieribus
cujusvis conditionis non nisi luce palam & in publico, hoc
est, in æde sacra colloqueris. Nec unquam domum ad eas
ibis, nisi fortè graviore aliquo casu urgente, veluti agræ cu-
juspiam confessionem excepturus, ac tum curandum erit se-
dulo, ut illius Maritus adsit, aut Cognatus aliquis, aut certè
Vicinus idoneus. Si fortè Virginem aut Viduam conveniri
oporteat, ad ejus domum accedes viris spectatæ virtutis com-
itantibus, quorum scilicet comitatus non solum offensio-
nem,

Instruct. III.

E

nem,

nem, verum etiam suspicionem Hominum excludat. Tria, verò officia conveniendarum mulierum, & rara sunt, & necessaria; quippe lubricum negotium est, ubi minimum lucifugum maximo periculo. Quem Spiritum scilicet hic sanctum I. suo Patre Ignatio hauserat, ut qui, teste Ribadeneira l. 5. cap. c. 11. dixerat, omnium mulierum familiaritatem, etiamque, quæ Spirituales aut sunt, aut videri volunt, vitare non esse, sed earum maximè, quæ ætate, statu, conditione periculosiores sunt, quarum ex consuetudine plerumque aut suscitatur, aut flamma, de vestimentis eam procedit, rinequod à Muliere iniquitas Viri. Hinc, ut Orlandinus l. 14. *Saur* Soc. n. 7. testatur, sedulo excubans in Filiorum suorum auctoritate Sanctitate tuenda tot inter animarum juvandarum disparum munera, tum famam præmunienda, edixit tota Societate, pium modò, ut Feminarum, quamvis nobilium aut decumbentium Perfidiosas domos in comitatus nemo adiret, sed omnino ea esset in obsequendo observatio atque provisio, tametsi exciperetur. Ineffessio, ut aures quidem Comitum, sed oculi nunquam excisarentur. Ita sanè cautissimè, exactissimèque hanc legem Balthasar Alvarez observavit, ut, qui, cum aliquam mulierem visitabat, nunquam prius sedebat, quam etiam supra sedes adferretur. Et quoniam ipse cum multis spiritualibus Feminis agebat, cum ijs dicebat, majorem cautelam esse præhibendam, eò quòd spiritualis amor soleat transgredi limites suos, & fieri carnalis, & optimum vinum converti in terrarissimum acetum, quod tamen non ita advertitur, donec tuar voluntates ita conjunctæ & agglutinatae sint, ut quantum illibenter & cum aliquo sensu doloris, potiùs à DEO, quam à se invicem discedant, & separentur, ne se contristant, cantantes, non decere, sibi in illo amore, teneroque affectu esse, & tunc Dæmon accedit, & ignem accendens illos exsollicitat, & illaqueat. Qua de materia plura in Instruct. Patulorum. fol. 118. videri possunt.

§. III.

Quid circa Tempus hujus Visitationis observandum sit.

- I. Tres potissimum condiciones Tempus circa ejusmodi Visitationes præscribit, nempe ut rarissima, brevissima

t. Tma, & opportunissima sit, harum enim conditionum si vel
& namica deficiat, non modò insipida, sed etiam parùm fructuosa
in lucefficietur Conversatio & Visitatio.

sectu II. Et primò quidem *Rarissima* sit oportet, uti Samuel ex
al. sempro docuit, de quo S. Gregorius Papa in 1. Reg. c. 9. sic lo-
erianquitur: *Raro Samuel Videbatur in civitate, & idelicet tardè*
vitan*veniens, cito recedens. Quo nimirum Magisterio S. Ecclesia*
ne per*Doctor instruitur, ut idelicet raro sit in publico, frequens in*
aut fu*secreto, ut, quò tardius aspicitur, devotius Veneretur; quia,*
tinequò *amplius in Secreto contemplationis latuit, Verbi Dei the-*
14. *Sauros ad eos, qui se expectant, ditiores trahit.* Præterea ad
orum a*uthoritatem etiam conservandam, ut supra dictum est, non*
n. in di*parùm conducit rarior hæc conversatio; quia, ut prudenter*
ate, pius A*sceta l. 1. de imit. c. 8. advertit, quandoque accidit, ut*
bent P*ersona ignota ex bona fama lucefcatur, cujus tamen præsentia*
it in o*culos intuentium offuscat. Hinc juxta sapientis Romani*
erurc. 15. de tranquill. monitum, *miscenda ista & alternanda*
excl*isunt, solitudo & frequentia; illa nobis faciat Hominum de-*
leges*siderium, hæc nostri, & erit alter alterius remedium.*

nam III. Deinde verò *brevissima* sit etiam necesse est, uti
am so*præclarè suo exemplo S. Antonius docuit, qui, ut S. Athana-*
itua*lius in vita illius refert, rogatus à quodam, ut largiùs suam*
n esse p*ræsentiam indulgeret, respondit, non posse se diutiùs ibidem*
edi h*ic commorari, quòd, sicut pisces ab aqua extracti mox in arenâ*
ri in t*erra morerentur, ita & Monachi cum Sæcularibus retardan-*
onec*tes, humanis statim consolationibus resolvantur; nam, ut ve-*
quan*rè S. Gregorius l. 1. Dial. in Procem. pronunciavit, Animus,*
o, qu*icum se pro condescensione multorum ad exteriora sparserit,*
ent, i*etiam, cum interiora appetit, ad hæc procul dubio minor red-*
fectu*it. Id, quod S. Albertus Magnus de seipso fatebatur, dicere*
os ex*solitus, prodeundo foras nunquam se referre mores, quos ex-*
t. Pa*ulerat, semperque adeò illud Philosophi cujusdam usurpare*
posse: *Quoties inter Homines fui, minor Homo redij. Laquei*
enim *& pedica sunt, juxta S. Antiochum hom. 102. aspiran-*
ibus ad salutem, *secularium congressus & proluxa eorum*
ob*confabulationes, mentemque prorsus avocant à DEI glo-*
rificatione & spirituali latitia. Hinc meritò exclamavit S.
julfu*Laurentius Justinian. de monast. disc. c. 22. dicens; O quot*
bre*temporibus nostris fuerunt, qui tanquam lampades &*
ma x a mundi

mundi luminaria lucebant coram Hominibus, paulatim
 ex conversatione seculariū & confabulatione tepesfacti,
 pristina opera secularis vita miserabiliter ceciderunt! Quo
 quoties Operarius ad ejusmodi Visitationes exit, toties
 suadere deberet, sibi in aure illa Cant. 6. verba à DEO in
 furrari: Revertere, Salamitis, revertere, ut intueamur te,

IV. Denique *Opportunissimam* quoque decet esse Visitationem, juxta illud Salominis proverbium c. 25. *Mala an
 in lectis argenteis Serbum in tempore suo*, id est, sicut in
 aurea supra columnas posita singularem loco, in quo
 stunt, decorem, gratiamque conciliant; ita sermo quo
 oportuno tempore prolatus ipsi, qui cum profert, æstimat
 nem aliorum & benevolentiam promeretur. Ut autem
 portunus sit, tria tempora maximè cavenda sunt, ne in
 talis Visitatio suscipiatur. Primò. Cum in gravi perturba
 ne aut recenti luctu sunt constituti; tunc enim, ut Musca
 luctu, importuna est narratio & visitatio; eò quòd dolorem
 sensum suum, quem pauci comprimere possunt, aliis revelat
 erubescant. Secundò. Cum festiva gaudia & ludos de
 suæ cum Amicis instituere decreverunt; tunc enim, cum hi
 riores esse cupiant, exosos habent, procùlque abesse cupi
 ejusmodi severiores aut graviores arbitros. Tertiò. Cùm
 negotiis variis implicati ac gravati sunt; tum enim, cum
 rumque toti immergi sint talibus negotiis, non nisi cum
 gna violentia, ac indignatione à talibus curis abstrahunt
 Quo sanè in genere illustre iterum exemplum S. Ignatius
 liquit, de quo Ribadeneira testatur, eum, cum ad Principem
 virum aliquando adire vellet, ejusque conveniendi copia
 fieret, quatuordecim horas jejunium expectasse, ut bene
 renda rei occasionem commodam, & opportunum allocu
 ni tempus obtineret.

§. IV.

Quis modus in Visitatione Amicorum Apo
 stolica observandus sit.

- I. Cùm Visitatio, de qua hoc loco agitur, per mutuum
 loquium potissimum tanquam potissimum in
 mentum perficiatur, meritò eadem ferè conditiones,

aliàs in similibus colloctionibus observandæ præscribun-
 tur, implere decet.

II. Et primò quidem *Apostolica seu sancta* fit hæc collo-
 cutio, quod fiet, si tota ad animas DEO lucrandas ordinetur,
 atque aded sermones, vel de rebus spiritualibus instituantur,
 vel certè si adiphoris vel indifferentibus de materijs habe-
 antur, per bonam & sanctam intentionem ad DEI gloriam &
 animarum lucrum ordinentur. Nam, ut sapienter S. Carolus
 Borromæus l. 4. Epit. Instit. monuit, plurimum refert ad Cle-
 ricalem dignitatem conservandam, omni tempore, omni que
 loco de spiritualibus rebus sermonem inferre; quia, ut Beata
 Virgo S. Brigittæ l. 3. revel. c. 15. revelavit, *quando bonus*
loquitur malis, efficiuntur boni ex auditu, & propter Spiri-
tum Dei bonum, & propter bonitatem docentis. Cujus doctri-
 næ alium etiam fructum P. Petrus Faber, ut Orlandinus l. 3.
 hist. Soc. n. 29. testatur assignabat, quando dicebat, ad præmu-
 niendum castimonix thesaurum, obstruendosque aditus infi-
 diatori nequissimo plurimum conducere, si mox ab initio
 congressus pios quis de Deo & divinis rebus sermones inferat,
 aut certè alijs pietatis officijs Religionem suam palàm ac pu-
 blicè profiteatur; sic enim, dum suæ famæ servit, cæterosque
 à flagitio suæ probitatis opinione coërcet, unâ, eademque
 operâ & pudori suo consulat, & alieno. De ipso certè Fabro
 Raderus in vita P. Canisij l. 1. c. 2. hoc memorati P. Canisij
 testimonium refert: Nullum ex illius ore verbum, sive in
 usu, familiarique congressione, sive, dum mensæ accumbit,
 prodire audio, nisi quod DEI honorem & pietatem sonet; ne-
 que tamen ob facundiam audientibus gravis & molestus est.
 Idem de S. Antonio testatus est S. Athanasius in vita, dum di-
 xit: Sermo ejus Sale conditus, consolabatur mæstos, docebat
 infcios, concordabat iratos, omnibus suadebat, nihil amorî
 Christi anteponendum, proponebatque ante oculos, bono-
 rum magnitudinem futurorum, & DEI clementiam, & bene-
 ficia retexebat. Hinc ulterius hujus exercitij, conversatio-
 nisque fructum explicans, quis, inquit, non tristitiam apud
 Antonium mutavit in gaudiû? quis non iram vertit in pacè?
 quis orbitatis luctum non ad ejus temperavit aspectum? quis
 non mœrore paupertatis, quo premebatur, abjecto statim, &
 divitum despexit opulentiam, & in sua lætatus est paupertate?

quis post lassitudinem Monachus non ejus est adjutus hoc Quatuor
tu! quis adolescentis ætatis accensus ardoribus non ex errore
admonitu pudicitia amator fuit? quis vexatus à Diabolo præ se
medela rediit? quis inimici cogitationibus distractus, edoctus
tempestate sopitâ, sereno non regressus est animo. Instru-

III. Secundò *prudens* quoque sit eadem collocutio, oportet
ter; quæ prudentia in tribus maximè capitibus cõsistit. Primum
Ut, quemadmodum S. Ignatium P. Maffeus l. 3. c. 11. frequen-
testatur, sermonis initia alijs concedat, extrema sibi reservet
caveâtq; , ne de rebus etiam divinis ineptè, vel ad fatietatem
ac fastidium tractet; quod ipsum etiã S. Franciscus Xavieri
teste Turfellino l. 6. c. 11. faciebat, ut qui salubres sermones
ne fatietatè afferrent, mirâ solertiã, varietatèq; miscere
sueverat. Secundò. Ut sermonem iis, quibuscum loquitur
prudenter accommodet; sic iterum Ribadeneira l. 3. c. 11.
S. Ignatium fecisse testatur sequentibus verbis: *Ad omnia
ingenia facile aptare, sermonemq; temperare novit. Cum
tate deditis de rebus sacris; cum eruditis doctâ collo-
miscere; cum milite de re militari; cum fabris de re fabri-
agere, ut mox tandem de Deo sermo subjiceretur.* Tertiò
quemadmodum idem S. Ignatius iterum faciebat in omni
sermone, maximèque in pacificandis hominum animis,
controversis rebus definiendis, tractandisque divinis re-
eam moderationem, cautionemque adhibeat, ut nihil
prudenter excidat, sed verbum quodcunque nostrum cogit
ad multorum aures perventurum.

IV. Tertiò *Amabilis, gratâque* esse debet eadem col-
locutio; qualis erit, si primò diligenter attendat, de qua re
cum quo conversatur, libenter loquatur, & aliquam diu in
hæreat. Secundò. Si ostendat, se magnam de ipso, & illius
rebus æstimationem fovere. Tertiò. Si dicta, facta que
lius, præsertim indifferentia, aut non manifestè mala in
liorem partem interpretetur, docendo, quomodo id bene
aut fieri possit sine peccato, cum tali videlicet, vel tali circum-
stantia, quam illum adhibuisse, se non dubitare ostendet.
enim ille animum colloquentis summopere probabit; ac
cet fortè tunc temporis debitam cautionem in verbo vel op-
re non adhibuerit, tamen jam sine ulla læsione, quomodo
rectè fieri debeat, edoctus in posterum debito modo id fac-

Quartò. Si illi spatium loquendi & occasionem præbeat, in-
terrogando, vel dicta per suavem jocum illi accommodando,
præsertim si in spiritualibus non sit rudis, vel saltem alioqui
caoctus; modò non det ullum indicium, se illum ex professo
instruere velle.

V. Quartò *Innocua*, vel maximè etiã debet esse collocutio,
id est, ut nemini vel detrahendo, vel murmurando, vel aliã
frequãvis ratione offendendo noceat; cùm enim is, qui audit,
meritò cogitari possit, Operarium, qui de alijs coram se sic
loquitur, etiam coram alijs de se audiente pariter locutu-
rum, hoc ipso suspectam & exosam illius charitatem habere
incipiet, atque adeò minùs benevolè sermones ipsius exci-
piet. Unde si uspiam alibi, hïc regula à S. Bonaventura in spec.
discipl. p. 3. c. 3. assignata observari debet: *Erubescant dice-
re de absente, quod cum charitate non possent dicere coram
ipso.* Imò & regula ipsius Spiritus Sancti Eccl. 19. dicentis:
*Audisti verbum adversus Proximum tuum: commoriatur in
te, fidens, quoniam non te disrumpet.* Quo in genere singula-
riter iterum S. Ignatius excellebat, de quo sic scribit Ribade-
neira l. 5. c. 6. In laudando parcus fuit, in vituperando parcif-
simus. Superlativis (ut vocant) vix utebatur nominibus. De
alijs nunquam detraxit, detrahentibus aures nunquam pate-
fecit. Alienorum vitia etiam publica, & quæ in ore omnium
versarentur, in sermone quotidiano ipse nunquam usurpabat,
& in illa, ne alij incurrerent, cavebat. Si quid tamen alijs ex-
cidisset, ipse vel elevabat, vel etiam excusabat factum, aut
animum certè & voluntarem. Quòd si rei atrocitas excusan-
di, minuendique omnes aditus præcluderet, eò perfugiebat:
Nolite ante tempus judicare. DEVS solus intuetur cor. Do-
mino quisque suo stat, aut cadit. Cùm autem gravissimè ju-
dicabat, id unum dicere solebat: Ego quidem hoc non fecif-
sem. De erratis Domesticorum mirum silentium: neque, si
quid minùs decenter ab aliquo admissum esset, cuiquam ape-
riebat, nisi fortè ut emendaret, & tunc quidem tam modestè
ac mansuetè, tam existimationi illius, qui peccaverat, ami-
cè, ut, si unus testis satis esset ad remedium, duos non adhibe-
ret, nudamque culpam poneret ante oculos, nullã adhibitã
contentione, aut reprehensione verborum.

VI. Quintò denique *gravis seu seria* etiam collocutio

esse debet, ita ut Operarius sibi de verbis & sermonibus dictum existimet, quod S. Augustinus in regula suis Religiosis de moribus scripsit dicens: *In omnibus moribus vestris sermonibus nihil fiat, quod cuiusquam offendat aspectum (& auditum) sed quod vestram deceat sanctitatem.* Unde omnibus jocis & facetijs risum cientibus sedulo abstinere debet, eumque in finem memorabilis sententiæ à S. Bernardo const. mor. c. 13. prolata meminit; *inter saculares nugæ rane sunt; in ore Sacerdotis blasphemia. Consecrasti os tuum, ut es vangelio; talibus jam aperire illicitum: assuefacere sacrum est. Labia Sacerdotis, ait Malachias c. 10. custodiant ad sententiam & legem ex ore ejus requirent, non nugæ profecto fabulas.* Cujus ulteriorem rationem assignant Clemens Alexandrinus l. 2. de pœd. S. Basilius, S. Bernardus, & alij SS. Patres quod scilicet, cum verba omnia à cogitatione & moribus manent, fieri non possit, ut verba aliqua proferantur ridicula quæ non à moribus ridiculis oriri, atque adeò Sacerdotes qui nihil nisi sanctum & honestum in pectore continere dicitur, merito dedecere credantur. De S. Chryostomo certè statur Metaphrastes, non modò ipsum ab ejusmodi ludicris ridiculis sermonibus abstinuisse, sed neque alijs, ut de similibus loquerentur, permisisse. Præfertim verò hoc in genere S. Augustinus iterum excellebat, de quo Ribadeneira l. 5. c. 6. scribit: *Ejus sermo sententiarum, erat gravitate plenus, non quæ verborum copiâ, simplèxque potius & aperta videbatur, sed ratio, quàm aut amplificatio, aut confirmatio rerum, & contentio. Atque hunc in modum magnam habebat ad perficiendum vim ejus Oratio, & tamen propensionem Animi in neutram in partem aperiebat. Illud erat in sermone prudentiæ, quòd, quæ gravia essent, & aliquid ponderis haberent, alijs multum hærebat, eaque levibus prætermisissis narrationibus ipsa ponderabat. Tanta ejus erat in sermone gravitas, atque efficacia, ut non tam humana videretur, quàm divina: quæ eumque enim volebat, impellebat homines non verbis, sed sententiis, & nullâ vel copiâ, vel elegantia, sed vi sententiarum ac ponderis. Pervicaces ac ferreos etiam emolliebat, flexibilesq; ad omnia reddebat ac tractabiles, suoque imperio sic obedientes, ut ipsi, suamque mutationem sæpe mirarentur.*

§. V.

Quæ industriæ in hac Visitatione adhibendæ sint.

I. VTharum industrialium necessitatem tantò faciliùs apprehendat Operarius, ante omnia præclarum istud S. Gregorij hom. 17. in Evang. monitum considerare debet: *Considerandum nobis est, fratres charissimi, ut qui unâ eademq; volumine exhortationis non sufficit simul cunctos admonere, studeat sacri singulos, in quantum valet, instruere, & privatis locutionibus edificare. Debemus namq; pensare, quòd à Domino sanctis affectu postolis dicitur, per Apostolos nobis. Vos estis sal terra. Si igitur sal sumus, condire mentes Fidelium debemus. Vos igitur, qui Pastores estis, pensate, quia animalia Dei pascitis, de quibus profecto animalibus DEO per Psalmistam dicitur: Animalia tua habitabunt in ea. Et saepe videmus, quòd petra salis brutis animalibus anteponitur, ut ex eadem salis petra lambere debeant, & meliorari. Quasi ergo inter bruta animalia petra salis; debet esse Sacerdos in populis. Curare namq; Sacerdoti necesse est, quæ singulis dicat, qualiter unumquemque admoneat, ut, quisquis Sacerdoti jungitur, quasi è salis tactu aeterna Vita sapore condiamur. Sal etenim non sumus, si corda audientium non condiamus.* Ex qua sententia facillè apparet, quantam diligentiam & conatum adhibere debeat Operarius, ut in privatis allocutionibus suo muneri & obligationi satisfaciat, atque ex iisdem debitum fructum reportare studeat; quem in finem sequentes industriæ ipsi non parùm servient.

II. Prima ergo industria est, ut saluberrimum illud monitum à Rege Abimelech olim Saræ uxori Abraham datum gen. 2. sibi applicet, atque in recenti semper memoria habeat: *quocumque perrexeris, memento te deprehensum; à Deo scilicet, Christo, & S. Angelo Custode tuo; quare, ut S. Bernardus in Ps. 90. salubriter monet, in omni angulo Angelo tuo (& ipsi Deo ac Christo in medio ipsius, & eorum, quibus cum loquitur, consistentibus, & quærentibus: quos sermones confertis ad invicem?) reverentiam habeat, neque audeat illis præsentibus, quod quovis alio homine præsentem facere vel dicere non auderet. Certè si, teste Seneca, magna pars peccatorum tollitur, si peccaturis testis assistat; dubitari non debet,*

bet, Operarium, si tales & tam potentes testes sibi assistent
habeat, multò magis ab omni lapsu in peccatum præsen
tum iri, sicque cum veritate dicturum cum Davide Ps. *quã
Providebam Dominum in conspectu meo semper, quoniam
dextris est mihi, ne commovear.*

III. Altera industria est, ut pariter memoriæ suæ
imprimat verissimam illam, & saluberrimam Guidonis
tranquillitate animi sententiam: *Quidquid dixeris, memo
to te morum tuorum chirographum exhibere.* Cum ergo
S. Augustinũ de doctr. Christ. sic Doctor bonam vitam eligi
re debeat, ut etiam famam bonam non negligat; & ut id
I. de viduit. bono ait, nobis necessaria sit vita nostra,
fama nostra; eò quòd, ut S. Hieronymus in c. 4. Matt. sapi
ter advertit, Opera salutis sine fama boni odoris non relin
ant; meritò attendere summopere debet Operarius, ut ni
loquatur, per quod vel minimam instrumenti tam necessa
imminutionem pati queat, sed potiùs juxta D. Petri epist.
3. monitum, Dominum Christum sanctificet in corde
(lingua) suo paratur semper ad satisfactionem omni posce
ratione de ea, quæ in ipso est, spe, cum timore & modestia
scientiam habens bonam, ut in eo, quod detrahunt ipsi, co
fundantur, qui calumniantur bonam ipsius in Christo co
versationem.

IV. Tertia industria est, ut certò sibi persuadeat, de
conversatione perinde dici posse, quod S. Hieronymus in epist.
ad Heliod. de conversatione Episcopi dixit: *domus Episcopi
& conversatio quasi in speculo posita, Magistra est publica
disciplina. Quidquid fecerit (vel dixerit) id sibi omnes imita
dum putant.* Hinc enim non parùm excitabitur, ut cave
ne quemquam factò vel verbo scandalizet, & per hoc ter
bilem illam Christi Servatoris comminationem incur
*Va hominì, per quem scandalum venit. Expedi ei, ut suscipiat
datur mola asinaria in collo ejus, & demergatur in profundum.* Matt. 18. aut illam S. Bernardi in quad. serm. Non
*Sedetur graviolem ab eo Christus sustinere persecutionem
suggestione maligna, exemplo pernicioso, scandali occasio
pervertit animos, quam à Iudao, qui sanguinem suum fundit*

V. Quarta tandem industria est, ut cautionem à S. Fran
sco Xaverio, teste Turfellino l. 6. c. 12. ejusmodi Operari
præse

hæc præscriptam sedulo observet: Apud eos, quibuscum versaris, præter quos vis Amicos & Familiares ita semper te geras, ut si ali- quando futuri sint inimici. Hæc cogitatio lascivientem li- niacentiã vitã facile cohibebit, ut ne quid familiaritate & a- micitia proæctus offendas: simulque talis cautio illos in ve- nia breccundiam adducet, sine ulla causa tibi amicitiam renunci- onis audi. Quæ doctrina ut tantò efficacior sit, proderit alteram nem quoque cautionem supra ex vita S. Ignatij allatam jungere, go ju quã dicebat, eã consideratione verbum quod vis esse proferen- m eli dum, ac si certò ad multorum aures esset perventurum.

§. IV.

Quæ pericula in Visitatione Apostolica de- clinanda sint.

I. Quàm periculosa sit hæc Visitationis Apostolicæ fun- ctio, sapienter S. Ignatius advertit, qui, ut in vita l. 5. c. 11. Ribadeneira testatur, dicere solebat, pulcherrimum quidem esse munus, & Operariorum proprium, versandi cum hominibus familiariter, & agendi; sed illud, quò plùs habet utilitatis, si rectè fiat; eò etiam plùs periculi habere, si ine- præ peragatur. Nam, ut moratus sermo, & modesti, pruden- risque hominis assiduus alios ad Christum maximè allecat, & invitat, ita præcipitis atque inconsiderati usus à sancto plerumque proposito avertit, & offensio contrahitur, ex quo quærebatur utilitas. Multas proinde cautiones censebat ad- hibendas, ut illud munus officij utiliter exerceretur, quas quidem ipse exemplo magis tradebat, quàm verbo. Ego tam- men triplicem potissimùm adhibendam existimo, in triplici scilicet periculo declinando.

II. Quorum primum est, ne in familiari ejusmodi visita- tione paulatim sinistra intentio & affectus carnalis subiutret, sicque illud Thomæ Kempensis l. 1. c. 15. verificetur: *Sape videtur esse charitas, & est magis carnalitas.* Et ut S. Tho- mas Aquinas opusc. 61. c. 31. loquitur, *nonnunquam Ami- citia, quæ sine vitio naturaliter, vel spiritualiter inchoatur, subintrante vitio carnaliter terminatur.* Sicut enim in pesti- lentibus locis sensim attractus aër, latentem corporis morbum injicit; sic in prava consuetudine ac conversatione, maxima nobis

nobis mala hauriuntur, etiam si incommodum statim non nostratur. Qualia verò sint hæc damna, quæ ex tali carnali astru-
ctu, & sensuali amore nascuntur, S. Theresia in itin. perfec. hæc
4. sequentibus verbis patheticè describit: *videtur quod nullum
excessus in charitate nullum inter nos damnū adferre p. cave
tantum tamē damni & imperfectionis secū trahit, ut ne patia
nem id credere mihi persuadeam, nisi qui suis id oculis per lius
xerit. Hic namq; Diabolus intricatissimas excitat trica
in conscientia eorum, qui non nisi rudi quodā modo Deo tion
cere, & servire studēt, parū aut vix sentiuntur, adeo ni tiun
etiā virtutem esse putent; at qui perfectioni comparanda haur
tendūt, id optimè intelligunt. Hoc namq; soluntati suū mo l
latim robur eripit, ne illa se Deo amando totum imperi casio
communitati verò quàm evidentissima damna creat. C. præ
quantopere alienus debeat esse hic carnalis affectus à V
Apostolico, Christus ipse satis ostendit, dum suam Aposto
humanitatem per ascensionem subtraxit, quia ipsum non u
tūm spiritualiter, sed etiam carnaliter diligebant, & sic
poralis ejus præsentia ipsis nociva esse poterat, ut S. Tho
in p. 3. d. 22. q. 3. a. 1. ad 3. advertit. Unde rectè S. Bernard
S. 6. de Asc. concludit: *Si Apostoli carni Dominica inhar
tes, qua sola sancta erat, Spiritu Sancto repleti nequiveru
donec tolleretur ab eis, tu carni tue (aut Proximi tui) astru
& conglutinatus, illius meracissimum Spiritum te putas
suscipere, nisi carnis istis consolationibus funditus renun
are tentaveris? Porro indicia hujus carnalis amoris pulc
indicavit S. Laurentius Justin. ac discipl. perfect. Monast. ca
dum ait: *Hic amor cum in carne imprudentis exortus, rade
mittere, ac pullulare cæperit, corporalem quarit dilecti
sentiam, cum eodem cohabitare, cum eodem loqui desiderat
Sicut autē ex ipsius gaudet aspectu, ita absentia cōtristat
solus vult cum eo, quæ sensualiter diligit, loqui: solus cum
conversari, quia in illius mente habitare jam capit. Livi
quippe invidia accenditur, si quempiam ab eodē diligit, &
eodem conversari prospexerit. Absentiam etiam ipsius
gnam sibi delectationis salturam estimat, sicut enim singu
riter amat, ita & amari vult, atq; cæco seductus errore, ag
rat se vesano amore percussū. Quare si Operari⁹ talia in fe
dicia advertit, illa sibi Theresiæ verba l. c. applicet: si volun
not***

non nostra magis in hanc, quam illam Personam propendeat, non aliud est, acriter ei resistere, & nullatenus permittere, ut hæc nobis affectio dominetur. Sed amemus virtutes, & bonum internum, & semper omni, quâ possumus, cura & studio caveamus, ne externum hoc aliquo in pretio habeamus. Non patiamur, ut voluntas nostra alicujus sit mancipium, nisi illius duntaxat, qui illam pretioso suo sanguine sibi emit.

III. Secundum periculum est, ne occasione talium Visitationum in gulæ vitium degeneret Zelus, & vanæ consolationis ex esculentis & poculentis apud eos, qui visitantur, hauriendæ quærantur; licet enim Christus, teste S. Hieronymo l. 1. in c. 9. Matt. iverit ad convivia Peccatorum, ut occasionem haberet docendi, & Spirituales suis Invitatoribus præberet cibos; idemque alij etiam sanctissimi viri, præcipuè SS. Ignatius & Franciscus Xaverius præstiterint; de quorum priore Maffeus l. 1. c. 8. sic loquitur: Non solum venientes ad se benigno excipiebat alloquio, sed etiam invitatus interdum ab aliis ad prandium, minimè recusabat accedere, nimirum eo consilio, ut ex re & tempore, sumpta occasione, qui se in Dei gratiam terrestri pavissent cibo, eisdem ipse spiritualibus epulis, & opportuna quâdam adhortatione reficeret. Atque hunc in modum, adjuvante Domino, per multos ad arctam salutis semitam à via lata & spatiosa perduxit. De posteriore verò scilicet S. Xaverio Turfelinus l. 6. vit. c. 10. testatur, cum prandendo apud externos multas concubinas ab iisdem abstulisse; quia tamen ex una parte pauci, ut S. Vincentius tr. de vit. Spir. c. 8. ad gulæ dominium pertingunt; ex altera verò parte sæculares, teste S. Basilio in constit. Monast. c. 7. si quempiam ex Clericis vel Religiosis adverterint, qui non usquequaque inclementer corpus tractet, ac vel tantillum necessitati illius subveniat, hunc conviciis, calumniisque proscindunt, derivatâque ab uno in cunctos proterviâ, petulantiaque universos pariter lurcones, helluonésque appellant; & præterea, ut S. Hieronymus in epist. ad Nepot. ait, *facile contemnitur Clericus, qui ad prandium sepe vocatus ire non recusat; ideo rectius ferè facit Operarius, si consilium & monitum Concilii Aquileensis can. de vit. & honest. Cleric. sic loquentis sequatur: Convivia, & nimiam Laicorum familiaritatem, multarum offensarum, & scanda-*

scanda-

scandalorū originem Clerici in quocunq; statu constituti
gere debent, ut, quemadmodum S. Hieronymus l. c. ait, Con
latores non potius Laici in mœroribus suis, quàm Convivia
prosperis noverint. Si tamen aliquando ratio & utilitas
dens non declinari permittat ejusmodi convivia, aut com
tationes, saltem duas cautiones adhibere statuat, quarū
S. Chryostomus tradidit, & S. Gregorius Nazianz. exem
suo confirmavit, ut scilicet se non tam sponte, quàm ali
motivo tractum esse, & ejusmodi convivia pro supplicio
rius, quàm recreatione se habere ostendat; sic enim & ven
tionem sibi conciliabit, & efficiet, ut verecunda commise
tione permoti, deinceps à frequentiori invitatione abstine
Alteram S. Franciscus Xaverius sequentibus verbis suggeste
ut in vitæ l. 6. c. 12. videre est: *Si quando te in peccatorum
no harentes ad cœnā aut prandium invitent, donis ve colu
videas; ne tua libertas deliniatur muneribus, quò min
eriter peccantes admoneat. Itaque ad prandium invitati
non recusabis tu quidem venire. sed invicem illos ad S. C
fessionem invitabis.* Ob quam ipsam causam nec ludus eti
honestus, si occasionem lucri spiritualis spondeat, recusam
est; si enim S. Ignatium fecisse, Ribadeneira l. 5. c. 10. te
tur, quando cum Doctore quodam Parisiensi, quem mul
mediis tentatis, frustra cupiebat Christo lucrifacere, tandem
globulorum super mensam jactorum ludum eā conditio
suscepit, ut victus per triginta dies in victoris potestate foret
sicque obtenta mirabiliter (nam ludi illius nec artem, nec
consuetudinem habebat) victoriā Doctorem ad exerciti
ipsamque postea etiam emendationem vitæ perduxit.

IV. Tertium periculum, nec minus grave est, ne in ling
labatur, & grande sibi, aut aliis damnū creet; in multis loq
enim, teste Salomone Prov. 10. *non deerit peccatum.* Certū
unquam aliās, in ejusmodi Visitationibus & longioribus con
fabulationibus menti ac memoriæ Operarij obversari debet
illa S. Hieronymi sententia: *Lapis emissus sermo prolatu
ideo diu antè, quàm proferatur, cogitandus.* Verè enim d
in lubrico faucium constitutā veritatis rigida tenere mem
vam, cui si incaute frena laxentur, frequenter cōtra se loqu
tur; facilius enim culpa tacendo refugitur, quàm loque
do. Cc

do. Certè Theophrastus apud Laërtium, effreni potiùs equo, quam verbo incomposito fidendum dicebat, eò quòd plus periculi ab hoc, quam illo immineret. Etsi igitur in omnibus verbis hanc considerationem adhibere debeat Operarius, specialiter tamen in duobus cavendis sermonibus singularem industriam & cautelam usurpare debet, nimirum 1. ne, ut Ecclesiasticus c. 10. monet, in cogitatione sua (& multò magis verbo) Regi detrahat, & in secreto cubiculi sui non maledicat diviti, quia & aves portabunt vocem, &, qui habet pennas, annuntiabit sententiam. Id quod clariùs S. Gregorius Nazianz. orat. 53. n. 10. sequentibus verbis ostendit: *Convenit, nullum molestum Verbum in Principes & Proceres projicere. Periculum est enim, ne id etiam, quod occultè remotis Arbitris dictum fuerit, in lucem fortè veniat. Etenim Soli & Regi magnonunciij celes & pennati omnia perferunt. Uti jam olim Juvenalis Sat. 9. agnovit, dum cecinit:*

Secretum divitis ullum

Esse putas? servi ut taceant, jumenta loquentur,
Et canis, & postes, & marmora.

Omnis enim sermo ad forensam famam à domesticis manat Authoribus, ut Cicero in epist. de petit. Consul. ait. 2. Ut secretum nullum revelet, sed semper saluberrimi moniti à Salomone Prov. 24. dati sit memor: Secretum extraneo ne reveles, ne fortè insultet tibi, cum audierit, & exprobrare non cesset. Certè hic vel maximè ante oculos haberi debet commune axioma: Nulli committe secretum, quod prodi non cupis. Id quod pius Author damno suo se expertum fatetur l. 3. de invir. c. 45. & utinam ad cautelam maiorem, ait, & non ad insipientiam mihi (& multorum aliorum) Cautus esto (ait quidam) cautus esto, serva apud te, quod dico. Et dum ego sileo, & absconditum credo, nec ille silere potest, quod silendum perijt, sed statim prodit & me, & se, & abijt. O quàm bonum ergo, & pacificum de aliis silere, nec indifferenter omnia credere, neque de facili ulterius effari, paucis se ipsum revelare.

CAPUT II.

DE INSTRVCTIONE APOSTOLICA.

Hæc Instructio eò potissimum tendit, ut Homines in doctrinis ad Christianam fidem pertinentibus rectè, solidè, que

que instituantur. Quia verò duplicis generis Personæ conve-
riuntur, quæ ejusmodi Instructione indigent, nempe Inconvi-
les, id est, ijs, quibus lumen veræ Fidei needum illuxit; & Hære-
deles, qui veram & Orthodoxam quidem fidem profitentur, sed
sed in ijs, quæ ad vocationem suam ritè adimplendam peraxi-
nent, adhuc cæcutiunt, ideo ut utrique huic Personarum sta-
neri opportunè succurrere possit Operarius, salutaria ipsi
capite præcepta, monitâque suggerentur, ita ut prius, q.
circa Hæreticos (cum his enim hoc tempore potissimum pon-
Operariis negotium) postea, quid circa Catholicos variè
statibus instruendos, & perficiendos sit observandum, ex
cetetur; nam, ut S. Maria Magdalena de Pazzis dicere sole-
non satis est desiderare salutem & virtutem animæ aliis, el al
etiam curandum est, ut habeant merita multa, & ut fiant n qu
DEVS per participationem. epug

§. I.

Quid circa Hæreticorum Instructionem
sit observandum.

I. **N**ON est hic animus ostendere, quâ ratione pertina-
Zelosi, aut Frigidi Hæretici sive per disputationes
concionésque publicas; sive per privatas colloquutiones ab-
rore suo abducendi, atque ad veram Catholicam fidem re-
candi sint; hoc enim ad Controversistas ex instituto spectat
sed illud hoc loco unice propositum est, ut discat Operarius
quâ ratione vel nutantes in sua Hæresi Hæreticos juvare,
ubi manus dederint, atque Catholicam fidem amplecti de-
verint, instruere debeat.

II. Primò itaque, si quem nactus est in sua hæresi vacilla-
tem, sequentes circa eum industrias observet à Zelosis
illo Germaniæ Apostolo P. Petro Fabro, ut in 1. p. hist. fore
1. 4. n. 92. videre est, aliisque Operariis præscriptas, ut
méque usurpatas. 1. Ante omnia sinceram ad illos cha-
ritatem ostendat, depulsis ex animo universis cogitationibus
quæ quomodolibet illorū apud ipsum existimationē minui
possunt. 2. Eorum vicissim benevolentiam sic concili-
studeat, ut vicissim ipsum ament, benèque de ipso sentiant.
Quod obtinebit, si comiter eos alloquatur: si in familiaribus
sermone de ijs duntaxat rebus agat, de quibus inter utro-

ne convenit, omni altercatione sublata: si abstineat ab omni
e Inconvitio & verbo contumelioso, neque illum facile vocer
it; & Hæreticum, sed Augustanæ Confessionis, aut putatum Evan-
gelicum: si aliquibus misericordiæ & charitatis operibus,
m peraximè quibus juncta sit humilitas, subveniat: si pro ratio-
rum te status debito eum honore prosequatur: si de ipso, & illius
a ipse ecclesis, quantum ratio permittit, honorificè loquatur.
us, q. Omni studio conetur, ut eum à vitiis avocet; sic enim
mum ponte sua ipsos etiam errores tandem deponet, uti sat crebrâ
variâ experientiâ compertum est; cum vetè in ejusmodi Homini-
n, ex priùs plerumque rectè agendi pietas, quàm recta fides
folde xtinguatur. 4. Cum ejusmodi Personæ plerumque in uno
aliis, vel altero scopulo adhuc hæreant, diligenter indagandum est,
ianta n quo fidei nostræ articulo credendo adhuc difficultatem vel
epugnantiâ sentiant, & quibus rationibus ad talem articu-
um negandum persuadeantur, & tunc omni studio laboran-
lum erit, ut talis persuasio ipsis eripiatur, quod duplici mo-
nem lo fieri potest, nempe vel in genere ostendendo, quàm multi
anctissimi & sapientissimi, doctissimi que viri talem articu-
um non modò firmissimè crediderint, docuerintque, sed
rtina tiam proprio sanguine per gravissima tormenta effuso con-
tatione firmârint, imò & ipse DEVS non rarò manifestis miraculis
nes ab pprobârît. Quàm multi item, qui olim eidem errori perti-
em re na cissimè adhæserant, nunc cælitus illustrati, eundem cum
o spec nagno suo solatio detestati, & Catholicam Religionem sicut
perat mplexi, & etiamnum constantissimè profiteantur. Vel in
vare, articulari demonstrando, quàm vanæ, futilésque sicut tales
cti de ationes, quibus in talem errorem à suis Doctoribus fuerunt
vacill nducti, ut ex unius talis erroris cogniti absurditate collige-
hist. e meritò debeant, quid circa alios ipsorum errores sit sen-
s, utili tendum. 5. Non parùm etiam proderit ad eosdem ab er-
os cha ore suo, hæresisque abducendos, si interdum unum vel alte-
tionit um (nec enim multis argumentis eosdem onerari aut obrui-
mim, um tædio expedit) motivum credibilitatis à Doctoribus
oncill ro nostræ Fidei confirmatione afferri solitis proponat, qua-
sent, ta exempli gratia esse possunt conformitas, sanctitas, & uni-
famili er salitas Catholicæ doctrinæ, ac maximè, quòd illa etiam
utrol um miraculis velut proprio DEI sigillo confirmetur. Unde
com is, qui instruendus est, paulò capacioris sit ingenii, pote-
Instru. III. F runt

runt illi hæc motiva hoc vel simili syllogismo proponi: fides merito præferenda est, quæ ad ultimum finem certius rectius ducit (nam ideo nobis datur hoc lumen, ut per illam viam ad DEVM, qui est suprema nostra felicitas ac beatitudo cognoscendum & amandum cognoscamus) & quæ efficaciora habet media ad sui dilatationem (nam DEVS juxta S. Pauli I. Tim. 2. testimonium, vult omnes homines salvos fieri ad agnitionem veritatis venire) & conservationem (nam enim vult accendi duntaxat, sed etiam conservari hoc lumen DEVS in sua Ecclesia) habet; atqui hæc tria in nostra Religione unicè reperiuntur; utpote quæ sola suggerit tot media ad DEVM non tantùm simpliciter, sed perfectissimè etiam cognoscendum & amandum (uti in tot Religiosis, alii quæ perfectionem amoris singulari studio connitentibus Persuadere est) quæque sola adhuc miraculis tanquam efficaciora, semperque à Christo, Apostolis, aliisque Doctores prima fidei prædicatione usitato medio floret, & sola pro conservatione Romanum Pontificem S. Petri Successorem ob promissam Spiritus sancti assistentiam, infallibilem controversiarum exorientium Judicem habet. 6. Nonnunquam etiam poterunt directè ea proponi, quæ hæresin illam, quæ cum quo agitur, proficitur, vel absurdam, vel rationi præsentaneam esse ostendunt; qualia sunt v. g. quòd Augustinus illius plerumque Homines flagitiosissimi fuerint, adeò credibile non sit, DEVM illis tanquam instrumentum propagandam fidem tam sanctam uti voluisse: quòd per eandem hæresin bona opera velut inutilia contemnantur, sic stimulus ad vitam sanctè, atque honestè traducendam totum, è contrario verò janua ad omnem morum licentiam turpitudinèque referretur: quòd in eadem secta nullum verum Sacrificium admittatur, cum tamen constet, quantum DEVS tam in lege Naturæ, quàm scripta sollicitus fuerit per Sacrificia debito modo coleretur; quis ergo credat, quòd in sola lege gratiæ longè perfectiore per Sacrificia, quæ potentissimum Religionis exercitium, coli non voluisse? Interdum si doctior, magisque in sua hæresi radicans videtur, ab ipso exigere potest, ut per aliquam legitimam illationem probet suam hæresin, quæ illatione non eodem modo uti possunt illi ipsi, quos ipse ob falsam fidem damnatos rejicit; ut

si probet v. g. se habere veram fidem, eò quòd habeat verbum DEI, eidem demonstrari debet, hoc ipso argumento etiam alios ab ipso rejectos & damnatos suam hæresin probare. 8.

Quia ex una parte, ut dictum est, non expedit eos una vice multis argumentis aut doctrinis obrui; ex altera verò parte etiam non statim omnia capiantur, consultum videtur, ut, si quidem legere sciat is, cum quo agitur, libellus ei quidam breviter & solide nostras doctrinas proponens & probans offeratur, qualis esse potest Clypeus Fidei, Catholica Colloquia P. Christophori Pflaumeri, Examen Lutheranorum P. Jodoci Kedd, aliique ipsius tractatus, aliquot opuscula P. Laurentij Foreri, & ex parvis libellis germanicis *der Weegweiser / Morgenstern / Auszug auß der H. Schrifft* (qui libellus valde succinctè & nervosè plerasque controversias proponit, ideòque valde utilis est pro ejusmodi Personis) *Wo stehts geschriben?* & similes. 9. Assiduè per Orationem DEO commendetur; sic enim fortè perinde victas manus dabit, sicut olim Amalecitarum orante Moyse dederunt. 10. Etiam ipse ad Orationem frequentandam stimuletur; cum enim Fides sit donum DEI desursum descendens à Patre luminum, meritò à DEO per Orationem suppliciter peti, & impetrari debet.

III. Quòd si verò quis jam persuasus ad Catholicam fidem amplectendam veniat ad Operarium, ab eòque instrui petat, cum eodem sequentes doctrinæ observandæ erunt. 1. Ostendat, se magnopere gaudere, & ex animo gratulari, quòd hæc ei gratia à DEO concessa sit, ut & veram Catholicam fidem, sine qua salvari nemo potest, amplecti, & in gremium sanctissimæ Matris Ecclesiæ recipi possit. 2. Cum jucundum plerumque cui vis sit, sua beneficia, favorèsque concessos narrare, quærat amicè ex eodem, quomodo ei hæc gratia obtigerit, & qua de causa fidem suam deserere, nostramque amplecti decreverit. 3. Si aliquod naturale motivum v. g. paupertatem, aut suorum persecutionem latere suspicetur, sedulo caveat, ne suam operam ipsi offerat, vel ad largam elemosynam impetrandam, vel ad munus aliquod aut occasionem se sustentandi obtinendum; constat quippe, quam plurimas hac ratione fraudes non sine risu & sarcasmo Adversariorum contigisse. Potius ergo illi apertè dicat, se quidem

omnem ipsi operam polliceri in ijs, quæ ad instructionem absq
 Catholica Fide pertinent; de reliquo verò alimenta ipsi perc
 media deinceps se sustentandi suppeditare non posse; quam nam
 sperare ipsum jubeat, DEVM, qui Regnum DEI & justiti 7. U
 quærentibus omnia necessaria se adjecturum promisit, & fessi
 rantes in se non deserit, etiam ipsum, si amplectendo Cat qu
 licam fidem inter veros ipsius servos & amicos numerati sum
 ruerit, suo auxilio non defuturum. 3. Ubi, non obsta exte
 hâc denunciatione, firmiter in suo proposito persistit, & E
 dstruique petierit, ante omnia eum hortetur, ut negotium stion
 in quo cardo salutis vertitur, crebrò ac sedulò per Ora Pro
 nem DEO commendet, gratiàmque ac lumen ad doctrin mul
 Catholicæ nostræ Fidei rectè apprehendendas impetrare & co
 netur. 4. Quando inchoare vult ipsam instructionem, a cred
 omnia illi Catechisium parvum P. Petri Canisij, vel ali aut
 similem libellum doctrinas Catholicas succinctè concide legi
 rem (si quidem legere scit) offerat, atque ut Orationem D cul
 minicam, & Salutationem Angelicam cum Symbolo Ap betu
 stolorum discere studeat, hortetur. Sed & sacram Cera dan
 quam de collo suspendat, & Rosarium eidem donet, simul tun
 usum & fructum utriusque breviter ostendat. 5. Eund an r
 Catechisium per partes eidem explicare studeat, ita rati vati
 ut nunquam multas simul doctrinas eidem proponat, ne fessi
 titudine præceptorû obrutus rædium instructionis concipi tum
 In ipsis autem doctrinis explicandis hunc servet Ordine gis
 prius ei ostendat ea, quæ necessitate medijs credenda sunt, illi
 in quibus plerumque Catholici cum Hæreticis conveni cora
 qualia v. g. sunt, quòd DEVS existat, & sit unus in natu dun
 trinus in Personis: quòd sit Judex & Remunerator bono quo
 & malorum: quòd Christus pro nobis natus, passus, & m re n
 tuus sit &c. Postea ad ea, quæ nos Catholici necessitate ad v
 cepti credere tenemur, & ab Adversariis plerumque neg man
 tur, progrediatur, qualia ferè sunt numerus Sacramentoru spon
 cultus Sanctorum, & imaginum, necessitas & fructus bono verò
 rum operum Purgatorij veritas, Sacramentalium, aliaru stru
 que rerum benedictarum utilitas &c. quem in finem eti nite
 illi offerri potest imago aliqua, vel aliud quodpi gen
 donum benedictum. 6. Ut tantò melius apprehendat d
 & trinas explicatas, firmiùsque retineat, hortetur eundem ubi
 absq

absque omni timore ac respectu, aut quærat, quod satis non
 percepit; aut proponat, quod ipsi contra propositam doctri-
 nam objciendum, & fortè necdum satis solutum videtur.
 7. Ubi paulatim satis instructus videbitur, eundem de con-
 fessione & professione fidei faciendis admonet. Ad ipsam
 quidem confessionem quod attinet, quia plerumque eam
 summopere horrent, ejusdem difficultatem, quantum potest,
 extenuet, simulque modum facilem se per præcepta Decalogi
 & Ecclesiæ examinandi ostendat; imò se ipsum varias quæ-
 stiones proponendo, fidelem operam præstiturum promittat.
 Pro fidei verò Professione ipsi, si legere scit, Professionis for-
 mulam à Concilio Tridentino præscriptam prælegendam
 & considerandam offerat, horteturque; ut, si quid adhuc
 creditu difficile in ea invenerit, intrepidè proponat. Quòd si
 autem ipse legere nesciret, eandem ab Operario eidem præ-
 legi expedit, ne sub ipsa Professione ob doctrinarum & arti-
 culorum ibi contentorum multitudinem, & varietatem tur-
 betur. 8. Postquam lectâ Professione, se ad illam facien-
 dam paratum ostenderit, tempus eidem congruum & oppor-
 tunum pro confessione ipsa faciendâ constituat, quæratque,
 an malit publicè in Ecclesia coram præsentibus, an verò pri-
 vatim in aliquo Sacello coram aliquot testibus dictam Pro-
 fessionem facere; etsi enim tum ad publicam ædificationem,
 tum ad ipsius etiam instructi confirmationem majorem ma-
 gis conducere videatur, ut eam publicè faciat, si tamen hoc
 illi difficile accidat, malitque eam in secreto absque arbitris
 coram solo suo Instructore facere, omnino id ei conceden-
 dum videtur; & tum quidem, si legere novit, ipse coram ali-
 quo Altari vel imagine eandem legere jubeatur; si verò lege-
 re nescit, Instructor ipse eam tardè & distinctè legere, & ubi
 ad verba juramenti pervenerit, eidem, ut binos digitos dextræ
 manus super verba Evangelij ponat, & verba illa; *Ego idem*
spondeo &c. ipse quoque proferat, hortari debet. Quòd si
 verò publicè sub Sacro Professionem facere vellet, tum in-
 struendus erit, ut ante Communionem post recitatam à Mi-
 nistro Confessionem, celebrante ad latus Evangelij pariter
 genuflexo professionem suam recitet, vel ab alio recitatam
 audiat, & post illam Sacrosanctum Christi Corpus accipiat.
 Ubi tamen diligenter attendere debet Instructor, ut, si paulò

majori cum solemnitate ejusmodi Professionem instituat velit, id magna cum consideratione faciat, & non nisi cum aliorum consilio, & bene explorata constantia profitentis, alioqui, si is cum fraude resiliat, tantò major oriatur Adversariorum risus & júbilus, quantò majori cum apparatu facta ipsa peracta est. 9. Facta professione, gratuletur illi beneficium à Deo acceptum, atque ad constantiam hortetur, etiam que in finem illi quotidianam Symboli Apostolici recitationem suadeat, aliàque media suggerat, & si videatur, etiam pius aliquod munusculum, maximè libellum precatorem si quem habet, donet, aut, si pauper est, modicam eleemosinam largiatur. Quod si etiam convivio ipsum excipere possit, aut certè, ut ab alio id fiat, efficere, non modicè ipsum in charitate devinciet; quoad hoc tamen ratio Personæ, & aliorum circumstantiarum habenda est, ne cuiquam scandalum offensio, aut gravamen oriatur. 10. Denique & ipse Deo privatim pro hac Ovicula inventa gratias devotè persolvat & etiam deinceps, ut DEVS gratiam perseverantiæ illi concedere dignetur, sedulò precetur.

§. II.

Quid circa Instructionem Catholicorum, & imprimis totius Communitatis, sit observandum.

I. **P**ER Communitatem hoc loco nihil aliud intelligitur quàm tota Incolarum in urbe aliqua vel Pago habitantium collectio; in qua proinde instruenda tantò majorem curam natum adhibere debet Operarius, quantò majorem fructum & solatium, imò & præmium à DEO sperare potest, si talis Communitatem bene constitutam, suoque muneri & vocationi satisfaciendè intueri liceat. Ut autem hanc instructionem ritè peragere valeat, ante omnia illam S. Pauli ad Romanos c. 12. sententiam ob oculos habere debet: *Sicut in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent, ita multi unum corpus sumus in Christo, singuli autem alterius membra.* Quod ipsum iterum in 1. Epistola Corinth. c. 12. confirmat dicens: *Etenim in uno Spiritu omnes in unum corpus baptizati sumus.* Ex hac enim similitudine

facile intelliget, quid potissimum circa Instructionem Communitatis observare debeat.

II. Et primò quidem, sicut ante omnia cavetur in corpore, ne illud maligni humores, & periculosi morbi occupent, & corrumpant; ita & in Communitate vel maximè cavendum est, ne gravia vitia, & noxiæ consuetudines in ea vigeant; hinc sedulò vigilandum est Operario Apostolico, ut si quæ gliscent hæreticæ pravitates, blasphemandi, defraudandi, luxuriandi, helluandi &c. consuetudines, non solum efficaciter tollantur, sed etiam capita obstruantur, v. g. concubinæ respectu luxuriosorum, usuræ respectu avarorum &c. tollantur.

III. Deinde sicut non minore cura satagitur, ut corpus per debita alimenta, aliâque ad sustentationem necessaria media in suo vigore & robore conservetur, & augeatur; ita Operarius quoque curare debet, ut ea exercitia pietatis & Religionis in communitate vigeant, sine quibus non potest facile salva consistere, & à quibus omnis quodammodo illius benedictio, incolumitasque promanare debet, qualia sunt timor Dei cum filiali fiducia, orandi fervor ac studium, juventutis recta institutio, & præcipuè sacramentorum creber usus ac frequentatio; cum enim, ut sapienter S. Carolus Borromeus advertit, animus noster rerum sensibus subjectarum aspectu primùm moveatur; ex his autem ad eorum, quæ sensus effugiunt, supernaturaliâque dicuntur, considerationem, & amorem excitetur, ac traducatur, facile apparet, quanto opere curari debeat, ut commemoratus Sacramentorum usus in Republica Christiana vigeat.

IV. Sicut præterea in corpore nihil ferè magis cavetur, quàm membrorum inter se unitorum dissociatio, eò quòd vel minima etiam luxatio sine gravissimo dolore accidere non soleat; ita in communitate quoque vel maximè laborandum est, ut concordia & pax inter Cives vel Incolas vigeat, cum verè juxta commune proverbium concordia res parvæ crescant, discordia maximæ dilabantur.

V. Sicut in corpore præ reliquis membris caput semper custoditur ac defenditur, utpote à quo tota reliquorum membrorum incolumitas dependet; ita & Operarius curare debet, ut sua semper Magistratui Autoritas, reverentia, & Civium

subjectio constat. Sed & ipse eundem reveratur pro viris Plu-
ejusque sibi benevolentiam & amorem conciliare studet. Alia
hoc enim benevolo omnia poterit efficere; habebit, qui II
defendat; pauciores erunt, qui oppugnent, vel impedibis a
vigôrque ab hoc tanquam à Capite in cætera membra etiam
vabitur. saph.

VI. Sicut ita caput curandum ac protegendum est, ut ce-
men cætera etiam membra non negligentur; ita Operari-
quoque sic Magistratus auctoritatem tueatur, ut reliquodab
quoque membrorum Comunitatis non exiguam curam se fac-
bere ostendat. Hinc sedulò allaboret, ut mutua inter ver-
gistratum & Cives consensio ac amor vigeat; ut Magistru
subditos humaniter tractet, non nimis premat exactioi ter-
aut oneribus gravet. Sed & ipse Operarius cum eisdem hu- plac
niter agat, amicè salutet, & subinde visitet, maximè si in pote
qua gravi tribulatione constituti sunt. vest
nisi
justi
ren-
sim-
cedi-

§. III.

Quid circa Instructionem Senatorum & Ju-
cum observandum sit.

I. CUM ad incolumitatem Communitatis conservandam I
nihil æquè conducatur, ac justitiæ studium ac vig Sen-
(nam teste Salomone Prov. 14. *Iustitia elevat gentes,* est,
stitia firmatur solium; & S. Augustinus l. 2. de civit. ait, *giar*
la justitia Respublica sustentatur) ideo omnem operam etiti
re debet Operarius, ut Senatores & Judices velut Justitiæ la rec
nistri officio suo probe satisfaciant; quem in finem pro jam
emplari ipsis viginti quatuor Seniores, quos S. Joannes Apo- mu-
lipis c. 4. vidisse se scribit, ob oculos ponendi erunt; ut rum
meritò ob apparatus ibi conspectum omnes ad verum imur
natorum & Judicem requisitas dotes clarissimè repræsentat juda
judicantur. quit

II. Primò itaque, sicut illi *Senes*, id est moribus gravi-
& multâ rerum experienciâ præditi erant, ut tantò facilis-
præteritis de præsentibus judicare possent; ita ut id ipsum Deu-
Senatoribus & Judicibus eligendis observetur, suadet; V
dum cum Roboam Juniorum cunsilia præferuntur, exitio no, q
Reipublicæ perinde ut ipsius regno acceratur. Verè eni- septo
Pl-

Plutarchus dixit, Reipublicæ salutem esse, cum senum con-
silia, & juvenum arma obtinent.

III. Secundò sicut senes illi Apocalyplici vestimentis al-
bis amicti erant; ita & Senatores & Judices bonam conscien-
tiam habere, & Deum timere oportet; sic enim jam olim Jo-
saphat. 2. Paralip. 19. suos Senatores & Judices hortatus est di-
cens: *Videte quid faciatis; non enim hominis exercetis judi-
cium, sed Domini; & quodcumq; judicaveritis, in vos redun-
dabit. Sit timor Domini vobiscum, & cum diligentia cuncta
facite.* Certè nihil est in S. Scriptura, quod tam gravibus
verbis corripiat, quàm judicii corruptionem, sic enim loqui-
tur Sap. 6. *Audite Reges, & intelligite, discite Iudices finium
terra. Præbete aures vos, qui continetis multitudinem, &
placetis vobis in turbis nationũ, quoniam data est à Domino
potestas vobis, & virtus ab Altissimo, qui interrogabit opera
vestra, & cogitationes scrutabitur, quoniam cum essetis Mi-
nistri regni illius, non rectè judicastis, nec custodistis legem
justitiæ, neque secundum voluntatem Dei ambulastis. Hor-
rendè & citò apparebit vobis Deus, quoniam judicium duris-
simum his, qui præsumunt, fiet; exiguo enim misericordia con-
ceditur, potentes autem potenter tormenta patientur.*

IV. Sicut Senes illi coronas aureas in capite habebant; ita
Senatoribus quoque Judicibusque omni conatu evitandum
est, ut libertatem auream, cujus symbolum corona est Re-
giam potestatem & independentiam significans, inviolatam
retineant, atque adeò nec pollicitationibus & muneribus se
à recto Justitiæ tramite abduci, atque terreri patiantur; uti
jam pridem Deus Exod. 23. prohibuit dicens: *Non accipies
munera, quæ excæcant prudentes, & subvertunt verba Iusto-
rum.* Certè Cassiodorus in epist. quadam ait, acceptionem
munerum esse tineam regiminis, imò S. Gregorius in moral.
Judæ Christum vendenti similes dicere ausus est; sic enim lo-
quitur: *Quis non erubescat dicere, quid mihi dabis, ut tibi
justitiam vendam? nonne simile est, ac si dicatur: quid mi-
hi vultis dare, ut abnegem Christum, officium perdam, &
Deum vendam?*

V. Sicut illi Seniores habebant ante se sedentem in thro-
no, qui in dextra gerebat librum intus & foris scriptum, &
septem signaculis signatum; ita Senatores quoque & Judices
causas

causas & lites ad se delatas à subditis celeriter expedire, litérque annotare, & sic librum scriptum aut se habebunt; ex altera tamen parte, quæ secretum postulant, arcifima retinere, & sic clausum quoque & sigillis septem, titulo Justitiæ, Fidelitatis, Prudentiæ, Religionis, Terrantia (quâ curiositatem & appetitum revelandi suppressant), Fortitudinis (quâ metum impellentem ad arcana revelare superent) & charitatis (quâ commoda & incolumitatem publicæ promoveri tenentur) munitum, certè Valerianus optimum & tutissimum rerum administrandarum vulum taciturnitatem putat esse. Hinc Curtius l. 4. de ait: *Arcana Regum mira celant fide, non metus, nec elicit vocem, quâ prodantur occulta. Vetus disciplina vita periculo silentium sanxerat. Nec rem magnam posse credunt ab eo, cui tacere grave sit.*

VI. Denique sicut Seniores illi in genua procident & coronas ad pedes DEI in throno sedentis posuerunt, natores quoque, tum pro consilijs capiendis ad Deum rere exemplo Salomonis, cap. 9. dicentis *Deus Patrum rum, & Dominus misericordia, da mihi sedum tuarum sistricem sapientiam. Mitte illam de cælis sanctis tuis, sede magnitudinis tua, ut mecum sit, & mecum labor sciam, quid acceptum sit apud te; tum in hisdem condandis non ad proprium commodum, sed ad honorem respicere debent; hic enim est scopus ultimus, ad quem nia referenda sunt, uti pius Author in Persona DEI sap indicavit, dum l. 3. c. 9. sic loquitur: *Fili, ego debeo tuus supremus & ultimus, si verè desideras esse beatus hac intentione purificabitur affectus tuus sapius ad se, & ad creaturas malè incurvatus.**

§. IV.

Quid circa Instructionem Illustrum & N
lium Personarum observandum sit.

I. **E**T si cum ejusmodi Personis familiaris consertior se offerat Operario occasio, quia tamen præ cæteris sæpe Instructione indigent, quâ statu ac suâ moderatè uti doceantur, idè pro his quoque breviter quot doctrinas eidem suggerere placet.

II. Primò ergò ante omnia illos hortetur, ut ob Nobilitatem & Profapiam suam non se meliores æstiment non nobilibus, ac propterea eosdem despiciant, & sua conversatione aut alloquio indignos putent; sed potiùs memorabilem illam S. Hieronymi epist. 14. sententiam sibi applicent: *Nulli e unquam de generis nobilitate praponas, nec obscuras quasque & humiliori loco natas (Personas) te inferiores putes. Nescit Religio nostra Personas accipere, nec conditiones hominum, sed animos respicit singulorum, servum & nobilem de moribus pronunciat. Summa apud Deum libertas est, non servire peccatis: summa apud Deum nobilitas, clarum esse virtutibus.* Et paulò post: *Nihil video in nobilitate appetendum, nisi quòd nobiles quidam necessitate adstringantur, ne ab antiquorum probitate degenerent. Non enim datur nobili Patri palma, sed cursui: & plerumque nobilitas carnis ignobilitatem parit mentis.* Certè juxta eundem Sanctum, ille apud Deum est potior, non quem nobilitas generis, nec dignitas sæculi, sed quem devotio fidei, & vita sancta commendat. *Quid enim prodest ei (inquit S. Chrylostomus in Matt.) quem sordidant mores, generatio clara? aut quid nocet ei generatio vilis, quem mores adornant?*

III. Secundò eis inculcet, non modò nihil prodesse illis generis nobilitatem sine virtutibus, sed potiùs nocere, uti sapienter S. Chrylostomus ho. 20. in Matt. sequentibus verbis indicavit: *Licet longam Progenitorum seriem, & quidem clarissimam numeremus, in his gloriandum non est, nisi eorù virtutes superare contendamus, scientes aliorum opera nihil nobis in iudicio profutura, verum graviter nos condemnatura, cum optimorum parentum filij, & domesticis exemplis eruditi nihil profecerimus.* Certè Diogenes, teste Laërtio dicere ausus est, nobilitatem, aliâque fortunæ bona nihil aliud esse, quàm velamina malitiæ; cum enim nobiles nihilo sint alijs meliores, tamen alijs licentiùs peccant; unde Socrates ibidem cit. omne malum ex nobilitate oriri dicebat.

IV. Tertiò eosdem hortetur, ut sicut genere & dignitate alios antecedunt, ita & virtutibus superare & præcellere cogantur, cum verè cecinerit Juvenalis Sat. 8.

Totâ licet veteres exornent undique ceræ
Atria, Nobilitas sola est, atque unica virtus.

Et h

Et si autem omnibus virtutibus præcellere deberent, tamen præcipuè illis suadendas S. Franciscus Salesius c. 2. a cili p. 2. censuit, eas videlicet, quas S. Paulus in epist. ad Timotheum c. 2. indicavit dicens: *Apparuit gratia Dei Salvatoris in cro omnibus hominibus, erudiens nos, ut abnegantes impiorum sem, & secularia desideria; sobriè, & justè, & piè vivamus in hoc sæculo.* Quibus verbis tres præcipuè virtutes commendat, scilicet 1. Temperantiam, seu mundanarum Cupiditatem, cum refrænationem, ut qui utuntur hoc mundo, sint quædam sit, utantur; quæ virtus Nobilibus præcipuè convenit, cum iuste S. Salesio l. c. nihil in hoc mundo invenire sit, quod æstimo li sanguinis generosi animo magis dehonestamento sit, præ se à corporis sui cupiditatibus velut vile mancipium fœdè vendit strictum, subjugatumque teneri, quæ aliò non collineant, æli si ut omnes generosæ indolis fibras elidant, funditúsque itum sumdent, uti experientia quotidiana, & tot familiarum nanc lissimarum interitus & perniciës satis comprobant, æleme fuitiam commendat idem Apostolus, quæ tanto magis præstabilibus amanda & servanda est, quanto ampliorem ad xem vis agendum licentiam sunt nacti. Ad hanc autem Justitiam juxta S. Salesium l. c. pertinent, suum cuique relinquere, tribuere; neminem sive domesticum, sive necessarium, subditum, sive extraneum injustè gravare, & onere inde opprimere; nihil à subditis exigere, quod æquissimum sit, injusta tributa non imponere: manus ab Ecclesiasticis nis abstinere, quin potiùs Ecclesias, & Ecclesiasticos cultu & veneratione prosequi; sed & erga alios ita se in agendo beneyolū, in loquendo affabilem, in conversatione exhibere, uti par est facere eum, in quem omnes omnium culi sunt conjecti, quique domum suam ac familiã totã cum prudentia, sinceritate, suavitatèque gubernet, pacem mititiãmq; cum omnibus colat, ac tam præclaro ordine versa dirigat, ut faciem omnibus exemplo suo præferat. Tandem præ alijs pietatem exigit, quã se Dei timentem, utique debitum demonstrat; sed & Dei cultui, honorique obsequio promovendo magno cum Zelo studeat. Quem tandem Zelum S. Salesius sequentibus verbis summopere commendat: *In hoc præcipuam sollicitudinem, in hoc finem, in perfectam status sui felicitatem collocatam existimet,*

nr, *omnem conatum, consilia, & labores destinet.* Huc ut tantò
 s. c. a. ciliùsque pertingat, principium tum diei, tum negotiorum
 . ad Timnium per Orationem à DEO auspicietur. In auscultando
 tori sacro Missæ Sacrificio, in decurrendo Sanctissimæ Virginis
 s. imp. olario, ejusque Officio, nec non cæteris precibus ab Ecclesia
 è v. u. ordinatis, Psalmisque evolvendis assiduus sit. Sanctissimæ
 s. s. communionis Sacramento minimum se quot mensibus refi-
 Cupiat, pios, salutarésque libros lectitet, concionibus creber
 at quæ sit, frequenter devotarum Congregationum cætus, eorúm-
 cum. ue in album nomen suum referri faciat, ut tantò sanctiùs,
 quod. estinctos divino cultui dies exigat. Nunquam patiatur se
 o. s. r. æsente à quoquam divinam Majestatem dehonoriari & of-
 f. c. e. d. e. endi. Utque diei felicissimè coronidem imponat, DEO
 ine. a. m. ælitibusque acceptissimam, ad vesperum concessurus cu-
 s. f. s. que. tum, priùs semper in rationes conscientie indager. His
 rum. a. n. ctis exercitiis, brevi ad eximiam integritatem, perfectio-
 t. e. m. que evadet: his obsequiis gratum, acceptumque se DEO
 agis. a. r. æstabit, his amori, venerationique aliis erit, eosque
 ad. x. em. plo & conversatione tam sancta ad optima quæque pro-
 J. u. s. t. i. f. i. c. a. t. i. o. n. e. m. p. r. o. c. a. b. i. t.

§. V.

Quid circa Instructionem Divitum ob-
servandum sit.

IN hac Instructione Magnus Gentium Doctor Paulus fa-
 cem præferet Operario, doctrinâsque suggeret, quas jam
 olim per Timotheû in 1. epist. c. 6. Divitibus inculcari volue-
 rat dicens: *Divitibus huius sæculi præcipe, non sublimè sape-
 re, neque sperare in incerto divitiarum, sed in Deo vivo (qui
 vestat omnia abundè ad fruendum) bene agere, divites fieri
 in bonis operibus, facile tribuere, communicare, thesaurizari
 e sibi fundamentum bonum in futurum, ut apprehendant
 veram vitam.* Quibus quidem verbis succinctè comprehen-
 dit, quidquid à Divitibus specialiter observari oportet.

II. Primò ergo horretur, ne efferantur, aliòsque despi-
 ciant ob divitias, cum nullam ob hunc titulum superbiendi
 causam habeant; quis enim Oeconomus aut Quæstor ex eo
 capite, quòd plures pecunias distribuendas à Principe acce-
 perit, & difficiliore rationes reddendas habeat, meliorem se
 aliis,

alii, feliciorémque putat? atqui tales Quæstores & Occu-
 mi sunt Divites, quibus sicut multum datum est, ita refer-
 tum quoque repetetur ab illis. Aut quis feliciorém se Aug-
 aliis, si plures peccandi occasiones habeat, pluribusque
 & sollicitudinibus oneratus sit? atqui qui volunt divites, quo-
*incidunt in tentationes, & laqueum Diaboli, & deficiunt in
 multa inutilia & nociva, qua mergunt homines in
 tum, & perditionem,* ut S. Paulus 1. Tim. 6. ait. Et, in celi-
 cides Eccl. 11. confirmat, *si dives fueris, non eris immu-
 tan*
 Aut quis propterea efferatur, quòd difficiliorem ad
 viam sit nactus? atqui, ipso Christo teste Matth. 19. *dixit
 dives intrabit in regnum cælorum; imò facilius est Cam-
 per foramen acûs transire, quàm divitem intrare in reg-
 cælorum.*

III. Secundò hortetur eosdem, ne in incerto diviti-
 sperent, sed potiùs consilium Salomonis Prov. 23. sequantur
*Ne erigas oculos tuos ad opes, quas non potes habere, quoniam
 cient sibi pennas quasi aquila, & volabunt in calum.*
 certè consilium Christi dicentis Matt. 6. *Nolite thesauros
 vobis thesauros in terra, ubi fures effodiunt, & furantur,
 arugo & tinea demolitur.* Certè veniet tempus, cum
 cabitur illud Job. 27. *Dives, cum dormierit, nil secum
 ret: aperiet oculos, & nihil inveniet. Apprehendet eum
 si aqua inopia, & nocte eum opprimit egestas.* Hinc
 exclamat Baruch Propheta c. 3. *Vbi sunt, qui thesauros
 argentum & aurum, in quo confidunt homines? ad
 descenderunt, & alii loca eorum surrexerunt.*

IV. Tertio suadeat, ut divites in bonis operibus fide-
 deant; nam, ut S. Bernardus sapienter advertit, veræ di-
 non opes sunt, sed virtutes, quas conscientia portat, ut in-
 petuum dives fiat, ad has enim ipse etiam Christus hortatur
 est Matt. 6. dicens; *Thesaurizate vobis thesauros in celo,
 neque arugo, neque tinea demolitur, &, ubi Fures non
 diunt, nec furantur.* Hinc merito S. Hieronymus S. I. & do-
 verb. Dom. *quid prodest, inquit, arca plena pecuniis, si
 sit conscientia? bona sis habere, & tu bonus esse non
 bescere debes de bonis tuis, si domus plena bonis te malum
 bet Dominum. Quid prodest diviti, quod habet, si De-
 qui omnia dedit, non habet?*

V. Quartò hortetur, ut, si quidem fructum ex suis divitiis, ita referre velint, eas liberaliter pauperibus distribuant; nam, ut S. Augustinus l. 25. de verb. Dom. verè dixit, *Secundus est ager pauperum, cito reddit donantibus fructum*; illum scilicet, de quo S. Paulus 2. Cor. 9. dixit: *Qui parce & metet; & qui se- & desinat in benedictionibus, de benedictionibus & metet.*

VI. Quintò admoñeat, ut iis divitiis, quibus ad suas necessitates utantur, cor non apponant; sed sic utantur, quasi non utantur, uti Apostolus suavitè; verè enim *ad subsidium vita* duntaxat, *non ad malorum incitamentum opes datae sunt; pe-* *ccunia anima redemptio est, non exitus occasio*, uti S. Basilius dixit. & ut S. Bernardus l. 4. loquitur, *aurum & argentum,* *& cetera huiusmodi, quantum ad animi bonum spectat, nec bona, nec mala sunt; usus tamen horum bonus, abusus mala,* *solicitudo peior, quastus turpior.* Hunc ergo usum bonum ante omnia procurare studeant, ut hanc ratione sibi fundamentum bonum in futurum thesaurizent, juxta Apostoli supra cit. monitum.

VII. Sextò denique, cum divitiæ perinde, ut res aliæ terrenæ, variis casibus, amissionis putæ, & corruptionis subje- ctæ sint, ideo proderit monere etiam Divites, ut adversus hos casus animum maturè præparent, ut, ubi aliquis acciderit, inconculso, atque in DEI voluntatem resignato animo eum excipiant, imò ad primorum Christianorum exemplum rapi- nam bonorum suorum cum gaudio sustineant, scientes se me- liorem in cælis habere repositam substantiam.

CAPUT VI.

Quid circa Instructionem Patrum familias observandum sit.

I. **H**is ante omnia suadeat, ut, cum à bona educatione Liberos rota salus & incolumitas Reipublicæ, imò & domus suæ pendeat, hanc præcipuè cordi habeant, ideòque Liberos suos à teneris annis ad DEI cultum condocerant, eaque principia instillent, quæ huic fini attingendo opportuna videntur; sed & idoneis modis ad hoc suaviter pelliciant, atq; cum ijs agant, sicut boni Angeli suis cum Clientibus, sine coactione res salutare eorum animis obijciendo, quæ cum
ijdem

iiisdem exerceant, & optatos DEO, ipsisque Parentibus qua-
ctus producant. Deinde verò ubi capaces effecti fuerint, tiam
turè artibus liberalibus instrui caveant, neque ullis ad tiam
finem impensis aut sumptibus parcant, quandoquidem Patriis
tum honor & glòria sunt Liberi, præsertim in pietate & I I
ris bene instructi; si ergo in aliis rebus, quæ ad hono uo
proprium augendum vel conservandam conducunt, ne di
sumptibus parcitur, quantò magis in Liberos velut pro
puam Parentum gloriam ejusmodi impensæ libenter & id id
raliter sunt faciendæ.

II. Præterea verò hortandi & instruendi sunt ejus
Patresfamilias, ut totius etiam Familiæ bene instituenda
curatam sollicitudinem suscipiant, & ideo 1. curam hab
institutionis Christianæ, Liberos suos & reliquam etiam
miliam mittant ad Catechismum, reduces examinent, &
qui meriti sunt, remunerentur aliquo præmiolo, ut aliq
que excitentur. 2. Ut suos servos, ancillas, Liberos dil
ter diebus festis ad Sacrum & Concionem mittant, & ex
untibus quærant, quid nota verint; puniant subtracto uo
culo vel potu, aliòve modo negligentiores. 3. Ut or
domo eliminent, suosque bene occupent, ita tamen, ut
pus pro sacro, precibusque fundendis concedant; neque
stiment per tale otium quidquam decrementi rem domo
cam passuram, quin potius certò sibi persuadeant, mul
ipsam hoc medio augendam; nam lucrum, quod proprie
tutes, religionis maximè, despicitur, per virtutes meli
cuperatur. Certè si pietas, teste D. Paulo 1. Tim. 4. ad
utilis est, quidni etiam ad rem domesticam augendam &
servandam? 4. Emendent & tollant ludos inhonestos, co
tatem, lasciviam, colloquia prava, juramenta, blasphem
imprecationes & contentiones, & similia peccata, decreta
tâ pœnâ pecuniariâ, vel abstinentiâ modicâ ijs, qui sa
horum peccatorum aliquod admisisse deprehensi sunt.
curæ habeant lectionem libellorum piorum; recitatio
Litaniarum B. V. à collecta familia ante somnum; paup
amorem; cultum Sanctorum, & B. V. maximè; prostent
motis inhonestis Imagines piæ Christi passi Crucifixi, B.
ginis, Sanctorum &c. Hæ lecticis etiam sint affixæ, ut
casio sit ante cubitum eas venerandi. Curent; ut non

ntibus qua benedicta, eaque reverenter ac piè tum ipsi utantur, tum
erint, tiam ad eundem usum Domesticos hortentur. Dent operam
is ad tiam, ut singuli è familia agnis cereis de collo pendulis, ro-
em Patriis, libellis precatoriis sint instructi.

ate & III. Suadeat insuper Patribus familias, ut non ipsi mo-
l honò uni, alterive Congregationi (pluribus enim dare non ex-
nt, ne dit, quia ob domestica negotia satisfacere tot legibus non
lut possunt) dent nomina, sed Authores etiam sint domesticis
ter & idem faciendum, suisque temporibus eos ad conventus
mittant : ad Confessionem & Communionem, cum leges
ejustigunt, peragendam hortentur, atque ut tantò majorem
uend, sis animum ad hæc SS. Mysteria frequentanda concilient,
n hab, beralius nonnihil in mensa eos illo die tractent: tandem ve-
a etia, b etiam mane, noctuque illis tempus ad preces ex præscripto
ent, & ongregationis peragendas concedant, suoque exemplo eos
t alij, d hoc Religionis opus excitare studeant.

s dilige IV. Summopere illis concordiam mutuam non modò
& ex n, um Uxoribus servandam, sed inter ipsos etiam Domesticos
o uno, rocurandam commendat, atque ob id frequenter illis in me-
Ut or, moriam revocet tum illam Sancti Spiritus sententiam, Prov.
a, ut 7. *Melior est Buccella sicca cum gaudio (& pace) quam Do-*
eque, *pus plena victimis cum jurgio;* tum tritum illud Proverbiũ:
dom, oncordiã res parvas crescunt, discordiã etiam maximã di-
mul, abuntur. Eundem in finem proderit etiam narrasse sapien-
ppre, ssumum illud Sciluri Scytharum Regis factum, qui è vita
uelid, iscessurus septuaginta, quos habebat, filios convocavit, su-
ad om, alisque fasciculum 70. sagittarum colligatarum obtulit,
m & c, angerẽque jussit, quod cum nequirent, singulos singulas
os, eb, gittas accipere, & confringere jussit, quòd cum sine labore
phem, stitissent, subjecit: Ita & vestra potentia, si conjuncti per
creta, oncordiam manseritis, à nemine frangetur, aut superabitur;
ui fa, cus, si per discordiam à vobis ipsiis divisi fueritis. Media
nt, ioque ad concordiam hanc tantopere illis necessariam con-
ratio, vandam accommodata suppeditet; maximè verò radices
aupe, discordiarum prudenter indaget, modumque eas-
tent, dem evellendi cum charitate
i, B, ostendat.

§. VII.

Quid circa Instructionem mulierum con-
tarum observandum sit.

HÆ conversatio duas continet partes: Prior est, ut virtutes statui ipsarum convenientes eas hortetur, ut contra tentationes ipsis proprias apta que remedia præscribat. Virtutes ergo Uxorum quod at-
1. Vehementer ipsis commendabit puram intentionem, delictum finem illum, quem conjugata quæque mulier gere sibi deberet, obtinere laborent; Is autem finis e Marito sint adjumento in filii generandis, nutriendis educandis, & per hoc debitum amorem & obsequium exhibentes salvæ fiant. Hunc finem indicavit Sapiens c. 32. dum dixit de muliere illa provida. *Quæ fuit lana limum, &c.* per lanam enim externa bona & corruptibilia per limum verò interna, & incorruptibilia seu æterna cantur. 2. Hortetur illas ad insignem vitæ integritatem, verecundiam; hæ enim virtutes sunt vestis illa, quam sapienter mulier l. c. sibi fecit, uti Salomon indicavit, dum dixit: *Sus & purpura indumentum eius*, ubi per Byssum præcandorem intelligunt Interpretes Innocentiam vitæ, per d puram verò verecundiam propter colorem rubrum. *Cæcæ autem sic quærant regnum DEI & justitiam*, omnia reliqua, que se ac familiam sustendendam sunt necessaria, copiose abin- cientur. 3. Moneat, ut etiam atque etiam imitari studerent jam sæpius commemoratam mulierem sapientem, quæ consideravit semitas domus suæ, & panem otiosa non comedit. Ad hujus ergo exemplum otium diligentissimè fugiant, que in finem sæpius considerent, quæ tum interiori suæ mui, animæ scilicet; tum exteriori, videlicet familiæ de- eaque omnia sollicitè, & optimo, quo possunt, modo, præ- rare studeant. 4. In memoriam illis revocet illam S. Pauli sententiam ad Eph. c. 5. *Sicut Ecclesia subdita est Christo, ordines mulieres viris suis in omnibus.* Hortetur itaque illas, ut Maritum ut Ecclesia triplici potissimum obsequio suum erga Christum amorem probat, scilicet reverentiâ, obedientiâ, patientiâ ita his ipsis tribus officiis ipsæ quoque suos sibi Maritos de- alde

eri studeant. 5. Singulariter illis commendat Domesticorum, & Liberos maximè curam, horteturque, ut ad exemplum mulieris sapientis omnes suos domesticos duplicibus estiant, id est, ut tam in virtutis, quàm in aliarum artium ut munerum, quibus alere quondam sese debebunt, studio os perficiant. 6. Non minùs illis commendat Imitationem illius virtutis, quam in muliere sapiente Salomon laudavit, dum dixit: *Os suum aperuit sapientia, & lex clementia in lingua eius*, Prov. ult. Hortetur itaque illas, ut singulari studio taciturnitati studeant, & domesticos mansuetudine potiùs, quàm imperijs duris atque verberibus ad officium erducere studeant; nam mitibus promissit Christus, quòd erram, id est, homines suæ curæ commissos possessuri sint. Suadeat, ut cum sapiente muliere accingant fortitudine umbos suos, & roborent brachium suum, ad plurima incommoda, quæ matrimonij jugum secum ex omni parte affert, toleranda; alioqui enim & in hoc, & futuro seculo miserimas futuras. 8. Denique misericordiam erga pauperes specialiter etiam commendat, ut videlicet & ipsæ cum muliere sapiente manum suam aperiant inopi, & palmas suas extendant ad pauperem; sic enim copiosam domui benedictionem obventuram, juxta illud Servatoris promissum: *Date, & dabitur vobis: Mensuram bonam, & confertam, & coagulatam, & superfluentem dabunt in sinum vestrum*. Luc. 6. Has profectò virtutes si comparare studuerint uxores, verifiosè habetur de illis, quod Salomon de muliere sapiente narrat: *Surrexerunt filij eius, & beatissimam predicaverunt; Vir quæ eius & laudavit eam: date ei de fructu manuum suarum, & laudent eam in portis opera eius*. Proverb. ult.

II. Tentationes Uxorum ad tria ferè genera revocantur. Primum & gravissimum ferè est, quod ex Maritorum el severitate, vel violentia, vel negligentia, aliisque vitiis nascitur. Contra hanc tentationem sic eas muniat, & i. Suadeat, ut pro Maritis suis assiduo DEVM, in cujus manu sunt omnia, credant, & in seipso, & in Christo, & in Marito suo iratum David placavit. 2. Suadeat, ut non in quotidianis duntaxat obsequiis valde diligentes sint, sed extraordinaria charitatis officia erga illos ostendant, v. g. cibos de bonis præparent, dicantque, se ex speciali affectu erga Mari-

Maritum illos præparasse, omnia verò mandata promè exequantur &c. sic enim amor Maritorum erga ipsas scet, & suo tempore occasio dabitur, id, quod volent, tradendi, uti in Estheris exemplo patet. 3. Suadeat, ut Maritus ebrius aut iratus est, taceant; imò etiam postea ab ipso veniam preceatur, non aliter, ac si ipsæ illum dissent; talis enim dissimulatio & patientia mirè illis tem Mariti devinciet. Certè in plerisque conjugiiis causissima discordiarum est Uxorum garrulitas atque impertinencia, uti ingeniosè indicavit Medicus ille, qui Uxoribus Maritus quotidie verberabat, medium petenti, vasculum naturali aqua plenum obtulit, jubens, ut Marito irato os, quâ impleret, & tamdiu retineret, donec Marito ira defecisset, sic enim futurum, ut nunquam vapularet, quod & factum est. Idem indicavit prudenter Chirurgus ille, qui dum Uxorem vulneribus plenam vocatus esset, primo locum dextram ori, nullum alioqui vulnus habenti, applicare vitæ causamque rogatus, respondit, frustra se reliqua vulnera raturum, nisi hoc foramen priùs obstruxisset, & sanasse. Suadeat, ut, dum Mariti signa quædam amoris erga ipsas ostendunt, occasionem captent, & suavibus verbis rogent, deinceps ab hoc vel illo scelere abstineant, ut patienter suos (Uxoribus) errores, se quoque, si hoc impetraverint, rationatissimas ad omnem ipsorum nutum & obsequia fore. Caveant autem, ne unquam Maritos aut increpent, aut ipsas litigent, aut omnino manibus certent; nam sic consuetudine eos roborabunt, atque ad odium & rancorem majorem excitabunt. 5. Si hæc nihil proficiant, suadeant illis, ut Parochum vel Virum religiosum adeant, eumque corripiant, ut cum Marito suo agere, aptis que mediis prudenter applicatis ad frugem reducere studeant; Ipsæ verò intercuratogium hoc DEO commendent, proque felici ejus successu Communiones aliquot, vel Eleemosynas, aliâque operam afferant. 6. Si neque hoc remedium efficax fuerit, ad patientiam hortetur, suadeatque, ut ex malo tanto fructum suorum meritorum in cælo ingentium extrahere studeant, ne aliter & illis obijci possit, quod S. Job suæ uxori objecit, & mitti. Quasi una de stultis mulieribus egisti. Si bona de manu illius suscepisti, mala quare non suscipias? Profectò enim percipi-

gunt Uxores, quæ impatienter ferunt tales miseras, quia
& gravius ferunt Crucem, & in altera vita nil nisi gravissi-
mas pœnas expectare ex ea possunt, cum tamen per patien-
tiam potuissent Crucem hanc leviolem reddere, & simul in-
cens in cœlis præmium mereri.

III. Secundum genus tentationis provenit ex Liberorum
aliorum domesticorum corruptis moribus. Contra has
tentationes sic eas muniat. 1. Doceat illas, non nimis gra-
ter apprehendere errores Subditorum & Liberorum, sed po-
tius considerare eos ut cæcos, ut ægros, quibus minimè ira-
scul, sed cum charitate & condolentia media applicare sole-
us. 2. Suadeat, ut non quosvis errores mox puniant, sed mi-
ores dissimulet, exemplo piscatorum, qui piscis minoris ja-
uram contemnunt, ut majorem lucrentur. Revocet illis in-
memoriam DEI misericordiam, quam erga ipsas ostendit,
dicat illis: Ecce, an non vos quoque estis filia DEI? &
amen quàm parùm impletis mandata illius? si quoties pec-
catis, mox pœnam injungeret, quoties jam in Purgatorio,
ut inferno essetis? si ergo vos, quæ ratione polletis, à vobis
impetrare non potestis, ut efficiamini tales, quales esse
rogetis, quantò minùs à liberis vestris ratione destituti,
hoc exigitis? 3. Hortetur illas, ut cum mansuetudine potiùs,
quàm severitate eos corrigant, nam, ut S. Prosper l. 1. de vi-
fore. Contempl. ait: *Leniter castigatus exhibet reverentiam*
astiganti; asperitate autem nimia increpationis offensus,
nec increpationem recipit, nec salutē. Et ut S. Gregor. in Past.
35. ait: *plerumq; quos cruciamenta non corrigunt, ab in-*
suadentis actibus lenia cõdimenta compescunt. Jubeat ergo eas in-
umque correctione cœlum imitari, quòd primò faciem serenam ex-
dendit, & tandem fulminat; sic itaque & ipsæ primò faciem hi-
s suam & serenam exhibentes blandis verbis ad emendatio-
operam alliciant; ubi hoc medium nihil profecerit, obnubilent
ad pacem & displicentiam circa errorem ostendant; si neque
hoc sufficiat, tonare incipiant, verbisque increpent delin-
ne alluentes; quando etiam hoc non proficit, fulgura minarum
r, & mittant, & terreant; & tandem, ubi neq; hoc medium efficax
manuisse senserint, fulmine virgarum vel alterius instrumenti
mercutiant. 4. Ostendat ijs errorem & stultitiam, quam

committunt, dum errantes liberos aut subditos ignominie
 verbis compellunt, aut durissima quæque mala improce
 Nam 1. contra charitatis ordinem faciunt, quia, dum e
 dare volunt parvum errorem, in majorem præcipitant,
 tenus videlicet exemplo suo malo blasphemare & imp
 docent; atque adedò similes sunt illi homini; qui, ut una
 nestræ rotulam reficeret, viginti alias frangeret, aut pa
 qui ut parvum filij vulnus curaret, lethale ipsi infligere
 Etiam stultè faciunt, perinde scilicet, ut parens ille, q
 filium curaret, medio uteretur, ob quod omnibus bonis
 liari & morti adjudicari ipse parens mereretur, aut e
 ipsum occideret præ indignatione, quod filium levite
 ipsum vulnerâsse videret. Meminerint sententiæ illi
 Christo Matt. c. 16. prolata: *Quid prodest homini, si un
 sum mundum lucretur anima vero sua detrimentum
 tur?* 5. Admoneat illas, ut si post frequentem correpti
 videant, se nihil proficere, rem totam Deo commendat
 hanc filiorum inobedientiam & pertinaciam, tanquam
 bulationem à Deo missam cum patientia & æquanimi
 recipiant, & portent, non cessantes interea salutem & a
 liberorum aut subditorum Deo commendare.

IV. Tertium genus tentationis oritur ex sollicitudine
 quam de filijs tum alendis, tum necessaria dote instruat
 habent. Contra hanc sic illas muniat. 1. Hortetur
 ut filios in timore domini educant, & exemplo S. Tobie
 infantia faciant timere Deum; hanc enim solam esse
 mam hæreditatem, quam nemo liberis invitis auferre
 & cum qua nullum necessarium ad vitam mediocri
 factum sint passuri; eâ enim si liberos instruerint, aut
 cum S. Thobia ad illos dicere ipsas posse. Dilecta proles,
*perem quidem vitam gerimus, sed multa bona habebimus
 timuerimus Deum, & recesserimus ab omni peccato, &
 rimus bene.* Tob. 4. Ut enim DEVS ipse per Psalmistam
 xit; *non est inopia timentibus eum.* Isa. 33. 2. Jubeat
 considerare, quàm liberaliter Deus aves in aëre, pisces
 aqua, feras in sylvis nutriat; quantò magis ergo homines
 precioso ipsius sanguine redemptis necessarium victum
 negabit? 3. Jubeat item meminisse, quòd non tam
 rum, quàm etiam DEI Filij sint liberi earum; imò magis
 I. V. quæ
 def
 ope
 dui
 vid
 ijs
 nest
 fo h
 ipsi
 2. I
 mil
 tien
 æqu
 suas
 ber
 tum

ut qui corpus & animam dederit; si ergo ipsæ tantopere sollicitæ sunt pro liberis, neque illos unquam fame perire sine-
rent, quantò major de talibus liberis cura ab ipso DEO ex-
spectanda erit? 4. Ostendat illis, quantum periculum &
damnum liberis & sibiipsis creent, si amplam nimis hæredi-
tatem parent; sibi quidem, dum interea salutem suam negli-
gunt, & cælestes divitias comparare omittunt, pro quo ta-
men ipso labore exiguas à liberis gratias referent, sed potius
efficient, ut & in vita mortem ipsarum illi assiduò desiderent,
quò citiùs parata hæreditate fruantur; post mortem verò
convivia instituant, & turpem per concoctionem hæredita-
tis notam parentibus mortuis inurant. Unde patet, quantum
in periculum ipsi etiam liberi per tales hæreditates conjici-
antur, dum scilicet laqueus illis, quo animam suam æternùm
perituram suffocent, offertur, atque materia ad ignem vitio-
rum, & qui ex hoc oritur, etiam infernalem accendendum
subministratur.

§. VIII.

Quid circa Viduarum Instructionem
observandum sit.

Viduas ipse DEVS honorat, atque ut honorentur per S.
Paulum præcepit dicentem 1. Tim. 5. Viduas honora,
quæ verè Viduæ sunt; sed & alibi se iisdem benedicturum,
defensurum; ac Judicem futurum promisit. Quare omnem
operam dare debent, ut ita comparatæ sint, ut pro verè Vi-
duis haberi commemoratisque DEI promissionibus dignæ
videri queant. Quem in finem quatuor præcipuè virtutes
iisdem commendat Operarius, scilicet 1. Insignem vitæ ho-
nestatem & integritatem; cum enim jam Christum pro Spon-
so habeant, meritò quærere debent illa ornamenta, per quæ
ipsi magis placeant, ejusque amorem faciliùs sibi concilient.
2. Insigne studium orationis; decet enim, ut Sponso suo fa-
miliares sint, & ab eo frequenter necessaria petant. 3. Pa-
tientiam, quâ miseras, quibus Viduarum status refertus est,
æquo animo ferant; & hoc velut aptissimo medio miseras
suas leviores sibi faciant. 4. Prudentem charitatem erga li-
beros & domesticos, quâ tum necessaria illis provideant;
tum in pietate ac timore Domini educare studeant.

II. Cæterum etiam hæc suis tentationibus non carere DEY
 contra quas proinde armari eas oportet. Prima tentatio hab
 oritur ex mariti morte, contra quam sic eas muniat Or rept
 rius. 1. Ostendat, merito sperari posse, maritum Elis
 Electos annumeratum esse; proinde si verè illum dilex hem
 gaudere magis ipsas debere, quod ille ex carcere corpor Vid
 beratus, & ab exilio revocatus in patriam omni delicia na
 genere affluentem fuerit. 2. Declaret etiam illis, melius qua
 provisum iri à marito; si enim, cum in terris viveret, u duo
 curâ uxori & liberis necessaria providebat, quanto mag dat
 cœlis hoc facturum, ubi & charitas innumeris partibus qua
 est, & major ad quævis impetranda facultas adest? 3. na,
 vocet in memoriam, quoties viventem adhuc maritum vid
 longinquas regiones negotiorum causâ abeuntem sine d
 re dimiserint; quidni ergo etiam jam ipsius absentiam rog
 diem unicum (nam mille anni coram DEO & cum æter Th
 te comparati sunt sicut dies hesternæ, quæ præterijt) tot
 animo ferant, ut suo tempore tanto cum majori gaudio imp
 cœlis iterum videant? maximè cum sperare possint, in per
 locum abiisse maritum, in quo negotia sua & liberorum per
 moda optimè procuraturus credatur? 4. Ostendat Dor
 quod loco Mariti defuncti infinites ditiores, pulche orb
 rem, nobiliorem, sanctiorem, & præterea etiam Immo giu
 lem, summèque Sponsæ suæ amantem Sponsum ipsum inc
 licet Christum habere possint; ei proinde se despondeant tun
 rum audacter cum S. Davide Ps. 22. dicturas. Dominus jub
 me, & nihil mihi deerit. est,

III. Altera tentatio ex ipso viduitatis statu & sollicitud
 plerisq; Viduis perquam sanè molesta oritur, contra quam mal
 illas muniat. 1. Declaret, quantam curam se de Viduis
 biturum promiserit Deus, nam Exodi 22. c. dicit: Vidua sibi
 pupilla non nocebitis; si laeseritis eas, vociferabuntur ad meo
 & ego audiam clamorem earum, & indignabitur furor meus Part
 us, percutiamque vos gladio. Jerem. 22. præcipit: Vidua nes
 nolite contristare. Matt. 23. c. Va vobis Scribæ & Pharisæi, revo
 domos Viduarum comeditis. Psalmista Ps. 145. de eo dicit re ja
 Pupillam & Viduam suscipiet. Ps. 67. Pater Orphanorum jus r
 & Iudex Viduarum vocatur, ut innuat, se speciali ratione sunt
 Viduas defensurum. 2. Illis ostendat, quàm fideliter piur
 DEY

DEVS promiſſis ſteterit, & quantam jam olim curam de illis habuerit; in eumque ſinem ob oculos illis ponat Viduam Sareptanam 3. Reg. 17. ab Elia adjutam. Alteram item, cui Elifæus 4. Reg. 4. per olei multiplicationem ſubvenit. Nohemi Viduam ſingulari benedictione impertitam. Ruth. c. 1. Viduam, cujus filium Dominus à morte ſuſcitavit Luc. 7. Annam filiam Phanuelis, quam prophetico Spiritu donavit, & quam tantopere à S. Luca c. 2. laudari voluit. Viduam, quæ duos obolos in Gazophylacium miſit, præ alijs omnibus laudatam. Marc. 22. c. 3. Proponat in exemplum Viduas illas, quæ, cum poſſent, nubere noluerunt; quales ſunt Paula Romana, Bleſilla ejus filia; Melania, quæ marito nondum ſepulto viduitatem ſuam Domino confecravit; Euphraſia, quæ licet ætate florida, & divitijs affluens, & ab ipſo etiam imperatore rogata, ut ſecundas iniret nuptias, conſtanter abnuit, & in Thebaidem ſe contulit; Eliſabeta Regis Ungariæ filia, quæ totam ſe poſt mariti mortem pauperibus infirmis curandis impendit; Olympia Conſtantinopolitana Vidua, quæ, cum per annum & dimidium duntaxat virum habuiſſet, & ab Imperatore Theodoſio moneretur, alium accipere, reſpondit: ſi Dominus voluiſſet, me viro nuptam eſſe, non tam citò me illo orbâſſet; quia ergo agnovit, nò ampliùs expedire mihi conjugium, conjugem abſtulit. 4. Revocet in memoriam illis incommoda matrimonij, & durum vinculum, ob quod ablatum gaudere debent potiùs, quàm triftari; meminiffe quoque jubeat illius dilemmatis, quo Vidua quædam Romana uſa eſt, dum dixit: Aut futurus mihi maritus bonus, vel malus eſt: ſi bonus, vexabit me ſemper timor mortis illius; ſi verò malus, expedit mihi magis, malum hoc non experiri.

IV. Tertia tentatio provenit ex ſollicitudine de victu ſibi & filijs procurando; contra hanc munit eas, partim ijs medijs, quæ ſupra pro ſimili tentatione conjugatarum attuli; partim verò etiam ijs, quæ infra contra pauperum tentationes afferentur; ſpecialiter verò hęc proderit in memoriam revocâſſe illam hiftoriam de Vidua, quæ duas filias, quas alere jam non poterat, ad aram E. V. duxit, eique omne in illas jus maternum tranſcripſit. Quo facto vix egreſſa templo ſunt, cum ob vius illis juvenis factus plenum pecuniâ maſſupium offert, ſequæ patri eorum mortuo has pecunias debere aſſerit.

asserit. Accipit pecuniam læta mater, & ex ea vestem filie honestam confici curat; cum autem vicini ita vestitas vident, & talem pecuniam ex questu impudico comparatam suspicarentur, mater de infamia filiarum sollicita ad tempus properat, & B. V. hanc necessitatem commendat, & sanctorum audita sunt præces. Nam die quodam festo, dum ante domum sedent, adest de cælo Angelus, & in conspectu multorum rosas virginibus tradit, dicens, eas ab ipsarum beati matris in testimonium illarum virginitatis missas fuisse. Id ubi Princeps illius terræ intellexit, geminum monasterium edificavit, & utrique has virgines præesse voluit. V. Spem. d. 9. ex 117. fol. 638.

§. IX.

Quid circa Instructionem Monialium sit observandum.

I. His ante omnia conatur persuadere Operarius, ut illi S. Bernardi sententiam: *Ad quid venisti*; ob hoc semper habeant, ideoque generose mundo valedicentes, illum Christum pro sponso eligant, certoque sibi persuadent quidquid sponsa in sponso suo vel exoptare possit, id omnia illas in Christo infinites perfectius reperire; ideoque monasterium eas jubeat sententiæ illius à S. Pauli. ad Corinthios prolata: *Qua nupta est, cogitat, qua mundi sunt, quomodo placeat viro, & mulier innupta, & virgo cogitat, qua Dominus sunt, ut sit sancta corpore & spiritu.* Audiant ergo & implere studeant consilium in simili negotio Viduis à S. Augustino de bono viduitatis datum, dum ait: *Currite ad illum, pectete illi ex illo, vivite cum illo, in illo, de illo.* Præcipue illas hortetur ad magnam corporis, animiq; integritatem, Orationis studium, ad obedientiam, modestiam & patientiam; hæ enim virtutes maxime sponsam Christi decernunt.

II. Porro tentationes ipsarum ad quatuor ferè species revocari possunt. Prima oritur ex solitudinis religiosæ in die; contra hanc sic illas muniat. 1. proponat illis exemplum avicularum inclusarum, quæ ab initio quidem solitudinis impatientes exitum ubique sollicitè quærunt, sed post solitudini assuetæ, adeò delectantur illâ, ut neque appetunt.

etiam ostio exeant; idem ergo ipsas sperare tantò certius jubeat, quantò fortior est gratia divina, quàm consuetudo. 2. Revocet illis in memoriam, quomodo pleræque uxores in saculo solitariæ domi resideant, & interea mille crucibus & curis oneratae gemant, & felices Virgines DEO consecratas & inclusas prædicent; gaudeant ergo illæ, sibi obrigisse felicitatem, quam aliæ tantopere expetunt, neque tamen obtinere possunt. 3. Ostendar illis peculiaris favoris indicium hoc esse, quòd DEVS ira illas incluserit; ut enim Venatores Accipitri oculos obvelant, ne viliores prædam insectatus nobiliorem dimittat; Ita Deus obvelat oculos mentis & corporis Monialibus, ne videant & desiderent vanitatem mundi, & sic DEVM concupiscere & amare omittant. Sicut item Imagines elegantes & altaria velis obteguntur, ne sordibus infecta splendorem suum & pulchritudinem amittant; Ita Deus Moniales vult obvelatas esse, ut tantò pulchrior ipsarum anima, puriorque remaneat, aptaque fiat ad Sacrificium Holocausti in ea offerendum. 4. Meminisse jubeat, quid sponsus ipsarum per Oseam c. 2. dixerit: *Ducam eam in solitudinem, & loquar ad cor ejus.* Si ergo in solitudine JESVS est, & esse cum JESV Paradisus est; cur solitudinem horreat Christi Sponsa? Audiant ergo Thomam de Kempis l. 1. c. 20. sic loquentem; si cuncta videres præsentia, quid essent nisi visio vana? Eleva oculos tuos ad Deum in excelsis; & ora pro peccatis tuis & negligentijs. Dimitte vana vanis, tu autem intende illis, quæ tibi præcepit Deus. Claude super te ostium tuum, & voca ad te JESUM dilectum tuum, mane cum eo in cella, quia non invenies alibi tantam pacem.

III. Secunda tentatio oritur ex defectu temporis ad Orationem; quandoque verò ex consolationum, quas sub precibus sentire cupiunt, carentia, Contra hanc sic illas muniat, & imprimis ostendat illis meliorem esse & gratiorem DEO obedientiam, quàm victimas Orationis & sacrificia laudis. Certè quemadmodum servus in vinea laborare jussus, si Domino suo domi suaviter canere, vel cytharâ ludere vellet, minime gratum obsequium ipsi præstaret; ita nec hominis grata DEO Oratio esse potest eo tempore, quo DEVS aliud ab ipso obsequium petit. Doccat præterea, ipsum opus obedientiæ Orationem esse; sic enim S. Augustus super Ps. 150. Cùm

quæ

quæsiisset, quomodo res ratione carentes à S. Davide ad
 dandum DEVM invitatae laudare ipsum possint? respondi
 co, quòd ipsi obediētes sint, & suos effectus ad nutum
 producant: unde subjicit S. Doctor. *Vis semper laudare
 bene fac omnia, & laudasti Deum.* Insuper firmiter illis
 suadeat, ipsas consolationes, quæ in Oratione sentiuntur
 propter obediētiā relinquuntur, per obediētiā me
 recuperari, si enim gaudium est in hoc mundo, hoc
 possidet puri cordis homo; quis autem cor purius & me
 rem conscientiam habet, quàm is, qui in omnibus DEI
 luntatem se implevisse advertit? Nimirum talibus contingit
 quod illi Moniali, quæ cum Christum, qui ipsam vistraverat
 ad portam vocata dimisisset; rediens adhuc invenit, dicentem
 tamen, se abiturum fuisse, nisi ipsa, quò obediētia vocata
 rat, abijisset. Suadeat ergo illis, ut in mensura Orationis
 Thobiae consilium sequantur, ad filium suum, in alia licet
 teria, dicentis: *Si multum tibi fuerit, abundanter tribue
 exiguum tibi fuerit, etiā exiguum libenter impertire* sicut
 Tob. 4. Quod ipsum etiam Christus S. Catharinae Senensis
 dicavit dicens: *Sanctum desiderium anime* (seu bona volun
 tas) *continua Oratio est, quia habet virtutem Orationis.*
*quidquid homo in Dei, proximiq; charitate facit, potest vocari
 Oratio, cum charitatis affectus pro Oratione reputetur.*
 Blossius in Monil. Spir. c. 3. Secundò illis, quæ desolati
 ones in oratione patiuntur, firmiter persuadere conetur, in
 sensibilibus consolationibus non consistere profectum & pe
 fectionem hominis, sed potiùs in integra resignatione sui
 manus DEI; multòque graviore DEO, chariorèsq; esse ariditas
 mas, quæ desolationes patiuntur & ariditates, quàm quæ con
 solationibus avidè inhiant. Quod pulchrè aliquando De
 Personæ cuidam desideranti scire, quanam animæ DEO cari
 rissimæ essent, declaravit sequenti viso, ut in spec. exem
 V. Tribulatio ex 6. videre est. Viderat illa persona Christum
 stum ad Altare stantem, & infra tres Moniales flectentes.
 harum primam accedens Christus, suaviter eam allocutus
 & postea SS. Corpus suum tradidit. Subinde ad alteram pro
 gressus, duris verbis, & torvo aspectu eam castigavit, firmis
 que etiam SS. Corpus suum porrexit. Tandem ad tertiam
 pergens, non verbis tantùm, sed etiam verberibus eam pluit

mis afflixit, & tum demum SS. Corpus ſuum præbuit. Cum autem Perſona illa hujus viſi explicationem peteret, reſpondit Chriſtus; Primam quidem Monialem ſibi charam eſſe, ſed quia non niſi conſolationes appetit, non eſſe eam tam charam ſibi, ac ſecundam, ut quæ etiam durius ab ipſo tractata ab ejus ſervitijs non deſinat; veruntamen, quia, ſi graviores eſſent tentationes, animo & propoſito deſiceret, ideo tertiam ſibi chariſſimam eſſe, ut quæ nullis adverſis rebus ſeſe ab ejus amore, & ſervitio permittat abſterri. Idem etiam alteri Religioſo indicavit DEVS, uti ex fide digna relatione habetur; dum oſtendit ei duos Religioſos orantes, quorum alter coronam proximè capiti imminentem habebat, ab alterius verò vertice ſimilis corona plurimum adhuc diſtabat. Cum ergo Religioſus ille utrumque ad ſe vocaſſet & interrogaviſſet, quoniam illis oratio ſucceſſiſſet? reſpondit prior, peſſimè eam ſibi ſucceſſiſſe, & ſe aridiſſimū fuiſſe, poſterior verò dixit, nunquam ſe copioſiores conſolationes ſenſiſſe. Quo audito intellexit Religioſus, qui hæc viderat, priorem multò plus ſua oratione aridà meruiſſe, quàm poſterioſam. Poterit etiam ad hanc rem meliùs declarandam uti ſimilitudine canum venaticorum, qui utrique gratiores ſunt ſuis dominis, quàm Melitæi catelli, licet hiſ cibos longè meliores offerant, & manibus palpent. Ita ſe res habet cum ijs, qui abundant, & qui carent conſolationibus. Hinc aliquando Dominus ad S. Gertrudem dixit: Bloſio teſte in Mon. Spir. c. 3. Vellem electis meis perſuaſum eſſe, quòd eorum bona Exercitia & opera omnino mihi placeant, quando ipſi ſerviunt expenſis ſuis. Illi autem expenſis ſuis mihi ſervitium præſtant, qui, licet ſaporem devotionis minimè ſentiant, fideliter tamen, ut poſſunt, orationes, & alia exercitia pia peragunt, confidentes de pietate mea, quòd ego illa libenter & gratè ſuſcipiam. Plerique ſunt, quibus ſi ſapor & conſolatio interna concederetur, non eis prodeſſet ad ſalutem, & meritum ipſorum valde minueretur. Aliàs docuit DEVS eandem Virginem, ut in inſtigatione ejus legitur, quòd, cum quiſpiam orando vel meditando dirigat mentem ad DEVM, tunc ante thronum gloriæ præſentet DEO quaſi Speculum miri ſplendoris, in quo Dominus bonorum omnium immiſſor imaginem ſuam jucundiffimè ſpeculatur; & quando homo propter impedi-

mens

menta, cordisque instabilitatem majori difficultate hoc facit, quanto gravius & patientius laborat, tanto speculum illud venerandæ Trinitatis, omniumque Sanctorum venustius que ornatus apparet. Denique ad hunc finem non inopiter proderit Historia illa, quam cit. Ludovicus Blosius in Mente spirituali narrat sequentibus verbis; DEVS cuidam amantissimo suo mira per internam illuminationem revelabat; sed is contumaciter bat Dominum, ut, si ei placeret, auferret ab ipso huiusmodi gratiam. Itaque Dominus subtractâ illa gratia per quatuordecim annorum quennium dereliquit eum absque consolatione in meditationibus, angustijs atque calamitatibus. Er cum quibusdam quando vehementer fletet, & duo Angeli eum consolari vellent, dixit ille, se nullam consolationem petere, sed ab eis sibi sufficere, si gratissima DEI voluntas in se perficeretur. Ipse coram DEO purus intrinsecus esse, eique placere posse.

IV. Tertia tentatio oritur ex eo, quod à Superioribus non videantur amari, ideoque non applicentur ad honoranda officia, sed perpetuis increpationibus vexentur. Contra hanc tentationem sic eas munit. 1. Proponat exemplum Christi, qui usque ad 30. annum obscuram vitam vivens, subditus erat parentibus suis. 2. Jubeat meminisse, ad quem finem venerint in Religionem: nonne ut eligerent abjectæ celsæ domo DEI sui magis, quam habitare in tabernaculis peccatorum? gaudeant ergo sibi occasionem offerri finis sui obtinendi, & eâ sedulo utantur. 3. Demonstret illis, omnia officia suam dignitatem & excellentiam desumere à voluntate DEI, illumque à DEO copiosius honorandum, qui eorum cunctis ab eo impositum perfectius impleverit, perinde ac si comœdia non attenditur, quam personam egerit Actor, quam bene. 4. Ostendat illis commoda; quæ afferuntur à multis officia præ altioribus. Nam minus periculi in illis est intentio, & hoc ipso major à DEO benedictio: minusque talentis ad ea opus est: curas minores requirunt: consolationes divinæ in ijs sunt frequentiores: Proximus magis inde ædificatur: Charitas fraterna mirè per ea augetur, conservatur; omnes enim diligunt eos, qui se ipsis subijciunt, & onera pro ipsis portant: Superiores valde recreantur, multis curis sublevantur, quas alioqui suscipere deberent.

dum timent, ne imponendo vilia officia subditos offendant: Securius possidentur, quia pauci sunt, qui ambiant illa. 5. Demonstret illis, nullam familiaritatem esse magnificendam & appetendam, quam cum DEO; ad hanc verò semper illis januam esse apertam. Horretur ergo illas, ut in hac tentatione constitutæ imitentur Rachelem Monialem, quæ, cum à Judaisino ad veram fidem conversa, nunquam in monasterio visiraretur, ut ceteræ Moniales, reliquis ad portam garricutibus, ad altare cubiculi sui accessit, & B. Virginem aut Christum rogavit, ut & ipsi eam ad colloquium admitterent; magisque consolata discessit, quam si ad portam cum aliis fuisset locuta, uti in Spec. Exempl. V. MARIA ex. 10. videre est. 6. Horretur eas ad imitandum exemplum S. Catharinæ Senensis, quæ, ut leuius ferret vexationes Parentum & Domesticorum, Christum in parente, B. Virginem in matre, in reliqua familia Apostolos sibi imaginabatur.

V. Quarta tentatio oritur ex vitiis & peccatis quotidianis, in quæ solent incidere, & ob quæ non modicè anguntur quandoque Moniales. Contra hanc ergo tentationem sic eas muniat. 1. Jubeat illas meminisse conditionis humanæ, atque in memoriam illis revocet dictum B. Aloysij, quo dicere solebat, nimium de levibus & quotidianis erratis affligi, indicium hominis esse semet ignorantis; qui enim se nōrit, non posse esse nescium, horum suum tribulorum ac spinarum suapte naturâ feracem esse. Hinc ille adversus errata quotidiana hac oratione utebatur: Eu mi Domine, quàm fragilis sum, & miserabilis! quàm proclivis ad lapsum! Ignosce mihi Domine, & gratiam concede, ne idem peccatum iterum peccem, & tum quiescebat. 2. Persuadet illis, quòd, quemadmodum infirmus tendens in certum locum, etiam si sapius ex infirmitate caderet, certò tamen veniret ad locum, si post casum mox resurgeret, ita & animam, quæ tendit ad cælum, certò eò perventuram, licet quandoque per peccata venialia labatur, modò resurgere citò conetur. 3. Pari modo persuadeat illis, quemadmodum pater infanti suo ob morbum cadenti potius condolet, quàm indignatur; ita DEVM quoque animæ ex infirmitate cadenti non modò graviter non indignaturum, sed potius condoliturum, mediâque ad infirmitatem curandam suppeditaturum. Inò DEVS singularem hono-

honorem accipit ex talibus erratis, uti ipsemet quondam bene Gertrudi dixit; cum enim hæc propter minutum errorem S. Sa multum angeretur, rogaretque Christum, ut ab eo ipsa que I beraret, respondit blandè Christus: Et quare velles, ut de hum magno honore privarer, & tu ingenti præmio careres? Con grande nimis præmium lucraris, quotiescunque illum expe similem defectum recognoscens proponis de cætero eum pro tare; & quodcumque quis studet pro amore meo de Paul suos vincere, tantum mihi honoris & fidelitatis exhibi hunc quantum miles exhiberet domino suo, si strenuè seipsum Con bello inimicis opponeret, eosque viriliter expugnaret, nem prosterneret. Blot. c. 4. Mon. Spir. cant

§. X.

Quid circa Instructionem illorum, qui Status Matrimonialem suscipere volunt, sit observandum. ne, q Salo no a biun

I. **Q**uanti faciendus sit Status Matrimonialis, S. Fran 19. cus Salesius p. 2. Regul. c. 4. sequentibus verbis tend quoad partes omnes, quas in se complectitur, sive spectat ita & debe finem, sive principium, sive modum contrahendi, sive de juge nas eo spectantes consideres; sive etiam expendas ingen Sed qua ex eo proveniunt, emolumenta; per illud enim orbis Furi plotur incolis, & calum restauratur Electis. Quare me bus, magna adhibenda est diligentia, ut non modò cum de lum, consideratione & maturitate talis Status suscipiatur; ven ac da etiam cum magna integritate & cantela continuetur; & ne fu sic DEO visum fuerit, pari cum laude ac commendatione nio niatur. Quæ omnia, quæ ratione docere debeat Operari foror hoc §. ostenderur. qua l

II. Et I. quidem ipsam hujus Status electionem qu fare attinet, ante omnia curandum est, ut non nisi in & cum C tribu sto eligatur; ideo enim Christus Nuptijs in Cana Galilee affer teresse voluit, ut significaret, infaustum fore Matrimoniu I nisi ipso per gratiam suam & benedictionem præsentem su tione piatur. Porro ut tali modo eligatur, sequentia tria be aliqu inculcare Sponsis futuris debet Operarius. Primum est to ve

bene considerent, an ad istum Statum vocati sint, ideóque, ut
 S. Salesius l. c. §. 2. monet, providentissimum, benignissimum-
 que DEVM ante omnia pro divini Spiritus assistente gratia
 humillimis precibus sollicitent, sed & animæ suæ Directorem
 Confessarium sincerè consulant, & cum pluribus etiam alijs
 expertis Personis rem tanti momenti communicent. Dicant
 proinde assiduo, & præcipuè tempore Communionis cum S.
 Paulo: *Domine, quid me sis facere.* Alterum est, ut, ubi se ad
 hunc Statum vocatos adverterint, ipsam etiam electionem
 Consortis cum Christo faciant, ideóque pari modo ad Oratio-
 nem iterum confugiant, & cum servo Abrahami Gen. 24. di-
 cant: *Domine DEVS, occurre, obsecro, mihi hodie* (alij legunt;
 fac, mihi occurrat) *& fac misericordiam cum Domino meo*
 (servo vel ancilla tua.) Vel cum Apostolis Act. 1. *Tu, Domi-
 ne, qui corda nostri omnium, ostende, quem elegeris*; nam teste
 Salomone Prov. 19. *Domus & divitiarum à Parentibus, à Domi-
 no autem proprie uxor prudens*; hinc & commune prover-
 bium dicit: *Quod DEVS conjunxit, homo non separet.* Matt.
 19. Unde sicut ij, qui equum emere volunt, ante omnia at-
 tendunt, an non habeat unum ex vitijs quatuor capitalibus;
 ita & qui consortem in Matrimonio eligere cupit, indagare
 debet, an non careat unâ ex præcipuis dotibus ad bonum Con-
 jugem requisitis, scilicet Pietate, Mansuetudine, Sobrietate,
 Sedulitate, ac Prudentia seu quod idem est, an non sit Impius,
 Furiosus, Ebriosus, Prodigus, ac Insipiens; his enim defecti-
 bus, si alteruter Conjugis sit præditus, satius est non eligere il-
 lum, quam per electionem illius in mille se fastidia, pericula,
 ac damna precipitare. Tertium est, ut bono fine & intentio-
 ne suscipiant Matrimonium, ut dicere possint cum Tobia ju-
 niore c. 8. *Tu, Domine, scis, quia non luxuria causa accipio
 sororem meam Conjugem, sed sola posteritatis dilectione, in
 qua benedicatur nomen tuum in sacula.* Sic enim merito spe-
 rare poterunt, Christum has nuptias benedicturum, & aquam
 tribulationum carnis, quas, teste Apostolo 1. Cor. 2. secum
 affert hic Status, in vinum gaudij conversurum.

III. Jam verò ipsam Matrimonij actualem continua-
 tionem quod attinet, ut hæc quoque cum Christo peragatur,
 aliqua præcepta utrique Conjugi communia, & aliqua Mari-
 to vel Uxori propria suggerere debet Operarius. Et utrique
Instru. III. H quidem

quidem communia hæc ferè suppeditat S. Franciscus
 Reg. p. 2. c. 5. 1. Ut mutua se dilectione complectantur
 naturali duntaxat, quâ turtures consueſcunt; nec
 tantum, quâ Gentiles se mutuò diligunt, sed cælesti illa
 vina, quam Apostolus ad Eph. c. 5. commendat dicens
diligite Uxores & ſeſtras, ſicut Chriſtus Eccleſiam. Et
ſicut Eccleſia ſubiecta eſt Chriſto (diligens illum ſanctiſſimo
& ſinceriffimo affectu) ita & mulieres ſiris ſuis in omni
 2. Ut non tantum corpore, ſed animo etiam & voluntate
 unum eſſe ſtudeant, atque adeò omnem diſcordiam, & illud
 ſionem cane pejus & angue deteſtentur. 3. Ut ſolidam
 ti ſe uterque addicat; nam, ut ſapienter S. Saleſius l. c. 2. In
 tit, Uxor devotione deſtituta imbecillis & inconstans eſt
 ad omnem caſum inclinata; Maritus verò abſque devotio
 durus, agreſtis, efferus, & intractabilis eſt. Felices
 ſunt Coniuges illi, qui vera devotione præditi ſe mutuo
 timore DEI ſanctificant, nam & jugum Matrimonii ſuum
 efficient, & liberaliſſimam è cælo depluentem benigniſſimam
 experientur.

IV. Propria verò ipſi Marito præcepta ex illis DEI ſunt,
 Gen. 2. *Faciamus ei Adiutorium ſimile ſibi:* deſumitur
 rarius; per illa enim indicare voluit Deus Marito, quod labo
 rem non ut ancillam, ſed ut ſociam per omnia ſimilem re. C
 re, & diligere debeat, præcipue tamen in tribus, nempe ut
 ſimilem patiatur eſſe in victu, veſtitu, habitatione, & ho
 cùm enim Uxorem juxta monitum Apoſtoli Eph. 5. ut ſua
 propriam diligere debeat, merito etiam victu, veſtitu, & man
 ſimili dignari debet. 2. Ut ſimilem quoque in honore ſiſ
 ciat, quemadmodum S. Petrus 1. Petr. 13. monuit dicens
*Viri ſimiliter cohabitantes ſecundum ſcientiam, quaſi ſe
 minori vaſculo muliebri impertientes honorem tantum
 coheredibus gratia.* Hinc etiam ex latere creavit dicitur
 latus ſuum velut honore ſociam ſecum incedere præcepit
 Maritus. 3. Ut ſimilem quoque in deſenſione efficiat
 que adeò, ſicut ſeipſum & honorem ſuum totis viribus
 gnat, ita eodem Zelo ac fervore Uxoris ſuæ famam
 norem tueatur; multò minus verò apud ſeipſum Zelot
 ullam, aut violati thori ſuſpicionem admittat, ſed potius
 morabilem illam S. Hieronymi ſententiam l. 1. contra
 ſuum

cordi habeat: *Quid tibi profuerit Zelus, & nimia diligentia in servanda uxore tua? si enim inhonesta fuerit, & illam servare poteris (elabitur enim è manibus tuis ut lubricus anguis) si casta & honesta, custodià opus non habet.*

V. Uxoribus verò propria monita ex eadem sententia, & verbo *Adiutorium* maximè desumet; ex hoc enim verbo Uxoribus suum officium explicare poterit, dicereque, quòd totum illarum munus consistat in triplici adiutorio, nempe quòd 1. debeant Maritis esse adiutorium in generando, juxta illud Gen. 2. *Crescite, & multiplicamini.* Hinc S. Paulus 1. Cor. 7. dixit: *Mulier sui corporis potestatem non habet, sed Vir.* L. c. 2. In Liberis educandis: hoc enim proprium est uxorum, ut, sicut lac corporale præbent Liberis, ita & spirituale porrigant, unde & Salomon Prov. 29. dixit: *Puer, qui dimittitur & solus præstiti sua, confundit Matrem suam,* eò quòd huic potissimum è m. adscribatur mala educatio. 3. In re domestica procuranda: cum enim quippe in finem etiam assumitur Uxor, ut, dum Maritus foris laborat, & alimenta procurat, ipsa interea domestica curet negotia. Hinc olim novis Sponsis duo boves offerebantur, ut per eos indicaretur, ipsos non tantum debere esse matrimoniali vinculo invicem alligatos, sed etiam communi laboris jugo domesticarum & externarum rerum onus trahere. Qua in re pulchrum exemplum à Salomone Prov. 8. afferretur, ubi Mulierem fortem, id est, perfectam describens inter alia præconia etiam hoc posuit: *Confidit in ea cor Viri sui.* Sed ut inquære? *quia quesivit lanam & linum, & operata est consilio manuum suarum. Consideravit semitas domus suæ, & panem honestos non comedit.* Propter quam dotem velut illi propriam, Surrexerunt Filij eius, & beatissimam prædicaverunt, Vir quoque eius, & laudavit eam, dicentes. *Multa Filie congregaverunt divitias, tu supergressa es universas.* Hinc meritò subditur: *Date ei de fructu manuum suarum, & laudent eam pro portis opera illius.*

VI. Denique efficere quoque debet Operarius sua instructione, ut Matrimonium cum Christo etiam ritè concludant Conjuges, quod facient, si sequentes tres doctrinas observaverint. Et 1. quidem in morbo & aliis calamitatibus ad mortem disponentibus se non deserant, sed tunc maximè amorem suum declarent, ut dici de illis queat, quod S. Joannes c. 13.

de Christo scripsit: *Cum dilexisset suos, in finem dilexit*. Hoc enim annulus rotundus, & finem non habens, quem mutuò offerunt, indicat, quòd scilicet amor illorum non finiri nunquam debeat, sed quis de altero Consorte dicitur: *Quis me separabit à charitate tua?* Et cum Ruth c. 1. *Populus tuus Populus meus, & DEVS tuus DEVS meus. Quae te morientem exceperit, in ea moriar, ibique accipiam locum sepulturae. Hac mihi faciat Dominus, & hac addat, si mors me & te seperaverit.* 2. In ipsa quoque morte si bonam mortem juvent, ut in caelo iterum convenire, & que simul laudare possint. Hinc maturè vocandi Coniugii & Parochi, qui Sacramenta ministrent, & moriturum sustentent. Cavendum autem, ne fletibus & eiulatibus tantum moribundum, & illud Regis Agac: *Siccine separavit mors?* dicere cogant, sed potius ad exemplum S. Petri Borgiae precibus vacent, rogentque, ut, si quidem ad gloriam DEI, & utriusque Coniugis salutem expedire videbitur, linquat Consortem DEVS; sin minus, pro beneplacito morietur. 3. Ne post mortem inordinatè tristentur; vel Consortis defunctus est in caelo, & sic congratulandum, & congaudendum est, quàm condolendum; vel est in inferno, & sic tristitia nec illi, nec ipsi tristanti quidquam proderit. Si est in medio statu, id est, purgatorio, & tunc precibus, & Sacrificiis, Communionibus mensuris, & operibus, & ipsius oblatis, quàm lacrymis & eiulatibus juvandum est, ut olim in simili P. Laynes Generalis noster scripsit, inquit: *Etiam Coniugis charitatem fuisse queratur, ut qui Coniugii in ea necessitate, in qua se ipsum juvare nequiens, vel in seipsum à seipso auxilio indigebat, reliquisset. De reliquo videtur Marcellianam Marcelli Consulis Filiam imitentur, quae, cum marito nondum humato, binos etiam Filios amisisset, ab immoderato dolore sibi temperans in haec verba erupit: Quae magis expeditè tibi servitura sum, Domine, quàm quanto me onere liberasti.*

§. VIII.

Quid circa Instructionem eorum, qui Ecclesiasticum, vel Religiosum Statum amplecti cupiunt, sit observandum.

HÆc Instructio duas præcipuè partes complectitur, scilicet, ut Operarius juvet ad statum hunc ritè eligendum, & maturè amplectendum; quæ quidem duo officia tantò accuratiùs erunt ab Operario præstanda, quantò pluribus ex una parte hæc res est obnoxia periculis; & quantò plura ex altera parte, majoraque bona sperari possunt, si geminus iste status & ritè eligatur, & animo bene disposito arripiatur.

II. Ipsam ergo electionem quod attinet, sequentes ab ipso Operario vel Directore industriæ sunt adhibendæ. 1. Negotium istud, à quo totius vitæ bene vel malè agenda ratio, ipsaque adeò animæ salus dependet, DEO vel Fonti gratiarum & Patri luminum sedulò commendat, atque ut id ipsum etiam is, qui electionem facere desiderat, ferventer faciat, & præter varia opera misericordiæ & pœnitentiæ eundem in finem oblata, etiam B. Virginis, S. Angeli Custodis, aliorumque SS. Patronorum suffragia crebrò imploret, seriò collaboret. 2. Fundamenta quædam bene apprehendat, quibus velut regulis certissimis tota electio inniti debet. Tales autem sunt. 1. Electionem rei tantæ non debere ulli inductioni humanæ, sed soli DEI voluntati inniti, ut dicere possit eligens: *Dominus solus dux meus fuit.* 2. DEUM, sicut non omnes ad eundem statum vocat, ita nec eodem modo vocare; dives enim est in consilijs super filios hominum, & sive pro providentiæ suæ ratione, sive pro diversis hominum ingenijs, animorumque varietatibus aliter aliis illabitur. Quosdam potenter rapit, quosdam leniter ducit. Quosdam peculiaribus motionibus instigat, atque impellit, quosdam suâ sponte magis ferri, & seiplos agere permittit. Sunt, quos à teneris annis ad certum vitæ genus quasi manu ducit, non aliter, quam Paterfamilias nonnunquam à puero liberos suos, alios ad alia destinat, eosque jam tum de mente sua facit certiores, ut eodem ipsi sua studia dirigant, & in ijs cogitationi-

tionibus adolefcant. Sunt, quibus primis annis nullam, elect
huc faciat, cogitationem injicit. Alios ad unum ita dice ca
ut dubitare multum non finat; alios plusculum agitan
mittit, & in ancipiti hærere. Cæterum uti sunt duæ ocul
partes, Intellectus & voluntas, ita duplex est vocatio
tio: altera, ubi voluntatis: altera, ubi intellectus præ
an v
sunt partes. Voluntas ad certum vitæ genus sic interdum
vetur, ut eodem intellectum rapiat, ut ejus approbatio
prop
quasi extorqueat. Aliquando lenius quidem impellitur, con
pellitur tamen, & in alio præ alijs instituto sibi compl
quic
magis tamen ex tacito quodam instinctu & affectu, quib
bus
rationum eò trahentium momenta. Aliàs nisi ratio
tenu
preferat, alterumque præ altero amplectendum suadeat
si in
est suspensa, ut ex se nusquam magnopere feratur. 3. R
cura
la est, tres diversos motus in electione Religiosi statu
exe
lere intervenire, nempe in primis generale desiderium
Religiosum amplectendi. Deinde speciale desiderium
obf
potius, quàm alteram Religionem intrandi, Mendicanti
gen
scilicet, vel non mendicantium. Et tandem singulare
huc
desiderium exequendi suam Vocationem in hoc potius, &
rog
alio loco; hoc & non alio tempore. 4. Regula est, cum
qu
ctio sit opus morale, non esse experendas revelatio
nia
miracula, quibus voluntas DEI significetur: neque tes
fir
affectus in voluntate, (cum vocatio per intellectum
tot
rumque tutior, efficacior, firmior. & majoris meriti) nec
tio
thaphysicam certitudinem, & quasi convictionem intelle
vea
sed sufficere, si id in hoc genere fiat, quod fert communis
liu
ac mos DEI cum hominibus agendi. 5. Regula est, in
din
ligionis electione non esse spectandam Ordinis anteq
tra
tem, aut claritatem ob res gestas, sed potius, quæ recta
fun
matione videbitur ad naturam deliberantis aprior, ad
pie
verantiam certior, & ad gloriam DEI uberior; unde
mo
gandum potius, in quo Ordine vota perfectius servantur
liu
Superiorum in suos potestas, quæ membrorum inter se
& f
junctio; ubi procul sint scandala, ambitio, dissidia; ubi
gn
gis vigeat humilitas, regularum ac disciplinæ observat
mo
Zelus animarum; & ubi denique plures vigeant occupat
ost
nes, moderatæ tamen, ne per eas Spiritus obruatur. Hi
fuc
gulis observatis non erit difficile Operario, deliberant
elo

lectione adjuvare. 3. Itaque ubi cum ipso eligente age-
re ceperit, inquirat in primis, quo fine & motivo Statum Ec-
clesiasticum aut Religiosum amplecti cupiat, si enim hic
oculus intentionis tenebrosus fuerit, totum electionis corpus
obtenebrari, & irritari necesse est. Deinde pariter indagat,
an vires corporis & animi sufficientes habeat ad amplecten-
dum talem statum, ejusque onera, quæ ad hunc finem ipsi
proponenda erunt, perferenda. An insuper in talis Status
consideratione ante oculos Domini, non item alterius con-
quiescat, virisque sibi ad constantiam polliceatur, rationi-
bus verò, exemplis, aut impugnationibus Amicorum aliò fe-
rentibus non moveatur. An denique imminente mortis ar-
ticulo supremo speret, se facilius Deo rationem redditurum,
si in tali Statu vitam claudat. Quæ omnia si concurrant, se-
curum reddere potest de electione ritè facta, atque adeò ad
executionem disponere, & animare.

III. Pro qua quidem executione sequentes doctrinas
observare debet Operarius. 1. Ante omnia hortetur eli-
gentem, ut magni æstimet vocationis acceptæ beneficium, &
humillimas pro eodem gratias persolvat, simulque impensè
roget, ut, sicut velle misericorditer concessit, ita perficiendi
quoque gratiam ac facultatem benignè largiatur. 2. Quo-
niam nulla magis DEO accepta est gratiarum actio, quàm fe-
licitina executio vocationis, sedulo excitet eligentem, ut ad hanc
totis viribus se applicet, ideòque in primis spiritualia voca-
tionis suæ impedimenta sedulo indaget, fortiterque remo-
veat. Deinde animum, corpusque paulatim ad exercitia il-
lius Religionis, quàm elegit, præparet, abjiciendo consuetu-
dines malas, & vanitates, quas olim deserere debebit, è con-
trario orationi, aliisque spiritualibus exercitijs quondam as-
sumendis impensè vacando. 3. Quoniam Siracides c. 2. sa-
pienter monuit: *Fili, accedens ad servitutem DEI, sta in ti-
more, & præpara animam tuam ad tentationem*: hoc confi-
lium diligenter sequatur, atque adeò non tantum tentationes
& fraudes, quibus ejusmodi Tirones circumvenire & oppu-
gnare solet fraudulentus veterator, fideliter aperiat, sed etiam
modum & rationem, quæ eidem occurrere debeat, luculentè
ostendat, ut tantò minùs ejusmodi tela feriant, quantò clariùs
fuerint prævisa. 4. Non parùm etiam ad stabilitatem vo-

cationis, & perfectiorem illius executionem proderit, vestigi-
 gulas quasdam & axiomata illi suggererit, juxta quæ in aliud
 vitæ Religiosæ decursu sese dirigere & stabilire possit. (vens
 lia v. g. esse possunt: Si quis non renunciat omnibus, nostri
 possidet, non potest meus esse discipulus. Tantum profici-
 quantum tibi vim intuleris. Tantum ad virtutem adju-
 quantum ex voluptate detraxeris. Prima virtus Mon-
 est, hominum judicia contemnere. Sicut abundantia he-
 nes Christi in nobis, ita & per Christum abundat confusio
 nostra. Nemo mittens manum ad aratrum, & respiciens non
 aptus est regno Dei. 5. Eundem ob finem poterit etiam
 etiam libellus aliquis spiritualis de bono Religionis vel
 tus Ecclesiastici tractans ad legendum offerri, maxime quan-
 ronymus Platus, aut Lucas Pinellus de perfectione Religio-
 Plura pro hac instructione reperiri possunt in libello, sape
 Methodus practica certi vitæ Status deligendi inscribitur
 ubi omnia, quæ ad hanc materiam pertinent, clarè, me-
 dicè, & solidè pertractantur.

§. IX.

Quid circa Instructionem devotarum Personarum observandum sit.

I. Per has Personas illæ præcipuè intelliguntur, quæ
 quocunque statu constitutæ, non contentæ sunt, sed
 & Ecclesiæ præcepta servare, sed insuper etiam ad perfectio-
 nem Christianam suo statui convenientem aspirant, & id
 quia Dei se servitio impensius devovent, devotæ meritò
 cupantur. In quibus sanè dirigendis major, quàm in
 alijs, prudentia, dexteritasque requiritur; quæ quidem
 sequentibus ferè præceptis & industriis consistere videtur.
 II. Inprimis ante omnia efficere conetur, ut bene intro-
 gant, in quo vera devotio consistat; nam, ut bene S. Fran-
 scus Salesius p. 1. introd. advertit, permulti actionibus
 operibus quibusdam externis ad sanctam devotionem
 tantibus se induunt, & palliant, & credunt homines
 devotos & spirituales esse, cum à parte rei revera non
 simulacra quædam & inania phantasmata devotionis simulent
 ut milites Saulis Davidem in lecto se deprehensuros spectarent
 bant; sed illius loco statuam duntaxat vestibus Davidem
 vestirent.

erit, vestitam repererunt. Vera itaque vivaque devotio nihil aliud est, quam amor, non quidem qualiscunque, sed fervens & accensus; nam in quantum amor divinus animam nostram cohonestat, & ornat, gratia dicitur, divinæque majestati acceptos nos reddit; in quantum verò vires ad benefaciendum nobis confert, vocatur charitas: verum cum jam ad eum perfectionis gradum pertingit, ut nos non solum benefacere, sed etiam sollicitè, diligenter, frequenter, promptèque Operari faciat, tum demum devotionis appellatur nomine. Quod ipsum S. Salesius apta similitudine declarat, dum ait, eandem ferè diversitatem inter homines reperiri, quæ inter aves cernitur; sicut enim inter aves aliqua nunquam subvolant, ut Struthiones: aliæ nonnisi graviter, & demissè, & rarissimè, ut gallinæ & anseres; aliæ denique sæpe, celeriter, & sublimè evolant, ut Aquilæ, Columbæ, Hirundines; ita & inter homines aliqui reperiuntur, qui nunquam ad Deum subvolant, sed omnis eorum libratio & studium in terra, circa terram, & propter terram suscipitur, ut peccatores faciunt: alij per opera sua quidem interdum ad DEVM subvolant, sed graviter, & tardè, & tales sunt probi homines, qui nondum ad veram devotionem pervenerunt, Alij denique frequenter & expeditè ad Deum evolant, quales sunt ij, qui veræ devotionis donum à DEO sunt consecuti. Ex quibus omnibus colligitur, devotionem nihil aliud esse, quam agilitatem quandam & vivacitatem spiritualem, & id cuius adminiculo charitas suas in nobis actiones, aut potius nos per illam, promptè, affectuosèque exequitur, & operatur, Unde meritò hæc devotio à Patribus spiritualibus sacrarum spirituale vocatur; ut enim saccharum immaruros fructus dulcorat, maturorum verè cruditatem & malignitatem corrigit; sic devotio à mortificationibus amaritiam, & à consolationibus damna auferit; in hyeme ignis vicem supplet, in æstate roris; novit abundare, & penuriam pati: facit, ut æquè profit honor & contemptus; voluptatem simul ac dolorem pari vultu accipit, & mirabili nos suavitate & gaudio replet.

III. Hæc devotionis naturâ in genere cognita allaboret, ut etiam, quid in specie ad eandem requiratur, cognosce-

re, & implere studeant. Qua in re facem iterum S. Franscisci Salesius præferet, qui in p. 3. Reg. c. 4. §. 5. duos alios gradus hujus devotionis, quorum prior in eo consistit, ut præcepta Dei & Ecclesiæ, quæ cuivis Christiano communia sunt, cum omni sollicitudine observentur; sine his enim nullum votum speranda est. Posterior gradus est, ut præter præcepta illa omnibus communia, particulares etiam status, votorum, & officiorumque suarum obligationes accuratè ac promptè quisque impleret; quod si facere omittat, etsi mortuos in vitam rediret (inquit rectè S. Salesius) expers devotionis est, in gratiæ Dei, & in statu, periculòque certæ damnationis, cum mori contingat.

IV. Ut hos gradus tantò perfectiùs assequantur, hortor illos, ut devotionem velut scalam à Jacobo Patriarcha conspectam, per quam Angeli ascendebant ad Deum in eadem scalam subsistentem, & ab eodem iterum in terram descendebant, sibi imaginetur, indèque discat, sibi quoque actibus suis ita distribuendas esse, ut per easdem modò ad Deum ascendat (certa videlicet Orationis, Missæ audiendæ, Confessionis, &c. tempora constituta) modò iterum ad terram descendat, nempe per necessitatem corporalem per refectorem, relaxationem, somnum, &c. serviendo, vel proximo per varia opera charitatis juxta rationem suam inserviendo. Atque in hac distributione, & rûmque quotidianorum accurata, & hilari transactione suam suam perfectionem sitam esse existimet, nam ut sapienter illuminatissimus quidam Asceta dixit: *Summa Religio (imò & cuivis Christiani) perfectio est, communia quæ Religionis (aut alterius status) opera perfectè obire.*

V. Præterea illos hortetur, ut, si veram devotionem servare velint, omne id studiosè, fortiterque eliminent, quod eidem obstaculo esse potest, qualia præcipuè sunt animi inconstans & inconstantia, quæ non rarò in causa est, ut, quæ bene & prudentèrque proposita sunt, executioni non mandentur, mutantur, & alia atque alia eo prætextu, quasi meliora appareant, suscipiantur; vel tam multa, tamque diversa arripiantur, quæ simul consistere non possunt; ex quo fit, ut pleni duntaxat bonorum desideriorum semper existant, tandem, cum omnes ad perfectionem tendendi vias aut

iosè rimantur, aut temerè ingredi parant, multis prægravati desiderijs & propositis tum difficilibus, tum permolestis, vel succumbant penitus, vel plurimum retardentur; illa enim animum nostrum perplexum admodum, inquietumque efficiunt, ut bene cceptum opus aut propter occurrentes difficultates, aut propter multitudinem curarum imperfectum, aut penitus infectum relinquatur.

VI. Denique & illud ejusmodi devotæ Personæ admonendæ sunt, ut rectè iterum S. Franciscus Salesius insinuat p. 3. reg. c. 7. §. 4. ut sancta cum libertate in suis exercitiis devotionis procedant, ita ut neque ad sensibilia solatiola, neque ad similia pietatis opera adeò affixi sint, ut, si vel infirmitate, vel casu improvise, vel honestis, legitimisque de causis, vel Proximo indulgendi, serviendique studio ab ijs avocentur, & impediuntur, mox inquietudine, animique morositate, & impatientiâ conturbentur, sed in continua mentis tranquillitate perseverent, consuetamque illis charitatem, suavitatemque exhibeant, qui ab exercitijs omissis impediverunt; nam neque sensibiles nimium in suis actionibus, nec molles nimis in propositis eos esse convenit, eò quòd hæc vitia inquietudinem & anxietates conscientiæ inducant, superstitionisque periculo exponant. Satis ergo illis sit, arborem devotionis & bonæ voluntatis, actis profundè radicibus firmiter consistere, nec curandum magnopere, si à ventis aut folia, aut fructus, aut rami etiam agitentur, altè radicato & inconcusso, & firmiter consistente arboris trunco. Unde rectè pius Asceta l. 3. c. 16. *devotus homo, inquit, ubique secum fert Consolatorem suum IESVM, & dicit ad eum: Adesto mihi, Domine IESV, in omni loco & tempore, Hac mihi sit consolatio, libenter velle carere omni humano solatio. Et si tua defuerit consolatio, sit mihi tua voluntas & justa probatio pro summo solatio; non enim in perpetuum irasceris, neque in aeternum comminaberis.*

§. X.

Quid circa Instructionem Juventutis & Pueritiæ observandum sit.

I. Hæc instructio, si ulla alia, cordi vel maximè debet esse Operario Apostolico, cum experienciâ quotidianâ

cen-

constet, primam instructionem, quam velut liquorem
 mum recentes quodammodo testæ imbiberunt, & sen-
 diutiùs, & si quidem constanter in eadem perseveretur, vel
 fino tramite, sine magnis ambagibus, periculorumque an-
 sitibus, inoffenso pede ad cælestem Paradisum perdu-
 Unde meritò S. Franciscus Salesius p. 2. Reg. c. 8. conclu-
 magna industria, labore, & sollicitudine opus esse ad tem-
 Pueritiæ & Juventutis animos efformandos, nihilque con-
 tendum, quod ad illius profectum promovendum conduc-
 queat. Quem in finem sequentes ab Operario industria
 hiberi possunt.

II. Primò itaque ante omnia det operam, ut elementa
 mouum Dei, id est, prima Fidei Christianæ mysteria edo-
 antur, nôsse scilicet Deum Conditorum, Remuneratorem,
 Servatorem; nôsse mandata Dei & Ecclesiæ: nôsse pecca-
 rum & bonorum operum diversitatem, & alia, quæ in Ca-
 chismorum compendijs continentur; ad quem finem ipse
 in primis ejusmodi pueros & puellas, ubi ubi potest, sive
 Ecclesia, sive in domo propria instruat, sive in paternis ad-
 dum parentes quocunque ex titulo vistraverit, examina-
 simplicissima instructione tales doctrinas Catecheticas in-
 lare conetur. Quod ne difficile aut dignitati suæ minùs de-
 rum videatur, saluberrimam S. Augustini l. de Catech. ca-
 bus doctrinam altè menti suæ insculpat: *Æternus Pater,*
quit, ut Verbum suum captui nostro aptaret, & sibi sibus homi-
addiceret, adeò demisit, ut carne & corpore vestiret; cur-
geat Doctorem & Magistrum verba & conceptus mentis
deprimere, & abjectis, vulgaribusq; vocibus subjicere, ut
ditorum rudiù captum non superent? Certè Elias & Elifas
 ut spiritum communicarent puero, non veriti sunt instar
 ri membra contrahere, & os super os, manus super manus,
 des super pedes coarctando se apponere; quidni ergo & O-
 rarius Apostolicus, ut Spiritum gratiæ Juventuti & pueri
 infundat, omni modo se ad eorum captum se demittat?

III. Jacto hoc fidei & instructionis Catholicæ fundam-
 to, Tobia senioris exemplum imitetur, & ab infantia
 timere Deum, & abstinere à peccato doceat, gravitatem illius
 & turpitudinem ex pœnis maximè & suppliciiis tum in
 tum in altera vita infligendis (hoc enim motivo pro-

puè absterrentur) dilucidè, appositèque ad captum explicando. Præcipuè autem fugam eorum peccatorum, quæ Juventutem specialiter dedecent, eisque magis periculosa censentur (qualia sunt mendacium, furtum, inobedientia, seccordia, verba oscœna & similia) frequenter & seriò commendet, ac inculcet.

IV. Ut verò efficacius tam grande peccati malum ab illis removeat, non ipsorum duntaxat peccatorum, sed occasioni etiam ad peccata allicientium fugam seriò illis persuadere conetur, quales præcipuè sunt familiaritates tum inanes & vanæ, tum periculosæ & perniciosæ, quæ inter diversi sexus Adollescentes, Virginesque contrahuntur, & plerumque in carnales amores desinunt. Item Saltus, Spectacula, Ludi, similiaque inania oblectamenta, & boni temporis dilapidationes. Nunquam enim, ut rectè advertit S. Franciscus Salesius l. c. illa sine detrimento animæ adeuntur, peccati que discrimine, sive altercando, sive invidendo, sive contemnendo, sive procaciori salacis amoris levitati indulgendo. Prò quantum innocentis sanguinis (pergit S. Salesius) in ætate teneriori ab his iucitamentis vitiatum, depravatùmque est, atque in milena pericula præcipitatum, dum nimium formæ, opibus, affabilitatiquè tribuentes, audaciores sunt facti, & plus æquo sibi confisi, animæ & innocentie fragilem cimbam ad libidinis scopulos non sine honoris naufragio turpiter alliserunt, & exterioris pompæ, cultusque corporis nimis studiosi, interioris animæ suæ nitore obliti sunt. Unde meritò S. Ambrosij l. 3. de Virg. saluberrima doctrina ob oculos habenda: *Debet bona conscientia mentis esse latitia, non inconditis commensationibus, non nuptialibus excitata symphonis; ibi enim intuta Verecundia, illecebra suspecta est, ubi comes deliciarum est extrema saltatio, quid enim Verecundia ibi potest esse, ubi saltatur, strepitur, concrepatur?* Hinc, teste S. Ephrem. tr. de ludicris Christi fug. ubi Citharæ ac Chori, ac plausus manuum audiuntur, ibi Virorum tenebræ, Mulierum perditio, Angelorum tristitia, & Diaboli festum reperitur.

V. Posthæc paulatim ad Virtutum, & devotionis exercitia eosdem inducat, ita tamen, ut caveat, ne aut eorum multitudine, aut diuturniori continuatione fastidium illis accersat. Satis ergò erit, si ab initio matutinas, vespertinasque pre-

ces,

ces, exacta cum devotione persolvere; eisdemque cibi
 ptioni præmittere, & subjungere, Sacrum Missæ Sacrifici
 piè auscultare, Corollam & Litanias Matri Virgini devo
 citare, libellos pios studiosè & cum fructu evolvere, confici
 ziam utiliter examinare, & SS. Confessionis & Eucharistia
 eramenta crebrò & reverenter frequentare doceantur.

VI. Quia verò omnem malitiam docet otiositas, teste
 racide c. 33. & ideo juxta Salomonem Prov. 10. *Qui cogi
 gat in messe, Filius sapiens est: qui autem ferrit in aestate,
 lius confusionis*: propterea omni studio ac conatu procur
 Liberi à Parentibus otiosi non sinantur, sed maturè ijs lab
 bus, & artibus addiscendis applicentur, quas per totam
 quam vitam velut præcipuum vitæ suæ tum corporalis
 spiritualis conservandæ instrumentum usurpaturi sunt. C
 tè de Juventute non minùs verè, quam de Republica dicitur
 test, quod olim, teste Seneca l. 7. Sapient. dict. 1. Appius C
 dius pronunciavit, nimirum negotium illi meliùs, quàm
 un committi, eò quòd animadversum esset, nimia quiete
 peria in desidiã resolvì; & negotium, nomine quidem
 rendum, Civitatis mores in statu suo continuissè, blandè
 pellationis quietem verò plurimis vitijs respersisse. S
 enim cognata sunt vitia mentiri & furari, ita & proxima
 nihil & malè agere: tempus perdere, & castitatem non ret
 re: otiosi, & luxuriari, inquit rectè Drexelius in Nicet. c.

VII. Denique cum ipse ad hæc omnia efficienda non
 ficiat, Parentum, Ludimagistorum, aliorumque, quorum
 ra commissa, aut Societati adjuncta est Juventus, excite
 dustriam, ut in ijs, quæ antè dicta sunt, Juventuti instilla
 sedulo quæ pœnis, quæ præmijs propositis collaborent.
 & libellos parvos similia capita breviter & ad caput
 eantes interdum distribuatur, ut, quæ ex ipsa vocali instru
 non satis perceperunt, ex ipsis libellis repetere, meliùsque
 discere queant.

CAPUT III.

DE CONSOLATIONE APOSTOLICA.

ETiam hanc functionem propriam esse Operarij Aposto
 ci, vel ex eo satis colligitur, quòd ipsius officium sit
 amarum salute cooperari Deo, qui, teste S. Paulo 2. Cor. 1.

Pater totius consolationis, & Deus patientiæ & solatiij, ut idem ad Rom. 15. ait, qui que per Isaim Prophetam c. 66. promittit: *Ad ubera mea portabimini, & super genua blandientur vobis: quomodo si cui mater blandiatur, ita ego consolabor vos, & in Ierusalem consolabimini.* Unde meritò S. Bernardus l. 10. in Cant. negat eos, qui sunt, ut ipse loquitur, de patrimonio Christi (id est, imitatores illius) dici posse Matres, nisi ubera duo ostendant, quæ Sponsus laudavit in Sponfa, dixitque meliora esse vino, & fragrantia unguentis optimis; neque enim cessare eos debere, exprimere de ubere quidem congratulationis lac exhortationis, de ubere verò compassionis lac consolationis, ut qui juxta monitum D. Pauli nòrint flere cum fletibus, & cum gaudentibus gaudere, ita ut veritate illud Jerem. 31. usurpare queant: *Convertam luctum eorum in gaudium, & consolabor eos, & latificabo à dolore suo.* Quæ ratione autem hoc officium Consolatoris fructuosè obire possit Operarius, hoc capite fufius ostendetur.

§. I.

Quid circa Consolationem in genere observandum sit.

I. **Q**uinq; potissimùm conditiones habere debet Consolatio, ut Apostolica dici queat; quarum prima est, ut *spiritualis* sit, id est, ad animæ spirituales utilitates ordinata, ut scilicet is, qui consolationem accipit, in merore vel tribulatione oppressus in peccatum impatientiæ aut desperationis non cadat, sed potius afflictiones suas cum magna æquanimitate, patientia, & constantia sustinentes, pœnæ relaxationem in altera vita, aut præmij certè augmentum mereantur. Et per hoc consolatio isthæc à Consolationibus sæcularium distinguitur, utpote quæ aut inutiles plerumque sunt, & præposteræ, aut certè è malo fonte, vanarum videlicet delectationum petiæ; quam ob causam S. Job meritò ejusmodi Consolatoribus c. 16. dixit: *Audiivi frequenter talia, consolatores onerosi omnes vos estis.*

II. Altera conditio Consolationis Apostolicæ est, ut *ordinata* sit; quam quidem conditionem S. Gregorius in moral. indicavit, dum dixit: *Cum solumus afflictum quempiam à merore*

marore suspendere, ordo consolationis est, ut studeamus
 marendo eius luctus concordare. Dolentem non potest
 luri, qui non concordat dolori: quia eo ipso, quod à ma-
 afflictione discrepat, minus ab illo recipitur, cui mentis
 litate separatur. Hinc Apostolus Rom. 12. monet: *Gaudete
 cum gaudentibus, flete cum flentibus: id ipsum invicem
 tientes.*

III. Tertia conditio est, ut *mitis & suavis* sit: ita
 brosius in l. de Joseph. monet: *Consolatio mitis debet esse
 aspera, quæ magis dolorem leniat, favorẽ mitiget, quàm
 motionem excitet.* Hinc Sponsus Osee c. 2. dicit: *Ecce ego
 dabo eam, & ducam eam in solitudinẽ, & loquar ad cor
 Sed & Siracides Eccl. 4. monet: Declina pauperi sine trip-
 aurem tuam, & redde debitum tuum, & responde illi pa-
 cẽ in mansuetudine; nihil enim teste S. Chrysostomo hor-
 mans. ita conciliat Domino Familiars, quàm si videam
 lum tranquillum se offerre, & mansuetudine jucundum*

IV. Quarta conditio est, ut sit *opportuna*, id est, tempore
 commodo oblata; sicut enim Medici vetant admo verum
 maca, cum morbus in accessu est, & sævit; ita ad primos
 doloris motus non est adhibenda consolatio, sed ubi post-
 pus cœperint esse leviores, ut sapienter Seneca apud Jof. la
 V. Consol. advertit. E contrario verò sicut pluvia fieri
 maximè tempore gratissima est, ita consolatio tunc præ-
 suavis & jucunda est, cum animus in luctu diuturniore con-
 turus solatium desiderat.

V. Quinta denique conditio est, ut *prudens & discreta*
 consolatio; quæ quidem prudentia in duobus capitibus con-
 stitit, scilicet ut & ad aculeum mœstitiæ eripiendum consolatio
 accommodata (id quod ex SS. Patrum, aliorumque Autho-
 Scriptis, maximè ex arte semper gaudendi P. Sarassa, P. Ce-
 gi Christiani p. 2. P. Philippi de Doutréman, Consolatione
 fillanimum, Ludovici Blouij, & Lib. de remedijs Fortu-
 Francisco Petrarca scripto discendum est) & non perperam
 sed cum debita moderatione & interruptione applicetur
 ut anima saturata etiam ipsum favum calcet, ita & consolatio
 fastiditur, si immodicè, & ad satietatem usque obtrudatur.
 Quæ omnia tamen magis suo tempore, per ipsam experientiam,
 quam per multa præcepta addiscet Operarius.

§. II.

Quomodo tribulati in genere sint
consolandi.

I. **A**Nte omnia Operarius labore, ut his sequentia tria capita bene inculcet. Primum est. Nihil sine DEI voluntate fieri juxta illud Eccl. c. 17. *Bona & mala, vita & mors, paupertas & honestas à Deo sunt: Et, non est malum in Civitate, quod non fecit Dominus.* Aiuos c. 3. Hinc etiam Christus dixit: *Non haberes potestatem in me ullam, nisi tibi data esset desuper.* Joan. 19. Secundum est, quòd non modò omnia proveniant à Deo tanquam potentissimo Rege, sed etiam tanquam à benignissimo Patre, atque ad commodum, utilitatèque nostram ordinentur. Hinc Deus Pl. 28. vocatur *dilectus, quemadmodum filius unicornium*, quia, ut unicornis, quæ habet cornu infra oculos, videt, quò tendat per cornu immixtæ afflictionis, non autem, sicut taurus habens cornua supra oculos cæco modo percutit. Atque hæc causa est, cur omnes tribulationes considerandæ & accipiendæ sint, ut Pædagogus, ut virga, ut ignis respectu auri, ut medicina, ut instrumentum chirurgi &c. Tertium est, quòd DEUS etiam robur & vires tribuat ad ferendas tribulationes; nam, ut S. Paulus ait 1. ad Corinth. 10. *Fidelis Deus, qui non patietur vos tentari supra id, quod potestis.* Et per Psalmistam ipse dicit: *Cum ipso sum in tribulatione; eripiam eum, & glorificabo eum,* Psal. 90. Id se expertum esse S. Paulus 2. ad Corinth. 12. testatur, dicens: *Propter quod placeo mihi in infirmitatibus, in contumelijs, in necessitatibus, in persecutionibus, in angustijs pro Christo; cum enim infirmor, tunc potens sum.* Imò etiam solatur peculiari modo, ut iterum expertus est S. Paulus, qui de seipso 2. ad Corinth. c. 11. ait: *Repletus sum consolatione, superabundo gaudio in omni tribulatione nostra.* Et S. David Pl. 93. *Secundum multitudinem dolorum in corde meo consolationes tuæ latificaverunt animam meam.* Experti etiam tres Pueri in fornace Babylonica, qui senserunt ventum quasi roris flantem. Nimirum ad medicorum morem post amaram medicinam mox, ut minùs amarities sentiatur, saccarum porrigit consolationum. Hinc quædam Virgo cuidam percontanti, quomodo ad perfectionem pervenisset, respondit: *Omni adversitatem aqua-*

Instruct. III.

I

nimi-

nimiter de manu DEI suscepi, & quisquis me aliquâ in
molestiâve affecit, huic ego speciale beneficium reper
curavi, quod minimè fecissem, nisi ab eo læsa fuisset. Narrat
nisi DEO gravamina mea quæsta sum; unde è vestigio
lationem, corroborationemque ab eo accepi.

II. Revocet tribulatio in memoriam, quod Dominus
dam ad S. Catharinam Senensem dixit: ut Blofius c. 9. est or
nil. Spir. refert. *Volo te nôsse, quòd omnes pœna, quibus timo*
nes in mundo affliguntur, in voluntate consistunt; quia cum p
luntas esset ordinata & concors cum voluntate mea, offer
quodammodo pœnâ. Quamvis enim is, qui hac sancta ordertu
taque voluntate prœditus est, sentiat laborem ac dila
quidquid tamen amore mei patitur, quasi sine pœna p
libentissimè enim illud sustinet, considerans & sentiant
meam voluntatem ac permissionem, ut patiatur. In eam
mationem hujus doctrinæ narrare poterit notam illam de su
riam ex Taulero de mendico, qui Theologo bonum de DEI
fortunatum precanti asseruit, se bonos semper fortunatos
dies habuisse, atque in tantis etiam miserijs lætissimum lum
se, eò quòd nihil aliud, quàm quòd DEUS ordinavit, Chri
rit; hoc autem optimum sibi esse certò persuaserit. eos si

III. Ostendat, tribulationes esse signum filiorum sunt
prædestinationis. Id colligitur 1. ex S. Paulo ad Hebræos
12. dicente: *Fili mi, noli negligere disciplinam patris, ut irga*
fatigeris, dum ab eo argueris. Quem enim diligit Dom
castigat; flagellat autem omnem filium, quem recipit. militi
testimonio S. Raphaëlis Tob. 12. *Quia acceptus fueram ante*
neccesse fuit, ut tentatio probaret te. 3. Ex praxi amantissimi
qui comprimunt fortiter manus. Sic Deus Apoc. 3. ait: *Sci va*
quos amo, arguo, & castigo. 4. Ex revelatione DEI, quâ IV
dam revelavit S. Gertrudi, quòd, quando Dominus nibe SS.
venies in homine. propter quod placita dignatione ipsius
esse deceat, tribulationes vel molestias tam corporales
spirituales eidem immittat, ut inde habeat opportunitate
manendi cum illo, quia S. Scriptura dicit: *Iuxta est Dom*
his, qui tribulato sunt corde. Alio tempore eadem Virg. aff. r
tellexit, Blofio teste in consolat. Pusill. quòd, quemadmodum
annulus est signum desponsationis, ita adversitas hujus
propter DEUM tolerata, sit verissimum signum divinitate
de

tionis, & quasi desponsario Animæ cum DEO in tantum, ut
 gravatus quisque confidenter dicere possit: Annulo suo sub-
 arrahavit me Dominus meus JESUS CHRISTUS. Quod si in-
 ter ipsa adversa potest dono DEI etiam laudare DEVM, & ei
 ex animo gratias agere, jam tanquam Sponsa amabilis co-
 nionam obtinet à Domino; quia gratitudo animi in adversis
 c. 9. est ornatissima atque pretiosissima corona animæ. 5. Ex te-
 timonio DEI, quo S. Francisco dixit, infirmitatem, quam
 cum patiebatur, esse arrham thesauri cælestis, qui ipsi olim
 offerendus esset; uti in Spec. Exempl. V. cæl. gloria ex. 8. re-
 fertur. 6. Ex Omnium SS. Exemplo, de quibus S. Ecclesia
 docuit: Omnes Sancti quanta passi sunt tormenta, ut securi
 pervenirent ad palmam Martyrij. Certè quò sanctiores fuere,
 tantò magis tribulationibus vexati sunt. 7. Ex figuris variis;
 In cæam Electi DEI sunt lapides, qui superædificandi suo tempo-
 lambe super lapidem angularem Christum crescent in templum
 DEI, ergo in hac vita poliri malleo tribulationis debent. Illi
 sunt triticum suo tempore in horreum Domini congregan-
 dum, ergo prius flagellari & excuti debent. Illi sunt uvæ ex
 Christo tanquam vera vite prognatæ, ergo oportet torculari
 eos subijcere, ut gratissimum virtutis succum porrigant. Illi
 sunt holocaustum & victima DEO gratissima, ergo per ignem
 tribulationis immolari debent. Item tribulatio est aureæ
 virgæ Assueri similis, quæ signum clementiæ & gratiæ apud
 Regem obtentæ erat. Item est similis funiculo rubro, quem
 milites Josue Rahab meretrici dederant, ut eum appendens
 ante fenestram ab interitu servaretur. Josue c. 2. Tandem est
 similis signo Tau, per quod olim Ezech. c. 9. notati ab exitio
 servabantur.

IV. Præcipuè hortetur afflictum, ut Christi Exemplum
 & SS. Passionem ob oculos ponat sibi; hinc enim mirum ro-
 tur & solatium oriri, colligitur. Ex ipsa Christi revelatio-
 ne; cum enim quædam persona vehementer afflictæ esset,
 tunc audiit vocem; surge, & cogita vulnera mea. Fecit &
 Dominus se consolatam invenit, uti in Fasciculo Myrrhæ P. Ca-
 Virg. aff. refertur. Alius, qui à Religione ad sæculum reverti vo-
 lebat, à Christo his vocibus in proposito confirmatus est:
 Omne asperum intinge in latus meum, & erit tibi dulce. ibid.
 unde S. Catharina Senensis dicebat, tribulationem esse durò
 pani

pani similem, qui, ut facile per patientiam concoqui
 SS. Christi Sanguinem intingendus sit. 2. Colligitur
 testimonio S. Pauli ad Hebr. c. 12. dum ait: *Per patientiam
 ramus ad propositum nobis certamen, aspicientes in
 fidei & Consummatorem IESVM. Recogitate eum, qui
 sustinuit à peccatoribus adversum semetipsum contra-
 riam, ut non fatigemini animis & vestris deficientes.* 3.
 gigitur ex testimonio SS. PP. nam S. Gregorius in Epistola
 est adeo grave, quod non aequanimiter toleretur, si Chri-
 stiano ad memoriam revocetur. S. Augustin. l. 32. ad FF.
 ait: *In omnibus adversitatibus meis non inveni tam
 remedium, quam vulnera Christi; in illis dormio seculum
 requiesco intrepidus. Christus mortuus est pro nobis, non
 ad mortem amarum, quod morte Christi non sanetur.*
 arduus ait: *Voluit Christus oculos in sua sustollere
 exemplo suo reddat ad tolerandum fortiores. Non enim
 sit sua vulnera miles, qui sui Ducis vulnera intuetur.*
 Colligitur ex figuris; nam sicut Exod. 15. lignum
 missum, eas dulces fecit. Et sicut 4. Reg. 4 farina in olla
 sa amaritiam sustulit, ita Crux & Passio Christi aquas
 tionum dulces facit. Et sicut serpentis aspectus ænei
 to sanavit ictus serpentum; ita Christi passi consideratio
 nera animæ. Num. 2 1. c. 5. Colligitur ex natura Societatis
 enim Societas hominis leviores facit miseras, quanto
 afflicto solatium erit Deum habere in Passione socium
 æquitate; non enim est major servus domino, neque discipulus
 supra Magistrum, neque membrum pedis melius est
 si ergo Christum oportuit pati, & intrare in gloriam
 quanto magis membra, discipuli & servi eius per hanc
 ad cælum tendere debebunt? Urias admonitus à David
 domum propriam iret, & quiesceret, respondit: *Arceam
 Israël & Iuda habitant in Papilionibus, & Dominus
 Ioab, & servi Domini mei super faciem terra manent.
 ingrediar domum meam, ut comedam, & bibam, & dormiam
 cum uxore mea? Per salutem tuam, & per salutem
 non faciam rem hanc.* 2. Reg. 11. An non multò magis
 stianus simili modo se alloquatur? Dominus meus in
 pore passus est talia ac tanta: & ego hanc parvam tribulationem
 nem non suscipiam? Et ego quidem iuste, ipse verò

it: Ille totum Calicem in sanitatem meam exhausit, & ego
 in eius honorem vel gustare illum recusabo? 7. experien-
 tia colligitur hujus medij efficacia. S. Elzearius Comes,
 cum uxor illius patientiam miraretur, respondit illi: Nove-
 nis me interdum sentire aliquam in animo adversus infestan-
 tes me indignationem, sed illico me converto ad cogitan-
 das injurias Christo illatas, dicoque mihi ipsi eum imitari
 cupiens: etiamsi famuli tui barbam tuam convellerent, & co-
 aphos tibi impingerent, nihil totum hoc esset præ illis, quæ
 Dominus tuus & plura & majora perpeffus est, certoque ha-
 teas, conjux mea, me nunquam cessare à commemorandis in-
 iuriis Salvatoris mei, donec animus planè sit tranquillus. Su-
 ius 27. Sept. 8. Colligitur ex simili: sicut enim amaræ pi-
 ulæ, dum hostiâ involvuntur, faciliùs sumuntur; ita & tri-
 bulationes, si eas memoriâ Passionis Christi velut hostiâ in-
 volvamur. Sicut etiam Erinaceus in foraminibus petræ re-
 fugium quærit; ita anima Christiani in SS. Vulneribus quæ-
 re deberet.

V. Hortetur, ut sæpe ad præmia tribulationibus pro-
 nissa animum afflictus convertat, revocetque in memoriam
 illud S. Pauli ad Rom. c. 18. *Non sunt condignæ passiones hujus
 temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis.* Si er-
 ro urinatores in aquas se promptè conjiciunt, & gladiatores
 verbera contemnunt, & milites pericula alacri animo sub-
 unt, bajuli onera læti portant, ut vilem mercedem & præ-
 nium consequantur; si Jacobo Patriarchæ videbantur dies
 lauci præ amoris multitudine erga Rachelem; quidni multò
 magis Christianus omnes adversitates libenter sustineat amo-
 re & spe tanti præmij, quod nec oculus vidit, nec auris audi-
 it, nec in cor hominis descendit? sic Christus proposito sibi
 audio sustinuit Crucem; sic S. Stephanus intendens in cœ-
 lum, vidit cœlos apertos: sic Christus Apostolos excitavit:
gaudete & exultate, quoniâ merces vestra copiosa est in cœ-
lis. Matt. 5. Sic S. Franciscum in gravi dolore oculorum ani-
 mavit, dum dixit: Franciscus, si tota terra esset aurum, & ma-
 gis ac flumina & fontes essent balsamum, & omnes montes, col-
 linaeque ac lapides essent gemmæ, & tibi alius thesaurus longè
 pretiosior daretur pro infirmitate, an non gauderes? Ecce
 hic thesaurus est vitæ æternæ, quem tibi reposui: & ex nunc

te investio, & ista infirmitas & afflictio tua est artha beati thesauri. Spec. Ex. V. glor. cæl. ex. 8. Diabolus aliquando fassus est, se libenter omnia tormenta darum usque ad extremum Judicij diem toleraturum, si momento Deum intueri liceret, quid nou tolerandæ æternum videatur? Sicut ergo vadentes flumen sursum los erigunt, ne titubantes prolabantur; ita ne inter tiones labamur, consultum est, ut ad cælum oculos erigamus, nam, ut S. Isidorus ait, qui futuræ vitæ præligenter recogitat, præsentis vitæ mala æquanimitè

VI. Moneat afflictum, quòd nemo sit in hoc mundo afflictione, nam, uti Job c. 14. ait: *Homo natus de brevi vivens tempore, repletur multis miserijs*; ergò pati propter Deum, ut hac ratione satisfaciamus pro levius feramus tribulationem, & præmium in altera accipiamus, quàm ut per impatientiam nobis faciamus majorem, & graves in altera vita pœnas accersamus, rânque summæ mercedis faciamus. Quàm doctrinam qui pulchro hoc apologo explicabant. Hinnulus, in bant, sylvester à lupis agitatus ad oves confugerat, quò videret in pace degere, ait: hîc deinceps vitam meampcè tranfigam. Paulò post tamen adsunt Sacerdotes, & aliquos abducunt. Quos cum hinnulus ad immolandum hi audisset, cum suspirio exclamavit. Heu mihi! ut nullus locus à persecutione immunis est; sed tamen conspectis, meliùs est hîc manere, & in obsequium De quàm in escam cedere luporum. Sic ergo etiam omnes & prudentes Christiani discurrunt, quos hinnulus illustrat.

VII. Jubeat afflictum meminisse, quoribus inferni purgatorium meruerit, sic enim omnia levius tolerat. Quis enim latro gravissima tormenta promeritus, non gaudio acciperet colaphum, si tota pœna in hunc converteretur, & præterea ingens pro eo fortiter exantlato præ offerretur? Ecce omnia tormenta hujus mundi cum gehenna nec colapho quidem comparari possunt. Men erit, qui his longè mitiora & minora ferre recuset. Mè cum in præmium ipsa beatitudo promittatur? Sic ciscus Borgia omnia hospitia sibi optimè præparabat.

cognitionem sui & inferni præmiserat. Præmittat & hos duos prodromos afflictus ad omnes tribulationes, & omnes perquam leves efficiet.

VIII. Demonstrat frustraneum esse mærorem ad malum leniendum. Nam ut eleganter S. Chrysoſtomus ait homil. ad populum: *Tristitia ob id nobis data est, non ut in morte aut a-liare doleamus, sed ut doleamus peccatum quasi morbo illius remedium; sicut ergo remedium lippitudinis illam tollit, non alios morbos; sic tristitia peccatum tollit, non alias agri-tudines; v. g. pecuniã quis mulctatus est, doluit, non emendavit; filium amisit, doluit, non resuscitavit mortuum; contumeliis affectus est, doluit, non revocavit contumeliam; infirmatur, dolet, morbum non aufert, sed auget; sed peccat quis, tristatus est, peccata delet; ergo tristitia tantum facta est propter peccatum: à quo nata est, ideo ut tinea ipsum corrodit, & absumit. Imò non tantum frustraneum esse mærorem ad malum pellendum, sed etiam illud gravius efficere, clarissimè docet S. Augustinus l. de pact. c. 2. dum ait: *Impatientes, dum mala pati nolunt, non efficiunt, ut à malis eruantur, sed ut mala graviora patiantur. Patientes autè, qui mala malunt non committendo ferre, quàm non ferendo committere, & leviora faciunt, quæ per patientiam patiantur, & pejora evadunt, quibus per impatientiam mergerentur.* Porro ut tristitiam hanc tantò faciliùs fuget, jubeat afflictum sic discurrere: vel malum est futurum, vel præteritum, vel præsens: si futurum; cur miser es ante tempus? si præteritum, cur doles, quod infectum facere non potes? si præsens, ergo id solùm curandum est, ut media, quæ leviolem faciant mali tolerantiam, procu- res, inter hæc autem potissimum est, si propter Deum patienter id feras; sic enim 1. Deus citiùs auferet malum, sicut Pa- ter citiùs cessat à verberibus, si Filium sese subjicere, & agno- scere culpam advertat. 2. Spes præmij, & honor inde resul- tans roborabit. 3. Societas Christi animos addet &c.*

IX. Suadeat, ut consilium illud S. Bernardi sequatur: *Si insurgant venti tentationum, si incurras scopulos tribu- lationum, respice stellam, voca MARIAM; In periculis, in angustijs, in rebus dubijs MARIAM invoca, MARIAM cogi- ta, non recedat ab ore, non discedat à cordo.* Hom. 2. in Missus est.

X. Ex quibus omnibus hætenus allatis motivis una
 & præ cæteris efficax eruere potest, ut scilicet hortetur
 latum, ut omnia adversa, quæ ipsi evenire possunt, sibi im-
 netur imaginibus illis similia, quæ ob varias plicas dupli-
 Personam repræsentant, & si quidem à dextris aspiciantur
 Christi imaginem exhibent, & ad affectum amoris ac
 rentiæ excitant, animùmque gaudio spirituali replent; si
 rò à sinistris cernantur, Dæmonis turpissimam formam
 jiciunt, atque ad odium, & indignationem movent, ama-
 dinèque complent; sic enim revera etiam adversitates à
 sinistra parte, id est, secundùm id duntaxat, quòd cruciatu
 fligit, considerentur, impatientiæ & pusillanimitatis affe-
 concitant; secus verò si à dextris, id est, secundùm utilita-
 variam, quàm afferunt, spectentur, sic enim desiderium a-
 rem, gaudium ingenerant. Id quod Concionator quidam
 posito discursu confirmabat, dum in die Parasceves sic
 Auditores alloquebatur: Scitis, Auditores, in atrio quodam
 varias hodie cruces ligneas, graviore & leviores, majores
 minores, diversis scilicet Personis accommodatas expo-
 esse. Quid si ego nunc vos omnes invitarem, ut mecum
 trium illud iretis, & crucem aliquam mecum tolleretis
 per urbem ad certum templum portaretis, quàm paucos
 tatis futuros, qui me secururi essent, & quàm exigua alac-
 te; Quòd si autem mox subjungerem: Verumtamen
 dum est vobis, unam ex istis crucibus intus totaliter excu-
 & aureis nummis refertam esse, quàm qui primus ex vobis
 prehenderit, atque humeris suis in domum suam portaverit
 is omne illud aurum in ea inclusum pro præmio accipiet
 non hoc audito omnes è templo excurrerent, & magna
 aviditate in atrio illo unam crucem post alteram librarem
 gravissimam eligerent, latèque in humeros susciperent,
 quidem illa gravaret, vos ipsos his vel similibus verbis
 remin. Animæ quior esto, tolera modicum & brevem do-
 rem, brevi in domo eris, & ibi fructus longævus ex auro
 tento referendus omnem hanc molestiam abunde compen-
 bit. Cur, quæso, nunc tam hilares gravissimam crucem eli-
 retis, quàm tamen priùs aut omnino non, aut cum tristitia
 portavissetis? nimirum quia priùs solam crucis gravitatem
 postea verò aurum & lucrum intus inclusum considerassetis.

Et ergo in vestris etiam tribulationibus non id, quod brevi tempore cruciat, sed quod aeternum delectabit, spectate, & cum S. Paulo dicetis: *Repletus sum consolatione, superabundo gaudio in omni tribulatione nostra* 2. Cor. 11.

§. III.

Quomodo Pauperes sint consolandi.

HI geminâ præcipuè consolatione indigent, quia duplici plerumque afflictione & tristitia cruciantur, quarum prima oritur ex ipsa Status sui vilitate & abiectione; pro qua lenienda sic eos consoletur Operarius. & 1. proponat illis exemplum Christi, qui, ut S. Paulus 2. ad Corinth. c. 8. ait: *Propter vos egenus factus est, cum esset dives*; si ergo solatium est miseris socios habere, quantum erit solatium pauperi, paupertatis socium habere ipsum Deum? 2. Revocet illis in memoriam, quot millia sapientissimorum virorum & sanctissimorum sponte amplexi sint paupertatem, ut essent similiiores Filio Dei; quid ni ergo & ipsi gaudeant, ultro à Deo oblatam hanc gratiam, quàm alij per magnas difficultates & certamina quæserunt? 3. Jubeat meminisse, vitam nostram similem esse Comœdiæ; ut ergo Actor libenter per diem personam mendici vel rustici gerit, si speret, se Regi aulicisque per eam magis placiturum, & majus præmium obtenturum; ita & ipsi libenter vilem suam personam per unicum vitæ diem sustineant, ut Deo, Cœlitibusque magis placeant, & merita sua multiplicent. 4. Ostendat talem & tantum esse quemlibet hominum, qualis & quantus est apud Deum, atque adeo illum esse in hac vita digniorem, qui sanctior est; hanc ergo dignitatem obtinere cum in ipsorum sit potestate, cur doleant, se falsa gloria, honoribusque carere? 5. Demonstret, quòd DEUS divitias illis non dederit, specialis favoris loco habendum; indicium enim est, Deum hinc velle curam eorum habere, atque eos in altera vita ditare regno illo, quod pauperibus promisit; etiam ipsos in hac vita à curis, quas divitiæ afferunt, liberos esse, & annos suos in vera pace transigere. Ad quem finem proderit narrare historiam de Fabro illo ferrario, quem cum Vicinus dives toto die cantantem audisset, quondam marsupium pecuniâ plenum in officinam

conjecit; quo ille invento mox curis obrutus de pecunia vanda & augenda, à cantu abstinuit, neque eum resumpserit, nec vicinus detecto consilio suam pecuniam repetijt. Vocet illis in memoriam Christi promissionem, quã dixit: *Beati pauperes spiritu* (id est, qui libenter pauperes tolerant amore DEI) *quoniam ipsorum est regnum celorum* & ex hoc jubeat felicitatem ac dignitatem suam æstimare. Iam enim, ut S. Augustinus S. 17. de verb. Apost. loquitur, *felicitatis est conditio Christianorum, quibus claritas in paupertate posita est, & quibus datum est, ut pauperes faciant pretium regni celorum. Non ergo tibi, ait idem Augustus S. 28. displiceat paupertas tua, nihil eã potes dirimere, vis nosse, quã locuples sit? cælum emit; quibus sauris conferris possit, quod pauperibus videmus invidiam, ut ad Regnum celorum veniret dives, possessione sua obtinere non potuit, nunc obtinet, ut contemptu perveniat.*

II. Altera tentatio, eaque gravior oritur ex timore victu & vestitu quotidiano parando; contra quam sic monentur eos: 1. Declaret illis, quantam Deus semper curam seclerum pauperum promiserit, & actum habuerit, ut merito sumpta Ps. 10. dixerit, quod oculi ejus in pauperem respiciunt diligenter scilicet considerantes, ne aliquid ei deficiat, *derelictus est pauper*, eodem teste ps. 9. unde jam olim et apud Ethnicos, teste Menandro Epist. 28. pauperes æstimantur Deorum esse. Quam verò fideliter steterit Deus promissum id unum indicio satis esse potest, quod S. David dicat *In iunior suis, etenim senis, & non vidi justum derelictum, semen ejus quarens panem. Divites eguerunt & esurientes inquirentes autem Dominum non minuentur omnibus*. Declaret illis, quantopere Deo placeat fiducia in illum. Gregorius scribit in monili c. 11. quod Christus quondam discipulo tradidit: *Fiducia illa, quam homo in me solo collocando, posse, scire, & velle me ipsum fiducialiter jurare in verbis, cor mihi transfigit, tantamque pietati meae violentiam facit, ut non possim non ei gratificari, & manus porrigere ad ipsum, quem ex eo, quod totus à me pendeat, capio.* S. Melchior verò quondam dixit: *Impossibile est, ut, quod quis sancti spiritus credidit, & consequi speravit, non obtineat, cum ipsum non habuerit promiserim. Mihi igitur fidat, qui gratia à me exspectat.*

ergo ad eum non fugiat, si tantoperè hæc fiducia ei placet : Si Princeps promulgari juberet, nihil ei magis placiturum, quàm si cives, quotiescunque re aliquâ indigerent, ad eum confugerent; eamque audacter peterent, quis civium foret, qui non sæpissimè, imò assiduò ad ipsum confugeret? & tamen hic Princeps tum propter fragilitatem, tum propter limitatas divitias fallere posset; cum ergò Deus summè verax & potens simile decretum promulgari jusserit, imò ipse promulgaverit, dum dixit; *Petite & accipietis*, &c. Joan. 16. an non maximâ cum fiducia ad eum confugiendum erit? 3. Demonstret illis, quot titulos habeat qui vis homo justus ad omnia necessaria à Deo speranda. Primus est, quòd *homo* sit; si enim DEUS lilia agri & volucres cœli tam sollicitè nutrit; an ipsius hominis, propter quem omnia illa condidit, non majorem rationem habebit? Secundus titulus est, quòd *redemptus* sit; quis enim ovem aut equum, aliudve animal, quod magno pretio emit, fame perire sinit? quantò minùs ergò Deus hominem pretioso sanguine suo emptum & redemptum necessarijs ad vitam subsidijs destituet? Tertius est, quòd sit *Christianus*; quis ignorat, quantam curam Deus Israëlitarum habuerit? quâ charitate & sollicitudine illis manna de cœlo tot annis, coturnices, aquam de petra providerit? & Christianis, qui veri Israëlita sunt, quorum illi figura erant, victum quotidianum negabit? aut certè populo se sequenti per tantum miraculum panem datum credemus, & Christianis non corpore, sed animo: non pede, sed affectu: non gressu, sed virtutis studio ipsum sequentibus ac imitantibus necessaria alimenta negaturum existimabimus? Quartus titulus est, quòd *servus* sit; quis nescit, quantâ curâ victum subministremus etiam brutis servientibus nobis; si verò servum nacti sumus fidelem & utilem, quàm ægrè dimittimus? an igitur minorem charitatem à Deo sperabimus? an nescimus, quantâ curâ fidelem servum suum David protexerit, & conservârit? quàm sollicitè Eliam per corvum aluerit? quàm liberaliter Jobo, cui similis in terra tum temporis servus repertus non erat, duplicia restituerit? Quintus titulus est, quòd sit *Amicus DEI*; quis amicum sibi gratum deserit? quis nescit, Amicorum omnia esse communia? si ergò Deus hanc consuetudinem ad eò servare decrevit, ut etiam seipsum amicis suis dare statuerit, an in

quo

quotidianis alimentis suppeditandis eam transgressurus
 detur? Certè ad fiduciam orationis adhortaturus, Amici-
 cem iteratò petentis exemplo usus est, ut indicaret, hunc
 specialem titulum, ob quem non facildè quid negari possit
 tenti. Sextus titulus est, quod sit *filius*; Si enim ipsa eti-
 bruta tam sollicitè pullos suos alunt; an DEO hanc pro-
 dentiam adimemus? An infans, si ratione præditus esset, pe-
 denter dubitare posset, num mater eum lactatura esset, & ca-
 catura? & quisquam dubitabit, num Deus filios gratia
 stentaturus sit, quibus per Isaiam dixit: *Nunquid oblivisceris
 test mulier infantem suum? quod si illa oblita fuerit, ego non
 obliviscar tui*, Isaiæ c. 49. Septimus titulus est, quod sit *Spon-*
 Dei; quis unquam audivit, sponsam regiam à Sponso de-
 tam esse, si illa bene se gessit? Certè Asilverus Estheri di-
 dium regni obtulit; quantò magis daturus fuisset, si victi-
 tantùm petijisset? An Rex cœlestis à terreno se vinci patiens
 Hos ergo titulos bene perpendere pauperes jubeat Operanti-
 certòque promittat, ijs non modicè fiduciam auctum in-
 enim, qui litteras septem sigillis munitas à Rege accepit
 quibus ei victum promitteret, minimè dubitaret, quin Sa-
 promissis staturus esset, quantò minùs de Deo, qui septem
 titulos tam benignè largitus est, dubitare fas erit? Id unum
 ergo singulari cura curent pauperes, ut mandata Dei servent
 orationem frequenter, patientiam in adversis non deserant
 de cætero omnem sollicitudinem in DEVM conjiciant, & tunc
 ipsi in ore ac mente assiduo habeant, quàm etiam filios su-
 doceant versiculum illum, quem S. Franciscus discipulis
 pro viatico obtulit: *Jacta super Dominum curâ tuam, & ipse
 te enutriet*. Meminerint quoque illius dicti, quod Christus
 Catharinæ Senensî dixit: *cogita tu de me, & ego cogitabo de te*

§. IV.

Quomodo consolandi sint, qui bonorum tempo-
 poralium jacturam sunt passi.

I. **A**Nte omnia talibus Personis persuadendum est, ut
 non Dominos esse, sed Administratores duntaxat, quod
 que ad eò, sicut hi, cum Dominus de bonis, quæ illorum admi-
 nistrationi commisit, ipsemet disponit, eaque eripit illis, non

murmurant, nec queruntur, quia, cum Dominus sit, plenam de bonis suis pro libitu suo disponendi facultatem ac libertatem habet; ita nec ipsos ablationem talium bonorum ægrè ferre debere, cum DEUS velut supremus & plenissimus Dominus illa abstulerit. Quem in finem proderit bina illis exempla ob oculos ponere, alterum ex veteri, ex novo Testamento alterum. Quorum primum S. Job reliquit, qui, licet una vice septem millia ovium, tria millia camelorum, quingenta juga bouum, quingentas asinas, & præterea septem Filios, & tres Filias ruinâ domus oppressos amisisset, non ullum tamen tristitiæ aut impatientiæ signum dedit, sed tonso capite in terram corruens Deum adoravit, & dixit c. 1. *Nudus egressus sum de utero Matris meæ, & nudus revertar illuc. Dominus dedit, Dominus abstulit. Sicut Domino placuit, ita factum est. Sit nomen Domini benedictum.* In omnibus his non peccavit Job labiis suis, neque stultum quid contra Deum locutus est. Alterum exemplum celeberrimus Angliæ Cancellarius Thomas Morus præbuit, uti Drexelius in *Cynn. Pat. p. 3. c. 6. §. 7* refert, qui sic ad Conjugem suam scripsit: *Salus plurima, Domina Aloysia. Intellego horrea nostra, & vicinorum aliquot cum omni frumento perijisse incendio. Dolenda quidem (salvâ DEI voluntate) frumenti tam copiosi jactura; quia tamen DEO ita visum est, debemus omnino non solum patienter, sed & libenter hanc DEI manum in nos extentam ferre. Quidquid amisimus, Dominus dedit. Sed quia id iterum nobis ademit, Domini voluntas fiat. Nunquam super hac re murmuremus, sed æqui, bonique consulamus, & DEO magnas gratias agamus, tam in adversis, quàm prosperis: atque si rectè calculum ponamus, majus DEI beneficium est hoc damnum, quàm ingens lucrum. Quid enim saluti nostræ faciat, DEO magis, quàm nobis perspectum est. Rogo igitur, bono sis animo, & omnem tecum Familiam duc ad templum, Deoque gratias age tam de his, quæ nobis donavit, quàm quæ nunc abstulit, & quæ etiamnum reliquit. Facile DEO est, si sic visum fuerit, augere nondum ablata. Quòd si plura velit auferre, sicut Domino placuerit, ita fiat. Inquiratur etiam, quantam jacturam fecerint vicini, moneanturque, ne ob eam rem contristentur; non enim comittam, ut vicini mei cladibus meis domesticis lædantur, etiamsi omnis mea suppellex ad unicum usque cochlear*

chlear

chlear diripiatur. Obsecro, mea Aloysia, unà cum Liberis & fratribus, totaque Familia sis læta in Domino. Hæc omnia, nos omnes in manu DEI sumus. A DEI voluntate pendeamus, uti, nec ullum unquam damnum nocere nobis poterit. Vallula Wodstochij. 13. Sept. 1529.

II. Ostendat, hanc jacturam esse signum dilectionis & prædestinationis ad gloriam; nam ut vinitor putat res, quas diligit; & qui avem amat, & retinere desiderat, ei amputat; & mater filio cultrum subtrahit, ne semetipsa lædat; & Dominus ligna subtrahit, ne domus omnino comburatur; ita DEUS ijs, quos amat, temporalia subtrahit.

III. Declaret illis, quàm misericorditer cum illis DEUS per hanc jacturam puniendo; quæ enim adultera clementer secum agi existimat, si maritus tantum adulterum auferat, & simul promittat, se, si illa patienter ferat hanc actionem, non modò in gratiam eam recepturum, sed ingentibus etiam donis ditaturum? hoc autem facit DEUS, divitiis ab anima, cum quibus spirituale adulterium commiserat, ferendo. Si ergo nulla adultera in adulterio deprehensa, quæ aere audeat marito: relinque mihi adulterum, ut pergami tuo jus tuum lædere; quomodo anima divitias ablatas recipere à DEO audebit?

IV. Demonstret ingens illis beneficium esse collatum per divitiarum ablationem; si enim divitiæ sunt spinæ scilicet cantes semen verbi divini: si sunt laqueus diaboli trahens sempiternam mortem: si sunt cancer ad vitalia animæ accipiens, & mortem accersens spiritualem: si sunt lapis animæ pondere curarum & peccati opprimens, quidni magnum beneficium collatum existimabit, à quo hi laquei, & spinæ ablatae sunt; cui cancer iste sine scissione ademptus est?

V. Hortetur, ut oculos convertant ad veras divitias, scilicet ad virtutes & bona opera; item ad cælestia gaudia, quæ ipsis in vitis auferri non possunt, uti nec ipse DEUS; sic celeriter ferent jacturam temporalium exemplo primorum Christianorum, ad quos S. Paulus Hebr. c. 10. scribit: *nam bonorum & vestrorum cum gaudio suscepistis, cognoscite eos habere meliorem & manentem substantiam.* Quis non libenter agrum suum grandine destrui sineret, si grandine autem esset? talis autem grandis est tribulatio, quia per illam recipiunt

calorum emimus. Jubeat ergo meminisse illorum S. Davidis verborum: *Euntes ibant, & flebant, mittentes semina sua* (offerentes pecunias, quæ ipsis vel à magistratu, vel ab hoste auferebantur) *venientes autem venient cum exultatione portantes manipulos suos.* Ps. 125.

VI. Denique jubeat sperare, quòd, sicuti Dominus Jobo duplicia restituit, ita & ipsis possit, & verò etiam velit (si ita ipsis utile fore videbit) duplicia restituere; certè necessaria non negabit; neque enim ad solos Apostolos & Religiosos, sed omnes alios, qui cum patientia & charitate dimiserint bona sua, pertinet illa Domini promissio: *Omnis, qui reliquerit domum aut agrum &c. propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam aeternam possidebit.* Matth. 19. Audiant ergo S. Augustinum dicentem in Psalmum 34. *Illum quare, qui deesse non potest. Subtrahuntur, quæ dedit; nunquid subtrahitur, qui dedit?*

§. V.

Quomodo consolandi sint, qui detrimentum
Famæ vel Honoris passi sunt.

I. **S**ullæ aliæ, ejusmodi Personæ consolatione indigent; cum enim, teste Salomone Prov. 22. melius sit nomen bonum, quàm divitiæ multæ; imò quàm mille thesauri pretiosi & magni, ut Eccl. 41. ait, facile credi potest, jacturam quoque famæ & honoris gravius, quàm ullum aliud detrimentum sentiendum esse, atque adeò præ aliis afflictionibus consolationem exigere. Hanc ergo ut offerat Operarius imprimis hortetur ejusmodi afflictos, ut Christi exemplum sibi diligenter ante oculos proponant, & quasi dicentem audiant: *Si Dominum Boelzebub Socaverunt, quanto magis domesticos eius?* Matth. 10. dicant itaque: *Ego quidem justè hac patior, Dominus autem quid fecit?* Lucæ 23. Imò considerare jubeat, quàm multi ipsum etiam DEVM blasphemant, debitumque ei honorem negent: sicuti ergo DEVS nihil propterea turbatur & dolet, ita nec ipsi, qui injuriam passi sunt, tristari debent.

II. Hortetur, ut meminerint illam injuriam aut verba contumeliosa à DEO exisse, & permissa esse; dicant ergo a-

nimæ

nime suae vindicta spiranti: Dominus praecepit ei, ut mactaret mactaret mihi, & quis est, qui contradicat? obmutui, quia tu

III. Persuadeat illis, tantam & talem esse quemque vestis & quantus est in oculis DEI; parum ergo curandum, quidquid de illis sentiant homines; neque enim propter quod ger esse quis incipit, si alij ægtum dicant; neque solus vitium suum amittit, si aliqui obscurum eum esse asserunt. Verbo: si cuncta contra aliquem dicerentur, quod malitiosissime possent, quid ipsi noceret, si omnino permitteret, nec plus, quam festucam perpenderet, vel unum capillum extrahere possent: uti rectè Thomas pensis l. 3. c. 46. discurret. Sequantur ergo tales ejus Authoris consilium l. 2. c. 6. dicentis: Bonorum conscientia de DEO, & in DEO est, & gaudium eorum de veritate veram & æternam gloriam desiderat, temporalem non. Et qui temporalem requirit gloriam, aut non ex animo tenet, minus amare convincitur caelestem. Magnam cordis tranquillitatem, qui nec laudes curat, nec vituperationes. Facile erit pacatus & contentus, cujus conscientia mundum non es sanctior, si laudaris; nec vilior, si vituperaris. Quod hoc; nec major dici vales, quam DEO teste sis. Si autem quid apud te sis intus, non curabis, quid de te loquantur foris; nam, ut rectè dixit S. Ambrosius de offic. conscientis falsis non debet moveri, nec aestimare plus in alieno esse convitio, quam in suo testimonio. Certè aliorum sensu miser est (ut appositè S. Salvianus l. 1. vid. dixit) sed suo, & ideo non possunt cuiusquam falso esse miseri, qui sunt verè suà conscientia beati.

IV. Hortetur, ut is, qui injuriam accepit, peccatam vilitatem inde exortam bene perpendat; ut verè nihil agnoscat; sic enim haud difficulter contemni & infirmari sinet; quis enim ægrè fert, si in nihilum verba contumaciter jacciantur? quis indignatur, si de sterquilinio, de stulto honorificè homines loquantur?

V. Ostendat illi tantam esse dignitatem, si quis contemnitur, & contemnat, ut erubescere potius deberet, quod ad talem dignitatem eum evehat; quid enim dignius

magis maiestate plenum, quàm ipsi Christo orbis Servatori similem fieri? quanto opere honoratum se crederet is, cui Rex vestem proprii filij sui dono mitteret, eamque induere iuberet? hoc autem beneficium & honorem exhibet DEVS illi, quem contemni & injuriis affici finit.

VI. Ostendat, quàm nihil proficiat, mutuas injurias & convitiis reponendo. Id profectò eleganter hac similitudine declaravit S. Chrysostomus c. 5. in Epist. ad Thessal. *Convitiatus est quisquam? Vituperavit? tu claude os tuum: si enim illud aperueris, concitabis magis ventum hunc: non vides in adibus, quòd, quando è regione directe dua janua opposita sunt & flatus vehemens irruerit, si alteram clauseris, nihil efficias flatus, sed plurimum de illius robore pracidatur? Ita & hic dua sunt janua, os tuum & os illius, qui te vituperat, & probro afficit: si tuum occluseris, & spirationem non dederis, omnem istum flatum extinguas; si vero aperueris, effrans red-detur. Dicat ergo, quisquis injuriam passus est: *posui ori meo custodiam, cum consisteret peccator adversum me, obmutui, & humiliatus sum, & silui à bonis.* Hoc enim silentio duo insuper commoda consequetur. Primum est, quod sic magis se vindicet de lædente; nam, ut S. Ambrosius lib. 2. de offic. c. 3. ait: *Si taceas, si dissimules, solet dicere (convitiator) quid taces? loquere, si audes? sed non audes, mutus es, elinguem te feci. Si ergo taceas, plus rumpitur, & dictum se reputat, illusum, posthabitum, ac irrisum. Si respondeas, superiorem se factum arbitratur, quia pacem invenit.* Secundum est, quod ipsa taciturnitate famam sibi hominis virtuosi comparet, quàm famam non potest esse præstantior; sicut enim, si dolium percussum sonum edat ad minimum ictum, vacuum esse colligimus; si verò non resonet, plenum esse dicimus; ita plenos gratiæ & fortitudine existimamus esse, quos ad injurias tacere advertimus. Hinc Ecclesia de SS. Martyribus canit. *Non murmur resonat, non querimonia, sed corde tacito, mens bene conscia conservat patientiam.**

VII. Non parùm etiam proderit, eos, qui injuriam inferunt, considerare quasi infantes, phræneticos, insanos &c. quod medium S. Basiliius hom. 10. de ira suggessit, dum dixit: *Si parvus puer te verbis contumeliosus peteret, occasione tibi potius ridendi daret. Quod si phrænesi captus, & sensu encidens verba*

vita incompota & stulta minimeq; vera dicat, miserius potius, quam odio dignus erit. Hoc medio usus est. Cum in Cruce dixit: *Pater dimitte illis, quia nesciunt, quod faciunt.* Luc. 23. Eodem usus est & Seneca, hinc quibus sibi oblatrantibus dixit: Moveret, si iudicio non facerent, nunc morbo faciunt. Non de me loquuntur, sed de te. Te rea lingua aliena loquenti (juxta commune adagium) descendum est; atqui lingua convitiata non est Christi, sed diabolica (nam ut bene advertit S. Hieronymus in hoc loco: *Irasci hominis est, frangere iracundia Christiani*) ergo tacendum est potius, quam loquendum.

VIII. Declaret, si famam recuperare velit, Praeoptimum eligendum esse, qui hoc officium praestet, nec autem esse meliorem, & peritiorem DEO, utpote cuius juvandi artes suppetant, quique plurimis documentis in hoc negotio dexteritatem probaverit, suadeat ergo, ut si fictus cum silentio causam suam committat, audiatque videm monentem: *Revela Domino viam tuam, & ipse faciet.* Pl. 36.

IX. Interdum etiam proderit exempla eorum oblatrantium, qui ultro honores, vel jam adeptos dimiserunt, velatos recusarunt. Quales sunt imprimis ipse DEI Filius, iste Apostolo Philipp. 2. cum in forma DEI esset, non arbitratus est, esse se aequalem DEO, sed semetipsum contulit formam servi accipiens. Cujus exemplum secuti sunt Pontificibus summis S. Caelestinus, qui ultro ad exilium abiit, relicto Papatu. Pius V. vero, etsi non omnino relicto, tamen cum tanto tremore suscepit, & sustinuit, ut Quamdiu inter Monachos fui, erat salutis meae spes habita. Hic autem Cardinalis coepit mutare de illa: nunc vero Pontifici vix spei aliquid videtur reliquum. Quod idem Leo II. sensisse dicitur, ut qui & ipse dixisse auditus est, nam infimi Monasterij potius, quam Regni Caelorum tenere licuisset! Quibus etiam Adrianus VI. adjungitur, ut, qui sibi ipsi hoc Epitaphium composuit: *Hadrianus hic situs est, qui nihil sibi infelicius in vita, quam quod oblatrantem duxit.* Ex Episcopis vero B. Petrus Damiani, S. Gregorius Nazianz. S. Adalbertus, Justus, Arnulphus Caroli Magni Avus Episcopatu cesserunt, S. Thomas vero, S. Bernardus

S. Bernardinus & alij innumeri, etiam oblatam recusarunt. Ex Imperatoribus, Imperatricibus, Regibus & Reginis multum ab Hieronymo Plato l. 1. c. 26. & 27. recensiti ultro illum honorem abdicarunt. B. Carolomannus Caroli Marcelli Regis Filius etiam porcos custodivit, uti & B. Alexander Davidis Scotiae Regis Filius vaccas mulsit.

X. Denique non parum etiam proderit ad ejusmodi infamiam & contumeliam aequo animo patiendam; si is, qui eam patitur, imaginari sibi jubeatur, se nunc specimen suae doctrinae in virtutum, & humilitatis maxime, studio haustae praebendi optimam occasionem habere, quem in finem ij, qui contumelias & injurias inferunt, quasi argumentantium vires obeunt, quibus proinde non melius respondebit, eorumque argumenta eludet, quam si silentio & patientia ad Christi exemplum ea excipiat; sic enim cum eodem Christo insignem sibi apud caelestes Spectatores & Auditores laudem, & nomen super omne nomen comparabit.

§. VI.

Quomodo consolandi sint, quibus Amicus, vel Parentes, vel Liberi sunt mortui.

I. **H**is potissimum Operarius persuadere conetur, nullam ipsos causam tristitiae habere, sive DEVM, sive defunctum, sive seipsum attendant. Nam 1. Si ad DEVM attendant, ille repetit, quod suum erat; si ergo, dum Depositarius repetit depositum suum, volentes reddimus, cur, si Pater caelestis repetit amicum, quem nobis ad tempus concessit, doleamus, & queramur? Praeterea si boni Christiani sumus, nihil aliud velle debemus, quam quod vult DEVS; si ergo ille voluerit defunctum nobis auferre, quidni & nos velimus? Cur ergo non exclamamus cum S. Hieronymo ad Paulam de obitu Blefillae. *Bonus est DEVS, & omnia, quae bonus facit, bona sint, necesse est. Mariti orbitas irrogatur, plango, quod accidit; sed quia sic placet Domino, a quo animo sustinebo. Vnicus raptus est filius; durum quidem, sed tolerabile, quia sustulit ille, qui dederat.* 2. Si ipse defunctus attendatur, vel bonus is fuit, & bene defunctus est; vel malus fuit, & male obiit: Si bene, laetandum potius est, quam tristandum; nam ut S. Chrysostomus Hom. 23. in Matth. ait: *Illum abuisse in prata flo-*
rentia

rentia cum putes, ingētes cur adversū te suscitatos fluctus
 pestatis? Hic autem fluctus presentis vita per navigandum
 imperandum, regnandumq; hoc caduco, mortaliq; regni
 lius tuis abisset, nolles eū inde redire, ut ipsum & dederet
 verò cum ad meliora, majoraq; regna processerit, par-
 paris absentia ferre non poteris? Noli ergoplorare, red-
 enim depositum, quod tibi creditum erat. Præterea si tu
 amantiſſimo amico in carcere constitutus esses, & illi
 gratia fieret, atque ex carcere in aulam transferretur,
 continuis deliciis frueretur, an tu doleres, vellēſque
 carcere retinere? minimè profectò, si verus amicus esses.
 DEVS amicum tuum ex carcere corporis eduxit ad gaudi-
 lectia, & tu eum ab his impedire velles? si verò malus es
 lendum iterum non est, quia pejor evasisset, si diutius vi-
 atque adeò majorem pœnam incurrisset, quod DEVS
 dens rapuit illum; unde Tertullianus c. 9. de patientia
 stum ladimus, inquit, cum evocatos quosq; ab illo quāsi
 randos non aquanimiter accipimus. Certè DEVS
 non minùs amant amicum tuum, quàm tu; & tamē
 etiam in tali casu constitutum non lugent, sed potius
 justitiæ & voluntati acquiescunt, neque tu etiam, si ali-
 do veneris eò, aliter facies; cur ergo non jam quoque
 possis, & facias, quod ibi quondam facturus es? 3. Si
 afflicti attendant, necdum habent causas dolendi, nam lo-
 mici hujus filii ipsum DEVM habent, qui ipsos solari
 juvare possit, ergo meritò illi dici potest, quod 1. Reg. 4.
 cana Annæ uxori dixit: *Anna cur fles? & quare non con-
 & quamobrem affigitur cor tuum? nunquid non ego
 lior tibi sum, quàm decem filij?* Nimirum vanum autem
 & solatium illis subtraxit DEVS, ut in illo tanquam
 sinceriora quærant, cur ergo tam salutari consilio
 quiescant? Jubeat item meminisse, quantarum curarum
 sa fuerit defunctus, quantum impedimentum in diviti-
 vitio; hoc certè agnovit Melania Junior, de qua S. Hiero-
 mus scribit, quòd calente adhuc Mariti corpusculo, &
 dum humato, duos simul perdidit filios, quo tamen
 lacrymam non fudit, sed stetit immobilis, & ad Christi
 devoluta quasi ipsum teneret, arrisit, & dixit: *Expediat
 nunc servitura sum, Domine, qui tanto me onere libe-*

Tandem ostendat cum spes sit, defunctum talem in cœlestem aulam receptum esse, gratulari ipsos debere, quòd ibi tantum amicum habeant, qui & velit, & possit plurimum ipsorum commoda promoveri.

II. Proderit aliqua exempla afferre eorum, qui mortem amicorum forti animo tulere, quale ante omnia alia est exemplum Beatissimæ Virginis, S. Jobi, Matris Machabæorum, S. Felicitatis, & S. Symphorosa, quæ septem Filios martyrio affici coram spectavit; Mauritij, qui ad singulos ictus, quibus Filij interimebantur, exclamavit: Justus es Domine, & rectum Judicium tuum. Præ reliquis tamen exempla S. Francisci Borgia Gandiæ ducis, & Elisabethæ Andreæ Regis Ungariæ filiz ad hunc finem servient; quorum ille auditâ Conjugis dilectissimæ morte, nihil motus dixit: DEUS eam nobis commodârat, eandem jam repetijt; reddamus ergo eam illi promptè & alacriter, quin & gratias agamus, quòd tam diu eâ nobis frui sit concessum. Elisabetha verò pariter auditâ optimi Conjugis Ludovici Turingiæ Ducis & Landgravij morte animo ad DEVM converso dixit: Nôsti, Domine, quàm ego Maritum meum amârim, quòd & amaret te, & datus mihi esset à te: eundem à me modò hinc ad te evocatum repetijsti; nec in vita reddo, sed nec, si vel uno capitis mei capillo ad vitam revocare possem, id vellem, si tu nolles. Hoc unum rogo, ut anima illius æterna in pace quiescat, & ego in obsequio tuo magis, magis que tuâ gratiâ convalescam.

III. Revocet in memoriam, quòd talibus amicis cave-
rint sine dolore, antequam ij nati essent, cur ergo non etiam nunc carere possint, cum ij ampliùs non existunt? imò in cœlis magno gaudio expectant ipsos, & ipsorum patrocinium suscipiunt? Simili modo etiam Seneca de consolatione c. 19. quendam solabatur dicens: *Absentes absuturosq; dum viverent, non fleamus, quamvis omnis usus illorum nobis & conspectus ereptus esset. Opinio est ergo, qua nos cruciat; & tanti quodque malum est, quanti illud taxavimus. In nostra potestate remedium habemus.*

IV. Præterea hortetur, ut spem & solatium in Deo unicè constituent; sic enim facilè jacturam omnium aliorum hominum sustinebunt, uti bene S. Augustinus l. 4. confess. c. 9. indicavit, dum dixit: *Beatus, qui amat te, & Amicum in te*

Et Inimicum propter te. Solus enim nullum charum amicum, cui omnes in illo chari sunt, qui non amittitur.

V. Denique prudentissimum S. Prophetæ Davidis factum & dictum ad imitationem proponat, qui ut 2. Reg. 12. dicitur, cum famuli sui mirarentur, quod ægrotante filio mortuum ostendisset, & varijs modis afflixisset, eo mortuo ad pristinam mentis hilaritatem rediisset, cibumque sumisset, hoc responsum dedit: *Propter infantem, dum viveret, jejunavi & flevi, dicebam enim, quis scit, si forte et eum mihi Dominus, & vivat Infans? Nunc autem mortuus est, quare jejunem? numquid potero revocari amplius.*

§. VII.

Quomodo consolandi sint, qui graves Persecutiones patiuntur.

His ante omnia proponat Operarius ipsius Christi Templum, qui Apostolos suos ad similes persecutiones præparaturus Jo. 15. dixit: *Si mundus vos odit, scitote, quia priorè vobis odio habuit. Si de mundo fuissetis, mundum suum erant, diligeret: quia vero de mundo non estis, sed estis qui legi & de mundo, propterea odit vos mundus. Memori sermonis mei, quem ego dixi vobis. Non est servus major domino suo, si me persecuti sunt, & vos persequentur,*

II. Hortetur illos, ut exemplo S. Davidis non tam ad ipsum persequentem, quam ad Deum id permittentem seclant, dicantque adeò cum illo: *Dimittite eum, ut maledicatur Dominus præcepit ei, ut malediceret David, & quis est, qui audeat dicere, quare sic fecerit? Ita S. Lupus Episcopus ait, qui, cum ab Atila Troiam Galliarum urbem occupare vellet, te quaesisset, quis es tu? & ille respondisset, se esse flagellum Dei, mox aperiri portas iussit dicens. Salve flagellum Dei. Jubeat ergo & ipsos, qui persecutiones patiuntur, aperire oculos & sinum pectoris sui, & Persecutorem cum maximo contentum gaudijque affectu excipere. Hunc certè ob finem S. Gertrudi dixit, se præ cæteris creaturis, quæ incommoda corporalia deservierunt (uti sunt vasa, quibus infantia balneatus est) multò majorem honorem spinæ esse*

na, lancea, &c. contulisse, ut & ipsi Dilecti Adversarijs majorem amorem, quam Benefactoribus impendere studeant.

III. Considerare jubeat utilitates & commoda, quæ ex talibus persecutionibus oriuntur; quorum primum est amor & inclinatio DEI erga eum, qui patitur persecutiones; sic enim ipse Christus S. Gertrudi l. 4. in fin. c. 60. indicavit dicens: *Singula Verba detrudentium sume tibi loco Virtutum, quibus exornata pervenies ad me, & ego compassiva pietate mea compulsus benigne suscipiam te. Et quanto plus conservatio tua sine culpa reprobatur, eo amplius cor meum amatoria blanditate tibi condescendit, quia per hoc efficieris mihi simillima, qui in operibus meis semper habui Perversores.* Secundum commodum est Familiaritas & unio hominis major cum Deo: ut iterum Christus eidem S. Gertrudi, cum ob persecutionem aliorum turbata esset, l. 3. in fin. indicavit, dicens: *Ne contristare, delector enim tua cohabitatione, ideo ut tecum maneat, mitto tibi amicos contrarios, ut, dum in nulla creatura fidelitatem reperis, ad me plenius recurras.* Hinc in vitis Patrum l. 7. c. 7. n. 4. legitur de patre quodam, qui, quanto plus aliquis ipsum persequebatur & injurijs afficiebat, tanto magis ad eum recurrebat, dicens: isti sunt, qui nobis occasionem præbent ad perfectionem nostram: qui autem beatificant nos, ipsi decipiunt nos, & semitam pedum nostrorum subvertunt. Tertium commodum est ornatu animæ; sicut enim spinæ coronam Christi, & cuspidis aurei pretiosam vestem mirè exornant, ita & ejusmodi persecutiones patienter ac fortiter toleratæ singularem animæ decorem conciliant. Quartum est salutis securitas, quæ P. Balthasar Alvarez Societatis nostræ Presbyter se ipsam animabat, dicens: Erras, & cogitas te integrum, & non bene contusum, per venturum ad cælum; cælorum enim regnum est detruncatorum, tentatorum, afflictorum, contemptorum regnum. Quomodo igitur auderes inter tot adeò celebres & decantatos Duces & Capitaneos comparere adeò timidus? vit. c. 40. Quintum denique est Proximi edificatio: ut enim inter spinas rosæ bene olentes nascuntur; ita inter persecutiones generantur pulchra exempla, quæ suo quasi odore aspicientes non parùm recreant.

IV. Revocet illis in memoriam, quod Christus eidem P. Balthasari ob persecutiones valde afflictio dixit: Conquies-

ce, & in hoc solare, quòd hæc tua pressura geratur, videtur cognoscere me, qui, & si possem, non tamen removeo, etiam plus te diligam, quàm te ipsum.

V. Hortetur illos, ut hoc ipso, quòd tam graves persecutiones habeant, magis se per orationem, & fiduciam, aliarum virtutes Deo conjungere studeant, ut dicere possint cum S. Ioh. Rom. 8. *Si Deus pro nobis, quis contra nos?* Ita suavitè perimus Author l. 3. c. 36. dicens: *Quis es tu, ut timeas à mortem homine? hodie est, & cras non comparet. Deum time, & minimum terrores non expavesces. Quid potest aliquis tibi verbis aut injurijs? sibi potius nocet, quàm tibi, nec poterit dicium Dei effugere, quicumque est ille.* Sic S. Antonius de Visionibus in diversa bestiarum forma apparentibus intrepidè dixit: Si quam Deus vobis dedit potestatem in me, exerceat me, irruite in me. Si autem nullam in me accepistis potestatem, cur frustra laboratis?

VI. Jubeat illos considerare præmij magnitudinem, quod persecutiones consequitur; hæc enim & Christus Apostolus suos consolatus est Matt. 5. dum dixit: *Beati estis, cum maledixerint vobis homines, & persecuti vos fuerint, & dixerint omne malum adversum vos, mentientes propter me. Gaudivite, quoniam merces vestra copiosa est in caelis.*

VII. Denique meminisse jubeat, quòd dictum sit à S. Ioh. 2. Tim. 3. *Omnes, qui piè volunt vivere in Christo, persecutionem patientur.* Unde S. Gregorius l. 6. epist. 27. ait: *Confidenter dico, quia minùs piè vivis, si minùs persecuti fueris.* Hinc & S. Stephanus dicebat Act. 7. *Quem Prophetarum Patres vestri non sunt persecuti? cur ergo si piè vivis, cum Sanctis & pijs hominibus, cum iisdem etiam persecutionem non libenter patientur?*

§. VIII.

Quomodo consolandi sint, qui angorem & tristitiam animi patientur.

I. **E**tiam his inprimis exemplum Christi ob oculos ponatur, qui cœpit pavere, tædere, & mæstus esse, dixitque Marc. 26. *Tristis est anima mea usque ad mortem.* Sed & ad horam cœlestem clamavit Marc. 14. *Deus, Deus meus,* ut

reliquisti me? quis enim tali exemplo non moveatur ad an-
gorem suum æquo animo ferendum?

II. Proponat item exemplum illius Amici Christi, de
quo Rodriquez p. 1. h. 3. c. 29. refert, quòd, cum per quin-
quagennium gravissimis animi angoribus & desolationibus fu-
isset oppressus, & duo Angeli eum consolari vellent, ipse id
respuerit dicens, abunde sibi ad consolationem sufficere, quòd
DEI in se voluntas perficeretur.

III. Considerare ipsos jubeat, quod præclare Taulerus
sequentibus verbis notavit. Postquã homo ab omnibus abstra-
ctus jam puer esse desit, & abunde revocillatione divina dul-
cedinis roboratus est, tũ Deus panem cibarium ei porrigit, ut-
pote jã viriles annos in spirituali vita assecuto. Expediit pror-
sus, ut ille solido duròq; cibo pascatur, nec decet eum deinceps
lacte foveri. Neesse est, ut ipse jã puerilibus ludis relictis, ne-
gotiari, & vitium suo labore conquirere, cœliq; savitiam ac
tempestates perferre discat. Deus igitur & astam, tenebrosam,
desolatãmq; viam illi proponit, per quam eum deducens au-
fert siue occultat ab eo dona omnia, qua illi unquam largitus
fuerat. Hic jam homo totus sibi ipsi relinquitur, ita ut nullam
Dei notitiam in se remansisse putet. Omnia exercitia sua, &
quacunque facit, aut dimittit, prorsus insipida sunt, unde &
anima illius præ radio in illis dormitat. Tu, quisquis hac ex-
periris, non declines advana solatia, sed esto fidelis cœlesti
Sponso, viriliter age, probe te gere, nam certissimè Deus tibi
proximus adest. Tantum viva fidei stipiti firmiter innitere,
indubitanter melius habebis, omnia prosperè cedent.

IV. Saluberrimam illis Ludovici Blossij doctrinã c. 9. Spes.
Spiritus proponat, dum sic loquitur: Quãdo videris tibi magna
obscuritate, ariditateq; contabescere, & gravibus angustijs
premeris, si tunc conformis divina voluntati, miseriam & af-
flictionem illam cum benigna tranquillitate propter Deũ to-
leras, multò gravior Deo es, quam si divino lumine multũ ir-
radiareris, & intus florerent omnia. In pressura & afflictione
homo nõ ita facile seipsũ querere potest, sicut insensibilis dul-
cedinis, cõsolationisq; affluentia, in hac enim plerũq; natura
se admiscet, & anima, si incautior fuerit per immodicam dele-
ctationẽ cito maculam contrahit. Sane fieri non potest, ut ali-
quis resignato corde quidpiã sustineat pro gloria Dei, quin sa-
poram

poram quendam divinitatis percipiat. Licet enim illi
fortassis sentire, id est, sensibiliter gustare contingat (Dei
tempus occultante) hoc ipso tamen ei, quod patitur, bene
quod se illud ad aeternam Dei gloriam ferre velle cognoscit.

V. Etiam doctrinam à S. Henrico Sufone apud Blois
consolat. pufill. traditam interdum in memoriam revocari
non omittat, quæ sic habet: Considerare libet, quàm suavis
Et amorosè aeterna Sapientia cuncta disponat, dum quod
rimùm sibi nocere pleriq; angustijs, tētationibusq; gravibus
pressi arbitrantur, ipsa ad suam eorum utilitatem in
Magnā siquidē purgatorij partem illa afflictio tollit, Et
patientibus impendio prodest, atq; ingens pramiū addit.
Quamvis enim multorum criminum se reos arbitrantur,
corā Deo veri, magniq; Martyres sunt, cum nulli dubium
longè acerbiorē huiusmodi perpetuam afflictionē dolo
figere, quàm unius carnificis ictus collo exceptus. Unde &
lerus ibidem hortatur; Amaritudinē, quā sentis, pro
Et purgatorio suffer patienter. Verè namq; pura, resignata
patiens anima, nuda ac munda evolans ad regna caelestia
tris (ubi mille anni die unobreviores sunt) conscendit.

VI. Singulariter tamen aliam doctrinam ibidem allatam
comendat: Sciendum est, fideliterq; retinendū, quod in
ne Deum purè intendente saepe gravis quadā pressura
gustia oboritur, quā oppressus dicitur sibi, Deum nō puni
tendisse, Et ita omnium laborū suorum fecisse iacturam,
nemq; perdidisse operam. Hinc jam pacem pectoris amittit,
ximiq; merorem Et perturbationē incurrit. Hac autē pre
nōnunquā ex gravitate naturali seu indispositione, vel
xionis malitia nōnunquā ex influētia cæli, vel aeris in
litate, nōnunquā vero ex maligni spiritus operatione, quæ
huiusmodi gravissimas inissiones suas bonū hominē istum
turbare molitur, accidere solet. Sed hac suaviter declinat
sunt, cū benigna, tranquillāq; mansuetudine, ita enim
bius vincitur. Vnde nō satis rectè faciunt quidā, qui pre
hanc violenter Et impetuosè à se excutere, eandēq; per
pere solunt, destruētes ac debilitātes per hoc capita sua,
nimis inordinatè Doctores Et Dei amicos pio consilio
nilio accedunt, eripere se inde, Et evadere cupiētes, unde
magis implicantur, cum nemo facile eos extrahere, Et
re quæ

re queat. Quamobrem ubi ista pressura & tempestas in homine
 exurgunt, haud secus faciat, quam solent homines facere, ubi
 tempestas oritur, & pluvia vel grandines cadunt. Tunc enim
 fugiunt omnes sub rectum, donec tempestas sopiatur, & plu-
 via cessent; ita & ipse, ubi intra se simpliciter sentit, ac de-
 prehendit, quod nihil velit, neque desideret nisi Deum, dum hanc
 pressuram corripitur, modeste subtiliterque fugiat, donec inte-
 gre sibi ipsi restituatur, simulque in vera resignatione, ac pati-
 entis abstractione humiliter sustinens, tranquillo ac benigno
 animo in hac afflictione Deum praestoletur.

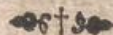
VII. Quoniam hi angores non modicè augentur ex eo ca-
 pite, quòd quis ex propria sua culpa ortos credat, idè in tali
 casu Operarius consilium S. Laurentij Justiniani de discipl. &
 perfect. mon. c. 18. col. 6. datum suggerat. Humani generis ad-
 versator Diabolus, ait, consuevit deprecantis animi memorià
 perpetrata culpa percutere, quatenus ex hoc amittat fiducià,
 & ex impedimento concepta pusillanimitatis non valeat de-
 votionis exercitia secundum consuetudinem peragere. Huic
 autè fallaci suasioni nequaquàm fides accommodanda est. Proinde
 Christi miles egregius caveat, ne confundatur, sed cum se pec-
 casse cognoverit, humiliter in spiritu ante pedes Domini se pro-
 sternat, confiteatur delictum suum Domino, blandisque verbis offe-
 sum mulceat dilectum, & statim gratia intelliget adesse pra-
 sentiam, per quam resumptis animis viribus & concepta fiducià,
 de cetero Domino quieto animo vacare valebit. In eundem
 sensum Taulerus apud Bloisium l. c. sic loquitur: Plerique aliquà
 molestià gravati ita mihi dicere consueverunt: Pater, male
 mecum agitur, diversis enim afflictionibus, multoque marore
 perturbor. Et ego rectè cum illis agi pronuntio. Tum illi: non,
 aiunt; Domine, sed meà culpà id actum. Ad quod rursus ego:
 Sive tuà culpà id actum sit, sive non, crede, ipsam afflictionis
 Crucem à Deo tibi impositam, eidemque gratias agens sustine,
 & resigna te ipsum. Rursus illi: Sed magna intus aviditate,
 obscuritateque contabesco. Quibus ego; Feras, aio, dilecto Fili,
 patienter, & melius tecum agetur, quam si in magna, multaque
 sensibili devotione versareris.

VIII. Denique non modicam consolationem percipi-
 ent ejusmodi afflicti, si ipsi rationes, ob quas DEUS ejusmodi
 angores & desolationes immittit, proponantur, quarum sep-
 tennecim

tendecim enumerat Gerson Cancellarius *confid. 6. de*
Theol. nimirum 1. Ad superbiam retundendam vel
 dam. 2. Ad desiderium vehementius inflammandum.
 cognitionem propriæ vilitatis, ut homo sibi vilescat.
 induat viscera pietatis super aliorum desolatione. 5. Ad
 satisfactionem per dolorem illum sensibilem, quem patitur.
 6. Ut, qui possunt alios juvare, non ita se dedant inter
 solationibus, ut à charitatis negotijs & alijs juvandis
 hantur. 7. Ut experienciâ per hanc tentationem edoctus
 tures cæteras & melius discat, & efficaciter doceat. 8. Ne
 rat pro hac dulcedine DEI iussa. 9. Ad punitionem ve
 lium, tanquam si Pater tristiores filio faciem ostendat,
 omni modestia & custodia reddatur diligentior. 10. Ut
 telligat, non haberi hoc per propriam industriam, ne
 volentis aut currentis esse DEI, sed miserentis. 11. Ad
 gationem maris spiritualis, quod ex nimia quiete sordescit
 trahere solet, quas exagitatio, commotioque depellit.
 innotescat, an gratis timeat DEVM, & paratus sit absque
 pendio consolationum & suavitatum suo Imperatori deservire.
 13. Ne incipiat, dona DEI pro ipso diligere ipsis in
 rens, iisque se oblectans, cum tamen Pater indulgentissimus
 hac dispensatoriè subtrahat, ut cibum aut pomum, paratissimum
 terim hæreditatem & regnum. 14. Interdum ad conservandam
 nem corporis & virium, ne in lacrymis, gemitibus, & dulcedine
 ne sensibili tabescat, & deficiat. 15. Ut provocet DEVS, sicut
 Aquila pullos ad volandum, ut Mater filium ad horam requirit,
 quò instantius ille clamet, accuratius quærat, acriter
 stringat, & illa vicissim blandiatur suavius. 16. Ad excitandam
 dam patientiam, quia sic affici non est sine tribulatione magna
 & anxietate. 17. Et postrema, ut vel hinc conjiciat animam
 quantæ futura esset amaritudinis perpetua separatio, si tantum
 la subtractio sic afficit. Quæ omnes utilitates non modice
 nè excitare poterunt ad omnem angorem animi magnum
 cum alacritate tolerandum.

* *

*

§. IX.

Quomodo consolandi sint, qui graves tentationes patiuntur.

I. In primis his quoque exemplum Christi ob oculos ponatur; nam, ut rectè S. Hieronymus in c. 6. epist. ad Gal. discurret: *Si Salvator noster tentatus est, quis potest esse securus, intentatum se & vita huius maria transire?*

II. Conditionem vitæ humanæ in memoriam illis revocet, quæ, teste Jobo c. 7. est militia super terram; unde rectè pius Asceta l. 1. c. 13. ait: Non est homo securus in tentatione, quamdiu vixerit, quia in nobis est, unde tentamur, ex quo in concupiscentia nati sumus. Quam ob causam Christus non iussit nos orare, ut non habeamus tentationes, sed ut non inducamur, id est, vincamur ab illis.

III. Considerare illos jubeat, quòd, teste S. Jacobo, fidelis sit DEUS, atque a se non passurus sit, ut ultra vires tententur; si enim, ut rectè discurret S. Ephrem. l. de patient. Homines, cum tam parùm sciunt, sciunt tamen discernere, quantum oneris singula jumenta ferre valeant, tantùmque imponunt, quantum eorum vires tolerant: Si etiam Figulus vasa efformans novit, quantum ea tempore in igne relinquì oporteat, ne, si diutiùs relinquat, adurantur; si minùs, dissolvantur; quantum magis DEUS, cujus est infinita potentia & sapientia, novit, quibus tentationibus & probationibus indigeant animæ ipsi placere volentes, neque majores permittet, quam ipsarum utilitati conducant. Hinc meritò S. Augustinus in Ps. 61. hortatur: *Noli timere, permissum facere aliquid Tentatorem; habes enim misericordissimum Salvatorem. Tantùm permittitur illi tentare, quantum tibi prodest, ut exercearis, & probearis, ut, qui te nesciebas, à te ipso inveniaris.*

IV. Ostendat illis, quam parùm illis Tentator nocere possit, nisi ipsi velint. Eum in finem pulcherrimam illam S. Augustini l. 197. de temp. sententiam illis in memoriam revocet, dum sic loquitur: *Sed dicit aliquis: Si alligatus est (Diabolus) quare adhuc tantùm prævalet? Verum est, Fratres charissimi, quia multùm prævalet, sed tepidis & negligentibus. & Deum in Veritate non timentibus. Alligatus est enim catenis,*
& ne-

Et neminem potest mordere, nisi eum, qui se illi mortificatione coniunxerit. Iam videte, Fratres, quàm stultus Homo, quem canis in catena positus mordet. Tu te illius voluptates & cupiditates seculi noli coniungere, & illi non præsument accedere: latrare potest, sollicitare potest, dere omnino non potest, nisi volentem; non enim cogens suadendo nocet, nec extorquet à nobis consensum, sed potest.

V. Demonstret illis, quàm paratum habeat ad tentationes suas vincendas auxilium. Nam in primis, sicut olim bas Moyses Isidoro Monacho ob tentationes Monasterii re volenti, immensam quidem ab initio multitudinem monum ex parte Occidentis ostendit, mox verò ad Orientem respicere iussit, ibidemque majorem longè SS. Angelorum auxiliandum illi paratorum copiam monstravit, ita illi quoque sperare possunt. Præterquam quòd ipse etiam pro ipsi stet, atque adeò meritò dicere queant: Si DEUS nobis, quis contra nos?

VI. Jubeat illos præmium, quod ex victoria tentationum sperare possunt, ob oculos ponere; de quo prædixit Bernardus c. 19. de domo int. ait: *Molesta est Luctus, sed etuosa, quia, si habet penam, habebit & coronam; non consensus, ubi non est consensus, imò quod resistente, vincens coronat.*

VII. Ostendat illis, quantopere DEO placere, et amore sibi conciliare possint, tentationes fortiter subiendo; sicut enim probata amicitia magnam hominibus dejectionem afferre solet, sic quoque DEO comperta Justitia in tentatione summopere placet, & per quam illi gratiam cit. Unde cum S. Gertrudis, ut Blosius c. 4. monit. spectat, propter minutiozem defectum sese multum argueret, tunc à Domino, ut illum penitus in ipsa emendaret, atque ipsa auferret, Dominus blandè illi respondit: Et quare tu ut ego magno honore, & tu ingenti præmio careret, quandoquique homo studet pro amore meo defectus tantum mihi honoris ac fidelitatis exhibet, quantum strenuus Duci suo exhiberet, si strenuè seipsum in bellis micis opponeret, eosque viriliter prosterneret.

VIII. Proponat illis ob oculos solatium & gratiam, quod victoriam talem sequetur; si enim tantopere

dent, ubi victoriam aliquam insignem de capitali hoste Patritæ reportatam audiunt; quanto majus percipient gaudium ac solatium, si Dæmonem velut animæ suæ capitalissimum Hostem ipsi vicerint. Hinc meritò pius Author l. 2. de imit. Christi c. 9. ait: *Solet sequentis consolationis precedens tentatio esse signum; nam tentationibus probatis caelestis promittitur consolatio. Qui vicerit, inquit, dabo ei edere de ligno Vitæ. Et iterum: Vincens dabo manna absconditum.* Apoc. 2. Nimirum sicut Angeli Christo post superatam tentationem cibos caelestes ministrabant, ita DEVS ijs, qui simili modo vicerint, caelestes suas consolationes submittet.

IX. Alias quoque utilitates tentationum ipsdem enarrabit: nam, ut verè iterum Thomas de Kempis l. 1. c. 13. pronuntiavit, sunt tentationes sæpe valde utiles, licet molestæ sint & graves, quia in illis homo humiliatur, purgatur, & eruditur, imò & probatur juxta illud Deut. 13. *Tentat vos Dominus DEVS Vester, ut palam fiat, utrum diligatis eum, vel non, in toto corde, & in tota anima vestra.*

X. Denique non parvum etiam solatium creare poterit, si ipsis narretur, quod olim Christus S. Brigittæ quærenti, quòd tam gravibus tentationibus, & inutilibus cogitationibus vexaretur, respondit: *Hac vera est iustitia, inquebat, ut, sicut prius delectabar in Vanitatibus mundi contra Voluntatem meam, ita modo tibi molesta sint Vania, perversæq; cogitationes contra Voluntatem tuam. Verumtamen in me iudicium meum moderatè & cum discretione, firmiter semper confidens in me DEO tuo: certissimè enim scire debes, malas cogitationes, quibus mens reluctatur, & quas detestatur, esse purgationem atque coronam.* Rodriq. p. 1. tr. 8. c. 29. Unde meritò S. Jacobus c. 1. dixit: *Omne gaudium existimate, Fratres, cum in Varias tentationes incideritis, scientes, quòd probatio fidei vestra patientiam operatur, patientia autem opus perfectum habet.* Quod bene agnoscens Abbatissa Sara tredecim annis à fornicationis Spiritu tentata, nunquam oravit, ut recederet ab ea hujusmodi pugna, sed hoc solum dixit: *Da mihi fortitudinem DEVS, uti in vitis PP. l. 6. refertur.*

* *

CAPUT

CAPUT IV.

DE CURATIONE APOSTOLICA
PECCATORUM.

PER Curationem istā aliud hoc loco non intelligitur, Peccatorum ad statum gratiæ reductio, quæ quantum conveniat Operatio Apostolica, vel ex eo facile colligi potest, quod sicut ex vocatione sua Christum sibi per curam animarum imitandum suscepit, ita singularem quoque juxta ipsius exemplum sollicitudinem pro conversione peccatorum obtinere debet, ita ut ipse quoque dicere cum Christo eodem modo possit: *Non Veni Vocare Iustos, sed Peccatores ad Penitentiam.* Luc. 5. Ipse quoque de se dicere debet posse cum eodem: *Ego sum Pastor bonus*: atque adeo, ubi perditam ovem reperit oviculam, non quiescere quærendo, donec inveniat. Ipse denique dicere debet cum S. Chrysostomo hom. ad populum: *Sum communis Pater omnium, eoque necesse est curam non tantum eorum, qui stant, sed eorum quoque, qui ceciderunt sunt: non eorum modo, qui secundis navigant Ventis, sed illorum, qui tempestate jactantur: non eorum modo, qui salvati sunt, sed illorum, qui periclitantur.* Vnde et eos, qui demergi ceperant, in portum tranquillum porrecta manu ducere studeo. Et si vero hoc officium magis proprie ad Confessarios spectet, atque adeo in Instructione quinta Confessoriorum ex instituto de hac materia agendum sit; quia tam frequens satis, etiam extra confessionem, Operatio effectus occasio cum Peccatoribus agendi, etiam hoc loco pro integritate materiæ breviter indicare placet. quâ ratione hoc Operatio Apostolicæ Curationis ab eo suscipiendum, & peragendum.

§. I.

Quæ industriæ in genere circa Curationem Apostolicam sint observandæ.

I. PRIMAM in hoc munere industriam S. Franciscus Xaverius peritissimus ille Animarum Medicus obtulit, ut vitæ l. 4. c. 22. videre est, hortabatur, ut, si quis Curator animarum in oppidum ignotum venerit, ante omnia studio ex probatæ Virtutis ac Fidei Viris cognoscere, quæ vitæ

negotia iniquè contracta in eo vigeant. Caput quippe dicebat esse ad homines juvandos, gentis universæ ingenium ac mores nôsse, &, quoad licet, singulorum morbos, qui dissideant inter se, qui inimicitias gerant, quæ fraudes, quæ iudiciorum iniquitas, quæ perfidia Testium, quæ Judicum corruptelæ. Itaque ex Viris prudentibus ac peritis hæc percontanda sunt, & simul exquirendum, quâ tandem insistere oporteat viâ ad illorum mores, mentesque sanandas. Quod ipsum monitum etiam erga privatum quemvis Peccatorem observandum P. Casp. Barzæo suadebat dicens: Jam pravos cuiuspiam mores emendaturus non prius manum admovebis, quam intimos ejus perspexeris sensus. Itaque magnopere tibi suadeo, ut primum odoraris, atque investigates, an is vitio aliquo aut perturbatione occupatus ab animi sui salute abhorreat. Unde prudenter monet S. Isidorus Pelusiota l. 3. c. 8. epist. eos, qui calamitates & morbos suos spirituales commemorare cupiunt, blandè ac suaviter admittendos esse, ac posteaquam illi per huiusmodi sermonem dolore levati fuerint, tum demum eam, quam par est, medicinam adhibendam; nam si confestim ipsis ora obstruantur, inhumani hominis æstimationem colligi, & remedium imbecillum atque invalidum reddi, ipsâ doloris flammâ illud repellente.

II. Alteram industriam S. Ignatius, ut l. 5. vit. c. 11. legitur, suggestit, quando dicere solebat, in vocandis hominibus ad virtutem suis armis petendum Sathanam, iisdemque utendum artibus ad salutem, quibus ille ad perniciem abutitur. Quippe eum viros justos non continuo apertis consuevissent fraudibus & insidiis, sed tectis & quasi quibusdam cuniculis oppugnare; ac primò quidem nihil rectis ejus actionibus adversari, quin potius callidâ omnia dissimulatione probare, multa etiam, quæ speciem præbent honesti, astutè suggerere, atque ita sensim in ejus familiaritatem sese insinuare, dum ad extremum simplicem hominem, & veteratoris fraudis ignarum, laqueis suis irretiat, implicatumque teneat. Idem ergo in alliciendis ad salutem animis faciendum. Laudanda prudenter initio, quæ sunt in hominibus recta, vitiis parumper intactis, ac leniter in eorum gratiam irrumpendum. Quâ conciliatâ demum admovendam morbis animi medicinam, ut, cum ingressus eorum quodammodo fuerit,

Instr. III

L

exitus

exitus nostri sint. Ita sanè S. Franciscus Xaverius facebat, de quo sic scribit Turfelinus: Si quem vesano in amore teneri compererat, qui alicujus auctoritatem ac pretij, hæc potissimum arte illum adorabatur. Primum ac familiariter Hominem affatus, si minus invitatur, comiter se illi offerebat ipse convivam, jucundè quæ amore convivium celebrabat, aditum salubri admonitione præparans. Inde ubi in ejus se familiaritatem bene prædederat, ingressus orationem de vitiorum turpitudine, simul ad libidinis sceleratam delabebatur, ejusdemque inmoda, & simul cælestes adijciebat minas; ad ultimum, motum eum senserat, manu familiariter prehensum peccatorum inducebat Confessionem.

III. Tertia industria est, ut in curatione tali ipsorum morborum spiritualium radicem evellere studeat; hic enim est Medicorum, teste S. Chrysostomo s. l. 2. in paralyt. dicitur, ut non prius morbos abigant, quam eorum fontes occidant. frustra enim cicatricem curaveris, si serpant interiora: imò acerbatur vulnus, & foris clauditur, cum intus vulnus exæstuat, ut rectè S. Ambrosius in Ps. 61. ad. Hinc S. Franciscus Xaverius levandæ molestiæ, iræ, & iracundiæ unicum remedium dicebat esse, angoris, iracundiæ causam extenuare, verbisque elevare.

IV. Quartam industriam idem S. Franciscus sequens verbis suggessit supra memorato Barzæo: Jam omnes efficere nitèris, ut, quos erudis ad pietatem, suas tibi tentationes, incurstantesque animum motus aperiant; hoc quoque virtutis absolutionem præcipuum præsidium est rudibus in hoc genere pugnae, aut non satis peritis, exercitatisque.

V. Quintam industriam S. Isidorus Pelusiota dicitur, dicens: Quemadmodum optimus Medicus ad agros natura subsidium arte instructus & armatus, cum morborum generibus corpus obsidetur, adversus eos acrius urget, in procinctu stans, eos, qui dilationem adhibent, in posterius servat tempus; eodem modo tu quoque dendarum animarum scientiam prudentiâ temperantem, id, quod amplius urget, oculorum aciem intende; non sanato spes est, fore, ut reliqua etiam sanentur. Cuius doctrinæ pulcherrimum exemplum S. Gregorius in epist. ad

gustin. Monach. suppeditat, cum enim hic Augustinum Monachum sanctitate & doctrina clarum in Britanniam misisset, & ille peracto feliciter negotio, quæreret, num reliquias quasdam gentilissimi & veteris nequitia, quas adhuc adverteret, relinquere deberet? rescripsit Sanctus, monuitque, ut quasdam Britannorum imbecillitati permitteret, quia, inquit, S. Mater Ecclesia quasdam per favorem corrigit, quasdam per mansuetudinem tolerat, quasdam per confusionem dissimulat, atque portat, ut saepe malum, quod averfatur, portando & dissimulando compescat.

VI. Sexta industria est, ut, sicut Medici, teste S. Ambrosio in Ps. 93. non statim adhibent medicamenta languori; sed si dolor fervet, fomenta adhibent: si febris exaestuât, remedium tempus expectant, ita & ipse certa curationis tempora prudenter expectet, ne, ut S. Chryostomus l. 7. epist. 112. loquitur, si immaturè medicamentum obtulerit, fiat causa periculi res salutis. Ita de S. Francisco Xaverio Tursellinus l. 2. c. 22. testatur, quòd mirè occasione imminens, temporis a loci captârit opportunitatem, ne fortè, ut plerumque fit, sauciam mentem exulceraret magis admonitio, quàm sanaret.

VII. Septimam industriam iterum Medici docent, dum, quamdiu necessitas aliud non exigit, suaviora potius, quàm acerba præscribunt, & adhibent media; id quod in spirituali curatione præcipuè observandum est, uti præclare S. Franciscus Xaverius advertit, qui, ut Tursellinus l. 2. vit. c. 17. refert, inter præcepta, quæ ad animarum conversionem suis præscripsit, etiam hoc ponebat, ut Christianæ magis humilitatis, quàm potestatis memores, paternum in omnes imperium exercerent, amorem sibi magis conciliando, quàm timorem, quia nulla re magis, quàm amore in omnes partes animus flecti potest, uti ipse non semel expertus est, dum quorundam animos adeò perditos, ut nec scelera sentirent, nec remedia ferrent, hac arte adjuvit. Hinc monebat, ut omnis truculentia vultus, orationisquæ acerbitas removeretur, & tempestivi potius complexus (si Personæ ratio id ferret) crebraque demissionis indicia interponerentur, ut hisce rebus delinitus Peccator æquiore animo admittat monitionis medicamentum. Si namque ad reprehensionis acerbicatem accesserit ipsius etiam reprehendentis amarities, profectò

ingenti Spiritu Homines rei insolentiâ stomachantes, et
rum salubritatem aspernabuntur, & amore in odium
omnem erga eum, qui reprehendit, observantiam abijci-

VIII. Oçtava industria est, ut non tantùm Medicis
moderatè applicet (eò quòd juxta S. Bernardum ep. 27
*sura nunquam quidem remissa, sed prudenter tamen
missa plerumque plùs proficiat*) sed, ut sapienter mor-
Franciscus Xaverius, etiam pertinaces animos, atque in-
tiorum cœno hæsitantes ita cælestibus minis urgeat, ut
nunquam illis divinæ clementiæ spes intercidatur, sed
interdum commemoratione pectora eorundem mulceat.

IX. Nona industria est, ut, quando aliquem à virtute
strahere desiderat, certò sibi persuadeat, id multò efficitur
apertè fieri (maxime postquam ab illo amari se exiit
quàm argutijs quibusdam & dicerijs sive aculeatis
quæ animum occultè verberare solent, & cujusdam
Censoris suspicionem ingenerare, quæ opinio liberæ con-
sationi & amoris affectui plurimùm detrahit.

X. Denique etiam illud nonnullorum monitione
negligendum est, quo hortantur, ut salutis ac virtutis
non tanquam rem arduam atque difficilem, sed facilis
jucundissimam, hominèque libero dignissimam propo-
ita ut, etsi nullis ad eam vitæ rationem præceptis adhi-
remur, ipsa tamen virtutis pulchritudo, & honesti spe-
sicut olim multos Philosophos, trahere deberet. Atque
fiet, ut generoso quodam animi impulsu, quod optimo
homine dignissimum esse cognoverit, sine magna diffi-
aggrediatur.

§. II.

Quibus mediis uti debeat Operarius

Apostolicam Peccatorum curationem.

I. **M**ulta sunt quidem media, quæ Viri Apostolice
stante Spiritu Sancto, & proprio Zelo impellere
hibuerunt ad conversionem Peccatorum. Quia tamen
Instructione animus duntaxat est, ordinarios modos
Proximum, & à quovis facile practicabiles Operario
satis exercitato suggerere, ideo omisissis rarioribus & ex-
mediis, sequentia duntaxat propono. In primis ergo

gnam cum peccatoribus, & longaninem patientiam habere conetur Operarius, nec spem conversionis obtinendæ abjiciat, cum & DEVS horum conversionem patienter expectet; præterea maximi etiam momenti sit unicum peccatum impedivisse.

II. Potissimum ferè medium ad horum animos emolliendos ducat orationem ferventem, & crebram pro ijs fusam; per hanc enim gravissimos quosque peccatores ad frugem conversos esse passim historix produnt.

III. Summopere etiam studeat, in hujusmodi hominum amicitiam se insnuare, cõsque varijs obsequijs, præsertim verò blanda, suavique conversatione demereri; hæc enim via non paucos à S. Francisco Xaverio emollitos esse in ejus vita legitur.

IV. Si legere nõrunt, suadeat illis, ut singulis diebus tardè & attentè unum alterumve folium ex libello pio legant, maximè ex tali, qui vel de æternitate, vel de quatuor novissimis scribat. Hi enim Concionatores muti multò efficacius plerumque persuadent emendationem, quàm ij, qui in cathedris cum strepitu deronant.

V. Specialiter illis commendet affectum & fiduciam ad SS. Domini Passionem, horteturque, ut singulis diebus semel vel sæpius ad honorem illius orationem Dominicam vel salutationem Angelicam recitent: eum in finem juverit illis indicare, quod Christus quondam S. Gertrudi dixit. *Quilibet poterit respirare in spem Genia offerendo Deo Patri meam innocentissimam Passionem & mortem. Credat igitur peccator, se per hoc obtinere saluberrimum fructum indulgentia; quia nullum tam efficax remedium contra peccata poterit in terris haberi, sicut devota memoria mea. Passionis cum fide recta & Vera penitentia. l. 4. In fin. div. piet.*

VI. Simili modo conetur eos ad singularem fiduciam & amorem erga B. Virginem excitare. Quare proderit narrare ijs, quod olim Deus Pater S. Catharinæ Senensi dixit: uti apud Blofium c. 1. Monil. Spirit. videre est. *Maria unigeniti Filij mei gloriosa Genitrici à bonitate mea concessum est propter Incarnati Verbi reverentiam, ut quicumq; etiam peccator ad eam cum devota Generatione recurrat, nullo modo diripiatur à damõe infernali. Hac est enim à me electa, parata & posita*

tanquã esca dulcissima ad capiendos homines & precipua
 mas peccatorum. Itẽ quod B. Virgo eodẽ Blosso teste
 S. Brigitta revelavit dicens: *Quantumcunq; homo peccat*
 toto corde, cum vera emendatione & charitate ad me
 gerit, statim parata sum recipere venientẽ. Nec attendo
 ñm quis peccaverit, sed quali intentione & voluntate
 ad me. Nam peccator quamlibet vilis & sordidus sit, non
 dignor ejus plagas ungerẽ & sanare; quia vocor, & sum
 Mater misericordie. Hinc S. Gertrudis, ut ibidem re-
 aliquando vidit accurrere sub chlamydem dulcissimam
 DEI Genitricis veluti bestiales quasdam diversi generis
 quas significabantur peccatores specialem devotionem
 iam habentes. Has omnes illa benignè recipiens, & qua
 pallio protegens, delicata manu sua singulas contredidit
 deliniebatque, & ipsis amicabiliter blandiebatur, quomodo
 modum quis blandiri solet catulo suo. Suadeat ergo
 rius, ut hanc S. Virginem peccator, cum quo agit, vaticinetur
 quijs demereri sibi studeat, maximè singulis diebus
 in honorem eius recitando, in ejus festis confitendo, peccata
 integram, maximè verò Sabbati, abstinendo, ab illo
 quo maximè infestatur. Eum in finem conveniet unã
 brevi historiã ostendere, quã salutare hoc medium
 peccatoribus fuerit, v. g. illi militi, cui diabolus servitium
 assumptã per quatuordecim annos servierat, occisurus
 si vel semel salutationem Angelicam, quam recitare
 die consueverat, omisisset, qui tamen postea B. V. patronam
 & ope Eremitæ cujusdam, fraude dæmonis detectã, egredere
 resipuit. Uti fusiùs in spec. Exempl. V. Salut. Angel. ex-
 ferrur. Alius verò, qui Sabbato Virginis Mariæ nomine
 benti pudori amore Beatissimæ DEI Matris pepercerat
 torneamento occisus, contritionis elicite gratiam, &
 hac salutem obtinuit. Ibid. V. Horæ Canonice ex. 4.
 VII. SS. Eucharistiæ usum quoque, si possit omnibus
 dis persuadeat; ibi enim mensa est, quam paravit Deus
 adversum eos, qui tribulant peccatorem, vitiorum habentem
 humanus sanguis later, qui, si hauriatur a peccatore
 morbo caduco ad peccati lapsum impellente eum liberat.
 Expertus hanc efficaciam est miles ille, qui concubina
 implicitus, cum S. Bernardi suasu in agone constitutus

Eucharistiam recepisset, adeo mox mutatus est, ut summè jam dere status sit, quam summè priùs deperierat, uti fusiùs in specul. exempl. V. attritio videre est.

VIII. Nonnunquam proderit adhibere medium illud, quo S. Bernardus peccatorem quendam à prava consuetudine abduxit, dum illi suavitè, ut triduo tantum ad honorè SS. TRINITATIS à familiari sibi vitio abstineret; quòd cum ille fecisset, suavitè S. Bernardus, ut alterum triduum ad honorem Christi adjiceret; quo consilio observato ita ille immutatus est, ut etiam sine pacto ullo deinceps abstinere statueret.

IX. Salubre quandoque etiam fuerit, dolo bono circumvenire peccatorem, & ad exemplum Natan Prophetæ, Parabolæ, vel etiam historiæ propositione ipsi Status sui periculum, vitæque sceleratæ turpitudinem ostendere, quòd tamen ab initio dissimulanter admodum faciendum est, ne fraudem mox advertens difficulter capiatur. Parabolæ autem vel Historiæ tales possunt esse. 1. Narret ex Acroamatis Jacobi Bidermanni Historiam de Filio, qui in vineam ire iustus, Patrem in itinere invadens dejecit in terram, & cultro interemit. Inferat subinde hoc facere peccatorem respectu Dei Patris. 2. Narret ex eodem libro Historiam de muliere illa, quæ captivum maritum testudinis suæ auxilio ex turcica captivitate liberavit, fingatque, eam postea domi à marito malè habitam, & tandem post gravia & repetita vulnera penitus occisam: & inferat hoc peccatores respectu Christi facere. 3. Fingat fuisse Reginam, quæ ex humili loco in aulam translata ad regias nuptias, miscuerit se aliquoties caculis & lixis, & neque à Rege privatim monita, neque minis deterrita abstinuerit. Tali Parabolâ propositâ expectet, quid peccator judicet, & tum inferat: Tu es illa Sponsa Spiritus Sancti, &c. 4. Fingat aulicum ob delicta sua sæpiùs à Rege monitum, jamque excludendum ab aula, amicorum tamen precibus fuisse servatum; sed illum post decies recuperatam, Amicorum ope, gratiam apud Regem, necdum tamen respere, sed in antiqua peccata frequentius labi; an hic ulteriori Amicorum auxilio dignus videbitur? Inferat subinde peccatorem esse, qui toties Sanctorum precibus in gratiam cura Deo reductus, necdum tamen respiscat. 5. Fingat hominem aliquem eò insanix redactum esse, ut ultro vestes exuens

porcorum stabulum intraverit, ibique cum porcis habitum
 filiquas & fæces comederit, in luto, si quod vidit, se volu-
 rit, vomitum resorbuerit &c. Inferatque, peccatorem esse
 lem, bestiisque se assimilare. 6. Fingat esse aliquem
 Testamentum, quo ingens hæreditas ei transcribatur,
 pretio vendiderit, & ostendat, talem esse peccatorem,
 gratiam pro vili voluptate vendat. 7. Fingat Ducem
 dam, cui arx valde opulenta commissa sit, eaque in super-
 lis, vili pretio corruptum, se & arcem hostibus capitalem
 tradidisse. Inferat hoc peccatorem agere, qui arcem a
 diabolo tradit. 8. Fingat, comicum fuisse, qui, cum pe-
 citus fuisset comædiam exhibere, atque ideò Regem
 tota Aula sua invitasset, nunquam tamen in theatrum pe-
 rit, & comædiam auspicatus sit. Inferat, talem comi-
 peccatorem, qui conversionem differt.

X. Quandoque illi ostendat, quantum gaudium
 possit DEO & omnibus Sanctis, si seriò se emendet. Eius
 finem proderit attulisse favores speciales, quos peccato-
 rucere conversis exhibuit DEVS, maximè S. Magdalena-
 rix Ægyptiacæ, Pelagiæ &c.

XI. Proderit etiam declarare minas, quas proposuit DEVS
 in S. Scriptura adversus eos, qui vocantem DEVM audire
 stulerunt, maximè illam Prov. c. 1. ubi ait DEVS ad
*Quia vocavi, & renuistis; extendi manum meam, & non
 fuit, qui aspiceret, ego quoque in interitu vestro videbam
 subsannabo, cum vobis id, quod timebatis, evenerit.* Ad
 rum minarum confirmationem adducat unum alterum
 exemplum Tragicum, in quibus minæ tales implerentur
 maximè illius rustici, pro quo, cum post mortem ejus ex-
 mo De profundis ille versiculus: *Fiant aures tuae interitus
 tes &c.* cantaretur, imago Crucifixi feretro insistentis
 de ligno resolvit, iisque aures obturavit.

§. III.

Quomodo agendum sit cum illis, qui Inimicitias
 deponere nolunt.

I. **G**ravis hæc & superatu difficilis tentatio est, unde
 si quoque media adhibere convenit, ut, si unum
 proficiat, alterum sortiatur suum effectum. 1. Inprimis

proponat talibus personis exemplum Dei, ut Christus Matt. c. 5. fecit, dum dixit: *Diligite inimicos vestros, benefacite his, qui oderunt vos, orate pro persequentibus vos, ut sitis filij Patris vestri, qui in caelis est, qui solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super justos & injustos.*

II. Proponat exemplum Christi, qui in cruce exclamavit; *Pater dimitte illis, non enim sciunt, quid faciunt,* Luc. 23. Inferat ergo: Si Dominus inimicis tam gravibus tam liberaliter ignovit, tu servus illius minoribus non ignosces? Hoc exemplo Theodosius Imperator se animabat: cum enim rogaretur, ut veniam ijs, qui ipsum offenderant, daret, respondit. Quid mirum est, si nos, qui homines sumus, homini ignoscamus, cum Christus, qui Deus est, inimicis suis tantis tam liberaliter ignoverit? Merito ergo S. Bernardus in tr. de Pass. c. 8. ait: *Reconde in thesauro cordis tui hoc verbum (nempe Pater ignosce illis,) ut, quotiescunque serviunt inimici, memoriam abundantia suavitatis IESU valeas eruclare, humo chypeum contra inimicorum insultus opponens.*

III. Ostendat, quam necessarium sit, ignoscere inimicis, eo quod alioqui nec nobis dimittantur peccata nostra, uti patet ex servo Evangelico debitum suum parvum dimittere nolente. Hunc in finem proderit unum alterumve exemplum paulo terribilius adferre, v. g. de Sapratio Sacerdote, qui iam ad martyrium ductus, quia Nicephoro veniam petenti eam negavit, mutata mente Dijs immolavit, uti apud Surium 9. Februarii videre est. Aut de muliere, quae, cum in turba hominum ab adolescente leviter impulsam & humi prostrata, veniam flexo poplite, & junctis manibus petenti negasset, a daemone inspectantibus omnibus abrepta, & in puteum dejecta est, uti S. Bernardinus Senensis s. 15. Quadr. refert. Aut de illa muliere, quae, quia dimittere noluit, in morbo, dum ei SS. Eucharistia pro viatico offerretur, vultum avertit, & dixit: sicut ego averti vultum ab alijs, nolens eis dimittere, ita DEVS averteet nunc vultum suum a me. Hac dicens, obiit. Spec. Exempl. V. Dimittere ex. 6. Aut de illo, qui cum esset mortuus, & in Ecclesia pro eo preces consuetae dicerentur, Crucifixi imago manus retraxit, & auribus opponens dixit: Nec pepercit, neque parcam. ib. ex. 4. Quod si dubitaret Sacerdos, num is, cum quo agit, serio ignosceret, posset terribilem illam historiam

L 5

de No-

de Nobili illo Cordubensi narrare, qui, quia fictè tantum
niam dederat, Angeli duo Sacerdotem ad ejus Sepulchrum
deducentes, jusserunt SS. Hostiam ex ore auferre, quod
deturbatum cadaver in fossam videri desijt, uti fustus leg
est in Pædagog. Christi. p. 2. c. 15. §. 2.

IV. Ostendat, quantos favores Christus exhibuerit ip
inimicis ignoverunt; nam S. Gualberto & alteri cuidam
bili Anglo, post condonatas hostibus, ab illo quidem
tris, ab hoc autem Patris eadem, ad Christi effigiem orato
visus est Christus viventis modo, toto capite annuere, &
eum approbare, uti Baron. to. II. Anno 1051. testatur. Ma
ri verò cuidam, quæ occisorem filij in domum susceperat
DEVS rependit hanc gratiam, ut & filium ejus ex purgato
eriperet, & ipsi vitam æternam promitteret, ut Faber in
S. Steph. conc. 3. n. 3. refert.

V. Declaret, quàm præclaram habeat occasionem igno
tia bona sibi comparandi, si sincerè & liberaliter igno
Inimicis. Nam 1. per hanc viam facillimè obtinetur rem
sio peccatorum, juxta illud Christi Matt. 6. *Si dimiseris
hominibus peccata eorum, dimittet & tibi Pater Cælestis
delicta vestra. Beati misericordes, quoniam misericors
diâ consequentur?* Ib. Quis autè non libenter tres obolos
ximo remitteret, ut aliquot milliones debitorum sibi rem
terentur? 2. Ingens præmium in cælo sperare potest, si
majus meritum ibi est, ubi major difficultas reperitur; quia
bitet, huic actui maximum olim præmium responsurum. In
maxima in eo difficultas reperitur. Certè S. Chrysostr.
ho. 3. de Saule & David dicere ausus est: *Ea res pro Marty
tibi computabitur si insidias molientem, & ad tantam pro
& malevolentiam, inter bene meritos numeraris, non des
orare pro illo, Deum obsecrando, ut illi fiat propitius.* Hinc
S. Agnes aliquando D. Brigittæ l. 4. rev. c. 124. dixit: *Nobis
pulchrius, aut acceptius Deo, quàm ladentem se diligere
pro persequentibus exorare.* 3. Etiam majorem sibi honorem
& famam comparare potest ignoscendo, si enim magnam
obvenisse gloriam crederet, si exercitū multis militibus
stantem superasset; an non majorem obtigisse dicet, si vic
riam de seipso reportet, quæ omnium nobilissima est. Hinc
S. Gregorius Nyssenus l. de orat. dicere ausus est, talem homi

nem non videri amplius intra terminos humanæ naturæ conspici, sed ipsi DEO per virtutem assimilari, dum facit ea, quæ solius DEI est facere; debitorum enim remissio, proprium ac peculiare DEI munus & officium est.

VI. Ostendat illi, quòd Inimicus sibi potius, quàm ipsa nocuerit; similes enim sunt tales homines, qui alicui nocent, vulpeculis Samsonis, quæ, dum segetes Philisthæorum accendebant, seipsas etiam peremerunt; similes sunt unicorni, quæ, dum alium cornu appetit, seipsam ita arbori affigit, ut extrahere illud non possit; similes sunt gladio Adamantem aut silicem ferienti, qui se potius destruit, quàm lapidem; similes sunt apibus, quæ, dum alijs aculeum iungunt, se perimunt; similes sunt canibus lapidem invadentibus, qui dentes potius suos consumunt, quàm lapidi noceant; similes sunt illi, qui candelam emungit, ac candelæ quidem lumen clarius facit, digitos autem suos adurit & contaminat. Unde & S. Hieronymus ad Eustochium ait: *Apud Christianos non, qui patitur, sed qui facit contumelias, miser est.*

VII. Ostendat, quàm multorum bonorum occasio illi sit Inimicus, illorum nimirum omnium, quæ n. 5. indicavi; si ergo amamus eum, qui nobis viam facit ad ingens lucrum faciendum, vel occasionem præbet ingentis præmij obtinendi; si diligimus eos, qui nobis vel in pugilatu vel in Academicis certaminibus sese opponunt, atque adeò occasionem faciunt fortitudinis & doctrinæ nostræ ostendendæ, an non tantò magis diligamus Inimicos, quantò majora bona sunt spiritualia, quæ per amorem Inimicorum obtinentur, quàm materialia, quæ in hoc mundo tam sollicitè quærentur.

VIII. Hortetur, ut Inimicum tanquam manum & instrumentum, aut legatum DEI intueatur, quo Deus usus est ad ipsius læsi speciale commodum; an non enim ut sic exoscilabitur potius manum, aut legatum DEI tam paternè castigantis? Aut certè hortetur, ut eum intueatur tanquam à dæmone impulsus, aut morbo suo, an non ut sic potius condelebit ipsi, quàm irascetur?

IX. Ostendat, quòd si velit vindictam de hoste capere, non possit id melius facere, quàm si totam suam causam Deo committat, sic enim ipse Deus petijt: *Mihi vindicta, & ego retribuam.* ad Rom. 12. suadeat ergo, ut sequatur exemplum S. Jo.

S. Jo.

S. Jeremiæ dicentis c. 11. *Tu autem Domine Sabaoth, quid dicas justè, & probas renes & corda, & ideam ultionem tuam ex eis, tibi enim revelavi causam meam.* Profectò quòmodo vindicari vult, à Domino inveniet vindictam, ut patiens Eccl. 28. c. ait: unde S. August. in Pl. 102. hortatur nos: *Ferto injurias, securus esto, faciet enim misericordia DEVS, & judicium omnibus injuriam accipientibus.*

X. Præterea verò etiam in memoriam illi revocet, quò nulla re magis se vindicare ab inimico possit, quàm si non faciat injurias ejus; ita enim docet S. Hieronymus in Epistola ad Hebræos, dum ait: *Nihil ita confusam facit injuriam agentis, sicut fortis & mitis patientia tolerantis, & non in opere, neque in lingua se vindicantis.*

XI. Suadeat illi, ut justitiam Dei consideret, illi que tunc vindictam committat, ut qui ipse Rom. 12. dicit: *Mihi vindictam, & ego retribuam.* Unde rectè S. Chrysostomus hoc ad Pop. *Cum nos ipsos, inquit, ulciscimur, DEVS non dedit: cum autem ipsi concedimus & vindictam, plus quam committimus, effecimus.* Ita S. Ignatius expertus est, uti Ribadeneira l. 5. vit. c. 2. testatur, contra quem cum pater quidam impatiens animi abreptus acerbior extitisset, & S. Ignatius pro ipsius Missa magnam vim lacrymarum profundens dixisset: *Ignate Domine, parce Domine; respondit Dominus: Sine me, quomodo enim pro te vindictam sumam? ego, nisi resipiscat, ultorem sum.* Quod & factum, nam dum Pater ille in templo quodam Sanctorum reliquias intuebatur, inter ossa etiam hominis vultum vidit truci aspectu intentantem flagellum, nisi legitio pareret. Eo viso, quamquam ille timorem nonnihil præfessit, multis tamen, magnisque molestijs affectus est.

CAPUT V. DE CAPTIVORVM APOSTOLICA CONFORTATIONE.

DE Confortatione inscribitur hoc caput, quia, licet prædicta sint officia, quæ Operarium erga captivos præstare oportet, ipsa tamen confortatio meritò præcipuum, & velut proprius cæterorum æstimatur, uti ex ijs, quæ in toto hoc capite continentur, apparebit. Ut verò melius, faciliusque, quæ hoc loco dicenda sunt, intelligantur, notandum est, duplicis generis esse

se captivos; nempe aliquos, qui ob leviora delicta captivi detinentur, ideoque merito spem liberationis concipere possunt; alios verò, qui ob capitalia crimina in carcerem sunt coniecti, ideoque spem redemptionis nullam habent, aut exiguam certè. De utrisque hoc capite agetur, ita tamen, ut prius ea explicentur, quæ ambobus communia sunt, & postea ea, quæ solis captivis posterioris generis, seu damnatis ad mortem propria sunt, subjungantur.

§. I.

Cur & quomodo Operarius Captivorum specialem curam suscipere debeat.

I. **T**Ria præcipuè sunt motiva, quæ merito non leviter impellere debent Operarium, ut singulari cum charitate ac fervore Captivorum curam suscipiat. Primum ipse DEUS offert, qui, cum Matt. 25. dixerit: *Quamdiu fecistis uni ex his Fratribus meis minimis, mihi fecistis.* Et iterum ibidem: *In carcere eram, & venistis ad me:* haud dubiè magnum sibi quoque obsequium præstitum ab Operario censebit, si eo, quo par est, zelo Captivos visitabit, atque ad ærumnas fortiter & Christianè tolerandas suis adhortationibus confortabit. Quis autem, si Christum in carcere detentum videret, non summa cum alacritate visitaret, & omnia, quæ posset, quantumcunque dura & difficilia obsequia exhiberet?

II. Alterum motivum ex ipsorum Captivorum misero statu, seu ipsa captivitate desumitur; cum enim hi non modò ipsas carceris molestias & incommoda, puta fœtorem, duritiam, obscuritatem, & victus tenuitatem, omniumque delectationum carentiam, sed etiam libertatis ac famæ, quæ duo inter naturalia hominis talenta merito præcipua numerantur, privationem pati cogantur; & præterea, quia otiosi & solitarij plerumque esse coguntur, mille tentationibus & periculis sunt obnoxij, merito fido aliquo amico opus habere creduntur, qui in tanta necessitate ipsis solatio suo succurrat, pijsque consiliis & monitis à tot tantisque periculis eripiat, atque defendat, ne ut alibi dixi, ejusmodi Captivi causam habeant, querendi contra Operarium, ejusque charitatem imperfectam criminandi, ut, qui in minoribus necessitatibus tam promptè ac ferventer adsti-

adstiterit, in extrema verò miseria constitutis, opem, am-
úmque præstare neglexerit.

III. Tertium motivum ex ipsius Operarij mercede
præmio, quod ob talem misericordiam charitatémq; præ-
tam jure merito sperare potest, desumitur; cum enim
Luc. 6. promiserit, quâ mensurâ mensus misericordiam
charitatem quis fuerit, eâdem remensum iri, imò mensuram
bonam, confertam, coagitatam, & supereffluentem in
datum iri omnibus illis, qui misericordiam erga alios libe-
liter exercuerint, facile apparet, quàm grande præmium
accepturus sit Operarius, qui tam præstantia charitatis &
fericordiæ obsequia Captivis exhibuerit; quàmque me-
sperare queat, se quoque, ubi similem fortè in necessitate
post vitam hanc mortalem in Purgatorio incidere, sine
misericordiam ac solatium experturum.

IV. Porro ut hoc in genere muneri suo plenè atque
fectè satisfaciatur, quatuor potissimum officia Captivis præ-
standa existimabit; quorum primum est, ut ad captivitatis
pœnam cum debito fructu, meritòque sustinendam præpar-
tur. Alterum est, ut pax, utilisve occupationes, quibus a
nicio otio, Diabolique insidiis sese defendant, illis præ-
bantur. Tertium est, ut contra varias tentationes, quæ
tempore eisdem præcipuè infestare solent, potenter mun-
tur. Quartum est, ut, si fortè omnino ad mortis supplicium
condemnentur, ad illud Christiana patientia atque consilio
subeundum efficaciter disponantur. Quæ omnia, quâ ratio
solidè, magnòque suo & Captivi solatio, commodòque præ-
stare queat, in sequentibus §§. demonstrabitur.

§. II.

Quomodo Captivi ad captivitatis pœnam
suosè sustinendam præparandi sint.

I. **Q**uamprimum intellexerit Operarius, Captivum
quem carceri, in quo diutius detinendus creditur
mancipatum esse, eundem primo quoque tempore visitare
deat, & ubi carcerem ingressus fuerit, humaniter & amice-
lutet, atque ad solatium illi afferendum se venisse signifi-
Aliqui etiam, quam ob causam in carcerem coniectus sit

terrogandum putant, sed quia hâc ratione ad delictum suum proprium commemorandum impelleretur, quod ob naturalem verecundiam, vel, si in iudicio de crimine nondum convictus, ob timorem revelationis non libenter faciet, ideo præstat ejusmodi causam ex ipso carceris Custode ante ingressum investigare.

II. Post benevolentiam amica salutatione comparatam, poterit per varias quæstiunculas eundem paulatim ad officium suum præstandum præparare. Quare poterit inprimis querere, quomodo valeat? quamdiu jam detineatur in hoc carcere? an non tempus illi sat longum videatur? quomodo fallat, & transigat tempus? an noctu possit dormire? an interdum etiam quandoque somnum capere modicum consueverit? qui cibus & potus ipsi porrigatur? an nihil ei deest de rebus ad naturam, vitamque sustinendam necessariis? an non gravis admodum & molestus hic carcer sit? ex quibus quæstionibus & responsis datis si advertat, aliquid ipsi deesse, quod ipse Operarius illi vel propriis, vel aliunde comparatis sumptibus procurare possit, atque id se facturum promittat, enimverò non modicum comparatæ benevolentia augmentum adijciet.

III. Ubi ejusmodi quæstiones præmiserit, non erit ipsi difficile, occasionem captare, ad ipsam præparationem Captivi inchoandam, quæ quidem in tribus præcipue capitibus generatim loquendo consistit. 1. Ut Justitiam & Providentiam DEI cum debita reverentia agnoscat, & veneretur. 2. Ut eadem Justitiæ se cum profunda demissione subijciat, atque adeo tam ipsam carceris pœnam, quam ea, quæ ipsam comitabuntur, vel sequentur, magna cum æquitate, animiq; resignatione, ac patientia excipiat. 3. Ut, quò majori cum DEI benedictione, proprioque merito pœnam hanc, & miseras carceris sustineat, sese in statu gratiæ per veram contritionem, aut, si delictum capitale non sit, etiam per confessionem constituere studeat; quæ quidem capita, ut tantò facilius, certiùsque obtineat, sequentes industrias usurpare poterit.

III. Et primò quidem certò ipsi persuadeat, nihil in hoc mundo accidere, quod non à sapientissima DEI providentia ordinatum, aut permissum sit; uti jam pridem Spiritus Sanctus prædixit Eccl. 11. *Bona & mala, vita & mors, paupertas &*
hona-

honestas à Deo sunt. Et non est malum in civitate (immo
in toto orbe) quod non fecit Dominus. Secundò pariter
persuadere conetur, eundem Deum justissimum quoque
nam ita Danielis 9. c. tres Pueri in fornace Babylonica
stituti confitebantur dicentes: *Benedictus es, Domine
Patrum nostrorū, & laudabile, & gloriosum nomen tuum
secula, qui justus es in omnibus, quae fecisti nobis, & unum
operam tuam vera, & via tua recta, & omnia iudicia tua
Quem in finem proderit exemplum S. Ephrem ex Alpha
Christi f. 130. vel Viridario P. Raderi p. 1. Febr. 1. re
re, qui, cum in carcerem propterea conjectus esset, quò
um Prædonibus de nocte viam ad gregem ovium monst
eâque de causa graviter ipse lamentaretur, & se ab ea
immunem diceret, post quadraginta dies Angelus ei app
meminisse iussit culpæ, quã ante duos menses contraxerat
pauperculi hominis vaccam prægnantem tam diu lap
exagitavit, donec vitulum per abortum enixa, mortua
derit, & præterea ipsum etiam Pauperculum de Autho
quirentem, contumeliosè à se verbis graviter fauciatur
misit. Sed & idem duobus Carceris sociis evenisse, ut qui
dem homicidium & adulterium, ob cujus suspicionem in
cerem fuerant conjecti, non admiserint, sed tamen alia de
patrârint (dum scilicet alter videns duos inter se litigant
unum eorum de ponte dejectum, & auxilium implorant
cum potuisset, ab interitu non eripuit: alter verò falso
mento testatus est, sororem duorum Fratrum adulter
commisisse, sicque effecit, ut à communi hæreditate exc
retur) ob quæ justo DEI iudicio in carcerem includi fuit
missi. 3. Denique persuadeat, etiam benignissimum fuit
optimum esse Deum; uti præclarè S. Basiliius hom. 8. ex
indicavit, dum dixit: *Vnum in mentibus nostris præsumpt
oportet, quòd nihil eorū, quae nobis accidunt, malū sit, aut
ut melius illo excogitare queamus.* Et id ipsum confirmat
Damascen. omnia, inquit, quae Dei providentiã fiunt, p
rimè ac divinisimè fieri necesse est, atq; ita denique, ut
ori modo existere prorsus nequeant. Ex quibus omnibus
erit Captivo, Providentiam & Justitiam DEI agnoscent
exclamare cum Regio Psalte Ps. 118. *Iustus es, Domine,**

Et a judicium tua. Tribulatio & angustia invenerunt me, mandata tua meditatio mea est.

IV. Porro ut non agnoscat duntaxat hanc justitiam, sed eidem etiam perfectissime subijciat sese, atque ad eam captivitatem, & omnes ei annexas miseras æquo ac patienti animo sustineat, doceat illum Operarius, tanti mali causam (uti & omnium aliorum) potissimum peccatum esse; uti enim è terra ascendit materia, ex qua tonitrua & fulmina homines percussione generantur: ita in cælos quoque homines materiam Iræ divinæ, scilicet peccata, mittunt. Unde S. Chrysostr. *auferamus, ait, malorum fontem, & omnia malorum sistens fluentia.* Hortetur ergo captivum, ut velut obediens filius agnoscat paternam charitatem, & carceris pœnam cum patientia & resignatione accipiat; sic enim & DEUM ad parcendum citius permovebit, & suam ipse pœnam levius tolerabit; nam, ut S. Gregorius lib. 10. mor. c. 5. ait: *Quasi aqua ignis extinguitur, cum surgente furore animi, sua cuique ad mentem culpa revocatur.* Et: *Dolor flagelli temperatur, cum culpa cognoscitur, quia tanto quisque ferramentum Medici patientius tolerat, quanto magis putridum esse conspicit, quod secat.* Certè facilis erit consolatio, ut idem Doctor ait, si inter flagella, quæ patimur, delicta, quæ fecimus, ad memoriam revocemus. Alloquatur quoque ipsum illis D. Pauli ad Hebr. 12. verbis: *Filii mei, noli negligere disciplinam Domini; neque fatigeris, dum ab eo argueris. Quem enim diligit Dominus, castigat: flagellat autem omnem Filium, quem recipit.* Jubeat proinde ipsum cum S. Psalmista dicere. Pl. 12. *Ego in flagella paratus sum; & dolor meus in conspectu meo semper.* Aut cum pio Asceta l. 3. deimit. Christi. c. 52. *Quid dicam reus, & omni confusione plenus? non habeo os loquendi, nisi hoc tantum verbum: Peccavi, Domine, peccavi, miserere mei, ignosce mihi. Sine me paululum, ut plangam dolorè meum, antequam & adam ad terram tenebrosam, & opertam mortis caligine. Quid tam maxime à reo & misero Peccatore requiris, nisi ut conteratur, & humiliet se pro peccatis suis: in vera cõtritione, & cordis humilitatione nascitur spes veniæ, recõciliatur perturbata cõscientia, reparatur gratia perditæ, tuetur homo à futura ira, & occurrunt sibi mutuo in osculo sancto DEVS, & pœnitens anima.*

V. Denique ut non audire debeat illam D. Pauli im-

Infrad. III.

M

pro-

preparationem Gal. 3. *Tanta passi estis sine causa?* id est
 fra, & sine ullo fructu, hortetur eum, ut se ante omnia in
 tu gratiæ constituat, vel per ipsam confessionem, vel con
 tritionem certè, quem in finem mox præire poterit forma
 contritionis recitando, aliòsque actus huc pertinentes
 endo, ut mox dicetur; vel ipsam confessionem, si sponte
 fieri voluerit, excipere, nisi fortè tempus aliquod illi ad
 parationem concedendum videatur. Subinde hortetur
 bonam intentionem eliciat, quâ protestetur, se omnes
 vitatis molestias non tantùm pro satisfactione peccato
 suorum, sed etiam ex amore DEI libenter, fortitèrque
 nere velle, ita ut, etiam si suâ culpâ meritis eas non
 tamen ex hoc solo titulo, quòd DEVS sic permisisset, ap
 piam animo suscipere paratus foret; sic enim eas ipsas
 in Martyrij palmam conversurum, sicut olim S. Ludgerus
 teste Ribadeneira in ejus vit. 6. Junij, cum optasset pro
 justitia perinde, ut S. Agnes fecerat, mortem appetere, ante
 à Christo, ob hoc desiderium ipsam habituram in caelo
 nam S. Agnetis gloriæ similem, eò quòd DEVS coronat
 luntatem, ubi non invenit facultatem.

VI. Quia verò rarò ejusmodi Captivi sufficientes
 ut per seiplos possint tales actus & intentiones elicere,
 poterit Operarius ipse sequentem orationem, in qua
 actus ad hanc præparationem pertinentes succinctè
 nentur, aut aliam similem prælegere.

O justissime, & misericordissime DEUS, ego
 dignus Famulus tuus, & maximus Peccator, firmè
 mè credo, nihil sine tua voluntate ac providen
 nobis accidere; &, quidquid evenire permittis,
 summam tuam sapientiam & bonitatem ad tuam
 gloriam & nostram salutem ordinari. Agnosco
 inde hanc captivitatem pro singulari beneficio,
 que amplissimas pro eadem tibi gratias persolvo,
 optans ex animo, ut tam pro hoc, quàm pro innume
 ris aliis beneficiis æternùm gratum exhibere me
 leam.

O mitissime DEUS, confiteor humili & contrito corde, quòd te summum bonum meum super omnia dilectum sæpe, graviterque hæcenus offenderim, atque aded pœnam istam justissimè promeritus fuerim. Doleo proinde ex corde, quòd iram tuam justissimam peccatis meis provocârim, iterùmque summas ago gratias, quòd tam paternè me corripas, paratúsque sum, hanc pœnam à te mihi decretam cum summa patientia & obedientia sustinere, ut justitiæ tuæ satisfaciam, & omnia mea peccata condignè expiem.

Quia verò, O benignissime DEUS, nos ipse hortatus es, ut in tempore tribulationis ad te confugiamus, & auxilium petamus, ideo & ego afflictus Peccator ad te recurro, & cum dilecto Filio tuo humillimè precor: *Pater, si possibile est, transeat calix iste à me, verumtamen non mea, sed tua voluntas fiat.* Si ergo, ô piissime Pater, ad honorem tuum & salutem meam expedire cognoveris, ut captivitatem hanc diutiùs patiar, fiat voluntas tua. Id unum rogo, ut, quoniam ex me nihil sum, & possum, efficacem tuam gratiam largiri digneris, quâ omne id, quòd de me disposueris, de manu tua promptissimè suscipere, & cum debita patientia ex purissimo tui amore sufferre queâ.

Ego quidem, ô dilectissime DEUS, omnem spem meam in infinita tua bonitate colloco, certòq; confido, te non passurum, ut ultra vires meas excrucier, sed in omni mea tribulatione fideliter adstiturum. Hâc certè fiduciâ animatus jam nunc omnes has afflictiones meas tibi in unione passionis Christi Filij tui, B. Virginis, & omnium Sanctorum ad tuam & eorundem Sanctorum tuorum gloriam humillimè offero,

180 *De Captivorum Confortatione Apostolica.*
fero, devotissiméque precor, ut eadē in debita
satisfactionem clementer suscipere, & sicut passus
Filius tui consortem me esse voluisti, ita & ego
quondam consortem efficere digneris. Per eum
Christum Dominum nostrum, Amen.

O Sanctissima Mater mea MARIA, O Sanctissima
Custos, O Sancte, cujus nomen indignus gero, O
Pauline, & Leonarde Captivorum misericordissimi
Patroni, O omnes Sancti, quotquot olim capti
propter DEUM extitistis, ceterique Patroni misericorditer
intercedite, quæso, pro me, gratiamque à DEO impetra-
trate, ut juxta exemplum vestrum captivitatem
meam, aliisque tribulationes cum debita patientia
charitate, quamdiu Deo visum fuerit, supportent
tandē in æterna gloria vobis associari merear, Amen.

Fidelium animæ per misericordiam DEI recu-
rescant in pace, & pro me, aliisque Peccatoribus
intercedant.

§. III.

Quomodo utiliter occupandi sint Captivi.

I. Cū sapienter suaserit S. Hieronymus episcopus, *4.*
Caliquid operis, ut te semper Diabolus inveniat
patum; nec minus veraciter dixerit Cassianus l. 10. in fine
hanc ab antiquis Ægypti Patribus sancitam esse sententiam
operantem hominem dæmone uno pulsari, otiosum vero
innumeris spiritibus impugnari; merito ex primarijs
rij circa Captivum curis ea etiam esse debet, ut, quantum
personæ, locique circumstantias licuerit, utiliter semper
occupatum teneat, & hac ratione plurimis tentationibus
culisque eripiat. Triplicis autem potissimum generis
pationes reperio, quæ ejusmodi Captivis præscribi possunt
eas videlicet ipsas, quas olim Angelus S. Antonio cre-
stidium concipienti ostenderit, dum interdum manibus
borare, interdum orare, interdum legere, aut cibum

conspicuum est, quæ ipsæ etiam captivis commendari videntur posse.

II. Primò ergò, si fieri possit, ei laborem manuum commendet, maxime, si artem aliquam nòset, quæ nullo instrumentorum apparatu indigeret, & ex qua lucellum aliquod pro solatio, subsidiòque captare posset. Quòd si verò talem artem non nòrit, possit autem familiam Custodis carceris in rebus ad domesticum obsequium & victum pertinentibus, saltem vâ carceris clausurâ, juvare, utiliter omnino ei suadebitur, ut, si quidem personæ dignitas non obstet, ejusmodi laborem fallendi orij, & charitatis, humilitatisque exercendæ gratiâ interdum suscipiat. Quia tamen rarior ejusmodi occasio se apud Captivos offert, ideo

III. Secundò eidem, si legere didicerit, lectionem libri cujusdam spiritualis suadere poterit, & talis maximè, qui ipsum solatio afficere, atque ad patientiæ, constantiæque imitationem excitare possit. Quales esse exempli gratia possunt Vita Christi ab Adamo Walasser conscripta, Vitæ Sanctorum à Surio & aliis collectæ, Liber Genealogiæ Christi vel B. Virginis (germanicè *das Stammenbuch*) Ars semper gaudendi ab Alphonso Antonio de Sarasa composita, Heliotropium, Gymnasium patientiæ, Æternitas, cœlum, aut Rogus damnatorum P. Hieremiæ Drexelij, Pædagogus Christianus in secunda præcipuè parte, Trostbrunn P. Georgij Vogleri, Hausapotec D. Georgij Pistorij, & similes. Ad eundem finem etiam servire possunt libri aliqui varias Sanctorum Martyrum effigies, eorumque Martyria repræsentantes; quales quidem libros expediret sumptibus Magistratus, vel certè privatarum quarundam personarum elemosynâ coemptos in publica custodia asservari, aut saltem ab ipso Operario domi suæ in hunc usum paratos haberi, & tantò libentiùs Captivis commodari, quantò majus illi ex tali lectione solatium, fructumque sperare meritò possunt.

IV. Quia verò multi omninò legere non sciunt, aut certè ob carceris obscuritatem non possunt, ideo tertia, eaque omnibus communis occupatio superest, ipsa scilicet oratio, quæ tantò efficacius Captivis commendari debet, quantò majorem habent causam, divinam sibi Clementiam propitiandi, auxiliùmque ad fortiter perferendas captivitatis calamitates

mitates implorandi. Porro etsi non ignorem, varios tamen & exercitia orandi à variis Authoribus præscribi, unum tamen in ijs usurpandis sequentes tres regulas observare cenſeo. 1. Ut certæ aliquæ preces, aliâque pietatis exercitia ad præſentem ſtatum magis accommodata eligantur, & quotidie ſingulari cum diligentia ac devotione perſolvantur. 2. Ut illæ preces præ alijs aſſumantur, & frequenter, quæ ab Eccleſia approbatæ, atque ab eadem conſervatæ ſunt, quales ſunt Oratio Dominica, Salutatio Angelica, Symbolum Apoſtolorum, aut Nicænum, aut S. Athanaſij, Pſalmodia Sacra, Antiphonæ B. Virginis, Cantica, Litaniæ, Corollæ precatoriæ &c. 3. Ut doceantur captivi, quâ ratione etiam ipſi mentem per jaculatorias & ſuſpiria elevare, & tum ſe ad verſus diabolicas ſuggerentias, tum ad exemplum Davidis os ſuum aperire, & ſpiritus que ſolarij & confortationis attrahere poſſint. In quibus tamen omnibus ſuadendis magnopere cavere debet Operarius discretionis limites transgrediens plus æquo oneretur, & fastidium creans efficiat, ut anima ipſius ſaturari incipiat favum ſuaviſſimum ſpiritualium horum exercitiorum.

V. Cæterum ut ſciat Operarius, quæ præcipuè exercitiorum pietatis ſuadere debeat, ego ſequentia potiſſimum ſuadere cenſerem. 1. Ut, ubi manè evigilaverit, mox principium à devota oratione auſpicetur, & primarios tres virtutum exercitios eliciat, gratitudinis ſcilicet pro nocturna cuſtodia &que beneficijs: contritionis ob peccata tum illâ nocte commiſſa: & intentionis bonæ, quâ opera illius Deo ac SS. Patronis ſuis conſecret. Etsi verò praxis hæc huius precationis cuius ſit libera, hæc tamen, quæ ſemper ſimplicioribus, & in oratione frequentanda minus exercitijs hominibus accommodatiſſima, ideòque maxime commendanda videtur, ut ſcilicet, ubi è lecto surrexerint, pedibus flexis Crucem majorem forment, dicântque:

Benedictio DEI omnipotentis, Patris, & Filii Spiritus Sancti.

Benedictio Domini mei JESU CHRISTI, & ſanctiſſimæ Matris ejus, & S. Joſephi.

Benedictio SS. Patronorum meorum, Sanctorum hujus diei, & omnium Electorum suorum descendat super me, & maneat semper.

Postea verò, ubi vestes induerit, hæc suspiria subjungat supra dictos tres actus continentia.

Benedicta sit sacrosancta Trinitas, & omnes Cœlites, quibus summas ago gratias pro omnibus beneficiis hæc nocte, & aliàs exhibitis.

Benedicta sit Sacrosancta Trinitas, & omnes Cœlites, quorum amore doleo ex corde de omnibus peccatis hac nocte & aliàs commissis, firmissimèque statuo, deinceps ea diligentissimè cavere.

Benedicta sit Sacrosancta Trinitas, & omnes Cœlites, ad quorum honorem offero omnes cogitationes, verba, & opera hodie perficienda, ut defunctis profint ad requiem, mihi autem & viventibus ad gratiam ac vitam sempiternam, Amen.

Quòd si hæc suspiria (quæ non est necesse formalibus his verbis concipi) servare vel elicere non possit, saltem ter *Pater & Ave* ad eundem finem reciret. 2. His precibus peractis similiter valde *Litaniæ Omnium Sanctorum* jungerentur, ut desideratam propitiationis divinæ gratiam multiplicatis *Intercessoribus* tantò faciliùs, efficaciusque obtineat. Post quas *Litaniæ* lectioni spirituali, vel labori manuali vacare possit. 3. Et si *SS. Missæ* sacrificio adesse præsens corporaliter non possit, ut tamen eidem spiritualiter intersit, omnino suadendum est; unde docendus erit, quâ ratione audito ad *Missam* pulsu se gerere, & fructus tam copiosi ipse quoque participem se facere possit. Quem in finem libelli quidam *preparatorij* pro singulis *Missæ* partibus aptas orationes & affectus suggerentes non parùm servient. 4. Valde etiam consultum est, ut pro felici morte obtinenda singulis horis *Salutationem Angelicam* recitare assuescat, quibus non incongruè sequentem aspirationem subjungeret:

O Domine JESU CHRISTE, propitius esto mihi
maximo peccatori, nunc & in hora mortis mea,
da mihi patientiam in tribulatione mea, pro qua
pro omnibus beneficijs hâc horâ & per totam vitam
acceptis gratias tibi, quàm possum, maximas ago.

Aliqui suadent, ut ad refricandam sanctissimæ Passio-
Christi memoriam singulis horis mysteriũ illud, quod e-
rà peractum creditur, inseratur dicendo v. g. horâ quartâ
turinâ: *Ave MARIA &c. IESVS pro me ter à pro-
discipulo negatus, in cuius honorem & unionem opte-
digneris omnia opera mea hâc horâ facienda: & tum*
li modo ad alias horas aliud mysterium, inserendo v. g. pri-
ra quinta IESVS pro nobis apud Pilatum falsò accusatus
sexta ad Herodem missus. Pro septima Barrabæ postpositus.
Pro octava pro nobis flagellatus. Pro nona spinis coronatus.
Pro decima ad mortem damnatus. Pro undecima crucem
julans. Pro duodecima crucifixus. Pro prima te Joannem
Joannem tibi commendans. Pro secunda felle & acero pos-
tus. Pro tertia mortuus. Pro quarta de cruce depositus. Pro
quinta sepultus. Pro sexta discipulis pedes lavans. Pro septi-
ma Sacrosanctum Corpus & Sanguinem discipulis distribu-
ens. Pro octava agoniam passus. Pro nona à Juda traditus.
Pro decima à Judæis captus. Pro undecima à Discipulis
relictus. Pro duodecima ad Annam ductus. Pro prima apud
Caipham colaphizatus. Pro secunda durissima per noctem
perpeffus. Pro tertia vigilans & orans. Circa quas tamen
ras notant, non esse tam anxie curandum, ut suo quodque
mysterium tempore recolatur (id enim per noctem moraliter
xi vix possit) sed sufficere, si illâ horâ, quæ auditur, mysterium
illi conveniens recolatur, reliqua autem quæ omissa sunt,
omittenda prævidentur, simul eâ horâ, quæ proxima est con-
sis, cum mysterio tunc recolendo recolantur. Hunc, inquam,
modum aliqui non modicum solatium Captivis allatum
putant, eò quòd *nihil adeò durum sit*, teste S. Gregorio in Epistola
*quod non aquanimiter toleretur, si Christi Passio ad memorem
revocetur*. Verumtamen quia ob mysteriorum multitudinem
non tam facilè ab omnibus capi potest, non nisi cum magno
confidit

consideratione proponendus, & ut facilius capiatur, etiam scripto tradendus est. Post meridiem Litanias de SS. Patronis Captivorum non incommodè recitaret, eò quòd horum Sanctorum Patrocinium tantò ferventiùs implorandum videatur, quantò illi ex concepta erga captivos misericordia propiores sunt ad illis succurrendum. Sic autem se habent illæ Litanie.

KYrie eleison, Christe eleison,
KYrie eleison,

Christe audi nos, Christe exaudi nos.
Pater de cælis DEUS. Misere nobis.

Fili Redemptor Mundi DEUS.

Spiritus Sancte DEUS.

Sancta Trinitas unus DEUS.

JESU pro nobis à Judæis comprehense.
Misere nobis.

JESU vinculis constrictæ.

JESU in carcerem coniectæ.

JESU ad mortem damnate.

JESU ad montem Calvarie eductæ.

JESU pro nobis crucifixæ.

S. MARIA Consolatrix Captivorum.

Ora pro nobis.

Omnes SS. Angeli Captivorum Custodes.

Orate pro nobis.

S. Petre è carcere liberate. Ora pro nobis.

S. Paule in carceribus abundantiùs detente.

S. Pauline.

S. Leonarde.

S. Petre Nelasce.

S. Raymunde Nonnate.

Omnes Sancti, qui unquam in carcere fuistis.

Omnes Sancti ad mortem damnati.

Omnes Sancti Martyrio affecti.

Propitius esto. Parce nobis, Domine.

Propitius esto. Exaudi nos Domine.

Ab omni pusillanimitate. Libera nos Domine.

Ab omni impatientia.

Ab omni tristitia.

A morte perpetua.

Per captivitatem tuam.

Per accusationem tuam.

Per flagellationem tuam.

Per coronationem tuam.

Per damnationem tuam.

Per crucem & passionem tuam.

Per ignominiosam mortem tuam.

Per SS. Vulnera tua.

Peccatores. Te rogamus, audi nos.

Vt nobis parcas.

Vt ad veram pœnitentiam nos perducere digneris.

Vt veram omnibus Captivis patientiam largiri digneris.

Vt omnes Captivos consolari & confortare digneris.

Vt omnes Captivos in libertatem asserere digneris.

Vt omnes Captivos à mortis sententia liberare digneris.

Vt omnes animas Defunctorum è Purgatorij carcere educere digneris.

Vt nos exaudire digneris.

Agnus DEI, qui tollis peccata mundi.

Parce nobis,

Exaudi nos, Domine.

Miserere nobis.

✠. Orate pro nobis Sancti Patroni.

✠. Ut digni efficiamur promissionibus Christi.

Oremus.

Omnipotens sempiterne DEUS, qui sanctos

tronos nostros mirabili in Captivos charitate ac misericordia decorasti; te supplices exoramus, ut eorum meritis & precibus à vinculis & captivitate nostra liberati, liberis tibi mentibus servire valeamus. Per Christum Dominum, Amen.

6. Etiam Psalmi Poenitentiales ut quotidie à Captivis recitentur, summopere suadendum est, S. Augustini exemplo, qui sub extremi morbi tempus, quando in lecto suo captivus quasi tenebatur, eosdem grandioribus literis descriptos ad lecti parietes affigi jusserat, ut eorum quotidiana recitatione tantò facilius divinam Justitiam sibi conciliaret, atque ad beatam mortem disponeret. 7. Corona quoque B. Virginis tantò religiosius & ferventiùs quotidie percurrenda est, quanto majorem ex hac recitatione consolationem, opemque sperare potest. 8. Antequam somnum capere velit, ejusdem Sanctissimæ Virginis Litanias Lauretanæ pro felici morte à fidelibus dici solitas & ipse devotè recitet, eique consuetam conscientie suæ discussionem subjungens, consuetis precibus sese ad somnum capiendum accingat.

VI. Atque hæc videlicet preces ordinariè recitandæ videntur; quibus tamen non obstantibus, poterunt Captivis aliis adhuc libelli precatorij (quales præcipuè esse possunt *Der Trostbrunn P. Vogleri, Paradisus animæ, Liber precatorius S. Gertrudis, Thesaurus Precum*) offerri, ex quibus pro libitu suo varias preces seligere, & pro solatio suo recitare queant.

VII. Quòd si verò Captivus legere non posset, tum firmandum illi erit, ut rosarij recitatione crebriore defectum hunc suppleat, cumque in finem integrum quotidie Psalterium in tres partes distinctum tribus diversis temporibus devotè recitet. Sed & alium Dominicæ Orationis & Salutationis Angelicæ numerum ad honorem SS. Vulnerum, SS. Patronorum, quatuordecim Auxiliatorum (nempe SS. Georgij, Viti, Blasij, Dionysij, Erasmi, Panthaleonis, Cyriaci, Christophori, Achatij, Eustachij, Ægidij, Catharinæ, Margarethæ, Barbaræ, quos proinde post nomen *MARIÆ* in salutatione Angelica nominare potest) aut septem Asylorum, quæ sunt SS. Trinitas, Christus in SS. Euchristia existens, Christus in cruce passus, beatissima Virgo, omnes Angelici Spiritus, omnes reliqui San-

cti,

Et, Animæ in Purgatorio detentæ (nam & hæc probabili
pro nobis orant) aut alios similes ob fines pro sua devotione
percurrendum sibi seligere poterit.

VIII. Denique pro jaculatoris tesserijs & suspirijs, quibus
interdum seipsum excitet, mentemque ad Deum elevet, in
quentes ei versiculi servire possunt.

Pater mi, si possibile est, transeat Calix iste à me
verumtamen non mea, sed tua voluntas fiat.

Ego quidem justè hæc patior, Dominus autem
quid fecit.

Domine, ne memineris iniquitatum mearum
tiquarum, sed citò anticipent me misericordiarum tua

Adjuva nos DEUS salutaris noster, & propter glo
riam nominis tui libera nos, & propitius esto peccatis
nostris propter nomen tuum.

Miserere mei DEVS secundùm magnam misericordi
am tuam.

Fiat misericordia tua super nos, quemadmodum
speravimus in te.

Tribulatio & angustia invenerunt me, mandatum
tuum meditatio mea est.

Sicut Domino placuit, ita factum est. Sit nomen
Domini benedictum.

Absit mihi gloria, nisi in cruce Domini mei
SU CHRISTI.

Domine, in flagella tua paratus sum, & dolor meus
in conspectu tuo semper.

Mihi autem adhærere DEO bonum est, & ponere
in Domino DEO spem meam.

Bonus Dominus, & confortans in die tribulationis,
& sciens sperantes in se.

Sub tuum præsidium confugimus, Sancta DEI Genitrix,
nostras deprecationes ne despicias in necessitate

rati bus nostris, sed à periculis cunãtis libera nos semper Virgo gloriosa & benedicta.

Miseremini mei, miseremini mei saltem vos Patroni mei, quia manus Domini tetigit me.

O S. Angele Custos, defende me tuo Patrocinio, ne succumbam in rigoroso iudicio.

§. IV.

Quomodo contra tentationes muniendi sint Captivi.

Duplicis generis tentationes occurrere possunt Captivis, quarum priores sunt ipsis cum agris & aliis afflictis communes (quales sunt tentationes contra fidem, diffidentiam & desperationis, timoris vitæ amittendæ, aut possessorum bonorum, sollicitudinis de Uxore & Liberis, impatientiæ, & metus Purgatorij, de quibus sequenti in capite fusiùs agetur) posteriores solis ipsis Captivis propriæ sunt, de quibus hoc loco breviter ostendetur, quâ ratione Operarius eosdem adversus eiusmodi tentationes muniere debeat.

II. Prima itaque tentatio ex solitudinis & inclusionis molestia oritur, quæ ipsi præcipuè gravis admodum accidit, qui majori priùs libertate, licentiâque sunt usi. Contra quam sic muniat. 1. Revocet illis in memoriam commune illud proverbium, quo dici solet: *Anima magis est, ubi amat, quam ubi animat*: hortetur proinde, ut in Paradisum caelestem mente se conferant, & sic carceris molestias non sentiant, prout olim SS. Martyres fecerant, de quibus dicebatur: *Cyus in nervo, animus in celo*. 2. Hortetur, ut in invocatione Sanctorum per varias preces, & lectione librorum spiritualium se instanter exercent; sic enim fore, ut cum veritate dicere possint: Nunquam minùs solus fui, quam cum solus fui. 3. Considerare eos jubeat, quàm multi Sancti, se ultro in angustas cellulas propter DEUM, & animæ salutem incluserint, totamque propemodum vitam ibidem transegerint. Quot etiam hodie nobilissimæ, ditissimæ, & tenerimæ Virgines se ultro in perpetua claustra includi sinant, & pro summo DEI favore ac beneficio agnoscant. Dicat proin ad Captivos: *Potuerunt isti, & istæ, & vos non poteritis?* 4. Ostendat illis, quàm

quàm multorum bonorum causa hæc illis sit solitudo; con-
nempe, quæ multis Exercitia spiritualia ultro suscepta
sine summo animi solatio, fructuque attulerunt, aut scilicet
iplos agnoscere, sibi que displicere, ac Deo placere, cum
in gratiam redire, ac vitam suam deinceps emendare, sancti
instituire possint, ut adeò verè dixerit S. Romualdus: *O
Solitudo! O solae beatitudo!* & S. Hieronymus: *Mibi oppo-
suerunt carcer, & solitudo Paradisus est.* Sed & S. Antonio vox ca-
delapla acclamârit: Si quiescere cupis, Antoni, vade ad in-
rius desertum. Cùm ergo DEVS aliquo modo ad bonum
ptivorum respiciens illa Osee c. 2. verba quodammodo
pârit: *Ducam eam* (se nunc nominari patet qui vis Cap-
vus) *in solitudinem, & loquar ad cor eius.* merito profu-
lari beneficio hanc solitudinem agnoscere debent.

III. Altera tentatio ex ipsius carceris pœdore, scilicet
vinculorum duritie, Custodum inhumanitate, Judicum im-
mentia, tormentorum crudelitate, aliisq; similibus mole-
carcerem comitantibus oritur. Contra quam sic munitur
Operarius. 1. Exemplum Christi, & Sanctorum millies
viora patientium eos considerare jubeat, illaq; sibi à pio-
thore in Christi Persona prolata verba L. 1. de imit. c. 19.
plicare: *Quid est, quod loqueris, Fili? Cessa conqueri, com-
rat à me à & aliorum Sanctorum passione. Nondum usque
sanguinem resististi. Parum est, quod tu pateris in com-
tione eorum, qui tam multa passi sunt. Oportet te igitur
rum graviora ad mentem reducere, ut levius feras tua
ma. Et si tibi minima non videntur, vide, ne hoc tua
impatientia.* 2. Exemplum aliorum sæcularium multo
graviora patientium maximè ægrorum, qui calculi, colicæ,
podagræ, dentium &c. doloribus vexantur, proponat.
modo se Thomas Morus, teste Sanderò p. 1. schil. Angl.
barur, ut qui fingebat mundum hunc esse magnum carcerem
in quem omnes homines coniecti, unus post alterum ad
rem educatur. Eundem ob finem poterunt etiam molestias
quidam carceres à Christianis tolerati illis depingi, ut
zum Catholicorum, qui in Vandalorum Arrianorum per-
cutione, præter alia tormenta mille quadringenti quingenti
ta tres numero in unum acervum compressi cogebantur
quo stabant, loco, natura necessitatibus servire, unde in

abilis factor exortus est, uti Victor Vticensis l. 2. persec. Vandal. scribit. Item P. Caroli Spinolæ & Sociorum, qui quatuor annis in carcere omnibus aëris injuriis exposito, & tam angusto, ut cuius non nisi spatium duorum palmorum & trientis concederetur, semi nudi, stantes, necessitati satisfaciētes, tanta patiebantur, ut P. Carolus scripserit, neminem illorum non malle vivum concremari, quam illum carcerem sustinere. Et tamen is ipse scripsit cuiusdam in hæc verba: O Pater, quam suave est pro JESU aliquid pati! id ab ipso in hunc carcerem ingressu luculenter & abunde sum expertus, Paradisum in carcere habeo. 3. Suadeat illis, ut S. Francisci Borgiæ exemplo præmittant duos Nuntios, scilicet cognitionem peccatorum suorum, & inferni, qui propter ea illis debebatur; sic enim certò futurum, ut carcerem optimè præparati hospitij loco habeant. Ita sanè S. Chrysostomus suasit: *Si terribile aliquid videris (aut passus fueris) cogita gebennam, & devidebis. De duobus malis, inquit Thomas Kemp. l. 3. c. 12. minus est semper eligendum; ut ergo aeterna supplicia futura possis evadere, mala presentia studeas pro DEO æquanimiter tolerare.* 4. Meminisse jubeat, quid Apostolus Rom. 8. pronuntiavit, nimirum quod non sint condigna passiones huius temporis ad futuram gloriam, qua revelabitur in nobis. Hortetur ergo, ut solatio plenissimam Tertulliani apud Lyraum in apophth. S. Ign. sententiam sibi applicet: *O beati Servi Christi! O Christiani, membra vestra ligata sunt catenis, sed spiritus vester est liberrimus. Iacent corpora in carcere, in equalis, in tenebris, sed mentes vestras nihil potest perturbare. Hoc tantum agite, conscendite cogitationibus vestris in palam, considerate pulchritudinē & suavitatem caelestis gloriae, & agamini per pulcherrimas mansiones, quas Christus ait esse in caelis. Quoties eas spiritu deambulaveritis, toties in carcere non eritis; nihil crucis sentit in nervo, cuius animus est in calo.*

IV. Tertia tentatio ex infamiae, quam incurrisse se putant, gravitate oritur, tantòque gravius cruciat, quantò plurius plerumque fama ab eiusmodi hominibus prius amata & defensa fuit. Contra quam tamen sic eos munire poterit Operarius. 1. Christi iterum exemplum proponat, & considerare jubeat, quam exigua sit infamia eorum cum Christi infamia & contemptu comparata. 2. Innumerosum quoque martyrum

exemplum ob oculos ponere jubeat, qui omnes similes
 graviolem longè infamiam sunt passi, & tamen nullam
 tristiam conceperunt, memores sermonis à Christo Man-
 prolata: *Beati estis, cum maledixerint vobis homines, & ma-
 rint omne malū adversum vos: Gaudete, & exultate, quia
 merces vestra copiosa est in calis.* 3. Ostendar eis, quomodo
 ipsorum in potestate, bonam æstimationem sui apud DEUM
 acquirere, ipsiusque amicos fieri, qui summus est honor
 esse proinde curandum, quid homines de ipsis sentiant
 potius ante oculos ponendum DEUM, qui illa Elcanæ
 nam uxorem prolata verba proferat: *Numquid ego
 tibi sum, quàm decem Filij:* aut potius omnes homines
 mē vel pessimē de te sentientes? 4. Insinuet illis, quod
 apud homines hanc infamiam facilè obliterare possit pe-
 tiorem vitam institutam, quid enim S. Mariæ Magdalene
 Augustino, S. Pelagiæ & similibus obfuit, aut etiam
 est, quod aliquando per gravia peccata publicam infamiam
 contraxerint? Certè major etiam apud homines ast ad-
 tio & æstimatio unius Peccatoris seriam pœnitentiam egis-
 tis, quàm mille aliorum, qui nunquam similem infamiam
 curerunt, sicut & magis æstimatur, & laudatur miles, qui
 fugam redit ad pugnam, atque insignem victoriam reperit,
 quàm qui nunquam fugit, sed nec egregium quodpiam
 nus in bello patavit. 5. Meminisse jubeat, quàm multum
 Comœdiis ad modicum tempus irrideri se, & pro stultis
 ri patiantur, ut diuturnam apud Spectatores gloriam, laudem
 que consequantur; quidni ergo & ipsi infamiam breviter
 pore duraturam libenter patiantur, ut tantò majorem
 per totam æternitatem gloriam, famamque apud DEUM
 universos Cœlites consequantur?

V. Quarta tentatio ex odio eorum, quos causam cap-
 tatis fuisse suspicantur, proficiscitur, contra quam sic
 eos Operarius poterit. Et 1. quidem exemplum iterum
 sti proponat, qui, etsi sciret, Judæos fuisse causam acerbi-
 suæ passionis, non modò tamen nullum erga eos odium
 cepit, sed potius Patrem pro ijs precatus est, dicens: *Patrem
 mitte illis, quia nesciunt, quid faciunt.* Luc. 23. 2. Ostendat
 illos instrumenta fuisse divinæ justitiæ & castigationis, ut
 adeò perinde ut Filij morigeri manum & virgas, quibus

duntur, osculari solent, omni veneratione & amore complectendos esse. 3. Et si malam illi habuissent intentionem, DEO tamen non deesse media, per infinitam Sapientiam & Potentiam malum hoc convertendi in bonum, ut adeo æquali jure ad illos cum Josepho Patriarcha c. 50. dicere possint: *Num DEI possumus resistere voluntati? Vos cogitastis de me malum, sed DEVS vertit illud in bonum.* 4. Demonstret, non esse nunc tempus irascendi & vindicandi sese, sed ignoscendi, ut, *quã mensurã mensi fuerint, eãdem remeriatur ipsis Deus;* quã ratione enim propediem coram supremo Judice comparituri favorabilem sententiam sperare poterunt, qui adeo se difficiles in remittendis Proximo minoribus culpis, imò omnino fortè nullis ostenderint?

VI. Quinta tandem tentatio oritur ex ipsius damnationis & supplicij extremi timore; contra quam sic eos munire poterit Operarius. 1. Ostendat illis, quã inutilis & imprudens sit hic timor; vel enim sequetur damnatio, quam timent, vel non sequetur; si non sequatur, frustra se cruciant timore illius mali, quod nunquam eveniet; si autem sequutura sit damnatio, tum saltem ante tempus imprudenter se affligunt illius imaginatione, sicque duplo gravius, diuturniusque sibi reddunt supplicium. 2. Ostendat, quã longè aliter Christus se gesserit, utpote qui timorem illum non prius admittere voluit, quã cum proximè jam imminabat damnatio, & tunc ad montem Oliveti confugit dicens: *Pater mi, si possibile est, transeat calix iste à me, Serum tamen non meã, sed tua voluntas fiat.* Hortetur ergo illos, ut & ipsi tam salubre hoc exemplum sequantur, & nunc se DEO penitus resignantes dicant cum Heli; *Dominus est, quod bonum est in oculis suis, hoc faciat.* Ubi verò propinquius periculum damnationis advertent, juxta exemplum Christi ad montem Oliveti, id est, misericordix divinæ confugiant, & supradictam cum ipso Christo orationem repetentes, simile cum ipso robur, solatiúmque expectent. 3. Persuadeat, Magistratum nihil decreturum, nisi quòd jam ab ipsa usque æternitate in divino, justissimòque cæli consistorio conclusum est, quæ proinde sententia cum ex una parte immutabilis, ex altera parte autem summa cum sapientia ac bonitate concepta sit, decet, ut summa cum reverentia, animique tranquillitate excipiat. 4. Firmissimè

Infruct. III.

N

iplos

194 *De Captivorum Confortatione Apostolica,*
iplos credere jubeat, Deum, qui fidelis est, & neminem reus
aut onerari supra vires patitur, ipsis perinde, ac olim SS. Ma-
ryribus adstaturū auxilio suo, effecturūmq; , ut magna cum
nimi æquitate, constantiāq; id omne, quod per Magistratū
ereturus est, sustinere possint, id quod ipsi haud dubiè in
bus, extremo supplicio affectis nō semel factū viderint, quod
minisse quoque ipsos jubeat, quodcunque supplicium decer-
dum sit, brevissimo tempore absolvi, atq; adeò æquissimo
& hilari animo tolerandū esse, si cum æterno & inexplicabili
supplicio comparetur, quod propter peccata sua in inferno
stinere debuissent, si Deus ipsos perinde, ut alios ejusmodi
catores, vel statim post peccatum ex hac vita avocasset, vel
statu peccati obduratos discedere permisisset. Certè si illi
nunc ob minora peccata in inferno cruciantur, hæc gratia
ret, ut in hanc vitā redire, suāq; delicta commeritis sup-
expiare possent, promptissimis, lætissimisque animis uterentur,
sa, quæ ullus unquam reus sustinisset, supplicia tolerarent.

§. X.

Quomodo ad extremum supplicium dispo-
nendi & animandi sint Captivi.

Quantopere coniti debeat Operarius, ut hoc in negotio
munus suum accuratè impleat, tam ex ijs, quæ sequenti
capite §. I. dicuntur, colligi potest; tum verò etiam ex
tet, quòd, cum ingens plerumque Populi multitudo ad
Reorum supplicia concurrat, tot Arbitros ac Testes suæ
officio peritiæ, charitatisque sit habiturus, quot Spectatores
& Auditores numeraverit. Porro cum aliqua sint, quæ
ca ejusmodi Reos ante sententiam mortis, aliqua post
aliqua demum post ipsam Rei mortem observanda sunt,
et illa majoris claritatis & ordinis gratiā sub distinctis
lis proponere, ita tamen, ut prius moneam Lectorem, cum
dem ferè sit Reorum ad extremum supplicium damnatorum
atque ægrorum in lecto morientium quoad dispositionem
animationem conditio, ideo pleraque, quæ sequenti
de ægro ad Confessionem, & S. Viaticum disponendo, &
adhortationibus, suspiriisque excitando, atque ad ultimum
denique luctam animando dicuntur, etiam in hac occasione
circa Captivos cum debita proportione observanda esse.

ME

M E M B R U M I.

Quid ante sententiam fatalem sit observandum
Operario circa Captivos.

I. **A**Nte sententiam visendi erunt frequenter, cum plerumque variis tentationibus agitentur, & ex altera parte pluribus criminum vinculis impliciti, rudésque rerum piarum, & sæpe etiam obstinati sint. Proderit ergo prius totum statum Rei cognoscere, & tum ad seriam pœnitentiam disponere.

II. Curet, ut ob suum Zelum, aptas datas doctrinas, exempla vitæ habeatur à Reo in magno honore, ut tantò postea faciliùs ei se aperiat; si enim ignotus accedat, timendum est, ne minùs feliciter negotium succedat, & Confessarium talem Reus semper suspectum habeat.

III. Ante latam sententiam non expedit ejus audire Confessionem, ne timore supplicij peccatum reticeat, Horretur tamen interea ad recitationem Rosarij, aut aliarum precum; subministret pios libellos: suadeat præparationem ad confessionem generalem: doceat, quâ ratione se manè & vesperi DEO commendare debeat, quomodo saltem animo adesse divino Sacrificio, quâ ratione in voluntatem DEI se resignare, quomodo Animarum purgatorij meminisse, & consideratione vel cœlestium gaudiorum, vel infernorum cruciatum se solari possit.

IV. Non recipiat in se vitæ servandæ aut supplicij remittendi patrocinium, quia sic Reum non posset tam commodè disponere ad seriam pœnitentiam, accuratamque confessionem; semper enim Reus haberet spem vitæ à Confessario obtinendæ; quod si hac spe cadat, abalienaretur ab eodem, utpote qui causam suam non bene egerit. Poterit tamen in genere promittere, se nihil omissurum, quod in illius commodum cedere possit; quia tamen Justitiæ cursus suus relinquendus, & Magistratus tum propter obligationem, quam habet, scelera puniendi; tum propter maturam considerationem, quam in hujusmodi causis adhibet, non faciliè mutat sententiam, ideo suadere se dicat, ut in divinam voluntatem se penitus resignet, & quò prævisa tela minùs feriant, ad quam-

quameunque sententiam de manu Judicis non aliter atque manu ipsius DEI accipiendam se præparet.

V. Adhortetur illum sedulo, ut hoc tempore à DEO subsidium animæ concessio utatur serio, sæpius eliciat contritionis (quem in finem, si rudis sit reus, proderit ceptis verbis præire, aut quærere ex ipso, num doleat de catis, eò quòd DEVM velut summum bonum super omnia se dilectum tam graviter offenderit) imitètur SS. patres, ut Latronem in cruce; S. Mariam Magdalenam quorum historias proderit recensere: suadeat in superbia, commoda, quæ justitia injungit, DEO offerat pro peccatis suis, Christi doloribus uniat, pro animabus purgantibus suas, aut certè pro proprijs peccatis offerat.

MEMBRUM II.

Quid post latam sententiam sit observandum.

I. Cùm hoc in articulo versetur cardo salutis, Opus est DEVM sibi & DEO placare, omni, quo potest, studio studeat, orationibus, pœnitentijs, & subsidio spirituali, quod etiam expetito.

II. Ante omnia disponat Reum ad sententiam, quam æquo animo suscipiendam; ipse verò Reo non significari sententiam, sed per Ministros justitiæ significari curet, et ubi ubi eam intellexerit, tum primùm conetur eum per verba argumentis ad patientiam & resignationem excitare, quæ argumenta primarium jure merito locum habent, si patientis exemplum, quod proinde assiduò ipsi obponendum est, perque illud omnes tentationes, quæ, in genere, sive causa, sive alijs circumstantiis mortis decipiuntur, solvendæ. Proximum ab hoc locum habet Exemplum, maximè eorum, qui simili genere mortis perierunt, aut qui imbecillitatem sexûs fortitudine sua superaverunt, horum ergo velut agmen obijciendum est Rei animo, quæ illa S. Augustino olim facta admonitio adijcienda fuerunt isti & istæ, & tu non poteris? Vehementer etiam leniendum Rei dolorem prodest, si singularis DEI erga ipsam bonitas clarè demonstratur, quæ ei gratiam fecit, quam

ritius Imperator olim pro speciali beneficio habuit (dum scilicet illi optio facta est, commissum scelus in hac aut altera vita luendi) & multis millibus hominum sceleratorum Deus non concessit, utpote quos misera & improvisa morte in sceleribus obire permisit. Hortetur ergo, ut pro tanto favore non tam verbis, quam ipso opere gratum sese exhibere conetur reus, atque ad mortem fortiter subeundam tanto accuratius se disponere studeat, quanto plura & efficaciora ipsi media DEVS ad hunc finem concessit, puta plenum rationis usum, carentiam dolorum corporis, presentiam & adhortationem continuam Sacerdotis, presentiam horæ mortis, agonis brevitatem, & similia, quæ proin paulò clariùs ei explicanda sunt. Tandem plurimùm conducet, bene explicare, quàm terribilem sententiam, coram quanta multitudine audire, quàm gravia, eaque æterna tormenta sustinere debeant damnari, quæ & ipse promeritus quidem fuisset, sed nunc in mitiqrem mutata sunt pœnam. Fortiter ergo sustineat illam, gratiasque DEO agat, quòd tam clementer cum illo procedat; exclamet proin cum S. Augustino: *Domine hic ure, hic seca, modo parcas in aeternum.* Non sunt condignæ passiones hujus temporis ad damnatorum pœnam, quæ revelata est nobis.

III. Ante omnia Confessionis & Eucharistiæ Sacramenta ritè suscipienda erunt. Pro Confessione autem hæc notanda sunt ex Laymanno lib. 8. tract. 6. c. 5. Primum. Secundum probabiliorem sententiam reum non esse obligatum ad manifestandum crimen morte vel mutilatione dignum, si intelligat, illud planè probari non posse. Secundum, post latam à Judice sententiam desinere in reo obligationem confitendi criminis, quod ante, quamvis injustè, negarat, quia finito judicio finitur etiam obligatio Rei. Tertium est, Reum ad vitanda gravia tormenta posse sine peccato crimen capitale sibi imponere, quia vita non est digna, ut tanto dolore servari debeat; imò posse etiam jurare æquivocando, docent teste Diana p. 3. tr. 5. ref. 7. communiter Doctores cum Navar. hinc absolvi potest. Quartum, si notetur eum in tortura, vel aliàs detulisse innocentem, obligari ipsum debere ad restitutionem famæ, maximè si innocentibus delatis impenderet periculum vitæ. Quintum est, ipsam mortem

tem Reo in pœnam scelerum commissorum solere imponi unde levis ipsi pœnitentiâ Confessario imponi potest. Idcirco est, enitendum esse Sacerdoti, ut, si reus odium aliquod in Judicem aut partem adversam, aut testem habeat, idcirco ex animo eiusdem evellere studeat.

IV. Si Confessarius satis manifestè intelligat, damnum esse innocentem, ordinariè tacere debet, nec monere eum ob tres causas. Prima est, quia communiter monetur, cum Judex secundum allegata procedat. Secunda est, si innotescat semel, tali modo reum esse liberatum, ut non mendum erit, ne alij sacrilegè crimen in confessione ob similem spem mortis evadendâ. Tertia est, quia Confessarius Reorum Confessiones audiens dicat, hunc vel illum innocentem, de reliquis verò taceat, Judex colliget, talem esse reos, & crimen esse confessos.

V. Reo per Confessionem expiato, & SS. Corpore Domini refecto præter Confessarium, & ejus socium non expulsum plures cum eo conversari; ipsi verò de nulla re alia loquantur, nisi quæ ad salutem pertinet, omnem sermonem de peccatis, parentibus &c. præscindentes.

VI. Ultra duas horas colloquium non protrahatur, quies utrique detur ad respirandum; consulendum tamen in re ipsius Rei voluntati & necessitati, qui, si exoptet tale colloquium produci, parendum erit. Ut verò fastidium evitetur, proderit cum eodem nunc de rebus pijs loqui, nunc recitare Rosarium, aut Litanias, aut alias preces; nunc famulari admonere, ut quiescat, se interim dicturum horas suis orationibus fore ejusdem memorem; nunc reo quasi simulato, cum adstantibus de rebus sacris loqui, recessibus accommodatas temporibus historias, maximè de aliquibus generosa morte defunctis.

VII. Ultima nocte imminente admonet Reum, ut non dormiat, ne timor mortis imminentis hominem nimis debilitet, & indispositum reddat dici sequentes necessarijs attentionibus, & imparem doloribus exantlandis. Expedit autem dormienti adesse quendam, qui, si necesse sit, consolari possit, quia tunc magis crescunt tentationes & desolationes.

M E M B R U M I I I.

Quid circa ipsam productionem & supplicium
Rei sit observandum.

I. Illufcente fatali die prima fit cura Sacerdoti, ut formato S. Crucis Signo, & invocato in vota DEO, eidem dies illa offeratur intentione optima; uniatu diei, quo Chriftus paf- fus est; imploretur auxilium Sanctorum, præfertim Patrono- rum, & illius, cujus nomen gerit Reus. Detur opera, ut con- fiteatur iterum, lucretur indulgentias, conformetur voluntas cum divina, & alia exerceantur pietatis opera, usque dum carcere educatur: solatio erit magno, si indicetur pro ejus fe- lici morte jam litatum DEO, pro anima verò denuò litan- dum. Spondeat quoque Sacerdos, se rogaturum plures, maxi- mè verò Spectatores post supplicium sumptum, ut pro eo preces & forè etiam indulgentias aliquas (maximè men- struæ Communionis, ubi earum facultas est) offerre di- gnentur.

II. Caveat, ne quidquam ad festinandam mortem pro- ferat; imò interrogatus à satellitibus vel alijs, an omnia sint absoluta? respondeat, sui muneris esse, cum reo de animæ salute agere, reliqua sui fori aut judicij non esse. Secundùm Vasquez tamen irregularitatem homicidij publici non incur- runt personæ privatae, sed tantum ministri Justitiæ.

III. Curet, ut cum educitur reus, ejusque scelera publi- cantur; item cum ducitur ad locum supplicij, atque ad eum pervenitur, semper habeat preces commodas, quales peti pos- sunt ex Trostbrunn P. Vogleri & alijs, quamvis valde suase- rim, ut orationem Dominicam, & Salutationem Angelicam cum Symbolo Apostolorum frequenter recitando præeat, & subinde convenientes actus variarum virtutum immisceat. Sæpe etiam SS. Passionis mentionem faciat, atque in memo- riam revocet, quomodo Chriftus raptus fuerit ad tribunalia, eductus, crucifixus &c. suasque actiones uniat illius actio- nibus.

IV. Cum fertur sententia decretoria, hortetur Reum, ut eam cum humilitate & resignatione magna de justissima DEI manu accipiat, rogétque DEUM ardentibus suspirijs & verbis
N 4 ferven-

ferventibus, ut intuitu hujus feralis sententiæ dignetur eam sententia mortis aeternæ liberare.

V. Cùm reus ad mortem pergat, summopere curanda est, ne oculis huc illuc vagetur, obvios salutet, aut alloquitur, maxime amicos aut consanguineos, sed totis viribus unam animæ salutem incumbat. Si transeundum sit per templum vel crucem, juvabit Christum vel sacram ad declinato capite, aut forsitan etiam flexo poplite venerabilem opem gratiæ divinæ exposcere.

VI. Proderit in tam funesto itinere orare contra quod ut fiat suavius, nunc è libello preces recitentur, in memoria, prout affectus dictaverit, actus virtutum elicantur præsertim contritionis, fidei, spei, resignationis, invocantur &c. Sæpe tamen clamare non expedit, quia non raro turbatur animus rei & quodam horrore percellunt vocatationes hujusmodi. Curet, ut manibus teneat crucem, circumligatum sit rosarium, si quidem manus post tergum non revinctæ, tum enim ipse crucem ferat, & sæpius offerat & sculandam.

VII. Cùm in conspectum loci fatalis venerit, conetur adimere horrorem, vel minuere certè. Proderit exemplum S. Andree in memoriam revocare, & explicare, quo ante Christum montem Calvariæ ascenderit. Juvabit etiam quærenter tum reperere voces illas: *Fiat voluntas tua, sic in celo & in terra: Domine non quod ego volo, sed quod tu voluisti, hic ure, hic seca; modo parce in aeternum. Etiam si ciderit me, in eo sperabo.*

VIII. In ipso loco denuò & magno cum affectu interroget, num animum aliquid cruciet, vel remordeat contritionem? num iterum confiteri velit? an alia quapiam repugnantia impugnetur? adhortetur exquisitis verbis ad luctationem, in quâ si victor evadat, triumphaturus sit in aeternum. Num querat, num omnibus ignoverit? ingeminentur de contritionis, resignationis, virtutum Theologicarum, suscipiatur osculum crucis, & ejusdem ad pectus amorosa applicetur.

IX. Ut majori cum alacritate vel ictum, vel lapsum recipiat, rursus polliceatur Operarius, se illius post mortem memorem futurum; nec unquam desistat à cohortatione ad patientiam. Curet, ut sæpe ingeminet SS. Spiritus

na JESUS, MARIA. Et, In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum.

X. Si fur ad suspendium damnatus, dum scalas ascendit, cupiat confiteri, censet doctus quidam Theologus, Sacerdotem vel petere posse à Judice, ut eum rursus demittat, quia Confessarius respectu animæ in reum jus habet fori interni: vel si nullus alius adlit modus, eminus eum absolvere posse propter datum signum confessionis.

XI. Quod si Reus omnino nunquam confiteri vellet, idem Doctor censet, ipsum posse invitum, & non confessum plecti, cum ex malitia & non tantum ex fragilitate in tale periculum se conjiciat. Tentanda tamen prius sunt omnia cum tali obstinato, & 1. Hortandus etiam flexis genibus, si opus erit ad curam animæ. 2. Recensendæ tragicæ historiæ impœnitentium, Inferorum pœnæ. 3. Irato vultu discessus simulandus. 4. Alius Reus admonendus, ut illi meliora suadeat consilia. 5. Redeat Operarius, & excuset factum; ostendat spem sanioris mentis & consilij, paratum se sanguinem pro ipsius salute fundere, si fieri possit, & DEVS velit. Si nihil hæc proficiant, cum adstantibus pro eo orandum erit, & reus monendus, ut idem faciat. 7. Si neque his aliquid proficiat, non desistat, sed in ipso etiam fatali loco eum suæ salutis admoneat.

M E M B R U M I V.

Quid post mortem Rei sit observandum.

Postquam Reum vitâ excessisse judicaverit, hortetur circumstantes Spectatores, ut animam defuncti Deo secum commendent, ut, si quid expiandum adhuc illi de peccatis restiterit, id per infinitam suam misericordiam & passionē ac merita Filij sui, ac Domini nostri JESV Christi condonare dignetur. Quod quidem hoc vel simili modo præstare poterit: *Per dilecti Spectatores, spectâstis agonem & luctam ultimam dilectissimi in Christo Fratris nostri N. cujus animâ, etsi ob mortem tãpiè & Christianè obitam merito speremus, ab Angelis in celos fuisse deportatam, quia tamè occulta nobis sunt admiranda Dei judicia, ideo, ut si quid fortè eidè adhuc in altera Vita expiandū restabit, id per infinitam Dei misericordiam, meritâq; copiosissima Christi Filij ejus, & omnium Electorum suorum*

suorum relaxetur, omnes illius nomine obsecro & obsecro
mecum animam illius omnipotenti Deo commendetur, &
melorationem Dominicam, & Salutationem Angelicam
citetis. Quibus dictis genuflectens dicere poterit clara
preces ex præscripto Ritualis Romani post egressum animi
dicendas, & circa finem sequentis capitis ponendas, vel
etiam cum Spectatoribus occultè Orationem Dominicam
Salutationem Angelicam dicere, eaque finitâ clarè pro
nunciare poterit sequentia verba: *Requiem aeternam dona ei,
mine, & lux perpetua luceat ei.*

II. Postquã ab oratione surrexerit, valde expedire vide
ut, quandoquidem tũ animi Spectatorum ob supplicii con
cti horrore bene admodum dispositi creduntur, brevem ad
exhortatiunculam instituat, quã eosdem univèrsim ad timo
Dei ob tam amatos peccatorum fructus, speciatim verò Pa
tes ad bonam Filiorum educationem, liberos verò ad obe
dientiam parentibus, & cultũ Numini præstandum exhor
tet. Id quod hãc vel simili ratione præstari posset: *Per dilectos
Patres, exhibuistis opus Christiana pietatis, pro quo defuncti
namine debitas vobis gratias persolvo, rogoq; ut etiam de
inceps eundem in precibus vestris commendatum habere mi
mittatis. De reliquo, quoniã ad hoc triste spectaculum vos
curiositatis duntaxat gratiã, sed fructus etiã spiritualis
piendi causã confluisse credo, omnes vos in Domino adhor
teor, ut, quam olim Philosophus quidam sapientissimus Regi
suggererat, doctrinam atq; sententiã, hanc vos hodie ad
vriissimo fratre vestro modo p̄se in Domino defuncto vobis com
datam credatis, nimirum nihil incipe, priusquam exitum
consideres. O si dilectus frater noster, dum scelus, propter quod
in dõ supplicio extremo affectus est, patravit, hunc tam amato
illius exitum prius considerasset, profectò nunquã ad tam
tale facinus manus suas extendisset. Vos ergo, dilecti, ali
damno, & exemplo respiscite; & discite, quòd, ut Deus
Prophetam Ieremiam verissimè dixit, malum & amarum
fuerit, reliquisse Dominum Deum suũ, & non fuisse timorem
ejus apud ipsũ. In omnibus ergo operibus vestris memoramini
novissima vestra, & in aeternum non peccabitis. Aliàs si
ob malam educationem, vel societatem, vel consuetudinem
malam reus ad scelus tantum perpetrandum inductus est.*

quod ex ipso facillè per colloquia ante mortem instituta intelligere licebit) poterit ex hac ipsa causa occasionem fructuosæ exhortationis desumere & imprimis breviter narrare historiolam de filio, qui, cum per scalas ad furcam ascenderet, Patrem ad se, quasi ultimum valedicturus, & secretum aliquod manifestaturus vocavit, & accedenti aurem dentibus abscidit: eò quòd per ipsius indulgentiam, huc esset adductus. Inferat proinde Operarius, idem facturum fuisse nunc defunctum, si socios aut parentes præsentés habuisset. Hortetur proinde Parentes, ut correptione liberorum invigilent; liberos, ut correptionem paternam recipiant, omnes verò, ut malam societatem & consuetudinem fugiant, ne in similes culpas, infamiámque ac supplicia incidant.

III. Denique, ubi domum regressus fuerit, imprimis debitas Deo, Cœlitibusque gratias pro felici successu tam difficilis functionis persolvat; subinde super actiones suas omnes cum captivo suo susceptas se reflectat, ut, si quid minùs dextrè à se peractum, vel certè minùs prosperè cessisse adverterit, deinceps in simili casu emendare queat. Quòd si verò aliunde cognoverit, aliquos in illo loco, in quo degit, sanguine vel cognatione reo conjunctos habitare, magnæ charitatis opus præstabit, si eos invisere, solari, &, quàm Christianè ac piè cognatus obierit, significare dignabitur, simulque admonbit, ut animæ illius in precibus suis sapiùs meminerint, facràque legi curent, & alijs Christianæ charitatis operibus juvent.

C A P U T VI.

DE APOSTOLICA ÆGRORVM ET MORIBVNDORVM VISITATIONE.

M Odum cum his agendi varij tradunt Authores, præcipuè P. Joannes Polancus in Methodo moribundos adjuvandi; P. Georgius Voglerius in libro suo, quem *Trost-Brunn* seu Fontem consolationum inscripsit: P. Georgius Mentzius de arte patiendi & compatiendi: P. Philippus Servius in *Amico Fideli*, sive modo juvandi moribundos. R. D. Georgius Pistorius in libello, quem spiritualementem Apothecam seu *die Geistliche Haus-Apotecken* vocavit, & plures alij, ex quibus tamen ea duntaxat, quæ magis ad praxin quotidianam accommodata vi-

ta vi-

ta videbuntur, seligam, atque in breve compendium reddenda hoc capite offeram. Quæ quidem omnia iterum ad quinque ferè capita reduci possunt, videlicet 1. Ut ægros solite consoletur. 2. Ut eosdem fructuosè occupet. 3. Ut eos rite a morte disponat. 4. Ut illos contra tentationes efficaciter muniat. 5. Ut illos in ultima lucta discretè animet, ac confortet.

§. I.

Quanti momenti sit ministerium adjuvandum ægros & moribundos.

I. **M**ulta quidem à varijs motiva afferuntur ad ministerium huius gravitatem ostendendam, sed quæ ad tria nempe ad summam necessitatem, summam utilitatem, summam denique jucunditatem, revocari possunt; hæc tamen namque si Operarius sæpe ac seriò ponderaverit, dubitari non debet, quin ignis ardentissimi ad ægros ac moribundos adjuvandos desiderij in hac meditatione sit exarsurus. Quare operarii præmium videtur, ut singula ex tribus hisce motivis breviter demonstrantur.

II. Et in primis quidem summa huius ministerij necessitas ex quatuor argumentis colligitur. 1. Quia à bona morte moribundi salus, & ipsa beatitudo dependet; nam, uti Salomon Eccl. 1. ait: *Si ceciderit lignum ad Austrum, aut ad Aquilonem, in quocumque loco ceciderit, ibi erit.* Si bene finit vitam, in Austro erit æternæ beatitudinis: si malè, in Aquilone æternæ miseræ. Unde meritò Justus Lipsius, teste Drexlerio in æternam Sanctissimam Cœli Reginam in morte sic allocutus fertur: *O Mater DEI, adesto famulo tuo cum æternitate præstanti, & ne deseras me in hac hora, à qua æterna salus mea dependet.* 2. Quia malæ mortis detrimentum irreparabile est; cum enim semel duntaxat quamvis mori contingat, necessario sequitur, errorem, qui hîc admittitur, nullo ingenio corrigi posse. Si ergo Lamachus non ignobilis apud Lucam Centurio sapienter admonuit, summam in militia vigilantiam requiri, non enim perinde errari in bello, ac quæ alijs in rebus, eò quòd error ibidem sit irreparabilis, ac item in istis; quantò magis similis vigilantia & sollicitudo in hoc extremo prælio, in quo de cujusque præliantis salute agitur, præsumitur.

tur, adhibenda erit. 3. Quia nunquam homo tantopere indiget auxilio, atque in isto transitu; tunc enim conflictus est terribilior, vires debiliores, impedimenta graviora, & rerum occurrentium multitudo major, quam unquam fuerit; unde merito, sicut *Demon* videns tunc breve tempus superesse, & vel obtinendam, vel amittendam victoriam, auget furiosam ac rabidam suam diligentiam, ita Operarius quoque spiritualibus armis munitus accedere, omnemque in protegendo ac confortando moribundo industriam adhibere debet.

III. Jam verò summam quoque in hoc ministerio utilitatem reperiri, vel ex eo satis patet, quod nec ipsi ægro major felicitas obvenire, quam æterna beatitudo, ad quam procurandam hoc ministerium unice dirigitur, obvenire; nec ipse Operarius ad eandem felicitatem olim obtinendam certiùs, efficaciusque medium adhibere posse videatur. O quam lætas (inquit *Philippus Servius* Operarium alloquens p. 1. §. 1.) quam jucundas depromet voces animi memoris indices, quis operâ tuâ & industriâ viderit se è periculosis mundi hujus fluctibus eductum in tutissimo salutis portu conquiescere! Crede mihi, pro referenda gratia DEUM precibus sollicitare non desinet, usque dum in cælo gaudij tanti socium habuerit, cujus obtinendi tam bonum in terris nactus est Adjutorem. Quòd si beati (ut loquar cum Scriptura) fraudari nequeunt à desiderio suo, intelligis, opinor, Operarie, quam utiliter operam locas, atque adeò, cum moribundos adjuvas, te non magis illorum salutem, quam tuam velificari; nam si Apostolo *Philippensis* quos ad pietatem erudierat, dicere libuit: Gaudium & corona mea omnes vos estis; quomodo non erunt gaudium & corona tua, quos ad gaudium, coronasque cælestes quasi manu duxeris?

IV. Quòd verò summa etiam in hoc ministerio jucunditas inveniatur, iterum tum moribundi ipsi, tum Operarij fideliter illis assistentes propriâ suâ experientia edocti testabuntur. Quæ enim major ægro lætitia obtingere potest, quam si in casu omnium terribilium terribilissimo, ut ait *Aristoteles*, amicum fidelem habeat, qui, teste *Siracide* c. 6. est protectio fortis, medicamentum vitæ & immortalitatis, cujus consiliis anima perinde dulcoratur, quemadmodum unguento & variis odoribus delectatur cor? certè nihil æquè ægrum reficit, re-

ste Se-

ste Seneca ep. 79. quàm amicorum affectus. Quòd si verborum nullum in orbe majus est gaudium, quàm bonæ & sanctæ conscientiae lætitia, hoc maximè tempore, quando prope venturus creditur Judex Jerusalem in lucernis scrutaturus singulorum conscientias examinaturus, an non iterum jucundissimum dicemus moribundos juvandi ministerium, cui primaria cura, laborque eò potissimum tendit, ut bonam moribundus conscientiam possideat, & cum illa spem certam æternæ felicitatis concipiat? Nec minor sanè ipsi quoque raro jucunditas ex hoc ministerio orietur; quid enim jam diùs accidere potest Apostolico alienæ salutis zelatori, qui animam, pro qua, teste S. Chrystomo hom. 48. in Pl. unigenitus DEI Filius non mundum dedit, non hominem, non aurum, non mare, sed pretiosum sanguinem, eripere Diabolo, & DEO lucrari? custodire à flammis perpetuis, & æternæ gaudiorum facere participem? quam lætitiā in morte percipiet, qui meminerit, se tam copiosum tot moribundis solam creasse, atque adeò eadem sibi mensurā à DEO consolationis mensuratum iri? quàm incredibile denique voluptatem post mortem percipiet, si tot animas in cælo videat inexcussibili gloriā fruētes, sibi que eam gratissimo animo adhibentes? Expertus sanè hanc voluptatem est Religiosus, qui, cum confessiones pauperum libenter excepisset, cæloque submisisset, ab iisdem obviam sibi venientibus post mortem è purgatorio liberatus, magnāque gratulatione ac pompa cælum est deductus, uti Joannes Major in spec. Exempl. Confessio ex. 18. refert.

V. Ex quibus omnibus facilè nunc liquet, quàm magis de hoc ministerio æstimatio sit concipienda, quàmque gravis censenda sit negligentia eorum Operariorum, qui in negotio socordes & languidi fuerint deprehensū, maxime per socordiam hanc fieret, ut is, quem adire in morbo extraxerunt, neglexissent, sempiternis ignibus addiceretur, quem tamen duobus fortè verbis cælo asserere potuissent; DEUS bone operis iterū Servius, quo animo in te futurū putas? quas non flammis, quas non furoris faces in caput tuum ejaculaturus est? Sed ipse DEUS impunitam talem socordiam finet; id quod Petrus quidam è nostra Societate expertus est, ut idem Servius in anno eo fideli p. 1. §. 3. refert, qui post mortem se cuidam alteri

Patri ex condicto spectandum dedit, asseruitque, se propterea, quod tardior, negligentiorque in invisendis, juvandisque moribundis fuisset, tempore sat longo à conspectu divino exclusum, iustum fuisse ubivis gentium ac locorum animam agentibus præsto esse, eosque in morem Angeli Tutelaris, quâ precibus, quâ monitionibus internis, salutaribusque inspirationibus adjuvare. Addidit quoque, non se solum, sed alios quoque bene multos diversorum Ordinum Sacerdotes ob consimilem negligentiam simili pœna castigari.

§. II.

Quibus dotibus præditum oporteat esse Operarium, qui ægris & moribundis fructuosè assistere cupit.

I. **U**Ti ad Sacerdotem in genere, ita vel maximè etiam ad eum, qui cum ægris & moribundis fructuosè agere cupit, gemina dos, virtus scilicet & scientia requiritur; per has enim si corpus & animam ægri lucratus fuerit, cum gaudio quondam dicere poterit ad Christum: Domine, duo talenta tradidisti mihi, ecce alia duo superlucratus sum.

II. Porro in specie agendo de singulis, virtutes quidem sequentes requiruntur in eo, qui prædictis personis prodesse cupit. 1. Est orationis studium, per quam tum sibi necessariam ad negotium tanti momenti gratiam à DEO frequenter petat; tum ipsos etiam, cum quibus acturus est, ægros peculiari affectu DEO in Missæ præsertim Sacrificio commendet. 2. Est Zelus Animarum, qui si unquam, hoc tempore, necessarius est; absque hoc enim languidè obibit hoc munus, & hoc ipso minùs ab ægris amabitur, atque adeò minorem quoque in eorum animabus fructum faciet. 3. Est Patientia & fortitudo, quâ tum omnes difficultates, quæ plurimæ in hoc munere occurrunt, generosè contemnat; tum molestias ex ipso morbo aut ægri vitijs subinde exoriri solitas, religiosè, alacriterque sustineat; in hac enim patientia possidebit animas curæ suæ commissas. 4. Est mansuetudo, cum enim ægri plerumque amaritudinibus undequaquæ sint circumdati, æquum est, ut Sacerdos desideratum dulcium verborum saccharum & mel pro temperanda hac acerbitate offerat. 5. Discretio,

tio, quæ in eo potissimum versatur, ut & in ipsa ratione ponendi, & in materia eligenda modum seruet, atque ad rationem personarum ægrarum qualitatem diligenter attendat. Hinc cavendum, ne uno contextu omnia dicantur; ne nimis properanter; ne eodem semper tono &c. Item ne nimis fatigetur, sed quandoque respirandi, & ea, quæ audivimus, digerendi spatium relinquatur; ideo Sacerdos subinde atque ad idem faciendum alios etiam hortetur. Attendum præterea, ut hominibus doctis, & exercitatis pauca lecta, erudita & opportunè dicta proponantur, & quidem tam instructis phrasi, quam in memoriam redigentibus, quod ab ijs fieri creditur, referentis.

III. Scientiam verò quod attinet, triplex potissimum requiritur in eo, qui cum moribundis vult agere. Prima, ut sciat casuum ordinariorum, qui circa ejusmodi peccata in tali negotio occurrere solent, resolutionem, quales nempe sunt circa Sacramentorum administrationem, & reconciliationem, aut conciliationes cum Inimicis, v. g. an possit absolvi, qui nullum signum dedit contritionis, neque Contritionem petivit? an si confessio scripta reperitur hominis amentiam lapsi, iste absolvi possit? an restitutio famæ, conciliatio cum Inimicis publicè coram Notario sufficiat, si inimicitia publica fuit? an ad restitutionem pecunie sufficiat, si per modum legati alteri pecunia debita tradita fuit? Secunda Scientia est, ut sciat, quomodo ægrum solari, & ad patientiam, aliàsque virtutes huic temporibus venientes excitare debeat; quomodo item contra varias tentationes eum munire; & tandem quomodo in fundendis rationibus & affectibus eliciendis eum juvare possit, quæ præmeditata, & memoriæ bene impressa habere oportet, ne accidat, ut cum exigua ægrorum utilitate, & astantium labore ædificatione suum officium faciat. Et sanè quomodo quum sit, ut Sacerdos se singulari studio ad hoc officium præparet, vel ex ipsa præparatione, quâ se ad publicas conciliationes præparat, colligere potest; si enim ibi tam sollicitè curam doctrinas loco, tempori, & personis accommodatas, & optimè proponat, quantò magis ad hoc negotium tantò præmeditatio & rerum, & ordinis erit necessaria? Porro quomodo hæc præparatio facienda sit, infra docebitur.

tandem scientia est status ipsius ægri; hunc enim nôsse omnino oportebit, videlicet, an sit vir eruditus? an prudens? an patiens? an utatur integris sensibus & iudicio? an credatur vicinus morti? an testamentum fecerit? an confessus fuerit? an communicaverit, & extremam unctionem sumpserit? an aliquid sit magni momenti, de quo moneri æger debeat? quod vitæ genus tenuerit? quæ omnia Operarius ex domesticis, vel illo, à quo vocatur, intelligere poterit, quamvis ipse etiam per conversationem cum ægro hujus mores & affectus facile deprehensus sit.

§. III.

Quid circa Visitationem ægrorum in genere observandum sit.

I. Quemadmodum in omni ferè alia Operarij functione tria præcipuè observanda sunt, ut functio talis ritè & fructuosè peracta dici queat, scilicet Finis, Modus, & Tempus; ita hæc ipsa in hac quoque Ægrorum Visitatione tantò impensius, perfectiusque sunt attendenda, quantò plura, gravioraque esse momenta suprà ostensum est, ob quæ functio ista magno cum fervore, sedulitatèque sit obeunda.

II. Et Finem quidem quod attinet, ex ijs, quæ ad initium hujus capituli dicta sunt, facile patet, præter triplicem illum communem, & remotum ac ultimum finem, qui est major DEI gloria, propria, & aliena salus, de quo hîc nihil specialiter dicendum restat, cum per omnes alias functiones æquè, ac visitationem istam quærendus sit, duplicem alium, eumque proximum & proprium huic visitationi finem præfixum esse debere, scilicet consolationem Infirmorum, & eorundem excitationem, ut infirmitatem suam, aut, si DEO ita visum fuerit, ipsam etiam mortem cum debita resignatione ac patientia suscipiant, & supportent, atque adeò vitam suam, sicut Christianè & laudabiliter traduxerunt; ita laudabili quoque & glorioso Epilogo claudant. Ad quos proinde geminos fines semper respicere Zelosus Infirmorum Visitator, omnesque suas actiones, quas cum ægro suscepturus est, dirigere debet.

III. Modus hujus functionis ante omnia suaviter requirit; cum enim in ipsa infirmitate nihil plexumque nisi

Instruã. III.

ama-

amarum & insipidum reperiat, meritò Operarius, ut dictos fines obtineat, saccharum suavitatis miscere debet, amarities ista, si non omnino tollatur, non modicè temperetur. Consistit autem suavitas ista in eo potissimum ut non tantùm sincerum commiserationis affectum ergo firmos ostendat (nam, ut supra ex Seneca dictum est, nihil què ægrum reficit, atque amicorum affectus) sed ipso opere atque effectu confirmet, nihil omitendo, quod latium & confortationem illius conducere queat; verè magnum, teste S. Gregorio Nazianzeno, calamitosa res est, miseratio ex animo collata, præsertim cum nihil quæ Medicus vel Infirmarius adhibenda duxerint, negaverint, aut negari. Hinc S. Apostolus 1. Cor. 7. de se factus sum infirmis infirmus, non mentiendo, ait S. Augustinus ep. 18. & 19. sed compatiendo: non simulantis affluenti commiserantis affectu. Sed & ipse Christus S. Mariae Magdalene de Pazzis inter alias regulas etiam hanc numero maximam tradidit: *Condescendes cum creaturis meis, permanendo in terra facere visus sum cum illis summam pietate, habendo semper in auribus meis illam sententiam: stoli mei: Quis infirmatur, & ego non infirmor?*

IV. Ipsa denique temporis observatio tria respicit. I. Ut celeriter visitentur (maximè ubi periculosa est) certòque sibi persuadeat Operarius, omnem necessitati casu periculosam esse, perpetuùmque se habiturum, si vel unicam animam ob ipsius tarditatem peritingeret, utpote necessariis ad salutem medijs destitutus. Exemplo esse potest S. Severinus Episcopus, cuius S. Hieronymus l. 1. Dial. c. 12. meminit, qui, cum vocatus esset, tardando adesset, & quia paululum substiterat, dum vitæ palmites, quos casu tunc putaverat, omnino resecit. Interea ægrum mortuum fuisse intellexisset, nullam quietem capere potuit, quàm multis lacrymis & precibus cum à morte resuscitavit. Quare quocunque tempore Operarius, moras omnes abrumpat, negotia quantumvis in speciem urgentia tantisper seponat, negotia hoc omnium negotiorum maximum existimans, certè persuadens, nullum præstantius se facere posse lucrum Animarum; & commodum, quod propter virtutem,

tis maximè despicitur, per virtutem meliùs recuperari. Sed & in ipso itinere non se detineat, quin potiùs consilium Elisæi Pueri suo datum sequatur, ut scilicet cum nullo in via loquatur, nisi salutandi fortè officium, aliàve gravis causa id requiratur. Novit namque Animarum Hostis Cacodæmon, quantæ vel momento unico conversiones fiant; novit, quantum boni moribundo afferat Pastoris vel alterius Sacerdotis præsentia, cujus verba incantamentis suis omnibus potiora immanè, quantum perhorrescit, ut proinde mirū non sit, cum undequaq; curarum semina accersere, morarū causas necere, & consutis dolis quàm plurimos ex quovis ferro & ligno obices fabricare, quibus à morientiam tabernaculis Parochi, aliq; Sacerdotes arceantur. Disceat ergo Operarius ex hac Adversarij vigilantia & sollicitudine, Infirmorum causis non indormire, aut ad eos oscitanter accedere: quemcunq; periclitari de vita vel solo rumore acceperit, mox visitet, nec, dum advocetur, expectet; si enim jam olim Ethnicus Democritus monebat; ad nuptias, convivias, & ludos amicorum invitatum accedere debere; ad exequias verò, ad morbos, aliòsque infortunatos & lugubres casus etiam non invitatum accelerare oportere, quanto magis hoc monitum in præsentis moribundorum negotio observandum erit. Ipse certè Christus, ut exemplo præiret, mox, ut servum Centurionis infirmum esse audiverat, respondit: *Veniam, & curabo eum.* 2. Eadem temporis observatio requirit, ut crebrò visitentur Infirmi, quemadmodum Rituale Romanum rectè monet, dum fol. 101. sic Parochos hortatur: *Parochus in primis meminisse debet, nō postremas esse sui Muneris partes, agrotantium curam habere. Quare cum primum noverit, quempiam ex Fidelibus sua cura commissis agrotare, non expectabit, ut ad eum vocetur, sed ultro ad illum accedat, id quod non semel tantum, sed sapius, quatenus opus fuerit, horteturque Parochiales suos, ut ipsum admoncant, cum aliquem in Parochia sua agrotare contigerit, præcipuè si morbus gravior fuerit.* Si enim Medici corporales ob lucrum temporale tam frequenter & sollicitè suos Infirmos visitare consueverunt; quanto magis similis sollicitudo à Medico spirituali requiretur, qui præter lucrum præstantissimū ipsarum animarum, etiam sibi incomparabile augmentum meritorum, & virtutum, atque ad eò ipsius etiam gloriæ in altera

vita per talem visitationem lucratur; id quod Siracides
 7. insinuavit dicens: *Non te pigeat Visitare Infirmum; et
 enim in dilectione firmaberis.* Et clarius S. Gregorius p. 1.
 c. 5. *Boni Rectores, inquit, etsi jam summa contemplanda
 petant, necessitatibus tamen Infirmantiū compatiendū
 centur, quia tunc ad alta charitas mirabiliter surgit, et
 ima Proximorum se misericorditer demittit; Et, cum
 gnè descendit ad infima, valenter recurrit ad summa.*
 Tandem requirit eadem observatio temporis, ut oportet
 discretè visitentur; ut scilicet neque tum, quando ob
 vehementiam parùm apti sunt atque dispositi ad aliorum
 locutionem, visitentur; neque nimis longo tempore
 nuatis colloquijs & exhortationibus graviter fatigantur.
 jam suprà priori capite in simili casu dictum est.

§. IV.

Quibus industriis & cautelis Operarius
 debeat in Ægrorum Visitatione.

I. **Q**uemadmodum periti atque seduli corporum
 norum Medici non solum contenti sunt, ut, quæ
 que modo suo muneri satisfaciant, sed varias industrias
 girant & adhibent, quibus majorem semper in morbis
 morum cognoscendis, atque curandis dexteritatem, felicitatem
 remque assequantur, ita idipsum Operarius tantò
 cum sollicitudine præstare debet, quantò potior est
 rum, quàm corporum salus.

II. Itaque primò conetur, ægrorum suorum, ut
 monet Rituale Romanum, notam seu catalogum habere
 cujusque statum atque conditionem cognoscat, eorumque
 memoriam facilius retinere, & illis opportunè sub
 possit. 2. Pariter conetur habere in promptu argumen
 atque alia, quæ eo tempore, in quo tantum est momentu
 esse possint; qualia sunt præcipuè exempla ac dicta S
 rum, & eorum maximè, qui in simili necessitate olim
 tuti, pulchriora virtutis ac patientiæ exempla reliquerunt.
 3. Cum labilis sit hominum memoria, nec sufficiens
 ad ea, quæ ipsi credita sunt, firmiter retinenda, non
 expediet, si semper librum aliquem spirituales secum
 beat, ex quo vel devotas aliquas preces cum aut coram

recitare, vel certè pias aliquas ac salutare doctrinas ægro prælegere possit. 4. Quia interdum accidere potest, ut vel ob infirmorum copiam, vel alia gravia negotia Infirmo cuiuspiam inservire non possit, id præstandum curabit per alios Sacerdotes (ut iterum Rituale Romanum monet) si quos habet in sua Parochia, aut saltem per laicos homines pios, & Christiana charitate præditos, quos proinde interdum ex instituto ad hoc opus charitatis instruere oportebit. Imò interdum ipsos Infirmos sic instruere studebit, ut in absentia Operarii seipsos solari, atque ad varios virtutum actus, patientiæ maximè, excitare possint. 5. Eundem in finem etiam suadere poterit, ut libri spirituales ad instructionem, excitationemq; ægri idonei ipsidem vel ab ipso Operario oblari, vel certè aliunde conquisiti ad lectum habeantur, & interdum vel ab ipso infirmo, si vires permittunt, vel certè ab alijs prælegantur. 6. Studebit etiam Crucifixi effigiem, numismata indulgentias habentia, aut sacras Reliquias secum habere, ut, ubi necessitas exegerit, ad solatium ipsi ægro applicari, vel deosculanda, pièque deveneranda offerri queant. 7. Denique ut tantò majori cum fructu atque dexteritate munus hoc obeat, etiam domi frequenter consideret, & examinet, quem successum media à se adhibita habuerint, aut quâ ratione meliùs fortè spiritualibus infirmorum suorum necessitatibus occurrere possit.

III. Jam verò cautelas quod attinet, earum aliquæ circa corpus proprium, aliæ circa animam sunt adhibendæ ab Operario. Prioris generis sunt, ut magnam sanitatis propriæ rationem habeat memor doctrinæ à Siracide datæ c. 30. dum dixit: *Melior est pauper* (id est, Operarius cum moderato fervore alijs inserviens) *& sanis viribus, quàm dives*, (id est, Operarius cum indiscreto excessu aliorum salutem procurans) *imbecillus & flagellatus malitia*, id est, corporis infirmitate, quia, ut S. Ignatius, teste Ribadeneira l. 5. vit. c. 8. dicebat, æger rarò aliquid in utilitatem aliorum facere potest, sanus verò plurimum. Hinc dicere quoque solebat, pluris sibi esse cuiusvis Fratris salutem, quàm omnes thesauros. Id quod Operarius quoq; circa seipsum tantò accuratiùs observare debet, quanto plures sunt, quibus sanitas ipsius, operaque est necessaria. Itaque sedulò caveat, ne aut indiscretis vigilijs apud ægrum

susceptis sanitatem lædat, aut nimis propinquè faciem aegri applicet, halitumque malignum (maximè si contus sit morbus) attrahat, sed potiùs ad latus ipsi assistat, ut veat item, ne lectum facilè aeger aperiat, sicque venenore (uti non rarò cum manifesto Operariorum periculum est) adstantem inficiat. Nec spernendum est monitum liquorum, qui suadent, ut, nisi sacrificium adhuc offerri aliud exigat, non facilè jejunos aegrum accedat, sed & si modo aut alio simili remedio instructus sit, quo si fortè nimium fœtorem vel calorem corpori deliquium subortum vertat, malum illud repellere, virésque reparare queat. certè si simile remedium haberi non potest, fenestras aut ex juniperis suffitum excitari jubeat, ipse verò atrium cubiculi malignum aërem frequenti, sed modesta tamen creatione, maximè ubi ab aegro discesserit, ejiciat. A cautela in eo præcipuè consistit, ut, quò magis famæ susnociantæque consulat, nunquam facilè cum aegro, præsertim cum feminis, clausà januà & extra conspectum aliorum quatur, sed semper socium secum habeat, qui eo in loco sistat, ubi videre colloquentes, sed non, quæ secreta esse debent, audire possit, quantum loci dispositio patietur; quod non pareretur, saltem curet, ne ostium sit clausum, vel obscurus; & tunc longiùs, quàm necesse sit, colloquatur, que socio non protrahatur.

§. V.

Quid circa Visitationem aegrorum in spei praxi sit observandum.

I. **A**ntè, quàm Operarius ad infirmum vocatus, pro domo moveat, prima illius cura, si tempus patiens se debet, ut per devotam orationem aegris, quos adiungitur suscepturus est, divinum Numen propitiet, quod communè per orationem consuetam Ecclesiæ: *Veni Sancte Spiritus*, &c. aut, *Actiones nostras quasumus*, &c. fieri possit. Quod breviter adjungi possit per brevis oratio, quàm B. Virginæ, & S. Angeli Custodis utriusque (illius scilicet, quæ & qui Operarij curam gerit) uti & aliorum Patronorum fragium imploretur. Quòd si tamen periculum in morbo sit, possent hæ orationes in ipso ad aegrum itinere peragere.

II. Proxima ab hac oratione cura intentionis purissima renovatio esse debet, quâ scilicet firmissimè decernat, nihil aliud, nisi solam majorem Dei gloriam, ipsiusque ægri, quisquis ille tandem sit, salutem querere. Quem in finem non parùm proderit, si illam Servatoris sententiam Matt. 25. prolatam: *Quamdiu fecistis uni ex minimis meis, mihi fecistis*: in memoriam revocaverit Operarius, sic enim non modicè excitabitur, ut pauperes æquè ac divites, ignobiles æquè ac nobiles amplissimo charitatis sinu complectatur, & ut quidam rectissimè monuit, pro lapide lydio amoris sui habeat, præsto esse ei, qui, quo amorem ejus invitet, nihil, quàm ulcera: nihil potentiùs, quo affectum ejus conciliet, quàm ærumnarum & miseriarum mille plaustra habeat.

III. Ubi cubiculum infirmi ingressus fuerit, Romanum Rituale monet, ut dicat: *Pax huic domui, & omnibus habitantibus in ea.* Mox infirmum, lectum, & cubiculum aspergi aquâ benedictâ jubeat dicendo: *Asperges me, Domine &c.* Quòd si maluerit benedictionem hanc ad ipsum infirmum dirigere, tum dicere poterit: *Dominus noster IESVS CHRISTVS te per virtutem hujus aquæ, & sanguinem ab omni peccato abluat, & ab hostium tuorum insidijs potenter defendat.*

IV. His præmissis Infirmum & Assistentes humaniter saluter, & quomodo ipse æger valeat, ex eodem percunctetur. Quòd si ipse, ut facere plerùmque Infirmi solent, dolores suos exaggerare incipiat, patienter audiat Operarius, & magnopere se eidem condolere ostendat, ac propterea venisse dicat, ut solatio suo aliquod saltem levamen conciliet. Proderit etiam non parùm, si plures interdum quæstiones de morbi circumstantijs proponat, non tam ut morbi naturam cognoscat, quàm ut ægrum sibi demereatur, qui plerùmque de hac materia libenter loquitur, & suos dolores exaggerari audit. Quòd si ex responsis illius colligat, patientem valde, atque in divinâ voluntatè resignatum esse, collaudare modestè poterit hanc ejus patientiâ, diceréq; & se, & alios sumopere per eandem ædificari, & hinc videlicet singularem Dei ter Optimi Maximi bonitatè ac fidelitatem agnoscere, qui non patitur

suos amicos tentari ac tribulari ultra id, quod possunt, sed h
 ciar etiam cum virtute proventum. Verbo, omnem conat
 adhibeat, ut benevolam sibi aegrum faciat, atque ad ea, qu
 deinceps cum ipso acturus est, paratum ac promptum habeat

V. Quia non raro infirmi objectionunculas quasdam po
 ponere solent, ob quas sibi morbum praesentem permole
 esse queruntur, ideo oportet & has Operarium attentè audire
 atque appositè refutare. Et prima quidem obiectio hæc
 solet, quod ab ordinarijs suis functionibus, ac bonis operib
 impediuntur. cui objectioni respondeat Operarius 1. E
 dem rationem, quæ ipsos (si quidem boni Christiani esse, leg
 timamque intentionem habere velint) impulerat ad prim
 functiones & bona opera peragenda, nunc etiam impellere
 bere ad morbum æquo animo tolerandum, scilicet quia De
 ab, ipsis id fieri voluit. Hinc Avila to. 2. Epist. cuidam simil
 objectionem facienti respondit: Noli cogitare ægrotus, q
 faceres sanus, sed contentus esto, quod Deo placeat, ut sis
 firmus. Et si tu, quod spero, facis, purè quæris Dei volunt
 tem, quid tuâ interest, sanusne sis, an æger? quandoquid
 ipsius voluntas totum nostrum bonum est. 2. Eisdem in mo
 moriam revocet, quod S. Augustinus l. de catech. rud. ca.
 sapienter pronuntiavit, dicens: *Nemo melius ordinat, qu
 agat, nisi, qui paratior est non agere, quod divina potest
 prohibetur, quam cupidior agere, quod humana cogitatio
 meditatatur.* 3. Ostendat, plus ipsos mereri posse, si patient
 hunc morbum sustineant, quàm si sani nescio quæ opera
 præstitissent. Certè S. Chrysostomus testatur, S. Jobum plus
 meritum esse, dum se in confertis illis calamitatibus divina
 voluntati resignavit, quàm prius omnibus suis elemosynis
 quas dives & sanus dederat, promeruit. Idem sensit P. Balbo
 sar Alvarez Societatis nostræ illuminatissimus, & suo tempo
 re, ut S. Theresiæ revelatum est, sanctissimus Sacerdos, qui fe
 venti cuidam Operario conquerenti, quod ob morbum nec o
 rare, nec sacrum facere, nec confessiones audire, aliâque mu
 nera, quæ sanus obierat, præstare posset, respōdit, pluris facit
 Deum, si quis eum per mensem sustineat, quàm si in ministr
 rijs hujusmodi per integrum annum illi serviret. 4. Demons
 strer, Deum operâ nostrâ & bonis operibus non indigere
 millèque alias vias ipsi suppetere, per quas illud bonum, quod

ipsi per suas functiones obtinere desiderant, procurare possit; nunc autem id unicum ab ipsis exigere, ut morbum hunc æquo animo sustineant, reliquas curas sibi committant.

VI. Altera obiectio est, quod à lucro temporali impediuntur, cui obiectio respondeat 1. Operarius, cum Dispensatores duntaxat bonorum temporalium tam ipsi, quam alij homines existant, non magnopere sollicitos ipsos esse debere, an plus vel minus DEUS velut supremus illorum bonorum Dominus ipsis concedere velit, atque adeò nec tristari ob lucrum, quod obtinere tantopere desiderabant negatum. 2. Ostendat verissimè dictum à non nemine: Lucrum quod propter virtutem despicitur, per virtutem melius recuperatur; idque hoc in casu vel maximè locum habiturum, si DEO confidere ausi fuerint. 3. Revocet illis in memoriam promissum Christi Matt. 6. *Quærite primum regnum Dei & iustitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis*; & ostendat, nunquam illos regnum Dei melius quærere, quàm si non in prosperis, sed in adversis etiã casibus divinæ voluntati se penitus subjiciant.

VII. Tertia obiectio est, quod domesticis suis, & ipsi Operario per infirmitatem suam graves molestias creent; cui obiectio respondeat Operarius 1. & tam se, quàm domesticos velut mercatores spiritualis lucri per charitatem, aliãsq; virtutes circa agrum exercendas obtinendi cupidos agrum intueri jubeat, sicque certò sibi persuadere, eos Mercatorum more potiùs gavifuros, quàm tristaturos, si per suam infirmitatem illis occasionem faciat hujus lucri obtinendi. 2. Ostendat, etiam ipsos bonos Christianos esse, atque adeò in omne DEI beneplacitum paratos; unde cum Dei voluntatem nunc exigere videant, ut ipsi agro ministrent, æquali alacritate nunc ipsi infirmo servituros, quàm priùs sano & incolumi servierant. 3. Demonstret, & ipsos meritò timere posse, ne in similem calamitatem, necessitatẽque incidant, atque adeò libenter nunc aliis ministrare, ut similem olim charitatem & ipsi experiri mereantur.

VIII. Ubi explorata satis habuerit, quæ intelligi oportebat, benevolùmque se habere agrum ad verterit, tum demum utatur religiosã & modestã libertate in omnibus, quæ ad officium suum pertinent, quæ quidem sequentibus §§. explicabuntur.

§. VI.

Quâ ratione æger instruendus sit, ut officio suo satisficiat.

ICum plerumque homines adeò in prævidendis ad casibus sint incurij, ut nihil minùs tempore sanitate cogitent, quàm quòd aliquando infirmitatem contrahant, ideo plerumque etiam ignorant, quâ ratione se tempore gerere, debitumque ex eodem fructum reportare debeant. Unde meritò ad Operarium pertinere creditur, ut ignorantiam tollere, & quò potissimum modo infirmitatem suam Christianè & fructuosè de manu Dei suscipere, & curare debeant, eosdem edocere studeat. Consistit ergò hic in eo verè, ut quædam capita erga DEVM, Christum, Cœlites; quædam erga Medicum & Infirmarium, & eos ipsos infirmos visitant; quædam erga seipsum; & quædam denique erga Dæmonem hoc maximè tempore sævientem & insidiantem observent.

II. Et 1. quidem erga DEVM tria præcipuè capita observare deberet quilibet ægrotus, nempe 1. Ut ante omnem gratiam cum eodem redeat, & peccatorum, quibus hanc infirmitatem fortè promeruit, veniam frequenter ac deprecetur, clamando assiduè cum S. Davide Ps. 50. *Miserere DEVS, secundum magnam misericordiam tuam.* 2. Ut frequenter se resignet ad morbum hunc & alios adversos cum magna submissione patientiæque sustinendos, ac præcise assiduò cum S. Job exclamet: *Sicut Domino placuit, ita factum est: Sit nomen Domini benedictum. Pater, fiant voluntas tua sicut in celo, ita & in terra.* 3. Ut sibi perdiffidens, totam spem suam in DEO ponat, ideoque frequenter gratiam ad morbum suum patienter sufferendum petat dicendo: *Domine, auge dolores, auge patientiam. Domine, quod jubes, & jube, quod vis. Quem in finem prodentia spiria illa, quæ superiori capite circa captivos ab initio vitæ elicienda dixi, usurpare.*

III. Erga Christum itidem tria officia ab ægro sunt præstanda. 1. Ut ipsum in Magistrum patientiæ eligat, ideoque

oculos semper in ipsum tempore morbi conjiciat, clamans cum Sponsa: *Trahe me post te, curremus in odorem unguentorum*, id est, virtutum tuarum. 2. Ut eundem etiam in Consolatorem eligat, ideoque sæpe dicat: *Non est servus major Domino suo, nec Discipulus supra Magistrum*. Et cum S. Bernardo: *Nolo, Domine, esse sine dolore & vulnere quando te video tot doloribus & vulneribus cruciatum*. 3. Ut in protectorem etiam & Adjutorem ipsum eligat, dicendo sapiùs: *Ecce, Domine, quem amas, infirmatur. Ah dic iterum: veniam, & curabo eum! Si Christus pro me, quis contra me?*

IV. Erga B. Virginem, reliquosque Cœlites pariter tria officia sunt præstanda. 1. Ut eorundem Patrocinium frequenter illis S. Job verbis imploret: *Miseremini mei, miseremini mei, saltem vos amici mei, quia manus Domini tetigit me*. 2. Ut se per fiduciam in ipsorum auxilio tempore tentationis soletur, dicatque cum Elisæo: *Noli timere, plures enim pro nobis quàm contra nos*. 3. Ut se eorundem exemplo ad patientiam excitet, dicatque: *Nonne omnes Sanctos per multas tribulationes oportuit in regnum celorum intrare? cur ergo ego solus sine cruce vivere volo? Potuerunt isti, & ista centuplo graviora ferre, & tu non poteris minores longè dolores supportare?*

V. Erga Medicum & Infirmarium magnam in primis fiduciam concipiat, certòque sibi persuadeat, nihil aliud ipsos nisi salutem illius quærere, ideoque nihil neglecturos, quod ad hunc finem conducere posse videatur. Deinde beneficia illorum se grato animo agnoscere ostendat, imò interdum etiam verbis gratias agat, promittatque se DEVM pro ipsis rogaturum, ut, suo loco tanta beneficia millecuplo fœnore recompenset. Denique iisdem non aliter ac alijs Superioribus obediat, nec murmuret, si fortè quid aliter, ac ipse vellet, disponant, sed potiùs se ipsos ut instrumenta & Interpretes voluntatis divinæ agnoscere, & ex animo venerari.

VI. Erga eos, qui ipsum visitare dignabuntur, etia pariter observare debet. 1. Ut illos verbis & exemplis ædificare Audeat,

studeat, ostendendo, se morbum de manu DEI velut singularem beneficium suscipere, & quamdiu ipsi visum fuerit, cum magna patientia supportare velle. 2. Ut magnam erga illos benevolentiam & reverentiam ostendat, neque ullum unquam in se iudicium adverti sinat, quod ipsorum colloquia displiceant, etiam si re ipsa non admodum grata forent. 3. Ut beneficium visitationis grato animo agnoscat, & in eorum discessu re ipsa pro illo gratias agat, idque, si occasio & vires permiserint, pro viribus se recompenfaturum promittat.

VII. Erga seipsum singulariter etiam sequentia officia præstabit. 1. Ut omnem inordinatam tristitiam; quæ morbum non modicè graviolem reddere solet, ex animo sit penitus proscribat, illudque Senis dictum applicet, quo ægrum tantem Discipulum sic alloquebatur; Noli mæstus esse, Filius, ob infirmitatem tuam, quin potiùs gratias DEO pro ipsa persolve; si enim ferrum es, rubiginem amittes: si aurum, probaberis. 2. Ut, ubi media, quæ habere potuit ad morbum curandum, adhibuit, omnem sollicitudinem de illorum effectu DEO committat, juxta saluberrimum D. Petri monitum. *Hamiliamini sub potenti manu DEO, omnem sollicitudinem projicientes in eum, quoniam ipsi cura est de vobis.* 3. Ut filii ipsi fidus sit & tam præclaram occasionem pro peccatis suis satisfaciendi, præmiùmque suum augendi, ac suum erga Deum amorem ostendendi elabi non sinat, sed potiùs ex necessitate virtutem faciens, generosa cum patientia, alacritatèque potiùs, quàm cum tristitia & indignatione dolores, reliquasque morbi molestias supportet.

VIII. Erga Dæmonem denique itidem sequentia capita sunt observanda. 1. Ut, quoniam hoc maximè tempore, quæ hominem debiliorem conspicit, oppugnare solet diligentius etiam se infirmus præparet, armæque spiritualia procurare studeat. 2. Ut, ubi actu oppugnatus fuerit, non consternatus, nec cedat, sed in Christi Cruce & passione confidens audaciter dicat: Ecce Crucem Domini, fugite partes adversæ. 3. Ut ad hunc finem etiam orationis & rerum benedictarum, puta aquæ, cerei, & reliquiarum præsidia non negligat, sed tantò majori devotione, constantiaque usurpet, quantò magis ea Adversario exosa atque terribilia esse cognovit,

§. VI.

Quomodo consolari ægros debeat
Operarius.

Sicut Infirmi duplici plerumque desolatione & afflictione, Scorporali scilicet, & Spirituali cruciantur, ita duplex quoque ab Operario Apostolico consolatio illis præstari potest, alia scilicet, quæ ad corporis ægri releuationem pertinet; alia, quæ ad Spiritum seu animam reficiendam ordinatur. De utraque, quomodo præstanda sit ab Operario, breviter hoc loco dicendum est.

MEMBRUM I.

De corporali solatio ægris præstando.

I. **E**T si per se non pertineat ad Operarium, corporalibus eorum, quorum curam assumpsit, necessitatibus providere, ut, qui animarum duntaxat, non verò corporum se Pastorem profiteatur; quia tamen Zelosissimorum ac Sanctissimorum Operariorum, quin & ipsius summi & optimi Pastoris Christi exempla demonstrant, illos non rarè etiam ipsorum corporum curam suscepisse, & per hoc faciliorem sibi viam ad animos curandos præparasse, non malè utique aget Operarius, si tantorum Apostolorum atque Pastorum vestigijs insistens, ipse quoque corporalia nonnunquã beneficia Infirmis exhibere conabitur, quemadmodum Rituale Romanum fol. 101. de visit. & cura Infirm. §. 5. etiam monet his verbis: *Eorum vero præcipuè curam geret, qui humanis auxilijs destituti, benigni ac providi Pastoris charitatem & operam requirunt. Quibus si non potest ipse succurrere de suo, & eleemosynas illis, prout debet, si facultas suppetit, erogare, quantum fieri potest, sive per charitatis, vel alterius nominis Confraternitatè, si in ea levitate vel loco fuerit, sive per privatas, sive per publicas collectas & eleemosynas, illorum necessitatibus succurrendum putabit.* Ex quibus verbis satis patet, non tantum alienam non censeri debere ab Operario hanc corporalium solationum exhibitam charitatem, sed vel maximè Apostolicum Zelum juxta ipsius etiam Ecclesiæ sensum decere; si enim, qui Dominum quemdam diligit, ac pascit, etiam equum illius

illius pascere non omittit; cur Operarius, qui animum hominis ægri curandum atque pascendum suscepit, non corpori etiam velut jumentum curam aliquam suscipiat?

II. Potro triplex ferè est solatium corporale, quod ægri ab Operario sperare potest. Primum est, ut cibum vel potum necessarium ab eodem interdum accipiat, aut certè ab aliis ipsius operâ & precibus submissum; quæ quidem charitas mirè devincit pauperulos Infirmos, de quibus proin merito Operarius illa Christi verba Marc. 8. dicere potest: *Miserere, ne per turbam: ecce jam triduo (aut amplius) sustinent me (stantem eos, & ad patientiam exhortantem) nec habent, quod manducent:* quidni ergo succurrat, si potest: aut alios divites & misericordes ejusdem Christi verbis alloquatur Marc. 9. *Date illis vos manducare.*

III. Alterum solatium est, ut, si potest, etiam remedium aut ad Infirmam omnino pellendam; aut certè refocillationibus ad eandem levius tolerandam juvare conetur; quod in re, uti non exigo, ut Medici officium sibi assumat Operarius, ita non possum non laudare eorum Operariorum charitatem, qui interdum in solitarijs locis versantes, ubi nullam eilè Medici præsentiam sperari potest, addiscere student ex Medicis, vel alijs peritis, quæ pro communibus morbis, v. g. febribus, dysenteria, inflammatione linguæ (*Die Prein*) Thymachi doloribus, ventris obstructione, morbo regio (*St. fucht*) remedia adhiberi soleant, simplicia præcipuè, & facili sumptu parabilia, eaque postea ipsi, qui ægrorum curam præsumunt, suggerunt. Aut etiam myrothecia, & liquores roborantes eos, aut alios similes domui suæ asservant, ut ipsi eisdem interdum pauperulos Infirmos refocillare aut curare queant; modo debita semper cautela adhibeatur, ne talis fortè medicamentum præscribatur, quæ nocumentum grave adferre posset, si modicum debita peritia & quantitate applicaretur.

IV. Tertium denique solatium in elemosynæ obligatione consistit, quâ cum frequenter indigeant Infirmi, ipsi maxime qui vel peregrinis in locis ægrotant, vel imites & avanos Patres familias aut Heros habent, faciliè apparet, singulare solatium ipsi allaturum Operarium, si vel ex proprijs opibus acceptam, vel certè aliunde corrogatam elemosynam offerat. In qua tamen corrogatione sedulo caveat, ne importunè

se exhibeat, &, dum Infirmorum sibi amorem, benevolentiamque conciliare conatur, alios à se importunitate suâ indiscretâ avertat. Quod certè si periculum adverteret, rectius foret omittere ejusmodi corrogationes, &, si quidem nec ipse unum ex enumeratis tribus solatiis exhibere possit, bonam saltem voluntatē suam ostendere juxta S. Gregorij Naz. orat. de paup. amore consilium dicentis: *Summi muneris loco alacritatem dona: si nihil habes, collacryma: magnum est infortunato remedium miseratio ex animo collata.* Quod ipsum etiam S. Augustinus sup. Pl. 109. confirmans, *si potes dare, inquit, da: si non potes, affabilem te fac: coronat DEVS voluntatem, si non invenit facultatem. Nemo dicat, non habeo; charitas de sacculo non erogatur.*

MEMBRUM II.

De spirituali solatio agris præstando.

I. Innumera quidem sunt solatia spiritualia, quæ Infirmis ab Operario præstari possunt, sed si accuratiùs ea considerentur, ad quatuor ferè revocari genera possunt. Quorum primum meritò Oratio & SS. Missæ Sacrificium existimatur; hinc Rituale Romanū inter cætera monet: *Consoletur Infirmum, dicens, se pro eo in Missæ Sacrificio, & aliis precibus oraturum, curaturumque, ut alij itidem pro eo faciant, idque ve ipsa præstabit.* Quod solatiū ut tantò magis æstimet æger, proderit ipsi ex una parte orationis necessitatem hoc maxime tempore urgentem ex illo Christi monito Marc. 14. *Vigilate, & orate, ut non intretis in tentationem:* ostendere; ex altera verò parte demonstrare, quantas vires habeat aliorum pro ægro facta oblatio, ex Cunonis Monachi exemplo, quem in morte quindecim millia Dæmonum oppugnabant, qui tamen omnes juxta propriam confessionem nihil ipsi nocere potuerunt, quia alij Monachi adstantes constanter pro ipso oraverant, uti fusiùs in Spec. Exempl. V. Mors. ex. 18. legitur. Unde meritò tam Operario, quàm aliis, quos ad orationem pro ægris fundendam adhortatus fuerit, illa S. Jacobi adhortatio in memoria hæere deberet: *Orate pro invicem, ut salvemini, vulgum enim valet deprecatio justis assidua.*

II. Alterum solatium est, ut Infirmis firmissimè persuadere conetur, non modò hanc infirmitatem à benignissima DEI

DEI

DEI providentia ad majorem suam gloriam, ipsorumque aegrorum salutem immixtam esse, ita ut merito de eorum infirmitate dici possit, quod Christus de infirmitate Lazari Jo. 11. dixit: *Infirmitas haec non est ad mortem, sed pro gloria DEI glorificetur Filius DEI per eam*; sed etiam DEVM nunquam magis praesentem ipsis suo favore, auxilio, & solatio esse quam in infirmitatibus, aliisque tribulationibus; sic et ipse Ps. 90. promisit dicens: *Cum ipso sum in tribulationibus iterum* Isaia 43. *Noli timere, quia redemi te, & vocavi te in vino meo: mens es tu. Cum transieris per aquas (tribulationum) tecum ero, & flumina non operient te: cum ambulaveris in igne, non combureris, & flamma non ardebit in te. Ego Dominus DEVS tuus Sanctus Israel Salvator tuus.* Ita re ipsa praestitit Daniel. 3. quando sub specie Filij DEI Pueris in ignem Babylonicum coniectis in medio forniculæ conspicuus est, & flammam, ne iisdem noceret, cohibuit. de merito S. Augustinus in Ps. ait: *Magnus quidem est albus huius mundi (& tribulationum, quæ comitantur Mundum) sed magna etiam umbra sub alis DEI.* Et S. Bernardus dicitur consuevit ad DEVM: *Da mihi tribulationes, ut possis me esse.*

III. Tertium solatium est, ut Infirmis multiplices infirmitates suorum morborum clarè, solidèque demonstret, qui decem præcipuè numerantur, ob quos infirmitas, & quædam alia tribulatio merito ligno vitæ duodecim fructus afferunt, & à S. Joanne Apoc. 12. in medio civitatis Jerusalem conpæto comparatur, quorum primus est, quòd à peccatis animæ purget, & præservet, uti S. Gregorius ho. 19. in Evang. testatur est dicens: *Divina dispensatione agitur, ut prolixior vitæ agritudo prolixior exurat.* Hinc p. 3. Past. admon. 3. ult. ait: *Admonendi sunt agri, ut considerent, quanti sit in mundo agritudo corporalis, quæ & admissa peccata diluit, & ea peccata admitti poterant, compescit.* Unde senex quidam rogatus, quomodo à tertiana liberaret, respondit: *Rem tibi necessariam pro pis abijcere; ut enim corpora nitro, sic anima languoribus purificatur.* Et, ut alius dixit, *multi, cum sentiunt parvum, committunt culpam; ut adeò merito aegrotò dici queat: Bene purgeris, si compungeris.* Nam *Livor vulneris abstergit malum.* Salomon Prov. 20. pronuntiavit. Unde rectè S. Augustinus

Et. 7. in Joan. exclamavit: *Quam multi scelerati sani sunt, qui innocenter agrotarent!* Secundus fructus est, quod oculos mentis & intellectum aperiat, ut seipsum homo æger cognoscat; nam *Exatio dat intellectum*, juxta Isaiam c. 28. & ut S. Gregor. ait, *nemo vires suas in pace cognoscit*. Hinc Christus Jo. 9. cæci oculos aperturus jussit eum oculos suos aquis (per quas tribulationes significantur) prius lavare; quia, ut sapienter Salvanus l. 1. de gubern. DEI advertit, *infirmitas carnis vigorem mentis exacuit, ut affectibus artubus vires corporum in virtutes transferantur animorum*. Tertius effectus est, quod Hominem ad se redire faciat; nam juxta Siracidem c. 31. *Infirmitas gravis sobriam facit animam*. Et, ut commune proverbium testatur, infirmum corpus sanas parit cogitationes; hinc Luc. 2. Zacharias Pater S. Joannis Baptistæ in suo Cantico dixit: *Ad dandam scientiam salutis plebi sua visitavit nos Oriens ex alto*. Quartus est, quod virtutem probet, & perficiat; nam virtus, teste S. Paulo 2. Cor. 12. *in infirmitate perficitur*; quod ipsum eleganter confirmans S. Cyprianus l. de morte: *Sit licet, ait, res familiaris amissio, sit de infestantibus moribus assidua & cruenta morborum Exatio, sit de Vxore, de Libertatis funebris & tristis avulso, non sint tibi scandala ista, sed prælia; non debilitent aut frangant Christiani fidem, sed potius ostendant in collocatione virtutem, cum contemnenda sit omnis injuria malorum præsentium fiducia bonorum futurorum. Conflatio in adversis probatio est virtutis, sicut scriptum est, Vasa figuli probat fornax; & homines justos tentatio tribulationis*. Quintus est, quod animam possidere faciat; sic enim Christus Luc. 21. testatur: *In patientia vestra possidebitis animas vestras*. Id quod clarius explicans S. Gregorius l. 3. mor. c. 14. ait: *In patientia anima possidetur, quia per illam omnibus rebus, & sibi ipsi homo dominatur; & quod se laudabiliter frangit, eo fortiter infractum erigit. Cum enim se superat, ad contraria invictum parat*. Sextus est, quod electionis securitatem præbeat; uti Christus ipse S. Gertrudi, teste Bloffo, indicavit dicens: *Sicut annulus in Sponsalibus est arrha fidelitatis inter Sponsam & Sponsam, ita morbus & afflictio, si propter DEVM patienter feratur, divina electionis & sancti DEVM inter & Hominem Matrimonij certum signum est*. Et alius quidam dixit, sicut Piscatores per hamum attrahunt

Instr. III.

P

pisces

pisces, ita DEUS per tribulationes attrahit ad se homines. Christus Jo. 12. dixit: *Ego, cum exaltatus fuero à terra (scilicet in crucem) omnia traham ad meipsum.* Et S. Ico Ep. quadr. ait: *Certa atq; secreta est expectatio futura beatitudinis, ubi est participatio Dominica Passionis.* Septimus est quòd purgatorij loco sit; uti Beda in scintill. testatur, & ait: *Infirmas carnis, si patienter sustineatur, sit quasi purgatorius ignis: & sine ferro Martyres esse possumus, si patientiam in animo servamus.* Quis autem debitor mille talentorum non gauderet, si uno crucigero porrecto totum habitum posset extinguere? Et hoc nempe est, quòd S. Irenaeus c. 20. dixit: *Est, qui multum redimat parvo pretio.* Octavus est, quòd suppleat Passionem Christi; uti S. Paulus ad Col. 1. de seipso scribens confessus est: *Nunc gaudeo in Passione vestra, & adimplebo ea, quae desunt Passionis Christi in carne mea.* Hinc quaedam Monialis dixit: *Cum Christus inaccessibili desiderio quærat salutem hominum, & in se tales labere non possit, amplius in suis dilectioribus, qui ei fideliter adhærent, supplere dignatur.* Nonus est, quòd ad Deum recurrere faciat; uti S. David Pl. 15. testatur dicens: *Multiplicata sunt infirmitates eorum, postea acceleraverunt.* Salvanus in ep. ad soror. ait: *Nunquam, ut puto, habitior DEO dignior extitisti. Quanto imbecillior corpore, tantum rior sensu; & in centibus carnem morbo mente viciisti.* Decimus est, quòd amorem infirmi erga DEVM probet; sic et ipse Christus Joan. 14. dixit: *Ut cognoscat Mundus, quod diligo Patrem, & sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facite, & ego faciam, scilicet ad crucem & dolores perfectissimi.* Undecimus est, quòd præmium inestimabile mereatur; enim sunt condigna, teste Apostolo ad Rom. 8. *passione huius temporis ad futuram gloriam, quae revelabitur in nobis.* S. Augustinus, quòd pungeris, inquit, *inde nascitur rosatione.* Et propterea etiam S. Chrysostomus monet: *Natura viscere suam, quae aspera est; sed quò ducat, perpende.* Duodecimus est, quòd consolationum caelestium causa sit juxta Psalmistam Pl. 93. *Secundum multitudinē dolorū consolationes tuae latificaverunt animam servi tui.* Et idem S. Paulus expertus, uti de seipso 2. Cor. 7. testatur dicens: *Repletus consolatione, superabundo gaudio in omni tribulatione.*

IV. Quartum denique solatium est, ut spirituale Myro-
 thecion (ein Balsampyrlein) ægris offerat, quo se identidem
 refocillent, & vires spirituales reparent. Tale autem myro-
 thecion nihil aliud est, quàm motivorum ad patientiam &
 alacritatem excitantium consideratio, præcipuè sex sequen-
 tium. Quorum primum est exemplum Christi; nam teste
 S. Bernardo, *Devotus miles non sentit sua vulnera, quando
 Ducis sui vulnera intuetur.* Et ut alibi loquitur s. 5. in Fe-
 sto Omnium Sanct. *ad capitis corpus se non judicat pertine-
 re membrum, quod capiti compassum non fuit.* Certè S.
 Clara per hoc medium effecit, ut gravissimi morbi per vigin-
 ti annos tolerati gaudium ipsi potiùs, quàm dolorem creâ-
 rint, teste Surio 12. Jul. Idémque experta est etiam Marga-
 rita Austriaca, quæ, ut Lyræus l. 5. apoph. 3. testatur, cum
 ostensâ Christi Crucifixi effigie moneretur, ut levamen dolo-
 rum ab eo peteret, respondit: *Apage, neque enim decet,
 Christum plagis & ærumnis confectum in cruce pendere, &
 me à minoribus liberari velle: ac mox oculos ad Christum
 convertens dixit: Auge, Domine, dolores, & da patientiam.*
 Alterum motivum est Sanctorum exemplum, de quibus Ec-
 clesia in officio SS. Martyrum canit: *Omnes Sancti, quanta
 passi sunt tormenta, ut securi pervenirent ad palmam Mar-
 tyrij.* Unde hæc exempla considerans æger seipsum illis ver-
 bis, quibus olim continentia D. Augustinû correxit, alloqua-
 tur: *Potuerunt isti, & ista, & tu non poteris?* Tertium moti-
 vum est præmij cælestis consideratio; nam & Christus propo-
 sito sibi gaudio sustinuit crucem: *Sed & alij Sancti,* teste S.
 Cypriano, *mala atque adversa fortiter tolerant, dum bonâ
 futura prospiciunt;* memores id, quod leve & momentaneum
 est tribulationum, æternum gloriæ pondus operari, uti S. Pau-
 lus 2. Cor. 4. dixit. Certè ob hanc causam Christus ipse B. Su-
 soni dixit apud Pædag. Christ. to. 2. p. 2. c. 17. morbos & quas-
 vis ærumnas hujus vitæ esse thesaurum absconditum, cujus
 pretium nemo hominum æstimare possit, & cujus partem mi-
 nimam nemo etiam centum annorum demississimis precibus
 valeat impetrare. Quartum est Inferni vel Purgatorij me-
 moria; sic enim S. Franciscus Borgia hanc memoriâ velut
 prodromum ad ea loca, in quibus pati debebat, præmittens,
 omnia sibi levia atque accepta efficiebat: nam, ut rectè S. Au-
 gustinus

gustinus dixit s. 109. *Qua quisq; Salde gravis a patitur, in com-
 paratione aeterni ignis non tantum parva, sed nulla sunt.* Et
 alibi in Ps. 68. *Quis non bibat poculum temporalis tribulatio-
 nis, metuens ignem gehennarum? maiore timore minoram
 temnimus.* Quintum est peccatorum propriorum consideratio
 mitigat namq; vim doloris considerata aequitas ferientis, ut
 ste S. Gregorio, & ut idem alibi ait, *tanto quis patientiam
 rum Medici tolerat, quanto magis putridum esse conficitur
 quod secat.* Hinc dicent aegri cum Michza c. 7. *Iram Domini
 portabo, quia peccavi ei.* Vel cum Jobo c. 3. *Peccavi, & non
 deliqui, & ut eram dignus, non recepi.* Aut cum S. Augustino
Gravius est, quod commisi: levis est, quod tolero. Sextum
 nique est consideratio divinae providentiae hunc morbum
 altissimo fine, scilicet vel ad paternam correptionem; vel
 honorificam virtutis & amoris probationem immittentis
 jus medij efficaciam pulchre olim S. Clemens Pontifex ex Sa-
 tro Apostolo didicit; cum enim hic Sanctus a S. Barnaba
 versus, & ad S. Petrum missus esset, atque ab hoc in disputa-
 ne cum Simone Mago sequenti die instituenda comparere
 sus, ob eandem subito impedimento interveniente impeditus
 & ad triduum dilatam vehementer doleret, audiit a S. Petro
 luberrimam hanc doctrinam: *Gentiles turbantur, cum morbi
 cidunt res ex voluntate: at nos Christiani, qui scimus Deum
 sapientissimè gubernare, & per suam providentiam moderari
 omnes, in quolibet rerum eventu in pace consistimus, & in
 solatione.* Unde & Blofius in farrag. sapienter hortatur
*Voluntas Dei tibi dulcis est, quando ipso te sanum esse, & S. S. S.
 Sult; amara vero est, quando te Sult infirmum esse, S. S. S.
 nondum plene resignatus es, nondum habes cor satis rectum
 Si S. S. S. ut ipsum cor tuum jam non sit curvum, subiungit
 in omnibus voluntati divinae, qua semper recta est. Vnde
 ut semper voluntas eius fiat, & eadem voluntas sit summa
 solatio tua. Quare quilibet aegrotus illam sibi S. Augustini
 Ps. 21. doctrinam applicet; & intelligat, Medicum esse Deum
 & tribulationem (ac morbum) esse medicamentum ad san-
 non poenam ad damnationem. Sub medicamento verum
 caris, clamas; non audis Medicum ad voluntatem, sed ad
 ad sanitatem. Melius est enim, ut S. Bernardus alicubi
 scribit*

frangi laboribus (& morbis) ad salutem, quam incolumes remanere ad damnationem.

M E M B R U M III.

De alijs Consolatiunculis, quæ ex occasione per apposita dicta creari possunt infirmis.

I. **E**T si ea, quæ hactenus dicta sunt, sufficientissima esse queant ad insignem consolationem ægro afferendam; quia tamen interdum valde recreat ægrum, si ad ipsius querelas vel doloris manifestationes apposita responsa ab Operario reddantur, ideò exempli loco placet hîc paucas ejusmodi doctrinas enumerare.

II. Inprimis ergo, si graves dolores pati Infirmum aliquem adverterit, narret eidem apparitionem, quæ, teste Suario to. 2. S. Lydwine facta est, dum coronam valde pretiosam, sed non omninò absolutam vidit, quam cum absolvi à Christo peteret, mox à milite quodam pessimè tractata, & acutissimis morbis cruciata est, in quibus cum clamaret assiduo: *O benignissime IESU, miserere mei*: Angelus ei apparens solatus est illam, dixitque nunc tandem coronam absolutam esse, & dolores ac injurias, quos tam patienter tolerasset, esse uniones & preciosos lapides, ex quibus corona illa confecta sit.

III. Si quempiam parùm resignatum videat in morbo, suadeat illi, ut tres Episcopos ab Ecclesia coli solitos in Patrones pro hoc morbo adsciscat, nempe S. Episcopum Deus dedit. 10. Aug. S. Quod vult Deus. 26. Oct. & S. Deo gratias Episcopum Carthaginensem, qui multos Christianos tempore Vandalicæ persecutionis redimebat.

VI. Si Infirmum de defectu Medicinarum querentem audiat, narret illi, quid Carolus Quintus Joachimo Electori Brandeburgico ipsum ad medicinas varias usurpandas adhortanti responderit, scilicet in morbis optimum remedium esse Patientiam. Drex. in prodr. c. 2. §. 39.

V. Si de diuturnitate morbi quispiam quærat, in memoriam illi revocet, quod S. Athanasius dicere solebat, quan-

quando coacervabantur persecutiones, nimirum eas esse
taxat brevem pluviam (eln Ubergängl.)

VI. Si quis ob eundem in jacendo situm, & tergum en-
ceratum dolorem atque molestiam gravem se pati ostendit
pulcherrimum S. Martini dictum ei in memoriam veno-
qui, cum in tergo & terra jacenti Discipuli mutationem
& situs suaderent, finite me, respondit, cœlum potius, quam
terram aspicere, ut Spiritus meus rectè ad Deum ferat.
Nov. 11.

VII. Si quis febrî, aut alio simili morbo calido gra-
uratur & cruciatur, hortetur eum, ut cum S. Augustino
Hic ure, hic seca, modo parcas in æternum.

VIII. Si quis à suis derelictum se queratur, studiosi
Daventriani, de quo Speculum Exemplorum dist. 10. me-
nit, responsum ei pro exemplo narret, qui, cum à parente
& Amicis penitus derelictus moreretur, in hæc verba Psal-
26. erupit: *Pater meus, & mater mea dereliquerunt me,
Dominus autem assumpsit me.*

IX. Si quem de acerbitate & gravitate morbi con-
rentem audiat, jubeat ipsum imitari P. Segulam Societatis
JESV Presbyterum, qui ob gravissimos morbos & dolores
condolentibus dixit: Jam diu ubera misericordie divi-
luxi; quidni etiam ubera Justitiæ divinæ peccata mea
stentis aliquando sugam. Aut ut cum S. Job dicat: *Si
de manu Dei suscepimus; mala cur non suscipiamus.*

X. Si quem in manibus chiragrâ graviter cruciari audi-
tit, dicat, hoc esse signum amoris divini erga ipsum; quod
enim DEVM amantium more ad significationem amoris
manus amati comprimere.

XI. Si gravi Siti vexetur Infirmus, narrare poterit S. Ma-
dalena Ulloiz dictum, quæ, cum in gravi siti haustum
frigidum pro relevatione sumpisset, mox oculis in Crucis
effigiem conjectis seipsam corrigens dixit: Ah mi Domine
JESU, tu in siti tua non aquâ frigidâ, sed felle & aceto potas-
es. Ah miserere mei, & propitius esto pauperi ancillulae tuae.

XII. Si morbum pijs exercitijs & profectui obstatè
rantur, dicat illis, quod Cassianus docuit sequentibus verbis
*Corporis infirmitas nullum est ad cordis puritatē habenda
impedimentum, quin imò mirificè juvat, si quis illam, pro-*

ut oportet, novit accipere. Vide ergo, ne corporis agritudo ad animam transeat, quod fieret, si ex ea occasionem propria voluntatis facienda; aut impatientia occasionem sumeres.

XIII. Si dolent, se in communitate vivere non posse, narret illis, quid Christus S. Gertrudi similem querelam proponenti responderit; Num tibi sponsus videtur minus delectari in sponsa, quando familiari ejus conversatione potitur in domo, quàm cum gloriatur ipsam ornatam procedere ad spectaculum vulgi? ex quo intellexit animam, quando à communi conversatione corporalibus molestijs impeditur, tunc quasi in conclavi quiescere cum sponso, quia tunc delectamentis propriorum sensuum privata soli divinx relinquitur voluntati. Et inde Dominus in homine tantò magis delectatur, quantò minùs invenit, unde vanè possit gloriari.

XIV. Si duri & inspidi cibi videntur ægris, suadeat, ut consilium sequantur adolescenti cuiquam à Christo datum, dum de vili & insipido victu querenti respondit: omne asperum iutinge in latus meum, & erit tibi dulce.

§. VII.

Quomodo occupare debeat ægrotos
Operarius.

Quatuor sunt præcipuæ occupationes, quibus ægroti, quantum infirmitas eorum permittit, occupari, atque ab otio defendi possunt, scilicet pia cogitatio, devota oratio, consolatoria lectio, amica collocutio; nam labor aliquis corporalis, quem rarò morbi constitutio permittit, vix inter occupationes Infirmorum numerari meretur, quamquam & ipse negligi non debeat, si sine gravi molestia aut periculo infirmorum assumi queat.

II. Prima igitur occupatio Ægrotorum pia occupatio est; cum enim ex una parte Infirmi nec diu vocaliter orare possint, nec lectione longiore fatigari debeant, nec amicos habeant, quibuscum fructuosè & jucundè colloqui queant; ex altera verò parte animus humanus sine cogitationibus esse non possit, necessariò sequitur, ut infirmi, ipsà morbi violentià impellente ac dictante, tristes ac melancholicas cogitationes, non sine grandi sæpe periculo, ipsorumque dolorum, & morborum incremento concipiant, nisi alijs pijs cogitatio-

gitationibus se fructuosius occupare, ac consolari doceantur. Porro pro eiusmodi pijs cogitationibus varia præscribuntur materia ab Authoribus. 1. Sacratissima Passio Christi; hanc namque S. Paulus ad Hebr. 12. monuit dicens: *Recognoscite eum, qui talem sustinuit à peccatoribus adversus semetipsum contradictionem, ut ne fatigemini animis & vestris deficiatis.* Et verò etiam exemplo suo docuit S. Bernardus S. 43. in Cant. de seipso confessus: *Et ego, fratres, ab ineunte aetate mea conversione pro acervo meritorum, (& solationum) quam mihi esse sciebam, hunc mihi fasciculum colligare, & inter ubera collocare curavi, collectum ex omnibus anxietatibus & angustis Dominus meus &c. memoriam abundantiam suavitatis horum eructabo, quoad vixerò.* Unde aliqui hortantur infirmi sibi totam Christi Passionem velut amantissimum horti singulis mysteriis velut florentibus areolis distinctè imaginentur, ad quem à Christo illis Sponsi Cant. c. 5. &c. verbis invitentur: *Veni in hortum meum, Soror mea Sponsus meus myrrham cum aromatibus; & dilectus meus descendit in hortum suum ad areolam aromatatum.* Ne autem prior hæc Passionis cogitatio fastidium pariat, possunt varietatis gratiâ diversis modis ejus mysteria percurrì, scilicet interdum primaria duntaxat ejusdem mysteria ruminando, videlicet, quæ in Rosario doloroso recoluntur, ut sunt agonia Christi, flagellatio, coronatio, crucis bajulatio, crucifixio: alias septem Sanguinis effusiones, in circumfusione horto, flagellatione, coronatione, vestium avulsione, crucifixione, lateris apertione factas: aut cruenta Christi terra ex cænaculo in hortum, ex hortu ad Annam, ab horto ad Caipham, à Caipha ad Pilatum, à Pilato ad Herodem, à Herode iterum ad Pilatum, ex domo Pilati denique ad montem Calvarie: aut septem verba Christi, videlicet *Pater ignoscite illis, quia nesciunt, quid faciunt: Hodie mecum eritis in Paradiso: Ecce Filius tuus, ecce mater tua: Deus, Deus meus, ut quid dereliquisti me? Sitio: consummatum est: In manus tuas commendo spiritum meum:* Interdum totam Passionem ordine, quo contigit, percurrendo. Quæ quidem cogitationes ut practicè, rectèque concipiantur, duo specialiter observanda sunt, nempe ut suaviter, & absque violentia fiat hoc exercitium. Deinde ut breves & pijs affectus compassionis

doloris de peccatis, gratiarum actionis, amoris, fiduciae &c. eliciantur, ut Ecclesia exemplo docet, dum istam & similes orationes usurpat: *Adoramus te Christe, Et benedicimus tibi, quia per Sanctam Crucem tuam redemisti mundum.* Item: *Domine IESV Christe, Fili Dei vivi, pone passionem, crucem, Et mortem tuam, inter iudicium tuum, Et animam meam nunc Et in hora mortis meae.* 2. SS. ejusdem Christi vulnera, de quibus S. Bernardus ait: *Voluit Christus oculos in sua sustolli vulnera, ut exemplo suo reddat ad tolerandum fortiores; non enim sensit sua vulnera miles, qui Ductus suis vulnera intuetur.* Et S. Augustinus *Tuta Et firma requies est infirmus in vulneribus Salvatoris securus illic habitato.* Cum me pulsat aliqua turpis cogitatio, recuro ad vulnera Christi: cum Diabolus mihi parat insidias, fugio ad viscera misericordissimi Domini mei, Et recedit a me. In omnibus adversitatibus meis non inveni tam efficax remedium, quam vulnera Christi: in illis dormio securus, Et requiesco intrepidus. Hinc saepe aegroti illam S. Francisci Xav. aspirationem usurpare deberent, quam dicebat ad Christum: *O IESV Christe, Deus cordis mei, obsecro te per quinque vulnera illa, qua tibi in cruce nostri amor inflixit, famulis tuis subveni, quos pretioso sanguine tuo redemisti.* 3. B. Virgo, quae ipsamet S. Brigittae l. 1. revel. c. 29. revelavit, te, quamvis sublimis sedeat in caelis, audire tamen amicos suos in terra existentes, eosque in morte praecipue visitare, ut consolationem & refrigerium habeant. Unde infirmi praecipue sibi applicare deberent illud S. Bernardi monitum: *In periculis, in angustiis (morborum praecipue, & ipsius mortis) in rebus dubiis MARIAM cogita, MARIAM invoca. Non recedat a corde, non recedat ab ore.* Possunt autem de ea considerari vel dolores illius potissimi, quorum septem sequentes numerantur, scilicet circumcisio Filij, fuga in Aegyptum, amissio Filij, valedictio euntis ad passionem, bajulatio Crucis, crucifixio, depositio, & haec interponi suspiria: *Eja Mater fons amarum, me sentire vim doloris fac, ut tecum lugeam. Tui Nati vulnerati, tam dignati pro me pati poenas mecum di-*

vide. Fac me verè tecum flere, Crucifixo condolere, de
 nec ego vixero. Iuxta crucem tecum stare, te libere
 sociare in planctu desidero. Vel potiores tituli, ob quos
 ab aegris præcipuè invocari debet, quales sunt, quòd sit Ma-
 ter Dei, & hominum, refugium peccatorum, Consolatrix
 afflictorum, Advocata nostra &c. ob quos meritò ad ipsam
 usurpari debeant verba illa Ecclesiæ; *Sub tuum præsidium
 fugimus, S. Dei Genitrix, nostras deprecationes ne despicias
 in necessitatibus nostris, sed à periculis cunctis libera nos
 Virgo semper gloriosa & benedicta.* 4. Angelici Spiritus
 præcipuè SS. Angeli Custodes Infirmorum, de quibus con-
 siderandū, quòd, licet sint creaturæ nobilissimæ, & Aulici Dei
 sint tamen etiam administratorii Spiritus missi in ministeriū
 propter eos, qui hæreditatem capiunt salutis; sed & Con-
 ves hominum, per quos suæ ruinæ scissuras, ut loquitur S.
 Augustinus, restaurari expectant, ideòq; magna cura & vigila-
 tiz studio adsunt nobis, omnibus horis & locis nobis succu-
 rentes, quā ob causam meritò infirmi illa S. Bernardi super
 90. verba sibi applicent: *Quid sub tantis custodibus timeamus
 nec superari, nec seduci, minus autē seducere possunt nos, qui
 custodiunt nos in omnibus visis nostris. Fideles sunt, prudentes
 sunt, potentes sunt, quid trepidamus? Tantum sequamur
 adhaeremus ois, & in protectione Dei cæli commoremur. Quo-
 ties ergo gravissima cernitur urgere tentatio, & tribulatio
 vehemens imminere, invoca Custodem tuum, Ductorem tuum
 Adjutorem tuum in opportunitatibus, in tribulatione, in luctu
 eum, & dic: Domine, salva nos, perimus. aut: Angeli Dei
 qui custos es mei, me tibi commissum pietate superna, in hora
 & mortis horā illumina, custodi, rege, governa. Quem in libro
 narrare potest infirmis, quod P. Georgius Menzies p. 1. l. 1.
 c. 10. de arte compatiendi scribit S. Gualberto evenisse, quod
 scilicet eidem agonizanti Angelus in specie Fratris sui adde-
 rerit, rogatusque nomen responderit, se *Benignum de monte
 DEI* vocari, ad demonstrandam benignitatem, amoremque
 quo & DEVS missionem & custodiam hominum decrevit, &
 ipse suscepit. Item quòd interdum conspecti sint locis & lo-
 cis, in quibus morituri decumbebant, benedicere. Hinc
 P. Carolus Garnier Presbyter è societate JESV in odium fidei*

à Barbaris interfectus solebat eorum, quos ad mortem dispo-
nebat, Custodes Angelos invocare, unde visus est ab ægro sti-
pator lateris ejus Juvenis coruscus, qui ad obediendum Patri
Clientem hortaretur. 5. Reliqui Cœlites; ad quos tantò
major fiducia concipienda, quantò magis experti sunt miseria-
rias nostras, sciuntque, in quibus periculis versemur; unde
consideranda eorum multitudo, dignitas, potentia ad quid-
vis impetrandum, & charitas, quâ clientes suos amplectun-
tur, sæpèque animæ dicendum: *Noli timere, plures enim pro
nobis sunt, quàm contra nos.* Sed & ad ipsos Sanctos Cœlites
exemplo P. Nicolai Gaudani S. I. apud Mentzium l. c. recurren-
dum ac dicendum: *Trajectus quidè nobis restat terribilis, sed
vos, ô Apostoli Domini, Vos, ô Martyrum agmina, Vos Confes-
sorum & Virginum candidatarû turma, poteritis vestris pre-
cibus inbecillam animam meam ex mari tam turbulento in
cœlestè portû transvehere, poteritis sanè Dei clemètiâ.* 6. Cœ-
lestia gaudia: in quibus præcipuè consideranda multitudo,
magnitudo, perennitas, indèque cum admiratione excla-
mandum: *Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ, Domine,
quam abscondisti timentibus te.* Ps. 30. aut: *Quàm dilecta tab-
ernacula tua, Domine virtutum, concupiscit & deficit ani-
ma mea in atria Domini.* In specie verò hæc gaudia sunt, te-
ste Hugone l. 4. de anim. *Vivere vitâ sine fine, sine omni ad-
versitate: Sapere, id est, scire omnia, quæ voluerit, præcipuè
essentiam DEI, ejusdè que consilia & judicia, item causas &
origines rerum. Amare intensissimè DEVM, Cœlites, &
seipsum. Gaudere de DEI, Sanctorum, & sua felicitate. Lau-
dare DEVM sine fastidio, sine fine.* Tunc nempe verificabi-
tur illud Apoc. 21. *Et absterget omnem lacrymam ab oculis
eorum, & mors ultra non erit, neq; luctus, neq; clamor, neque
dolor erit ultra, quia prima (id est, miseriæ vitæ humanæ) ab-
ierunt, & dixit, qui sedebat in throno: ecce nova facio omnia.*
Verbo: *Merces Sanctorum, teste S. Bernardo l. de consol,
tam magna est, quòd non potest mensurari: tam copiosa, quòd
non potest finiri: tam pretiosa, quòd non potest astimari.* Si er-
go Diabolus olim dixit, se libenter omnia inferni tormenta
usque ad diem judicij toleraturum, ut vel unico momento
DEVM videre, & frui illa beatitudine posset, cur infirmi suos
dolores non patienter ferant, ut DEVM per totam æternita-

rem videant, & fraudantur. 7. Inferni & Purgatorij tormen-
ta; in quibus consideranda poena sensus, poena damni, & lo-
ratio, quæ omnia tanta sunt, teste S. Thoma & alijs, ut mi-
ma poena superet omnes poenas & tormenta, quæ ab intello-
ctu humano excogitari possunt; ut merito dixerit Thoma
Kemp. l. 1. c. 24. *Ibi erit una hora gravior in poena, quam
hic centum anni in amarissima poenitentia*; uti experius
æger ille, qui optione data ab Angelo, an per tres horas
purgatorio, an verò per triennium decumbere mallet, electus
purgatorio, mox poenitentiam ductus reduci petijt, & non
cum tribus, sed trecentis annis libentius gravissimos mor-
tormenta tolerare se velle dixit, quam unam adhuc horam pu-
gatorios ignes experiri, uti fusiùs Joannes Major in Speculo
empl. v. Infirmas ex. 7. refert. Merito ergò in consideratio-
nibus talium tormentorum recreabitur æger, & nihil faciens
dolores suos dicet cum S. Augustino: Domine, hinc ure, hinc
modò parcas in æternum. 8. Infirmi & captivi in terris
stentes, circa quos considerari potest, quod & plura, & gra-
viora, & diuturniora patiantur, atque adeò sibi iterum
solatio occinendum ab ægro: Potuerunt isti, & istæ, &
non poteris? *Oportet te igitur aliorum graviora ad mentem
reducere, ut levius feras tua minima*, inquit rectè Thoma
Kemp. l. 3. c. 19.

III. Secunda Infirmi occupatio Oratio merito censetur
ut quæ condimentum miseriarum rectè appellatur, idcirco
fariolæ illi comparatur, de qua sacræ Paginæ 4. Regum
memorant, quòd olus, in quo ob amaritudinem mori-
erebatur, ex insipido sapidissimum effecerit; hinc &
Christus tum in monte Oliveti, tum in cruce per eandem
consolari & animare studuit. Porro quænam orationes
Infirmo usurpandæ sint, difficile est determinare, cum, sicut
corporalibus cibis sumendis diversi sunt appetitus & gustus
ita & in orationibus peragendis varij sint affectus devo-
nis. In genere tamen sequentes tres regulas iterum ob-
servandas putarem, nempe ut consuetæ atque à legibus præ-
sui statûs præscripta exercitia matutinæ oblationis, nocturnæ
discussionis, Missæ auditionis (spirituali saltè præparata
factæ) Canonici pensent, si morbi qualitas patiat, nunquam
omittantur: deinde ut preces, quas Ecclesia, vel ipsa in

tualibus præscripsit, vel in aliis libris approbavit, aliis arbi-
 trariis præferantur, utpote ab ipso Spiritu Sancto approbatæ,
 ex quibus proinde meritò major etiam fructus & consolatio
 sperari potest; & tandem, ut potius breviores frequentius
 assumantur, quàm longiores cum fastidio continuentur. In
 specie verò sequentes servire possunt. 1. Oratio Dominica,
 Salutatio Angelica, & Symbolum Apostolorum; quæ quia ab
 ipso Spiritu S. Christo, Ecclesia sunt facta, primum meritò lo-
 cum sibi vendicant; unde Card. Bellarminus sibi præ aliis has
 elegit; maximè verò efficaciam singularem habere credun-
 tur, si per secundum & tertium modum orandi recitentur, &
 variis affectibus intermixtis condiantur. 2. Psalmi Davi-
 dici, præcipuè Pœnitentiales, aut alij, quos ipsi sibi Infirmi
 eligere possunt. 3. Officia varia, præsertim parvum B. Vir-
 ginis; aut de Immaculata Conceptione, aut de Cruce, aut pro
 defunctis. 4. Litaniz variaz, præsertim Lauretanæ, de om-
 nibus Sanctis, de Passione Christi, & SS. nomine JESU; imò
 possunt facillè etiam Litaniz pro ægris; pro variis virtu-
 tibus amoris, patientiæ, & resignationis fieri, ut suo loco o-
 stenderetur. 5. Rosaria diversa, præsertim B. Virginis 63. sa-
 lutationibus constans, vel Christi 33. Orationes Dominicæ
 complectens, vel Psalterium B. V. ex 150. salutationibus & 15.
 Dominicis Orationibus confectum; vel SS. Trinitatis, in
 quo pro tribus primis granis dicitur Litaniarum initium, vi-
 delicet Pater de cælis Deus &c. pro majoribus globulis oratio
 Dominica, & Salutatio Angelica, pro minoribus vel *Gloria
 Patri &c.* vel *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus DEVS
 Sabaoth, plena est omnis terra gloria eius*, quo Rosariolo à P.
 Nicolao Serario usurpato Cornelius de Lapide Comm. in
 Isaiam c. 6. v. 3. dicit, nihil sanctius, nihil DEO dignius, &
 gratius, nihil homini utilius ab eo orari posse. Vel de SS.
 nomine JESU, ita ut omnes quidem orationes, prout in co-
 rona B. V. recitentur, in quavis tamen decade post salutatio-
 nem Angelicam unus ex sequentibus versibus immisceatur:
*Cuius nomen vocatum est ab Angelo, priusquam in utero
 conciperetur: Cui DEVS donavit nomen, quod est super
 omne nomen: In cuius nomine flectitur omne genu cæle-
 stium: In eius nomine flectitur omne genu terrestrium:*

In

In cuius nomine flebitur omne genu Infernorum. In cuius pretioso nomine nos oportet salvos fieri. Vel pro Defunctis dicendo ad maiores globulos Psalmum *De profundis*, aliter nōres *Requiem aeternam dona eis, Domine*, & *lux perpetua luceat eis*. 6. Varij Jubili & Hymni, quales præcipue Jubilus S. Bernardi, Hymnus *Omni die dic MARIÆ*, Calimiro compositus, & Hymnus *Ad perennis vitæ* tem &c. à S. Petro Damiani collectus, Sequentia *Dies illa* &c. ab Ecclesia usurpari solita. 7. Preces aliæ DEUM & Cælites, quibus eorum auxilium & assistentia imploratur, quales, ne in hoc loco per ejusmodi preces marria interrumpatur, in calce hujus libelli assignabuntur. Et præcipue usurpari fructuosè possunt ab ægro jaculantibus preces, & eæ, maximè, quæ varios fidei, spei, charitatis, patientiæ, contritionis, & resignationis actus continent, quibus infra speciali paragrapho agetur; hæ enim orationes præ reliquis aptæ sunt ad finem orationibus præfixum consequendum, tum quia hoc ipso, quòd breves sint, magnam attentionem non exigunt: tum quia nullam specialem commotionem requirunt, atque adeò ab ipso ægro pro libitu legari possunt.

IV. Tertia occupatio ægrotorū, quæ Lectio spiritualis non modicum illis solatium afferet, si ritè instituat; et enim Lectio talis sit velut Epistola à DEO, aut etiam à sanctis Apostolis, qui ejusmodi libros conscripserunt, missari vix potest, ut non insigne robur & solatium Infirmi accipiant, si medium istud ritè usurpaverint, sicut suo exemplo plurimi Sancti cōfirmarunt. Porro ut utiliter lectio hæc instituat, duo specialiter observanda, & duo cavenda sunt. Observanda sunt materia & modus legendi. Pro materia præferè libelli, quos supra pro Captivis assignavi, assumi poterunt, videlicet Vita & Passio Christi, & Sanctorum, eorumque exempla reliquerunt, qualia Voglerus in fonte Consolationum l. 1. c. 5. & alius liber Schola sublimis Infirmorum conscriptus plurima afferunt; item Prodomus, Gymnasium patientiæ, Heliotropium & Job P. Hieremiæ Drexelij, Mors ac Consolatio Pusillanimum R. P. Ludovici Blossij. Apologia R. D. Georgij Pistorij & similes, præcipue tamen Libellus

De imit. Christi l. 1. c. 23. l. 2. c. 11. & 12. l. 3. c. 6. 18. 19. 37. 47. 48. 49. 50. 52. 56. 59. Modum verò legendi idem P. Drexelius o. 2. prodr. §. 15. sequentibus verbis indicat; legendum est ægris, sicut comedendum, parùm scilicet, & per vices de Medicorum suasu. Insuper non glutendum statim, quod editur, sed mandendum, masticandumque priùs, ut cibus bene in ore velut primo in stomacho antè concoquatur; ita quod legitur, non oscitanter transiliendum est, sed uni, alterive sententiolæ immorandum, cum gustu quodam eam expendendo & velut digerendo; aliter enim legere penè est negligere, aut tædium, nauscæmve lectionis in se provocare. Cavendum verò est, ne obvia statim etiam in his libris materia aut caput arripiatur, sed tale seligatur, quod spectando præsentem ægrorum statum ijsdem excitandis aptissimum videatur. Præterea ut non diu continuetur, sed interdum apta colloquio interrumpatur. Quia verò sæpe in domibus Infirmorum tales libri non habentur, ideo Operarius ipse deberet tales libros domi habere, quos interdum ægris ad tempus commodare posset.

V. Quarta denique occupatio ægrorum fructuosa & consolatoria allocutio est, quæ quidem ut talis sit, sequentia observari debent ab Operario. 1. Ut sit *opportuna*, atque admodum diligenter attendatur, an non ob vehementiam dolorum fastidio potius sit Infirmis futura allocutio, quàm consolationi. 2. Ut sit *solida*, id est, ad instruendam (quâ ratione scilicet morbum fructuosè sustinere debeant) & consolandos Infirmos apposita. 3. Ut sit *discreta*; ipsis etiam Infirmis spatium de suis doloribus, aliisque afflictionibus loquendi concedens; irem interdum ad alios adstantes se convertens, ut majori cum fructu ad ipsos Infirmos redeat. 4. Ut sit *brevis*; si enim de rebus spiritualibus instituatur, & longa sit, non modicè gravabit ægros; si autem de rebus profanis discurrat, parùm ædificabit illos. 5. Ut sit *suavis*, & *jucunda*, ipso scilicet loquendi modo sinceram charitatem & condolentiam, promptitudinè que juvandi ostendens. Quia verò non ipse duntaxat Operarius, sed alij etiam cum ipsis colloquuntur, ideo monere interdum proderit eos, quibus ægrorum cura commissa est, ut & ipsi, quantum fieri potest, hæc conditiones observent, nec faciliè aut ipsi loquantur, aut alios loqui

loqui sinant de rebus, quæ ipsorum afflictiones augete potius quam minuere queant.

§. VIII.

Quomodo ægri ad varias virtutes exercendas sunt excitandi, & adjuvandi.

Duplici modo excitari possunt Infirmi ad virtutum exercitium. 1. Ut una vice pluribus simul exercendis assistant. 2. Ut in una duntaxat per varios actus exercenda occupentur, quòd maximè suadendum est, si diutius ægerent, & frequentius ab Operario visitentur. De utroque modo, quoniam hoc exercitium præ aliis conducit ad mentis & solatium ægrorum augendum, hoc loco breviter agendum est.

MEMBRUM I.

Quomodo ad plures simul actus virtutum exercendus sit æger.

I. Duplex ferè modus assignari potest virtutes plures exercendi. Primus est, ut quævis virtus solitarie accipere directè & formaliter exerceatur hoc vel simili modo.

Quis ego sum, ô Domine, ut contradicam superbiæ veracitati & revelationi tuæ? Credo, Domine, credo, quidquid revelare dignatus es.

Quis unquam speravit in te, Domine, & contempsit? Spero itaque & ego, ô Domine, quidquid promittere dignatus es.

Quid mihi est in cælo, & à te, mi DEUS, quid tibi super terram? nihil, nihil, ô DEUS, te ergo amo super omnia, & amabo in æternum.

Quis dabit capiti meo aquas, & oculis meis fontem lacrymarum, ut defleam peccata mea? doleo, ô Deus, doleo, quia te summum bonum toties offensus.

Quid retribuam tibi, Domine, pro omnibus quæ contulisti mihi? Laudo & benedico te, Domine, superexaltabo in sæcula.

Quis mihi det, ut patiar pro te, Redemptor mi JESU? Patiar tecum, ô JESU? Patiar tecum, ô JESU, patiar libenter: auge dolores, auge patientiam.

Quis mihi dabit pennas sicut columbæ, & volabo, & requiescam in te, Deus meus, & omnia. Cupio ergo, ah cupio dissolvi, & esse tecum, ô dulcissime mi JESU.

Quis ego sum, ut contradicam Domino meo? omne, quod erit ante oculos ejus bonum & optimum, faciam. Quidquid autem illi placuerit, hoc mihi erit optimum omnibus diebus vitæ meæ. Fiat, ergo, ô Domine, fiat voluntas tua, sicut in cælo, & in terra.

II. Alter modus est, ut per quæstiones ægris præbeatut occasio varias virtutes exercendi hoc modo.

Age. Fili dilecte, credisne firmiter, quod DEUS velut suprema Veritas per Ecclesiam credendum proposuit? R. æger. Credo. Aduge, ô DEVS, hanc fidem meam.

Num vitam æternam speras, te non quidem ob merita tua, sed tamen per misericordiam DEI, & merita JESU Christi Redemptoris tui, & B. Virginis, aliorumque Sanctorum intercessionem obtenturum? R. Spero, ô Deus, confirma me in fiducia mea.

Num verò Deum ex toto corde, & ex totis viribus diligis, & quidem propterea solùm, quia ob supremam bonitatem super omnia diligere meretur? R. Diligo, & diligam deinceps. O Deus, conserva me in charitate tua.

An verò propterea doles ex animo, quòd tam bonum Dominum tam graviter offenderis, ideòque suppliciter veniam petis? R. Ah doleo, & peto. Misere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam!

Num autem & firmum habes propositum, peccata omnia pro viribus devitandi, & dignam pro præteritis peccatis satisfactionem præstandi, vitamque tuam seriò emendandi? R. Sic statuo, sic volo. Confirma, ô Deus, quod operatus es in me.

An verò ignoscis ex animo omnibus, qui te unquam offe-
derunt, sicut tibi ignosci cupis à DEO? R. Ignosco ex ani-
mo. Ah Deus, & tu ignosce illis, & mihi, quia nescivimus
quid fecerimus.

Credísne, quòd Deus tanquam fideus & benignus Pater
te sollicitus sit, & ideò te totum providentiæ illius guberna-
tum committis, ut statuat tecum, quodcunque illi placu-
erit? R. Ah committo me, resigno me cum summa fide.
Fiat, ó Domine, voluntas tua sicut in cælo, ita & in terra.

Num beneficia ab illo hæctenus collata agnoscis, & illa
ex animo desideras, ut pro illis gratissimum exhibere te-
aris? R. Agnosco, & gratias ago, & æternum gratus esse
con-
dero,

An verò paratus es tantum Benefactorem non tantum
Speritatis, sed etiam adversitatis tempore laudare, & bene-
dicere, ideòque hunc morbum cum summa patientia & confi-
dentia, quamdiu ipsi placuerit, sufferre desideras? R. Para-
tus sum; si enim bona de manu Domini suscepi, mala curam
suscipiam?

Num autem agnoscis, te dolores hos proprijs viribus
ferre non posse, atque adeò Deo, in quo te omnia posse cen-
dis, demissè pro sua gratia supplicas? R. Confiteor & rogo
quantum possum. O Deus exaudi humiles preces meas.

An denique hanc intentionem, afflictionem, & dolores
tuos cum affectionibus & passione Christi Redemptoris
uniri, & per ista, quod tuis actionibus deest, suppleri desi-
deras? R. Ah desidero eas uniri! Suscipe, quæso illas à DEO
& ut tibi acceptæ sint, respice non in me, sed in faciem
tui.

MEMBRUM II.

Quomodo ad quamvis virtutem separatim
excitandi sint Infirmi.

I. Multæ quidem sunt virtutes, ad quas Infirmi excita-
ri possunt, verùm earum aliquæ plerumque in exercitijs
primariarum virtutum, de quibus mox dicetur, velut Minibus
& ancillæ immisceri solent; unde non opus est, hoc loco
specialiter de illis aliquid indicare, sed sufficet, si ostendatur
quomodo ad primarias virtutes excitari debeant Infirmi.

Quales sunt præcipue Fides, Spes, Charitas, Contritio seu dolor de peccatis, & Resignatio; hæc hæcque virtutes sunt quasi limpidiſſimi illi quinque lapides, quos Infirmus velut verus David, & vir secundum cor DEI, ex torrente infinitæ bonitatis DEI petere, iisque infernalem Goliathum per illarum assiduum exercitium velut fundam superare debet.

I. Porto quatuor sunt modi præcipui, se in his virtutibus exercendi. Primus est, ut objectum seu motivum illius virtutis ægro proponatur, eaque occasione ad quinque sequentes actus circa illam eliciendos excitetur.

O mi amantissime DEVS, gaudeo ex toto corde, quod hætenus per hujus virtutis N. exercitium tantopere fueris glorificatus & honoratus, optoque ex animo, ut honor iste & gloria quotidie magis, magisque augeatur.

O mi dilectissime DEVS, gratias tibi amplissimas ago pro omni auxilio, quod ulli unquam Angelo aut homini ad hanc virtutem exercendam contulisti, & in gratiarum actionem offero tibi omnes actus hujus virtutis, qui unquam elicti sunt, aut eliciendi per totam æternitatem.

O mi benignissime DEVS, agnosco & confiteor negligentiam in hujus virtutis exercitio commissam: detestor illam proinde ex animo propter te summum bonum tantopere per hanc foecordiam offensum, veniamque à te suppliciter per infinita Filij tui merita, & perfectissimam N. (hæc nomina virtutem, de qua agitur) rogo.

O mi clementissime DEVS, ecce jam nunc corrigo errorem meum, & propter infinitam bonitatem tuam diligo te ex toto corde, ex tota anima, & ex totis viribus meis (si alia virtus præ manibus habetur, illius actus ex formali motivo eliciendus est) o utinam tam perfecte

fectè diligere possem, quàm ulla tua rationalis creatura, ipsèque Filius tuus Christus te amavit.

O mi pijsime DEUS, agnosco me per proprias res hanc virtutem exercere, & comparare non posse, sed à te omne datum optimum, & donum perfectum virtutum descendere; rogo te proinde per infirmam misericordiam tuam, ut gratiam mihi efficacem hanc virtutem acquirendam, conservandam & augendam largiaris. Propter quod benedicam & dabo te in sæcula.

Simili modo hi actus circa quamvis aliam virtutem exerceri possunt, quem in finem non parùm serviet libellus per Ludovicum Palma Clerico Regulari compositus, quod dicitur *Thesaurus indeficiens, seu Actus interni virtutum quibus anima faciliè ad perfectionem provehitur.*

III. Secundus modus per varias quæstiones fieri potest, cujus circa patientiæ virtutem tantopere ægris necessarium hoc exemplum esse potest.

Dilecte Fili, quandoquidem patientiæ virtutem ægris tantopere necessarium esse nôsti, age, in ea paululùm ferventius abundantiùsque nos exerceamus. Dic ergo, ô Fili mi dilectissime, credisne, quòd omnes homines oporteat per multas tribulationes introire in regnum Dei, atque adeò per crucis viam tu quoque eò tendere, & pervenire desideras? R. Ah credo, ah desidero.

Credisne, quòd Dominum DEVM tuum frequenter desideras, atque adeò paratus es hanc paternam correctionem quo animo suscipere, & sustinere? R. Ah credo, & paratus sum.

Credisne, quòd Deus hanc infirmitatem etiam ad perfectionem tuæ virtutis obtingere permiserit, atque adeò profectum tuum per singularem patientiam & fortitudinem demonstrare? R. Ah credo, & statuo.

Credisne, quòd Christus Servator tuus, & Caput tuam salutem, & exemplum tot tantæque perpeffus sit, atque adeò ipsius Socius in passione esse desideras, ut eidem in gloria quoque olim associari merearis? R. Ah credo, ah desidero.

Credisne, quòd Deus per ejusmodi tribulationes patienter toleratas specialiter glorificetur, in iisque summè sibi complacet, atque adeò & tu hoc titulo eas tam generosè perpeti conaberis? R. Ah credo, & conabor.

Credisne, quòd per ejusmodi tribulationes tibi & alijs plurimas gratias & dona promereri queas, ideòque omnes dolores, & actus, quos in hoc morbo durante patieris vel elicies, cum summa demissione DEO velut generali Remuneratori offers, ut omnibus Amicis, Inimicis, & Benefactoribus tuis, aliisque, pro quibus orare teneris, aut soles, gratiam benevivendi, sanctèque moriendi largiri dignetur? R. Ah credo, offero.

IV. Tertius modus per Litaniarum morem fieri potest, hoc vel simili modo.

Kyrie &c. Christe audi nos &c.

Pater de cœlis DEUS. Patientiam da nobis.

(vel aliam virtutem, pro qua oratur.)

S. MARIA Mater DEL. Patientiam exora nobis.

S. MARIA exemplum patientiæ. Patientiam exora nobis.

S. Angele Custos. Patientiam &c.

Omnes SS. Beatorum Spirituum Ordines. Patientiam exorate nobis.

Omnes SS. Patriarchæ & Prophetæ.

Et sic de reliquis, Apostolis nempe, Martyribus &c.
ut supra.

Propitius esto. Parce nobis Domine.

Ab omni impatientia. Libera nos Domine.

Ab insidijs Diaboli.

Per patientiam Sanctorum Omnium.

Per Crucem & Passionem tuam.

Peccatores. Te rogamus audi nos.

Ut culpam impatientiæ remittere digneris.

Ut pœnam impatientiæ debitam condonare digneris.

Ut veram patientiæ virtutem nobis largiri digneris.

Ut promissum patientibus præmium largiri nobis digneris.

Ut omnibus Fidelibus defunctis requiem æternam donare digneris.

Ut nos exaudire digneris.

Agnus DEI &c.

ψ. Domine exaudi orationem meam.

℣. Et clamor meus ad te veniat.

Oremus.

DEUS Virtutum Author & Custos, te suppliciter exoramus, ut & veram nobis patientiæ virtutem largiaris, & promissum patientibus præmium in cælis concedas. Per Christum Dominum nostrum

Simili modo Litanix de alijs etiam virtutibus conficiuntur interdum Sancti singulares, qui in ea præcipuè excelluerunt inferi possunt.

V. Quartus denique modus est virtutem aliquam per orationes aspiraciones seu preces jaculatorias eliciendi; quod quodammodo quâ ratione fieri possit, sequentia membra ostendent.

M E M B R U M III.

Quâ ratione Actus Fidei eliciendi sint.

I. Varijs modis elici possunt actus Fidei ab Infirmis, & sequentibus præcipuè 1. *Prostendo*; quod fieri potest vel recitando ipsum Symbolum, si scilicet æger satis ad hoc robustus ad hoc officium videatur, vel certè respondendo præcuncti Sacerdoti, & varios fidei articulos per modum interrogationis proponenti.

II. Per modum orationis, faciendo quasi Litanias ex his articulis, & dicendo: Pater de cælis DEVS, miserere nobis, JESU Christe Fili DEI, Redemptor meus miserere nobis &c.

III. Per modum Adorationis coram aliquo Crucifixo

aut alia imagine, quam possit venerari, osculari, amplecti, & super caput suum, aut pectus ponere dicendo, v. g. Adoro te Christe, qui per sanctam Crucem tuam redemisti mundum; qui natus, crucifixus, sepultus es pro me, miserere mei.

IV. Per modum gratiarum actionis, dicendo: v. gr. Gratias ago tibi, ô SS. Trinitas, quòd me Christianum, & Catholicæ Ecclesiæ tuæ membrum feceris, quòd mihi fidem dederis, quâ te agnoscerem: & sic per potiores fidei articulos progrediendo?

V. Aliquando exercendi sunt proprii actus fidei dicendo: v. g. Credo Domine, quòd sis Unus in essentia & Trinus in Personis, quia tu, DEUS meus, summè verax, & prima veritas hoc revelasti: quòd sis infinitus in tua essentia, & sapientia, bonitate &c. Credo Domine, sed adjuva incredulitatem meam, & adauge mihi fidem. Scio, quòd Redemptor meus vivit, & in novissimo die de terra surrecturus sum; & rursus circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo DEUM Salvatorem meum.

VI. Per modum ponderationis, dicendo, v. g. Ecce mihi Charissime, credis in DEVM Patrem Omnipotentem; memor ergo esto, qualem Patrem nactus sis; nimirum talem, qui non corpus duntaxat, sed etiam animam dedit; qui tam paternè te usque ad hanc horam nutrit, & conservavit; qui talem tibi hereditatem in cœlis præparavit. Et en jam obviis ulnis te expectat in patria; age, propera in amplexus Patris charissimi, & si cum prodigo filio dissipasti bona tua, procide ad pedes ejus, & dic: Pater peccavi in cœlum, & coram te, & jam non sum dignus nominari filius tuus, Fac me unum de mercenarijs tuis.

MEMBRUM IV.

Quâ ratione actus spei eliciendi sint.

I. **H**æc exciranda est circa res omnes, quæ sunt ejus materia, scilicet circa veniam peccatorum, gratiam Dei, & vir-

Q4

& vir-

& virtutes, donum perseverantiæ, & coronam gloriæ; In-
dari autem potest in varijs titulis. 1. Eò quòd Deus sit talis
cujus gloria est, ignoscere, & salvare: Propter nomi-
num Domine, propitiaberis peccato meo, multum
est enim. 1. Propter bonitatem & misericordiam
Salvum me fecit, quia voluit me. 3. Quia promissum
daturum, quidquid ab eo petetur: Petite, & accipietis
pulsate, & aperietur vobis. 4. Quia pignus dedit
finitum: Qui enim proprio Filio suo non peperit
sed pro nobis omnibus tradidit illum, quomodo non
omnia nobis cum illo donabit? 5. Quia novit imbecilli-
tatem nostram. Quomodo enim miseretur filiorum
sic misertus est omnibus timentibus eum. Quomodo
ipse cognovit figmentum nostrum, recordatus est
quoniam pulvis sumus. 6. Quia ipse invitat nos: Venite
ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, & ego
reficiam vos. Et jam hoc ipsum actu in multis mili-
bus peccatorum præstitit, Nemo enim in eo speravit,
confusus est. 7. Potentia & Charitas tot Advocatorum
Christi scilicet, B. Virginis, & omnium Sanctorum Patro-
rum. Dicat ergo audacter infirmus: Quare tristis es Ani-
ma mea, & quare conturbas me? Spera in DEO
quoniam adhuc confitebor ei, salutare vultus mei
& Deus, meus. In te Domine speravi, non confu-
dat in æternum: etiamsi occiderit me, in ipso spera-
bo. Mihi adherere Deo meo bonum est, & poterit
in Domino Deo spem meam. Domine miserere mihi
ftri, te enim expectavimus, esto brachium nostrum
in mane, & salus nostra in tempore tribulationis
Pars mea Dominus, dixit Anima mea, propterea
spectabo eum. Bonus est Dominus sperantibus in
illum, animæ quærenti illum.

Ad hos & similes actus eliciendos proderit, si Operarius etc.

quandoque per sententiam aliquam ex S. Scriptura excitet, dicendo v. g. Expectate Dominum, viriliter agite, qui timeris Dominum, sperate in illum, & in oblectationem veniet vobis misericordia. Benedictus vir, qui confidit in Domino, & erit Dominus fiducia ejus: sperantem in Domino misericordia circumdabit. Qui sperat in Domino, salvabitur. Bonus Dominus, & confortans in die tribulationis, & sciens sperantes in se. In silentio & spe erit fortitudo vestra. Qui fiduciam habet mei, hæreditabit terram, & possidebit montem sanctum meum.

Præcipuè tamen monendus est, ut circa beatitudinem æternam, tanquã circa primarium spei objectum, varios actus eliciat æger. v. g. Spero Domine, mihi remissum iri peccata mea, & vitam datum iri æternam per merita tua infinita, quia verè bonus, potens, & misericors, & fidelis es in promissis. Aliquando quidem per modum desiderij ad eam aspirando v. g. Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat Anima mea ad Deum fontem vivum, quando veniam, & apparebo ante faciem tuam? Quam dilecta tabernacula tua, Domine virtutum, concupiscit, & deficit Anima mea in atria Domini. Domine quid mihi est in cælo, & à te quid volui super terram? Defecit caro mea, & cor meum. Deus cordis, mei, & pars mea Deus in æternum. Heu mihi! quia incolatus meus prolongatus est. Cupio dissolvi, & esse cum Christo. O quàm sordet mihi terra, cum cælum (mente) aspicio &c.

Aliquando per modum petitionis spes patriæ cælestis elici potest dicendo, v. g. Educ de custodia Animam meam ad confitendum nomini tuo. Domine Deus virtutum converte nos, ostende faciem tuam, & salvi erimus.

Q

ANUS.

mus. Aliquando per modum gaudij spes elici potest, v. g. Lætatus sum in his, quæ dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus. Stantes erant pedes nostri in aruius tuis Jerusalem.

Aliquando per modum admirationis dicendo: Quia dilecta tabernacula tua Domine virtutum. Beati, qui habitant in domo tua, Domine, in sæcula sæculorum laudabunt te.

Ut autem hoc desiderium tantò vehementiùs exciteretur aegro, proderit, si Sacerdos ei magnitudinem cælestis beatitudinis paulò clariùs demonstrat, ostendendo, quod ibi Deus absterget omnem lacrymam ab oculis Sanctorum, neque alius ampliùs luctus & dolor sit reperiendus; quòd inebriantur sint ab ubertate domus Dei, & torrente voluptatis potantur, quòd talia gaudia percepturi, quæ nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis descenderunt. Quæ ipsa poterunt exemplis confirmari, v. g. illius, qui 200. annis emiserat, putans se unico tantum cibo convivij cælestis per quadrantem interfuisse. Item illius, qui imaginari sibi non potens, quomodo coram Domino mille anni forent, sicut dicitur hesternus, quæ præterijt, seductus ab aviculæ cantu 300. annis emanavit, uti Joan. Major in Spec. Exempl. V. cæl. gloria ex. 8. & 9. narrat. Ne verò tam facilè omittat hæc desideria, proderit ex Bloisio c. 13. Monil. spirit. narrasse, quòd B. Virgo S. Brigittæ pro quodam Eremita oranti dixit, scilicet non detineri in purgatorio desiderij, eò quòd in morte perfectum desiderium perringendi ad præsentiam Dei, ejusque visionem non habuerit.

MEMBRUM V.

Quâ ratione actus Charitatis exercendi sint.

I. AD hanc exercendam peculiari studio excitari aegri conabitur, ut dicere de ipso infirmo Christus in judicio possit: remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Quem in finem primò ei motiva aliqua amoris proponat, qualia sunt. 1. Bonitas illius; si ergo tantopere dilexit aeger uxorem, vel liberos, vel alium hominem, vel creaturam, quantò magis diligere oportet Deum, qui infirmum

vies perfectius hæc omnia continet? 2. Amor, quo prævenit nos; cujus omnia indicia exhibuit perfectissime, nam si esse semper velle cum alio, ei munera copiosa largiri, animam pro eo ponere, indicia sunt certissima amoris, quis non summum dicat amorem Christi, qui, ut esset semper nobiscum, SS. Eucharistiam instituit, qui se & omnia sua dedit, qui vitam pro nobis per tot cruciatus posuit? 3. Beneficia collata, maximè vocationis ad fidem, Justificationis, Redemptionis, Glorificationis; de quibus S. Augustinus quondam dixit: Domine, qui te non amat, quia creatus est, infernum meruit; sed qui te non amat, quia redemptus est, meretur, ut novus pro eo infernus fiat. Uxor Tygranis, teste Xenophonte, noluit ad alium hominem oculos convertere, quàm ad maritum, postquam audivit, quòd maritus vitam pro ejus redemptione dare paratus esset; quid faciet anima, quæ scit, Christum non obtulisse tantùm, sed posuisse vitam pro ea? An non exclamabit cum S. Davide: Quid retribuam Domino pro omnibus, quæ retribuit mihi? Calicem salutaris accipiam, & nomen Domini invocabo, Ps. 115. 4. Quia Deus est finis noster, & centrum, ac solus satiare potest Animæ desiderium. Hinc S. Augustinus l. 1. Confess. ait: Fecisti nos, Domine, ad te, & inquietum est cor nostrum, donec requiescat in te. O quàm velociter & potenter res creatæ ad centrum tendunt suum; quàm magis hoc fieri ab homine convenit? 5. Quia amor omnia levia facit. Hinc S. Jacobo 24. anni in laboribus & molestiis gravissimis consumpti videbantur dies pauci præ amoris multitudine. Sponsa quoq; Cant. 8. ait: Aquæ multæ (tribulationum) non poterunt extinguere charitatem. 6. Exempla S. Pauli: Quis me separabit à charitate Dei? vivo autem jam non ego, vivit verò in me Christus, S. Franciscus assiduò dicebat: Deus meus & omnia. Et quandoque in his verbis ponderandis integras noctes consumebar. S. Augustinus dicebat, si ego essem Deus, & tu Augustinus, vellem ego fieri Augustinus, ut tu Deus esses. S. Ignatius Martyr in corde SS. Jesu

nomen

nomen insculptum habebat. Joannes Rusbrochius ita ardebat præ amore, ut arborem, sub qua sedebat, accenderet calore. Baptista Santius ex Societate Jesu dicebat, si sciret, se adhuc per unum diem victurum, adeoque adhuc vivaturum iri visione Dei, fore, ut præ nimio amore moreretur, uti in vita P. Balthasari Alvarez c. 17. refertur. B. Alonius tanto Dei amore flagrabat, ut, quoties ejus mentio fiebat, inflammaretur, ut in vultu etiam signa emicarent. B. Stanislaus ita diligebat Deum, ut quandoque linteo frigido cor & pectus refrigerari debuerint, uti utriusque vita testatur. S. Nicolaus nata in Picardia, ut suum erga Deum amorem testatur, petivit instanter, ut posset fieri particeps Passionis Christi & SS. Martyrum, ut posset quasi fieri theatrum dolorum, unde factum, ut per 50. annos varijs morbis & cruciatibus torqueretur, singulis diebus inflabatur caro, & resideret cum maximo dolore: Quandoque per octo dies vehementissimè pungebatur in capite: stomachus sæpe calores tantum sentiebat, ut ardere videretur: lectus videbatur clavibus & spinis refertus: Fæstis diebus augebantur miris modis dolores: præterea sæpe eosdem in corpore dolores per vicissitudinem sentiebat, quos S. Laurentius, S. Bartholomæus, & alii Martyres sentiebant. Quotidie tamen ad sacrum itabat, obijicientibus autem, quòd aliquando in itinere moritura esset, respondit: **Moriar, dummodo inter brachia dilectissimi Jesu.**

II. Porro actus Charitatis per sequentes aspirationes elici possunt.

Quid mihi est in cælo, & à te quid volui super terram? Defecit caro mea & cor meum, Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum.

Diligam te Domine, fortitudo mea, Dominus firmamentum meum, & refugium meum, & liberator meus.

Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te, Deus.

Domine tu dixisti: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua, & ex tota mente tua

te tua, & ex totis viribus tuis. Da ergo Domine, quod jubes, & jube, quod vis.

Quis mihi tribuat, ut perfectè diligam te Bonitas infinita? quando occupabis cor meum totum? quando totus ero tuus, sicut totum me tibi debeo? Veni Sancte Spiritus, & tui in me amoris ignem accende.

Domine Jesu, qui dixisti: Ignem veni mittere in terram, & quid volo, nisi ut accendatur? accende, quæso, hunc ignem in corde meo, & illud in cinerem ac favillas redige.

Domine JESU Christe, qui perpetuâ charitate dilexisti me; quâ, cum non essem, creâsti me; quâ, cum perditus essem, reparâsti me; quâ ad vitæ gratiam resuscitâsti me; quâ te ipsum totum dedisti mihi; adde, quæso, hoc beneficijs tuis, ut sine modo, & purissimo amore diligam te nunc & in sempiternum: quia summum meum bonum es.

O mi amantissime Deus, utinam infinito amore possem diligere te! quia summum, & maximum meum bonum es.

O quàm gaudeo, mi Deus, quòd tu es, qui es, infinite bonus & potens! O utinam homines accendere possem amore tui!

O mi Deus, hanc unam ob causam rogo, ne in infernum præcipites me; ne debeam ibi audire blasphemias conjectas in te.

O Domine, etsi in æternum projicere me velis à conspectu tuo, ne desinam tamen amare te.

Jesu mi bone, sentiam amoris tui copiam, da mihi per præsentiam, tuam videre gloriam.

Tua Jesu dilectio, grata mentis resectio, replens sine fastidio, dans famem desiderio.

Qui

Qui te gustant, esuriunt: qui bibunt, adhuc
esuriunt: desiderare nesciunt, nisi Jesum quem dili-
gunt.

Quem tuus amor ebriat, novit quid Jesus
cupiat: quàm felix est, quem satiat, non est ultra, quod
cupiat.

O Jesu, desidero te millies: mi Jesu, quando
venies? me latum quando facies? me de te quando
faties. Amor tuus continuus, mihi languor assiduus
mihi fructus mellifluus est, & vitæ perpetuus.

O Beatum incendium! O ardens desiderium!
dulce refrigerium, amare Dei Filium.

Bonum mihi diligere Jesum, nil ultra quæren-
m mihi prorsus deficere, ut illi queam vivere, &c.

MEMBRUM VI.

Quâ ratione actus Contritionis eliciendi
sint.

I. **A**d hanc ab ægro eliciendam parata habeat Operatio
motiva, quæ opportunè suggerat, qualia sunt potissi-
mum, infinita amabilitas Dei, incomprehensibilitas amoris
Dei, magnitudo beneficiorum, sanguis & passio Christi con-
culcata, dolores, & mors Christo accersita per peccatum, Deus
& Christus vilissimæ voluptati postpositus. Porro actus con-
tritionis varijs modis elici possunt. 1. Ipsum dolorem exci-
tando hoc modo. Ah mi Deus, pœnitet me ex toto
corde, quòd te summum meum bonum, quod super
omnia diligo, toties, & tam graviter offenderim. O
Deus! tu Dominus meus, & summus Benefactor
meus, quem super omnia diligo. O quàm doleo, me
beneficijs tuis tam ingratum fuisse.

Pater, peccavi in cœlum, & coram te, & jam non
sum dignus nominari filius tuus.

Domine, peccavi: super numerum arenæ maris
multi-

multiplicatae sunt iniquitates meae, & non sum dignus aspicere altitudinem caeli propter multitudinem iniquitatum mearum.

Deus propitius esto mihi maximo peccatori.

Delicta juventutis meae, & ignorantias meas ne memineris, Domine.

Domine, vide humilitatem meam & laborem meum, & dimitte universa delicta mea.

Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam.

Averte faciem tuam a peccatis meis, & omnes iniquitates meas dele.

Tibi soli, Domine, peccavi, & malum coram te feci.

Domine, ne memineris iniquitatum mearum antiquarum, cum anticipet me misericordia tua, quia peccator factus sum nimis.

Domine, ne in futuro tuo arguas me, neque in ira tua corripas me.

Si iniquitates observaveris, Domine, quis sustinebit? quia apud te propitiatio est, & propter legem tuam sustinui te, Domine.

II. Optando talem dolorem, & dicendo: O utinam mihi Deus, infinitum dolorem elicere possem, quia te tam bonum Dominum, & infinitum bonum te offendi!

O utinam, mi Jesu, nunquam offendissem te tantum Benefactorem meum!

Ah Servator mi Jesu, Jesu mi Servator, quis det, ut moriar pro te, & charitate tantam operiam multitudinem peccatorum meorum?

O Jesu, utinam vel guttulam haberem doloris illius, quem de nostris peccatis habuisti!

O utinam, mi Jesu, omnia tormenta veniant
me, ut satisfierent tam graviter læsæ Justitiæ tuæ.

Quis dabit capiti meo aquas, & oculis meis fontem lacrymarum, ut defleam tam grandia peccata mea?

III. Petendo à Deo talem dolorem, v. g. Domine, converte me, & convertar ad te. Cor mundum creavit me, Deus, & spiritum rectum innova in visceribus meis.

Redde mihi, Domine, lætitiã salutaris tui, & spiritu principali confirma me.

Ah Domine, da mihi aquam lacrymarum salutem in vitam æternam.

Domine, qui jussisti, ut revertamur ad te: quod jubes, & jube, quod vis.

Domine, qui invitasti nos ad te, dicens: venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos, ne repelle venientem ad te, & mandatum tuo obedientem.

MEMBRUM VII.

Quã ratione actus resignationis eliciendi sint.

I. AD hanc etiam tantò vehementiùs ab Operario attendendus est æger, quantò gravior est Deo exercitii virtutis hujus ab ipso susceptum, ipsique etiam ægro utilior. Ergo exerceri potest per modum Obedientiæ, dicendo: sicut fuerit voluntas in cælo, sic fiat.

Dominus est, quod bonum est in oculis ejus, fiat.

Domine, fiat voluntas tua, sicut in cælo & in terra.

Sicut Domino placuit, ita factum est; sit nomen Domini benedictum?

Dominus præcepit morbo, ut vexaret me; & quis est, qui contradicat ei?

Tribulatio & angustia invenerunt me, mandata
tua meditatio mea est.

Bonitatem fecisti cum servo tuo, domine, secundum
verbum tuum.

II. Per modum oblationis, v. g. dicendo: In manus
tuas Domine commendo spiritum meum,

Paratum cor meum Deus, paratum cor meum ad
omnia, quæ tibi placent, ut agam, vel patiar.

Paratus sum, & non sum turbatus, ut custodiam
mandata tua.

In capite libri scriptum est de me, ut faciam Deus
voluntatem tuam, tunc dixi: Ecce venio.

Ecce mancipium Domini, fiat mihi secundum
verbum tuum.

Domine descendi (in hunc lectum) non ut faciam
voluntatem meam, sed ejus, qui misit me.

III. Per modum Desiderij ac Petitionis, v. g. Pater, si
possibile est, transeat à me calix iste; veruntamen
non mea, sed tua voluntas fiat.

Abba Pater, omnia tibi possibile sunt: si vis,
transfer calicem hunc à me; veruntamen non quod
ego volo, sed quod tu.

Docere me, quæso, Domine facere voluntatem
tuam.

Domine, da mihi cor, ut colam te, & faciam vo-
luntatem corde magno, & animo volenti.

Unam petij à Domino, hanc reqiram, ut videam
voluntatem Domini, quoniam vita in voluntate
ejus.

IV. Per modum Actus patientiæ, v. g. Pater Sancte,
amarus est calix, sed tamen amore tui paratus sum
bibere illum: auge dolorem, auge patientiam.

Instruct. III.

R

Pro-

Proba me, Domine, & tenta me, ure renes meos
& cor meum.

Domine, hinc ure, hinc seca, modò fiat in me volun-
tas tua.

Domine omnes dolores arbitratus sum, ut gauderem
ut perficiam sanctum Beneplacitum tuum.

Domine, hæc mihi sit consolatio, libenter con-
tere velle omni solatio. Et si tua defuerit consolatio
sit mihi tua voluntas, & iusta probatio pro summo
solatio.

O JESU, mi patientissime, trahere me post te, ut con-
tam in odorem sanctæ patientiæ tuæ.

Domine, etiamsi oportuerit me commori tibi
non te negabo, aut contradicam voluntati tuæ.

V. Per modum Gratiarum Actionis, v. g. Benedicite
frigus & æstus Domino, benedicite sitis & æstus Do-
mino, laudate & superexaltate eum in sæcula.

Benedicant te Domine, vita & mors, laudent
superexaltent te in sæcula.

Absit mihi gloriari, nisi in cruce tua, Domine
Jesu Christe.

Quid retribuam Domino pro omnibus doloribus,
quos tribuit mihi? calicem Salutaris accipiam.

O Domine, laudent te omnes Angeli pro
cruciatus, quos misisti mihi.

VI. Per modum Humiliationis, v. g. Domine,
ego sum, ut venias ad me, & per tribulationes
tes me?

Exi à me, Domine, quia homo peccator sum,
indignus tanto favore tuo.

Domine, quid est homo, quia innotuisti ei;
filius hominis, quia visitas eum?

Bonum mihi, Domine, quia humiliasti me, ut discam justificationes tuas.

Non est, O Domine, servus major Domino suo, neque discipulus supra Magistrum. Si ergo te oportuit pati, & ita intrare in gloriam tuam, quanto magis me pati conveniet? nam ego quidem justè hæc patior, tu verò, mi Domine Jesu, quid fecisti?

§. IX.

Quidnam Operarius, cùm discedit ab Infirmis, observare debeat.

I. **T**ria sunt præcipuè, quæ Operarius ab ægris discessurus observare debet. Primum est, ut, quemadmodum Rituale Romanum & pleraque Ritualia Diœcesana monent, prius aliquas preces in dictis Ritualibus præscriptas, & in fine libelli ponendas recitet, utpote quæ hoc ipso, quòd ab Ecclesia præscriptæ sunt, singularem meritò efficaciam habituræ creduntur. Certè dolendum est, aliquos interdum Operarios diu apud Infirmos hære, nec tamen aut ipsosmet pro ipsis orare, aut ipsos ad orationem peragendam incitare, cùm tamen ejusmodi orationes non parùm tum ad ædificationem adstantium, tum ad solatium & auxilium infirmorum conducere videantur.

II. Alterum est, ut, quemadmodum idem Rituale Romanum monet, consoletur Infirmos: dicens, se pro ijs in Sacrificio Missæ, & alijs precibus oraturum, curaturumque, ut alij itidem pro eis faciant, idque re ipsa præstet. Deinde non modicè hoc solatium augebit, si jubeat illos bono animo esse, horteturque, ut doctrinas à se datas, præcipuè illam, quam illis magis necessariam esse judicaverit, diligenter observent, addâtque, se eos in tutelam omnium SS. Patronorum, in finem B. Matris Virginis, & SS. Christi vulnera commendare, qui velut sexaginta fortissimi Milites lectulum ipsorum circumstant.

III. Tertium denique est, ut sacram eis aquam, simulque etiam benedictionem largiatur, dicens, prout in memorati libello præscribitur: Benedictio Dei Omnipotentis,

R 2

Patis

Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, descendat super te, & maneat semper. Amen. Quod si interdum vultis gratia placeat aliam ex subjunctis seligere: Benedicat te Deus Pater, qui te creavit: Benedicat te Deus Filius, qui te redemit: Benedicat te Spiritus Sanctus, qui justificavit te. Aut: Benedicat te Sacrosancta Trinitas, & hinc quidem charitatem & patientiam, & verò vitam æternam largiatur. Amen. Vel: Benedicat te SS. Trinitas, Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus, nunc & in hora mortis tuæ. Amen. Vel: Dominus noster JESUS Christus te per suum sacratissimum Sanguinem abluat & purificet: per dolores suos confortet: per SS. Vulnera sua protegat: per mortem suam ab æterna morte custodiat, atque ad gaudia sempiterna perducatur. Amen. Vel: Dominus noster JESUS Christus per suam sanctissimam Passionem & mortem te consoletur & roboret, & morbum & dolores tuos ad illius exemplum patienter sustinere, & ab ipsius feliciter liberari valeat. Amen. Aut: Tristis JESUS consoletur te: Cruentus JESUS abluat te: Vulneratus JESUS sanet te: Infirmus JESUS confortet te: Crucifixus JESUS defendat te: Moriens JESUS liberet te, & ad vitam æternam perducatur. Amen.

§. X.

Quomodo Infirmi inducendi sint, ut disponant domui suæ.

Cùm ex una parte nulla sit gravior necessitas aut periculum, quàm mortis subeunda: alea, uti sæpius ostendit, altera verò parte crebra ostendat experientia, peragrè laboriosus induci ad eam, quæ tali articulo conveniunt, præstantissimè merito laborare summopere debet Zelosus Operarius, ut primùm compererit, mortis periculū alicui imminere, id est

et Medicis præcipue cognosci potest) prudenter & suaviter, absque ullo respectu aut timore periculum hoc illi denunciet, aptisque verbis & motivis inducere eum conetur, ut domui suæ disponat, eumque in finem omnia alia negotia seponat, certò sibi persuadens, nunc negotium negotiorum omnium maximum præ manibus esse, atque adeò mentem, viresque omnes eidem soli ritè perficiendo impendendas, uti pulchrè exemplo suo Pius V. Pontifex probavit, qui, cum in supremo morbo varia negotia proponerentur, omnia rejecit dicens: *Iam gravius mihi negotium peragendum est. An fortè vos levis momenti negotium putatis, animam ad extremam horam & luctum præparare?* Idem S. Franciscus Borgia fecit, qui, cum Infirmam suam magis, magisque augeri adverteret, & aliquot Cardinales & Legati ipsam visitare vellent, excusari se jussit, eò quòd nunc cum illo Domino agendum sit, qui vitæ & mortis habet arbitrium. Hinc & Hugo Gratianopolitanus Episcopus non patiebatur quidquam ludicrum coram se hoc tempore dici, aut tractari, sed omnes ad bona opera adhortabatur, dicens, hoc tempus pœnitentiæ cum fletu, & non cum risu, & otiosis colloquijs transigendum esse. Porro quatuor sunt præcipue capita, ad quæ Infirmi disponi debent, videlicet Confessio, Communio seu Viaticum, Extrema Unctio, & testamenti confectio, de quorum singulis ordine nunc agendum est,

MEMBRUM I.

Quomodi Infirmi ad Confessionem induci debeant.

I. Circa hanc duo potissimum præstanda sunt Operario, scilicet ut persuadeat Infirmum ad eam faciendam; & ut eundem juvet ad fructuosè faciendam Confessionem. Ad primum caput obtinendum sequentes observet industrias. 1. Ante omnia ei Confessionis necessitatem, & quietatemque illis Christi verbis Matt. 5. demonstrat: *Esto consentiens Adversario tuo, dum es in via cum eo, ne forte tradat te Adversarius Iudici, & Iudex tradat te Ministro, & in carcerem mittaris.* Eum in finem afferat etiam memorabilem S. Augustini sententiã, qui dicere solebat: *Nemo quamvis sanctus & perfectus hinc decedere debet, nisi sit ante de peccatis suis confessus,*

R 3

& Do-

Et Dominici Corporis Viatico instructus. Cui consentiens
 Gregorius l. 13. moral. *Electorum mentes*, ait, quo amplius
 aeterno Iudici appropinquare se sentiunt, eo ad discutiendum
 se ipsos terribilius excitantur, ac properant, quia propius
 sibi iudicium jugiter suspicantur. 2. Exemplo uno, alterius
 ostendat, quam solliciti fuerint, etiam sanctissimi Viri deo
 poenitentia in morte agenda. Sic enim S. Augustinus Platonem
 descriptos in lecto affigi voluit, eorumque recitatione ab
 se ad poenitentiam excitavit, ut in vita illius legitur. Sic
 Symachi Senatoris Romani Filia, cum post Mariti obitum
 Sacrae Religioni se dicasset, & circa ultimam vitae tempus
 Paulo visitaretur, hoc solum petijt, an sibi peccata remissa
 sent. Hinc & Job c. 10. ad Deum dixit: *Nunquid non paucorum
 dierum meorum finietur brevis? Dimitte ergo me, ut paululum
 paululum dolorem meum, antequam vadam, & non recedam
 tar, ad terram tenebrosam, & opertam mortis caligine.* 3. Sollicitudinem
 & laetitiam, quam ex tali confessione percipiunt, ostendit
 illam videlicet quam Ecclesiasticus c. 17. indicavit, cum
 dixit: *Non demoreris in errore impiorum. Ante mortem confite-
 rere. Confiteberis vivens, vivus & sanus confiteberis, &
 laudabis Deum, & gloriaberis in miserationibus Domini. Quam
 magna misericordia Domini, & propitiatio in convertentibus
 ad se!* Si æger obstinato animo confitendum nolle
 nollet, orandum pro illo est imprimis, & varia bona offerenda;
 subinde submitendus aliquis, qui multum illum valet
 illi valet autoritate & gratia, ut eum ad officium faciendum
 faciendum amice hortetur, tum ipse etiam Sacerdos accedat
 & quam humanissime potest, cum illo de varijs rebus, & de
 ipsi gratas esse censuerit, colloquatur, nullam mentionem
 faciens de confessione, quousque benevoluntatis satis ipsum habere
 adverterit: proderit etiam laudare illum de sollicitudine & charitate,
 quam erga domesticos hactenus ostendit, & sperare se proinde,
 quod laudem hanc minimè corrupturum sit, sed tantò majorem
 potiùs sui curam hoc tempore habebit, quòtò potior est propria
 salus, quàm aliena; quid enim prodest homini, si univèrsum
 mundum lucretur, animæ suæ detrimentum patiat? Si mediâ
 hæc nihil proficiat, inquiri causa poterit, cur confiteri nolit;
 an fortè hæreticè sentiat? an desperatio an pactum cum dæmone? an affectu
 alio?

aliquid peccatum, aut rem aliquam terrenam? an acedio & difficultatis horror? Inventâ hâc radice curandum est, ut apris medijs ea evellatur. Denique explicari poterit, quàm DEVS secum jocari non patiat, atque aded nunc dicat, quod olim infelici Udoni per somnium dictum est: Udo, Udo, cessa à ludo; si ergo non resipuerit, timendum esse, ne impleatur, quod Deus per Salomonem minatus est dicens: *Non tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem; subito enim veniet ira illius, & in tempore vindicta disperdet te.* Eccl. 5. Pari modo explicandum est, quàm infelix status peccatores in altera vita maneat, quàmque aded nihil derectandum sit homini ut illum statum effugiat: certè hâc occini potest, quod olim Naamo servi illius dixerunt 4. Reg. c. 5. *Pater si rem grandem tibi dixisset Propheta, certè facere debueras; quanto magis, quia nunc dixit tibi: Lavare & mundaberis?*

II. Alterum caput, scilicet fructuosam Confessionem ut obtineat. 1. Ante omnia laborandum est, ut, cum ægri non semper sint satis dispositi ad veram contritionem elicendam; ipse eosdem ad talem contritionem aptis motivis propositis excitare studeat, præcipuè tamen ostendendo, quantum dilectionem DEVS per creationem, Redemptionem, & Vocationem ad fidem &c. ostenderit, quàmque aded meritò plus, quàm ullus Pater diligi mereatur & tamen per peccatum tam graviter offensus sit. In quem finem proderit referre, quod Pistorius in apoth. spir. c. 2. refert, scilicet Oeniponti in PP. Franciscâorum templo statuâ esse, quæ Equitem nobilem repræsentet, qui, cum proprium parentem in bello, licet non agnitum occidisset, ubi postea ex certis indicijs, hastæ videlicet cuspidi in Patris pectore inspectâ, id comperit, tantum inde dolorem concepit, ut mortuus conciderit. Inde colligere jubeat Infirmum, quantum ipse dolorem concipere debeat, qui talem Patrem delibertatâ voluntate, & tam crudeli morte, qualis fuit crucifixio Christi, interemerit. Horretur item, ut Christum Crucifixum ante oculos sibi statuat, & sequentibus S. Bernardi verbis se alloquentem imagnetur: *O homo vide, quæ pro te patior; non est dolor, sicut quo crucior: ad te clamo, qui pro te morior: Vide penas, quibus afficior: vide clavos, quibus confodior, cum sit tantus dolor exterior, interior est planctus gravior, cum te tam ingratum experior.*

III. Porro in ipso actu contritionis eliciendo variis modis dirigere potest Infirmum Operarius. Primus & optimus tam pro hoc Sacramento, quam pro alijs recipiendis est si per actus Theologicarum virtutum elicitos ad ea disponatur hoc vel simili modo.

O Amantissime mi Redemptor, ac Domine JESU Christe, credo firmissime, te hoc Sacramentum Pœnitentiæ pro mea salute instituisse. Statuo proinde illud cum ardentissimo honoris tui, & salutis meæ desiderio suscipere.

O JESU mi piissime, scio, quòd sicut voluntatem largitus es, ita etiam perficiendi gratiam concedere paratus sis. Confido proin in infinita bonitate tua rogòque per amorem, quo Sacramentum hoc constituiti, ut, sicut occasionem & desiderium confiteor di benignissimè largitus es, ita ad eam etiam fructuosè peragenda, gratiam uberem largiaris.

O amabilissime JESU, agnosco infinitam charitatem tuam, quam in Sacramento Confessionis instituendo erga me demonstrasti, gratias proinde tibi ago, quàm possum, maximas, & vicissim dilige te ex corde meo, doleòque ex animo, quod te Dominum meum ac Deum meum, Redemptorem ac Benefactorem meum tantopere dilectum unquam offenderim.

O Clementissime JESU, detestor omnia peccata mea propter te, & vel nunc ea per SS. Pœnitentiæ Sacramentum penitus delebo. Ah miserere mei secundùm magnam misericordiã tuam; & secundùm multitudinem miserationum tuarum dele iniquitatem meam.

IV. Alter modus est, ut per consuetam contritionis formulam dirigatur hoc modo.

Domine JESU Christe, verus DEUS & Homo
Crea

Creator ac Redemptor meus, quoniam tu es is, qui es, & quia amo te super omnia, pœnitet me ex toto corde, quod te offenderim, & propono firmissimè, nunquam ampliùs peccare, & omnes peccandi occasiones devitare, confiteri, & implere pœnitentiam, quæ mihi fuerit injuncta. Condono simul amore tui ex corde omnes offensas, quibus unquam læsus sum; & si quispiam habet aliquid contra me, unde jure coram te quæratur, propono, illi me proximâ occasione satisfacturum. Omnia denique opera mea, & afflictiones, ac totam vitam meam tibi offero in satisfactionem peccatorum meorum. Et quemadmodum suppliciter à te peto, sic confido in bonitate tua, & misericordiâ infinita, quòd ea merito pretiosæ tuæ passionis & mortis mihi remissurus, & gratiam largiturus sis ad me emendandum, & ad perseverandum usque ad mortem. Amen.

V. Tertius modus est pro eo tempore, quo periculum Infirmi non pateretur contritionem supradictis modis longius elici; tunc enim breviter sic concipi posset. O mi Deus, in te credo, in te spero, te diligo ex corde, ideòque deestor omnia peccata mea, & firmiter cavere propono. Ah dimitte mihi debita mea; sicut & ego dimitto debitoribus meis.

VI. In ipsa confessione magnam charitatem & suavitatem ostendat Operarius, juvètque prudenter quæstionibus ad integritatem confessionis.

VII. Pro satisfactione seu pœnitentia, quæ modica hoc tempore esse debet, poterit monere Infirmum, ut suos dolores, & ipsam, si placet, mortem offerat. Quod si restitutio aliqua facienda sit, aut inimicitia tollenda, sedulò laboret, ut in hoc genere partes suas perfecte expleat Infirmus, caveat tamen etiam, ne majus ipsi, quàm oporteat, onus imponat, aut inanes scrupulos ingeneret.

VIII. Peractâ confessione hortetur illum breviter, ut
perinde nunc, atque olim Magdalena dictum credat a ser-
vatore: *Remittuntur tibi peccata tua. Vade in pace.* Iube
proinde læto animo esse, & dicere cum Davide: *Erui
Domine, animam meam, ne periret. Projecisti po-
tergum tuum omnia peccata mea. Diripuisti, Domi-
ne, vincula mea, tibi sacrificabo hostiam laudis. Pro-
stravi, & statui custodire judicia justitiæ tuæ.*

IX. Denique post absolutionem impertitam det Operam
ut pro tanto beneficio gratum se exhibeat Infirmus, & in
præcunte, in ejusmodi affectus se effundat.

O benignissime JESU, Redemptor & Consolator
meus, quid retribuam tibi pro tanta charitate, quæ
non solum hoc Sacramentum instituisti, sed etiam
etiam illius toties mihi applicuisti.

O utinam propter hoc beneficium infinitas
laudare, benedicere, & amare possem! Ah piissime
JESU, da mihi, obsecro, per infinitam misericor-
diam tuam gratiam istam, ut divinam Majestatem
tuam deinceps nunquam amplius deliberatè offensa-
dam.

Ignosce quoque, quidquid in hac confessione
nunquam aliàs deliqui, sicut & ego amore tui igno-
sco omnibus, qui me unquam offenderunt, precor
que illis eandem gratiam, quam mihi ipsi exopto.

Ah JESU mi dilectissime, in sanctissima passione
& vulneribus tuis omnis spes mea reposita est. Ergo,
obsecro, ut virtute illorum de omnibus vicis
triumphem, & quantò plura per te mihi remissa
sunt debita, tantò ardentiori te DEUM meum amo-
re complectar. Qui vivis & regnas in sæcula sæcu-
lorum. Amen.

O sanctissima & immaculatè concepta Virgo MARI-
A, & vos omnes SS. Patroni mei, intercedite, quos
so, p

fo, pro me, & optatam peccatorum veniam, veramque vitæ emendationem mihi, aliisque Peccatoribus impetrare. Amen.

M E M B R U M II.

Quomodo ad Communionem disponendi
sint Infirmi.

I. Etiam hinc duo curanda sunt Operario, scilicet ut & desiderium exciter S. Viatici in Infirmo; & ut eundem juvet in illo dignè ac fructuosè sumendo.

II. Pro desiderio obtinendo sequentia observabit 1. Necessitatem illius pro hoc maxime tempore ostendet; cum enim jam ex Ægypto hujus mundi abeundum illi sit, prius oportet Agnum Paschalem sumere, ut eodem confortatus, âter suum latus & securus ingrediatur, & per mare rubrum SS. Passionis Christi salvatus, ad ripam alterius vitæ securus transeat: Præterea dum cum Elia ad montem Horeb, id est, cœli pergat, imagnetur sibi adstantem S. Angelum Custodem, & dicentem: *Surge, & comede; magna enim tibi restat Via.* Tandem hoc tempore certamen maximum & periculosissimum est suscipiendum, ergo accedendum est ad mensam, quam, teste S. David, paravit DEUS in conspectu suo adversus eos, qui tribulant nos; ergo in subsidium vocandus est is, qui fortis est, & potens; si enim Deus pro nobis, quis contra nos? si confurgat adversum nos castra, non timebit cor nostrum. 2. Utilitatem quoque hujus S. Viatici ex illa Ecclesiæ Antiphona demonstrabit: *O sacrum convivium in quo Christus sumitur* (vel Dux, Consolator, & Protector in ultimo itinere futurus) *recolitur memoria passionis ejus* (ut & ipse exciteretur ad protegendum & roborandum Infirmum, ne pereat tantum pretium pro ipso expensum) *mens impletur gratia* & quidem tanto copiosius, quanto magis se disposuerit per desiderium ad illam recipendam) *& futura gloria pignus datur*; quis autem tam pretiosum pignus non libenter accipiat, maxime hoc tempore, in quo gravissimum æterni naufragij periculum subeundum est, atque adeo merito, sicut Albuquerquez in periculo materialis naufragij constitutus, Infantem suum arripuit, & versus cœlum tollens rogavit Deum, ut vel propter innocentiam hujus Infantis parcere omnibus

in navi versantibus dignaretur, ita & ipse æger ad avertendum spiritualis naufragij gravius periculum Christum filium æterno Patri offert.

III. Pro actuali verò communione fructuosè peragenda sequentia observet Operarius. 1. Ut per pios aliquot animas disponat Infirmum ad sacrum viaticum dignius suscipiendum. Quales e. gr. iterum sequentes esse possunt.

O dilectissime Domine JESU Christe, credo benignissimè, te in hoc Sacramento cum corpore & anima, cum Divinitate & Humanitate præsentem esse, adoro te proinde, & veneror omni possibili reverentia & submissione, optoque ut ab omnibus Homines tuis summus tibi in hoc Sacramento honor, cultusque exhibeatur.

O pijssime JESU, agnosco cum summa gratitudine, & gaudeo, quòd ad me diverti desideres. Desidero proinde & ego te summa cum reverentia & pietate suscipere.

O JESU benignissimè, ecce cum profundissima demissione offero tibi cor meum, & universa membra mea, rogoque, ut illa secundùm beneplacitum tuum adornes, dignamque in ijs tibi habitationem constituas.

O Mitissime JESU, quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te. Veni ergo, ô desiderium animæ meæ, & non tardare.

O JESU amantissime, diligo te ex toto corde meo, quia tu me tantopere amasti, & in pignus amoris tui sanctissimum corpus & sanguinem dare dignatus es.

O JESU potentissime, mihi adherere tibi DEO meo bonum est, & ponere in te spem meam. Ah veni, ut non confundar.

O JESU dilectissime, non sum dignus, ut intres sub lectum meum, sed tantum dic verbo, & sanabitur anima mea.

IV. Ubi SS. Sacramentum allatum fuerit, hortetur, ut illud salutet sequentibus verbis:

Ave verum corpus, natum ex MARIA Virgine, verè passum, immolatum in cruce pro homine; cujus latus perforatum fluxit undâ sanguine, esto mihi prægustatum mortis in examine. O dulcis, ô pie, O JESU Fili MARIE, miserere mei. JESU, quem velatum nunc aspicio, oro, fiat illud, quod tam sitio, ut te revelata cernens facie, visu sum beatus tuæ gloriæ.

V. Si Infirmus pro solatio suo petat, ut Sacerdos autè, quàm Sacram Hostiam illi porrigat, non nihil eam teneat, ut vel Symbolum Apostolorum, vel formulam Votorum, aut aliud quid recitare possit, non erit ei deneganda hæc devotio, utpote quæ & ipsi solatio, & alijs non modicæ ædificationi esse possit.

VI. Sumpto Sacro Viatico, hortetur illum, ut in pios affectus erumpat (nisi ipse per se id facturus sciatur, tunc enim non nihil in quiete relinquendus est.) dicatque v. g. Inveni, quem diligit anima mea; tenui eum, nec dimittam. Nunc dimittis servum tuum, Domine, secundum verbum tuum in pace. Quia viderunt oculi mei salutare tuum. Mane nobiscum Domine, quoniam ad vespera scit.

O Anima Christi sanctifica me, corpus Christi salva me, sanguis Christi inebria me, aqua lateris Christi lava me, Passio Christi conforta me, ô bone JESU exaudi me, intra vulnera tua absconde me, ne permittas me separari à te, ab hoste maligno defende me, in hora mortis meæ voca me, & jube me venire ad te, ut cum Sanctis tuis laudem & glorificem te in sæcula sæculorum. Amen.

VII.

VII. His dictis vel ab ipso ægro, vel Operario præsentibus, si voluerit Infirmus parùm alloqui adstantes, qui SS. Sacramentum sunt comitati, poterit ipsi permitti, de quo tamen ante adventum S. Viatici quærendus est. Quòd si ipsi hoc facere non placeat, aut ob infirmitatem non possit, non parùm fortè prodesset ad ægri solatium, & adstantium adificationem, si Operarius, hoc vel simili modo eos alloqueretur (si quidem mox etiam extrema Unctio non sit danda; alioqui enim post hanc absolutam id facere posset) per dilecti Christiani, cùm præsens Infirmus ob infirmitatem suam officium suum facere commodè non possit, me, ut vices ejus implerem, rogavit. Agit ergo in primis omnibus & singulis præsentibus, tum etiã absentibus summas gratias pro omnibus beneficijs, quæ unquam ipsi aliàs, & nunc etiam per extremum hoc charitatis Christianæ, officium præstiterunt. Subinde veniam ab omnibus demissè petit, si illorum ullum quocumque tandem ratione unquam offendit, & vicissim omnibus & singulis ex corde ignoscit, si quis ipsum unquam quomodocumque offendit. Denique, quoniam nunc in eo fita constitutum se videt, in quo vel maximè aliorum auxilio indigeat, impensè se omnium devotis precibus commendat, ut per eas felicem ipsi ex hac vita transitum impetrare conentur; spondetque vicissim, se quoque hoc beneficium compensaturum, & ubi ad optatum Dei conspectum venerit, pro omnibus sedulo DEVM rogaturum, ut & ipsi secundum ipsius sanctissimam voluntatem vitam suam Christianè transigant, & sanctè pièque claudere possint.

VIII. Post hæc juvare poterit ægrum in gratijs pro S. Viatico agendis, quod hoc vel simili modo præstare potest.

O dilectissime mi Domine JESU Christe, credo iterum firmissimè quòd apud me verè diverti, meoq; tuã divinissimã præsentia sanctificare dignatus sis. Adoro proinde te, laudo, & glorifico te summã, quam possim, submissione ac reverentia, omnesque sanctos, ut idem mecum faciant, meosque defectus suppleant, invito.

O JESU mi pijsime, gratias tibi amplissimas ago, quod

quòd non solum hoc Sacramentum instituire, sed me etiam toties & hodie maximè SS. corpore tuo reficere dignatus sis; atq; in debitam gratiarum actionem offero tibi hoc ipsum sanctissimum corpus tuum cum omnibus Sacrificijs & Communionibus, quæ unquam hæcenus peractæ sunt, aut deinceps peragenda; uti & me ipsum cum omnibus, quæ habeo & possideo, rogòque demisè, ut hanc oblationem benignè acceptare, atque acceptam habere velis.

O JESU amantissime, nunc iterum agnosco ineffabilem charitatem tuam, firmiterque statuo, te vicissim ex corde tuo diligere, atque ideò jam nunc omni iterum peccato, & occasione peccandi penitus renuncio.

O JESU benignissimè, in te omnis mea spes ac fiducia reposita est, per amorem igitur, quo hoc Sacramentum instituisti, meque jam iterum eodem refecisti, rogo te, ut, quidquid ad tuam majorem gloriam, meamque salutem magis expedire cognoveris, mihi largiri, præcipuè verò verum peccati odium, virtutis amorem, patientiam in adversis, & felicem ex hac vita transitum concedere digneris.

O JESU clementissime, commendo tibi etiam omnes vivos & defunctos, præcipuè meos Superiores, Benefactores, Consanguineos, Amicos, & inimicos, & eos, qui se meis precibus commendaverunt, aut meæ curæ commissi fuerunt, & iterum suppliciter rogo per SS. corpus & sanguinem tuum, ut defunctis quidem requiem, viventibus autem verum hujus SS. Sacramenti amorem, & omne id, quod ad salutem corporis, animæque illis expedire judicaveris, largiri benignissimè digneris. O JE-

O JESU mi suavissime, non dimittam te, nisi mihi & omnibus, quos tibi nunc commendavi, benedixeris.

Benedicta sit SS. Trinitas, Pater, Filius, & Spiritus Sanctus. Benedictus Christus sub hoc SS. Sacramento absconditus & latens. Benedicta sit immaculata Virgo MARIA, quæ nobis hoc Christi corpus peperit. Benedicti sint omnes cœlites, qui unquam hoc Sacramentum dignè sumpserunt, nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

MEMBRUM III.

Quomodo Infirmi ad S. Unctionem disponendi sint.

QUæ circa priora duo Sacramenta Operario observanda dixi, eadem etiam circa hoc observare oportet. Sicut ut & desiderium excitare ad hoc SS. Sacramentum, & illud fructuosè suscipiendum juvare dignetur.

II. Ad desiderium excitandum, sequentes observet Atrias. 1. Ostendat fructus, quos secum id affert; quos S. Jacobus c. 5. indicavit, dum dixit: *Infirmatur quis ex vobis? inducat Presbyteros Ecclesie, & orent super eum, unguentum oleo in nomine Domini, & oratio fidei salvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus; & si in peccatis sit, remittentur ei.* Quos effectus paulò fusiùs aut clariùs ei explicet, & per exempla confirmet. Et primò quidem ostendat, multos per eam unctionem corporis etiam sanitatem adeptos fuisse, & verò etiam ipsum certò obtenturum, si conducat ad ipsam salutem. Deinde ostendat, peccata eidem remitti, uti & partem peccati debitam, si non totam, certè ex parte. Tandem verò robur ad morbi dolores fortiter sustinendos, uti & ipsam dæmonis impetum, atque tentationes superandas concedi. Hinc Maria Oegniacensis, quoties ægri ungebantur, vidit Christum cum innumeris Cœlitibus cubiculum aegroti ingredi, & infirmum roborare, dæmones pellere, animam mundare, eamque mirè illuminare, uti Surius in vita illius refert. 2. Ostendat illi modum, quomodo cum fructu

Quod hoc Sacramentum suscipere debeat, videlicet cum vera fide, spe, religione, reverentia, atque submissione. 3. Explicet illi parum preces ab Ecclesia in hoc Sacramento administrando adhiberi solitas, simulque ostendat, quantum ex illis solacium haurire possit, & debeat. In horum confirmationem proderit afferre exemplum Ruperti Cæsaris, qui, cum diu recusasset hoc Sacramentum suscipere, timens, ne citius moreretur, propè abfuit à lapsu, sed persuasus tandem, ut susciperet, dixit, si scivissem, quantum hoc Sacramentum conduceret ad corporis & animæ salutem, citius illud petissem. Accepit ergo illud, & paulò post sanatus multo adhuc annis regnavit Bzovius Tom. 5. annal. 4. Ad majorem hujus Sacramenti æstimationem conciliandam, majusque desiderium excitandum non parùm conducet ostendere, quanti ipse etiã Christus fecerit usum hujus Sacramenti, dum S. Lyd Winam post 38. annos in gravissimis morbis & doloribus consumptos ipsemet cum Matre sua & Apostolis visitavit, & sacerdotali habitu assumpto, illam usitato Ecclesiæ more inunxit, cererumque in manus inseruit. Surius in vita 7. April. S. Malachias quoque, quòd feminam sine hoc Sacramento mori permisisset, eam precibus suis à morte suscitavit, ut eam inungere posset; quæ mox convaleuit, & aliquot annis vixit, ut S. Bernardus in ejus vita testatur. 5. Denique proderit ostendere, quàm severè DEVS puniat eos, qui in hoc Sacramentum suscipiendo fuerunt negligentes. Quem in finem conduceret narratio de homine illo cæteroquin pio, qui, quia suscipere hoc Sacramentum metu mortis accelerandæ recusavit, post mortem ad purgatorium centum annorum condemnatus est, uti ipse narravit resuscitatus, dum ad sepulturam erat deferendus, ubi etiam addidit, se, si suscepisset hoc Sacramentum, sanandum fuisse; neque enim illud mortem, sed vitam afferre, uti Dauroit. in floribus exempl. c. 5. tit. 57. ex. 4. narrat.

III. Porro ut fructuosè suscipiat hoc Sacramentum infirmus, hæc ei suggerere proderit. 1. Hortetur, ut per pia aliquot suspiria præparet se ad dignam sumptionem, id quod hoc vel simili modo fieri potest.

O amantissime Domine IESV, credo firmissimè,
Instruct. III. S

te hoc Sacramentum ad corporis, animæque salutem, ac solatium instituisse; desidero proinde cum omni possibili reverentia ac devotione supplicare, demissè rogans, ut eisdem effectus mihi iuxta tuum beneplacitum concedere digneris. Veni ergo ô vere Samaritane. & oleo tuæ misericordiae, ac charitatis unge, & sana me.

IV. Pariter hortetur, ut etiam sub ipsa sacra Unctione pios affectus excitare conetur, illos præcipuè, quos ipsa Sacramenti suggerit, ut scilicet demissè roget, ut quid per unumquemque particularem sensum deliquit, per istam sacram Unctionem, & infinitam misericordiam suam remittere DEVS dignetur.

V. Post acceptam sacram Unctionem moneat, ut beneficium grato animo velut singularem gratiam, quam sibi non acceperunt, agnoscat, ideòque secum hanc vel aliam similem Orationem recitet.

O amantissime mi Domine JESU Christe, ego dignus famulus & creatura tua summas iterum ago gratias, quòd hoc Sacramentum non solum institueris, sed me etiam illius participem facere volueris; simulque demissè rogo, ut virtute illius reliquias peccatorum meorum penitus deleat, & sanitatem corporis, si ad tuam gloriam & meam salutem expedire noveris, restituere, vel ad extremam luctam gratiâ tuâ sic roborare digneris, ut vitam meam feliciter claudere, & pro hoc, & alijs beneficijs Te cum omnibus Sanctis in æternum benedicere possim, Amen.

VI. His precibus finitis hortetur ægrum, ut bono animo, & tanto præsidio munitus intrepidè prælietur prælii mini, dicatque cum S. Davide ps. 22. *Si ambulavero in umbra mortis, non timebo, quoniam tu mecum es.* Allegorice quoque eundem istis S. Pauli 1. ad Tim. verbis: *Tu es homo Dei, certa bonum certamen fidei, apprehende vitæ*

nam, in qua vocatus es, & confessus bonam confessionem coram multis testibus. Aut illam S. Chrysostomi in f. de Martyr. Exere vires, fortiter dimica, atrociter in pralio isto concerta. Considera pactum, conditionem attende, militiam nescio: pactum, quod spondisti: militiam, cui nomen dedisti.

MEMBRUM IV.

Quomodo Infirmi ad Testamentum faciendum disponendi sunt.

Quartum caput, ad quod Infirmi disponendi sunt, est Testamenti confectio, & aliarum rerum dispositio, circa quod sequentia observet Operarius. 1. Admoneat ægrum, ut, si quam habuit administrationem, circa quam aliquid dicendum occurrat, ex cuius neglectu grave damnum oriri posset, ut illud matuid ijs, quorum interest, significet. 2. Ut de bonis disponat per Testamentum justum & pium, aut si jam prius id fecerit, an non aliquid justis de causis immutandum occurrat? 3. Hortetur, ut, si facultas id ferat, amicos sibi faciat pauperes, & animas purgatorij, cumque in finem legata quadam pia faciat. Circa quæ tamen hæc tria bene observari ab ægro curret.

II. Primum est, ut in statu gratiæ faciat hanc dispositionem, ne merito per peccatum mortale privetur; quod si jam olim fecisset æger dispositionem in peccato mortali, suadeat illi, ut nunc renovet intentionem, seduloque caveat, ne in talibus legatis faciendis vanam aliquam laudem ab hominibus, aut nominis, famæque perpetuitatem sectetur.

III. Secundum est, ut, nisi necessitas præsens aliquorum pauperum aliter suadeat, ijs pauperibus magis legata faciat, à quibus majus auxilium, & majorem gratitudinem expectare potest, quales sunt Religiosi S. Francisci, S. Dominici, aliorumque Ordinum mendicantium. Pari modo ut potius fundaciones perpetuas cum præcipua intentione cultus divini & salutis proximorum, quam eleemosynas brevè tempore expendendas decernat; specialiter verò curet, ut ne magnus in humando funere luxus & pompa instituat, sed potius major pars sumptuum in subsidium animæ conferatur. Unde laudari potest exemplum illius Domini, qui ordinario

nario modo funus sepeliri, sed mox 200. vel 300. sacra
legi curavit.

IV. Tertium est, ut, quæ vivens exequi potest in
sua salutem, non facile hæredibus committat, quem
narrasse proderit, quod teste Fabro Conc. 5. in Domin.
Pent. litt. C. olim filius quidam Patri suo responderat
enim pater, qui magnam liberis hæreditatem relicturum
ante mortem quæreret ex illis, quid quilibet post
patris in animæ abeuntis solatium acturus esset, & iste
sas tot legi se curaturum, alius tantam elemosynam
turum, alius alia facturum se polliceretur, tandem
illorum; nihil ego, inquit, promitto; si enim tu, dum
nus es divitiarum & bonorum tuorum, nihil pro salu
mæ tuæ decernis, multò minùs à liberis, quorum quilibet
tem tantum bonorum acquireret, sperare poteris.

§. XI.

Quomodo Infirmi contra Tentationes
muniendi sint.

Plures quidem tentationes Infirmis occurrere solent,
quæ omnes ad octo ferè species revocari possunt, de
bus proinde hoc loco agendum est.

MEMBRUM I.

De prima Tentatione contra Fidem.

Prima tentatio & periculosa satis illa meritò cen
quæ contra Fidem in animo Infirmi exoritur; cum
bene sciat Stygius Veterator, fidem esse basin totius spiri
lis ædificij, eò omnia sua machinamenta dirigit, ut homin
à tutissima Fidei statione in periculosum vacillationis
lagus dejiciat. Unde meritò monet Ecclesia cum D. Pet
c. 5. Adversarius vester tanquam leo rugiens circuit quæ
quem devoret, cui resistite fortes in fide. Quare etiam
rarius diligentiam omnem adhibeat, ut infirmus scutum
dei firmiter teneat, eaque S. Thomæ verba sæpe repetat:
do, quidquid dixit Dei Filius: nil hoc verbo veritatis
fac me tibi semper magis credere, in te spem habere,
gere. Præterea verò has etiam industrias adhibeat.

II. Et r. quidem, si sit Catholicus, cæteroqui bonus, sed tantum circa aliquorum mysteriorum altiorum veritatem tentetur, monendus est, ut nullo modo disputet cum dæmone, sed hoc solum illi semper opponat scutum: Credo, quidquid credit S. Mater Ecclesia. Ad majorem verò confirmationem poterit recitare magno affectu, vel Symbolum Apostolorum, vel sequentem protestationem: Protestor coram DEO, & universa curia cœlesti, & nominatim coram S. Angelo meo Custode, & coram vobis astantibus, quòd in hac fide S. Romanæ Ecclesiæ vivere & mori velim; & si per delirium aliquod verbum ab ore meo excideret, quòd aliter sonaret, protestor, quòd illud non sit meum, sed hoc tantum, quòd protestatus sum. Sic me DEVS adjuvet, & sancta DEI Evangelia. Eundem in finem proderit frequenter per breves aspirationes confirmationem in fide à Deo petere v. g. cum Apostolis dicendo: *Domine adauge nobis fidem.*

III. Si de veritate totius fidei Catholicæ dubitet, poterit sequentibus potissimum rationibus juvari; nimirum ut ostendatur illi, quòd hæc fides sit illa, quam tot Sancti, tot Doctores tenuerunt, quam tot Martyres sanguine per tanta martyria fuso confirmârunt, quam tot miracula probârunt, quæ sola per totum orbem propagata est, quæ Apostoli homines tam rudes, & alii eorum sectatores totum propè mundum subjugârunt, quam legis ejus perfectio & sanctitas commendat; ex quibus omnibus tandem hoc dilemma confici potest, non parùm efficax ad pertinacem intellectum ægri convincendum: vel putas, quòd salutem consequi possint ij, qui hanc Catholicam fidem tenent, vel negas id fieri posse? si secundum: absurdum planè est, tot, tamque sanctos homines & tanta ex purissimo DEI amore perpeffos credere damnatos esse. Si primùm; ergo cum per te salvi fieri possint Catholici, per nos autem nullus salvus fieri possit extra fidem Catholicam, æquum est, ut in tanti momenti negotio, à quo æterna tua felicitas, vel miseria pendet, securiori viâ incedas, quam scilicet omnes ad beatitudinem ducere concedunt, qualis est Catholica Fides.

S ;

MEM-

MEMBRUM II.

De Diffidentia & Desperationis tentatione.

I. Secunda est tentatio diffidentia & desperationis, quam sic muniendus est aeger. I. Si oriatur ex odij, vindicta, aut affectus ad peccatum, aut peccato multiplicato, removeantur hæ radices, tum per confessionem medijs supra assignatis pro inimicitia tollenda.

II. Si oriatur ex pusillanimitate vel peccatorum magnitudine ac magnitudine, ostendatur, quàm Pater æternus ter misericordiarum, cujus miserationis non est numerus paratus Filium prodigum recipere; quàm paratus sit DEI Pastor animarum ad ovem perditam suscipere, quàm amicum Pater filium errantem receperit, pro inimico cruce rogaverit &c. Ostendatur in SS. Christi vulnere illud mare rubrum, in quo diabolus cum toto exercitu, peccatis scilicet ægri, submergendus sit. Narretur, Christus Carpo petenti, ut duo peccatores in infernum precipitarentur, dixerit, nimirum se paratum esse, iterum peccatoribus mori. Demonstretur, quàm ipse etiam Spiritus Sanctus paratus sit recipere peccatores, exemplo Jure Patre & Filio rejecti, & à Spiritu Sancto recepti, ut in Exempl. V. Miseric. Dei. ex. I. fufius videre est. Ostendatur, quàm tota Trinitas parata sit recipere peccatores exemplo tot peccatorum, qui è statu pessimo ad summam perfectionem & vitæ sanctitatem pervenerunt. Quales sunt S. Maria Magdalena, S. Ægyptiaca, Pelagia, Thais meretrice, S. Augustinus, David, Latro, Theophilus, Nicolaus S. Antiochenus, auxilio conversus, Moyses latro. Præterea etiam sancti Patronorum parata, maximè B. V. in membris revocari possunt, simulque illud S. Bonaventuræ solatio nihilominus dictum proponi. *Sicut à te despectus & aversus est, ut pereat, ita à te respectus & conversus, impetrat, ut pereat.* l. I. Pharetr. c. 5. Unde S. Bernardus dicebat. *Lioli hac peccatorum scala, hac mea fiducia, hac tota spes mea.* In confirmationem hujus fiducie poterit exemplum Theophili, B. Ægidij Monachi ex potestate demonum proprii, variorum latronum, qui ob unum, alterumve operum recordiam præter spem invenerunt, proponi, simulque in

quantò majorem ipse æger fiduciam concipere debeat, qui tot
 pia obsequia per vitam misericordie Matri exhibuerit. Juverit
 etiam promissiones Dei ob oculos ponere & dicere: Ecce cha-
 rissime, si Deus tibi litteras dedisset, quibus tibi veniam om-
 nium peccatorum promitteret, num in tali casu diffideres mi-
 sericordie & veritati illius? Ecce tales litteras per Prophetã
 Ezechielem c. 18. offert dicens: *Si impius egorit penitentiam
 ab omnibus peccatis suis Et c. Etã vivet, Et non morietur.
 Omnium iniquitatum ejus, quas operatus est, non recordabor.*
 Sed & ipse Christus similes tibi obtulit litteras, dum dixit
 Mat. c. 6. *Si dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet
 Et Pater Cælestis delicta vestra*; atqui tu dimisisti pro-
 ximo tuo omnia peccata sua, ergo & tibi Deus omnia libens
 dimittet. Denique revocet illi in memoriam, quàm grata sit
 Deo spes de misericordia ejus. Sic enim ipse Christus aliquan-
 do, ut videre est apud Blossum in Monil. spir. c. 9. S. Mechtil-
 di dixit: *Mihi valde gratum est, ut homines in bonitate mea
 confidant, Et de me presumant. Nam quisquis in me humili-
 ter confisus fuerit, ac mihi bene crediderit; ego Et in hac vi-
 ta illi adero, Et post mortem supra omne meritum ei benefa-
 ciam. Quantum mihi quis credere, Et de bonitate mea pie
 presumere potest, tantum Et in infinitum amplius obtinebit,
 quia impossibile est hominem non percipere, quòd sanctè cre-
 didit, Et speravit. Dum verò S. Mechtildis quæreret, quid
 potissimum de ipsius bonitate credere deberet, respondit
 Christus: *Certã fide crede, quòd ego te post mortem suscipiam
 sicut Pater filium suum charissimum, quòdque nullus unquam
 Pater tam fideliter cum unico nato suo hereditatem suam
 dividerit, sicut ego omnia bona mea Et me ipsum tibi commu-
 nicabo. Quicumque hoc de bonitate mea firmiter Et cum hu-
 mili charitate crediderit., saluus erit.**

III. Quàm verò placet DEO spes de bonitate ejus, tam eum
 offendit desperatio: hinc S. Catharinæ Senensi quondã dixit
*Peccatores, qui in mortis extremitate desperant de miseri-
 cordia mea, multò gravius me offendunt, Et magis mihi displicent
 hoc uno peccato, quàm omnibus alijs iniquitatibus, quas
 unquam commiserunt. Qui enim desperat, contemnit aperte
 ipsam misericordiam, Et perversè existimat, iniquitatẽ suã
 majorem esse, quàm sit eadem misericordia Et bonitas mea.*

Vnde detentus huiusmodi peccato non dolet de offensâ admiffa, sed dolet de irremediabili damno suo. Qui firmitate doleret, quod me offendisset, atq; contempisset, & misericordia mea fideliter speraret, ipse eam certiffime veniret, quoniam in infinitum maior est ipsa misericordia mea, quam sint omnia peccata, qua unquam fuerunt missa, vel qua committi possunt ab aliqua creatura.

MEMBRUM III.

De Tentatione ex Vitæ amittendæ timore orta.

I. Tertia tentatio est vitæ amittendæ timor; contra quæ sic munitur ægrum. Primò ostendat ex Apostolo ad **1. c. 9.** statutum esse omnibus hominibus semel mori; & aliquando moriendum est, nunquam meliùs morietur, quando Deus mortem illi decernit; Nam, ut S. Chrysostomus ait, *Boni tunc decedunt ex hac vita, cum meliores se mali, cum minùs mali, quam futuri essent, se adhuc vident.* Si ergo sanguinem emissuri illud tempus optimum credimus, quod Medici assignant, quantò magis animam emissuri illud tempus eligemus, quod DEVS optimum dicat?

II: Secundò declaret, quòd anima in corpore sit tanquam in carcere, & tanquam in exilio; cur ergo non libenter accipiet mortem, quæ carceri januam aperit; & vincula dilabit, ut in patriam omni genere deliciarum abundantem transire possit? an non filij ex Academijs in patriam ad vacationem anhelant? an non sponsa peregrè profecta desiderat amplexus & præsentiam Sponsi? an non Operarius gaudet ire ex vinea in domum Patrisfamilias, ubi denarium denarium recipiat? an non ipsa jumenta magis cursum accelerant, & elementa velociùs moventur, quando propiora stabulo centro esse sese advertunt? An non miles desiderat manus inerti, & partam prædam cum gaudio possidere?

III. Tertiò demonstret, quòd si Deo ita videatur, etiam invitum mori debeat; suadeat ergo illi, ut ex necessitate mortem tutem faciat, & cum magno suo merito & beneplacito Dei promptè mortem accipiat, quam si repugnans acceptaret, quæ

gis ab ea torqueretur, meritum ingens amitteret; & poenam purgatorij gravissimam accerferet.

IV. Quartò narret illi, quòd sicut P. Petrus Faber specialem post mortem gloriam obtinuit, eò quòd ex obedientia mortuus esset, ita & ipse non minùs præmium sperare possit, si in hoc casu obedientem sese Deo præbuerit. Certè qui reliquerit animam propter me, inquit Christus, centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit.

V. Quintò proderit etiam unumalterùmve exemplum afferre eorum, qui mortem vehementer desiderarunt, v. g. S. Davidis exclamantis: *Non mihi, quia incolatus meus prolongatus est!* S. Pauli dicentis: *Quis me liberabit de corpore mortis hujus? cupio dissolvi, & esse cum Christo.* S. Praxedis, quæ rogavit Deum, ut se ab hac vita liberaret, ne tot mala videret. S. Cypriani, qui in serm. de mortalitate ait: *Quis anxius est de egressu in hac vita, nisi qui in fide dubius est, & spe vacuus? Illius est mortem timere, qui non vult Christi societatem, & ejus est, talem recusare societatem, qui non credit, quòd debeat regnare cum Christo.* Coëpiscopus quidam S. Augustini quæsitus, an libenter moreretur? respondit, si aliquando moriendum est, cur non modò? Conradus unus ex discipulis S. Dominici dixit ad adstantes: Scitote, fratres, quòd moriar *fideliter*, quia in fide Christi & Ecclesiæ: *libenter*, quia cum bona conscientia, & in Dei gratia: *fiducialiter*, quia spero, me in gaudium Domini intraturum: *hilariter*: quia ad requiem propero. Reginaldus Polus Cardinalis, cùm Rex Angliæ insidias vitæ illius strueret, dicebat, vitam alicui adimere perinde esse, ac si quis dormire volenti vestes detrahat. Sander l. 1. Schism. Angl. S. Nicolaa Virgo vitam suam his verbis finit: *O quàm bene cadit ille, qui cadit in Dei brachia. Bona nox, ó munde; bona nox, ó vita; omnibus bona nox.* Sur. to. 6. Hortetur ergo egrum, ut cum Christo dicat: *Pater, si possibile est, transcat calix iste à me; veruntamen non mea, sed tua voluntas fiat.* Matt. 26. *In pace in id ipsum dormiam & requiescam, quoniam tu, Domine, singulariter in spe constituisti me.*

MEMBRUM IV.

De Tentatione ex amore possessorum bonorum orta.

Quartā tentatio oritur ex possessorum bonorum amore, quæ proinde difficulter relinquit Infirmus; contra quam tentationem sic eura munit Operarius. Et ostendit hanc esse conditionem humanæ vitæ, ut sicut nudi egredimur ex utero matris, ita & nudi revertamur illuc.

II. Ostendat hæc bona tantum ipsi commodata esse, ut non proin eum non debere, si Dominus, qui ea ad tempus concessit, reperat iterum, sed potius dicere cum S. Jobo debere: *minus dedit, Dominus abstulit: sicut Domino placuit, factum est, sit nomen Domini benedictum.* Job. 1.

III. Ostendat, quanto meliora bona in altera vita remaneant; jamque DEVM quodammodo ad ipsum dicere: *Veni, ego ostendam tibi omne bonum.* Quidni ergo omnia terrena arbitretur ut stercorea, & contemnat, ut Christum DEVM lucrifaciat?

IV. Ostendat etiam ipsum Christum nudum in cruce mortuum fuisse, neque adeo derectandam esse seruo conditionem, quam ipse Dominus prior subierit.

V. Ostendat etiam in ipsius potestate esse, bona ipsa per manus pauperum in cælos præmittere, aut certè cum mercibus permutare; non esse proin, cur de eorum amissione dolcat.

MEMBRUM V.

De Tentatione orta ex sollicitudine de Conspiciendis & Liberis.

Quinta tentatio ex sollicitudine de superstitibus Conspiciendis & Liberis oritur, contra quam sic infirmum munit Operarius. I. Ostendat, quod, si in cælos sit venturus, per illis possit precibus prodesse; quàm si in vita maneret.

II. Ostendat DEVM non minus eos amare, quàm ipsa maverit; si ergo ipse deserturus suos non fuisset, multo magis DEVM eos deserturum; illi enim derelictus est pauper, ipse Orphano crit adjutor, teste Davide.

III. Ostendat, quod, cum ab ipso in timore Domini datur

cati sint, non debeat illis timere inopiam; non enim esse inopiam timentibus eum.

IV. Ostendat, si tantam curam de Liberis & Coniuge habet, ut temporaliter vivere possint corpore, multò æquius esse, ut de seipso & de sua vita spirituali ac æterna sollicitus sit; cum ergò illa cura hanc impediatur, meritò eam abjiciendam, & solam de seipso curam suscipiendam. Projiciat ergò omnem sollicitudinem suorum in Dominum, quoniam illi cura est de ipsis.

MEMBRUM VI.
De Tentatione Impatientiæ.

Sexta tentatio est Impatientia, contra quam sic muniat. I. Assiduò hortetur ad Passionem Christi præ oculis habendam; non enim sentit dolores servus, qui Domini sui dolores intuetur; imaginetur ergò sibi Christum in cruce pendentem, & ad se dicentem: *Venite ad me omnes, qui laboratis* (tali vel tali morbo) *& onerati estis* (doloribus corporis & animi) *& ego reficiam vos* (recordatione & virtute dolorum meorum) *O vos omnes, qui transitis* (aut consideratis passionem meam) *attendite, & videte, sicut dolor, sicut dolor meus.* Thren. 1.

II. Hortetur eum, ut frequenter meminerit cælestium gaudiorum aut pœnarum inferni, modò supra de tribulationibus in communi assignato; imò certo sibi persuadeat, hoc esse purgatorium suum; meminerit proinde ægri illius, qui, cum ab initio imprudenter elegisset, triduum magis in purgatorio, quàm triennium in lecto inter dolores graves consumere, postea facti pœnitens dixit, malle se 300. annis dolores morbi, quàm uno quadrante Purgatorij pœnas sustinere. Spec. Exempl. V. Infirmi. ex. 7.

III. Ostendat illi, lectum, in quo jacet, locum certaminis & scholam virtutum esse, omnibus proin viribus conandum, ut tam insignem laudis & præmij amplissimi obrinendi occasionem è manibus labi non sinat.

IV. Ostendat illi, quàm brevis sit hic dolor cum æternitate comparatus; sicut ergò S. Athanasius in tribulationibus dicere solebat: *Secedamus paululum, quia nebula aut pluvia brevis (etn. Wergångl.) imminet, ita eodem modo ægrum sese jubeat solari.*

V. Exem-

V. Exempla Sanctorum afferat v.g. in antiquo Testamento S. Tobia, S. Jobi. In novo Testamento S. Clarae quae 28. annos gravissimis morbis excruciatam fuit: Lydwinae, quae 38. annis extraordinarios dolores perpessus, & 30. annis lecto ita affixa fuit, ut nec tangere terram potuerit: uti idem Surius testatur. Beniamini, qui alios & precibus curabat; non autem seipsum ab hydrope, lecto dicebat: Orate DEVM pro anima, de corpore nihil solliciti, quando & illud sano mihi in re nulla unquam commo-
davit, uti in Eccl. hist. p. 2. l. 6. c. 2. narratur. Illius monachi qui quaesitus cur fieret? respondit, biennium jam esse, quo Deus nullum illi morbum immisisset, & ideo mundum diabolum & carnem ipsi magis infestos esse, quos nunquam melius potuerit subjugare, quam quando corpus aegrum lecto jacuisset. S. Francisci oculorum dolore cruciati, de quo supra mentio facta: S. Bonae Virginis, cujus ubera veterum depascebantur; de qua etiam supra dictum: S. Petri, qui cum alios sanasset umbram suam, nolebat tamen Petronillam sanare, nisi ad horam, ut ostenderet, posse se & illam sanare, si vellet, sed nolle facere, quia magis ipsi infirmitas impediret: S. Catharinae Senensis spineam coronam elegantem praeter aurea & capiti imprimentis: Servuli, qui a primaverate paralyticus nunquam sedere, nunquam ad latus declinare, nunquam manum ad os admoveere potuit, semper tamen in accessione dolorum DEO gratias agebat. Unde & in morte cantu Angelorum recreatus est.

VI. Ostendat illi, quam paratus sit Christus juvare eos, qui gravi morbo vexantur; ita, ut S. Paulus 2. Corint. 12. dicitur: *Libenter gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Christi.* Item, cum infirmior, tunc potens sum. Dicat ergo aeger cum S. Augustino: *Domine, hic ure, hic caecum modo parcas in aeternum.*

MEMBRUM VII.

De tentatione ex metu Purgatorij orta.

I. Septima tentatio ex metu purgatorij oritur, contra quam sic muniat Infirmum Operarius, imprimis offerat illi, si potest, indulgentias, vel ostendat illi, quomodo ratione Congregationis, si cui nomen dedit, lucri eas possit.

II. Pro

II. Promittat, se pro illo sedulo oraturum, sed & amicos idem facturos, curaturusque, ut plures pro ipso Missæ offerantur.

III. Declaret, quòd, si patienter & fortiter sustineat dolores suos, eosque DEO in satisfactionem offerat, purgatorij loco sint futuri; si enim S. Bernardus teste Cantiprat. l. 2. apum c. 5. p. 2. fratri cuidam laboranti dixit: Perge frater, quia nullum aliud post hanc vitam purgatorium habebis; quantò magis hoc patienti dici poterit? si Monachus ille, apud Cæsar. l. 12. c. 51. qui tantum recordatus est passionis Dominicæ (quando crucem transibat) & rogabat per amaritudinem, quam Christus in morte sustinuit, ut sui quoque in agone recordetur, ab omni purgatorio liberatus est, quantò magis hanc gratiam sperare poterit, qui Christi SS. Passionem non verbo, sed opere; non recordando, sed imitando, venerari conatus est? Martyres certè purgatorium non patiuntur; atqui teste S. Gregorio homil. 35. in Evangel. *Sine ferro & sanguine Martyres esse possumus, si patientiam veraciter in animo custodimus.* Hinc aliquando Christus S. Ludgardâ apparuit, monuitque, ut cæcitatem suam patienter sustineat, sic enim liberam fore à purgatorio.

IV. Ostendat insuper, quòd, si justissimo Dei judicio in purgatorium mittendus esset, spem tamen optimam concipere possit, se non diu ibi relinquendum, tum, quia ipse misericors erga animas purgatorij semper fuit, atque adeò parem juxta Servatoris promissum misericordiam est consecuturus; tum, quia specialiter cultui Beatissimæ Virginis fuit addictus, quæ aliquando S. Brigittæ dixit: *Ego sum Mater DEI, & Mater omnium, qui sunt in purgatorio, quia omnes pœnæ, quæ debentur purgandis pro peccatis eorum, per preces meas quâlibet horâ aliquo modo mitigantur, uti l. 4. Revel. c. 138. refertur.*

MEMBRUM VIII.

De Tentatione ex pœnitentiæ agenda.

desiderio orta.

I. **O**ctava Tentatio est desiderium vitæ protrahendæ ad seriam emendationem vitæ instituendam, meritâque augenda. Contra quam sic muniat ipsum Operarius. I. O-
stendat.

scendat, quàm incertum sit, num hoc facturus esset; quoniam proponant homines emendationem, & tandem exequi consentant; & ideo forè ipsum DEUM disponere, ut jam motus, ne deterior factus in periculum salutis se conjiciat.

II. Ostendat, meliorem esse obedientiam, quàm viciniam adeoque gratius fore DEO, si voluntati illius se resignet, quàm si vivus juxta voluntatem propriam relinqueretur, & sanctissimè viveret.

III. Declaret illi, quantum mereri possit, si propter DEUM amorem libenter carere velit merito, quod per longiorem vitam obtinere possit: si enim, qui terrena bona relinquit propter Deum, centuplum accepturus, & vitam æternam percipiturus est, quid sperare poterit, qui propter eundem DEUM æterna & supernaturalia bona dimittit?

IV. Ostendat etiam, quantum conducatur ad satisfactionem, si patienter mortem excipiat: si enim satisfacere DEO plenissimè nonnulli censentur, qui temporalia bona sibi contumpepi patiuntur, aut ipsi pauperibus tribuunt, ut adeo etiam Daniel suaserit Nabuchodonosori, ut peccata sua elemosynis redimeret, quanto magis satisfaciet, qui vitam ipsam omnium rerum charissimam, & gloriam, quam per vitam longiorem sibi præparare potuisset, eo sine libenter dimittit, ut tantum graviter à se offenso DEO quàm plenissimè satisfaciat?

V. Declaret illi, voluntatem DEI tanti esse faciendam, si omnia Sanctorum merita solus possidere posset, tamen voluntatem DEI præferre deberet, utpote, quæ ipsi etiam Beati plus, quàm suâ felicitate delectantur, quanto magis etiam longè minora illa commoda, quæ per vitam sperare longiorem posset, DEI beneplacito postponenda, & contemnenda erunt? maxime commoda, quæ propter Dei amorem & beneplacitum negliguntur, per idem DEI beneplacitum abundantius recuperantur.

§. XII.

An permittendum sit Infirmis, ut alios alloquantur, & exhortentur ante mortem.

I. Cùm experientia crebra ostendat, illa dicta, quæ à moribundis proferuntur, multò altius plerumque percipiuntur, ideo non oberit interdum (si circumstantia Peris-
tia

tum non obftet,) si moribundus brevem exhortatiunculam ad adstantes habeat, vel si ipse id non possit, Operarius quas vices ipsius suppleat, & alloquatur. Possunt autem triplicis generis personæ distingui, ad quas talis sermo institui queat, videlicet Conjuges, Liberi, Amici vel Consanguinei, de quibus breviter ostendendum est, quomodo eos alloqui possit Infirmus, vel Operarius.

MEMBRUM I.

Quomodo Maritus Conjugem alloqui possit.

I. Hæc allocutio tunc tantum permittenda est, quando Uxor creditur non immodicè ejulatura, & moribundi dolorem auctura; quod idem etiam de Liberorum adhortatione dicendum est. Sic ergo Maritus Uxorem alloqui possit.

II. Perdilecta uxor, adesse videtur tempus, quo, sicut olim juxta voluntatem DEI conjuncti sumus, ita juxta eandem quoque ab invicem iterum separemur. Quapropter extremum te nunc allocuturus, gratias imprimis tibi ago pro fidelissimis obsequijs, quæ mihi, totique Familiæ, quamdiu conjuncti fuimus, præstitisti. Vetiã quoque peto omnium molestiarum & offensarum, quibus unquam te dilectissimam confortem offendi: sicut & ego ignosco tibi ex corde, quidquid ulla in re peccasse in me videbaris.

III. De reliquo, sicut Christus in Cruce S. Joannem suæ dilectissimæ Matri commendavit, ita & ego tibi, quam possum, vehementissimè commendo liberos nostros, hortorque, ut illos in timore DEI, pietate, aliisque virtutibus Christianis sic institutas, ut aliquando in cœlis eos nobiscum videre, gaudiumque ex illis perpetuum haurire possimus.

IV. Commendo tibi etiam meipsum, corpusque & animam meam, petoque ut corpus quidem more Christiano, sed absq; singulari pompa terræ mandari cures, animæ verò meæ potiorem curam suscipias, atque ad eò tum per preces proprias, tum per alienas, aliâque pia opera, præcipuè verò sanctæ Missæ sacrificia eidem fideliter succurras. Hoc enim est ultimum obsequium, quod à te tantò impensius peto, quantò sincerius me à te in vita amatum fuisse meministi.

V. Vale

V. Vale ergo Uxor dilectissima, & sic vive, ut cum gaudio iterum in cœlis mutuò videamus. Noli tristari immò propter obitum meum, sed memento, te mortalem Maritum duxisse, atque adeò ægrè ferre non debere, si mortis debita persolvat. Dominus me tibi dedit, Dominus nunc me auferat. Sicut ipsi placuerit, sic fiat. Sit nomen ejus benedictum. Ille te & liberos nostros benedicat, custodiat, ad vitam perducat æternam. Amen.

MEMBRUM II.

Quomodo Pater Liberos alloqui possit.

I. **P**erdilecti Liberi, appropinquat tempus, quo discedetis a vobis, alterique vos Patri relinquere debebo. Antequam proin ultima Patris vestri verba, & cordi vestro profundè inscribite, ut suo tempore opratum ex illis fructum referatis.

II. Inprimis ergo, quantum pro paterna mea apud vos auctoritate ac dilectione valeo, adhortor vos, ut Dominum DEVM ex toto corde timeatis, & ametis, certòque vobis persuadeatis, hanc optimam esse hæreditatem, quam vobis relinquere possum; hanc quippe si possideatis, nihil decet vobis, ut ipse DEVS non semel promisit.

III. Secundò vos hortor, ut singularem quoque cultum & amorem Sanctissimæ Christi, imò & vestræ cœlesti Matri semper exhibeatis, & ad eandem in omnibus vestris necessitatibus recurratis, cum firma spe, quòd, sicut per eam mundus totus salutem invenit, ita vos quoque per ejusdem matris amorem & sollicitudinem ad opratum felicitatis peritum sitis perducenti.

IV. Tertiò adhortor vos, ut pariter omnem amorem, reverentiam, & obedientiam secundæ vestræ Matri Spirituali nempe Ecclesiæ Catholicæ exhibeatis, ideòque veram & vivificam fidem, in qua hæctenus à me educati & instructi sollicitè fuistis, totis viribus propugnetis, & conservetis; omnibus quoque Ecclesiæ Ministris debitam reverentiam & obedientiam præsteris, & instituta ab eadem cæremonia præcipuè sanctissima Sacramenta cum summa veneratione recipiatis, & frequenter ac devotè usurpetis.

V. Quarto adhortor vos, ut etiam carnalis vestræ Matri beneficia grato animo agnoscat, ideòque filialem amorem

& obedientiam constanter illi exhibeatis, firmiter credentes, quòd per hoc & Deo & mihi singularem delectationem creaturi, vobis autem vitæ prolongationem, & copiosam benedictionem fitis obtenturi.

VI. Quintò adhortor vos, & quidem, ut hanc doctrinam tantò studiosius observetis, ipsius Christi verbis, ut diligatis invicem, sicut ego dilexi vos; nam sic DEUS inter vos habitabit, & vos ac bona vestra contra omnes hostium insidias potenter defender.

VII. Sextò adhortor vos, ut etiam cum aliis hominibus pacem & concordiam semper servare studeatis, accepta beneficia grato animo agnoscat, & compensetis, illatas injurias Christiana charitate ac patientia supportetis, &, quidquid vultis, ut faciant, vel non faciant vobis homines, id ipsum etiam vos vel faciatis, vel caveatis.

VIII. Septimò misericordiam quoque erga Defunctos & Viventes specialiter vobis commendo, certòq; vobis persuadeatis, opto, quòd, quantò vos liberaliores erga DEUM in Pauperibus exhibebitis, tantò liberaliorem quoque ipsum erga vos fitis experturi.

IX. Octavò singulariter quoque vos adhortor, ut propria vestrae salutis speciali studio invigiletis, ideòque omnia media ad eandem asscurandam necessaria sedulò adhibeatis, hunc namque ob finem à DEO creati, & à me procreati estis. Si ergo DEUM & me diligitis, desiderium meum implete, & sic vitam vestram instituite, ut hîc quidem laudabilem mei in vobis memoriam conservare, & in altera vita vos iterum cum gaudio excipere, & per vestram gloriam meam quoque felicitatis non leve augmentum obtinere valeam.

X. Accedite ergo, ô dilecti Liberi, & postremum à Patre vestro osculum accipite, quo testemur, quantopere haftenus invicem dilexerimus, & per totam olim aeternitatem simus dilecturi. Ego quidem, quemadmodum hæc monita paterna singulari vobis affectu tradidi, ita confido, quòd filiali quoq; amore & obedientia excepturi, operèque completuri sitis. Nihil proinde aliud superest, quàm ut paternam pro valedictione benedictionem vobis impertiar, Deumque suppliciter rogem, & obtester, ut in suam vos custodiam paternè suscipiat, abundantemque gratiam concedat, quâ sanctissimè

ctissimam ejus voluntatem sollicitè indagare, atque perfectè implere studeatis, sicque digni efficiamini promissam vobiscum in cælis hæreditatem accipere, quam vobis & mihi commenter concedere dignetur Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus. Amen.

MEMBRUM III.

Quomodo Infirmus alios Homines adfuites alloqui possit.

I. **P**erdilecti Amici & Fratres in Christo, cum jamjam egrediar viam, per quam omnes ad alteram vitam transire oportet, neque sciam, quâ horâ Dominus noster veniat, meque à gratissima vestra Societate abstracturus sit, hæc mihi cum vestra venia ante abitum meum, animi mei mensura, desideriaque explicare.

II. Inprimis ergo confiteor, me, dum jamjam superiorem judicio me sistendum credidi, ideòque vitam & opera mea diligentius curatiùs examinavi, in ijs omnibus nihil reperisse, nisi tantam & afflictionem animi, solis illis operibus exceptis, nisi ad debitum DEO amorem, servitiùmq; præstandum. Omnes proinde adhortor, ut commodis ac saluti vestrae diligentius prospiciatis, & totos vos divino cultui, servitiùque Deo no consecretis, ne serò olim errorem vestrum agnoscentes sine spe correctionis deplorare cogamini.

III. Secundò confiteor, me in omnibus meis adversitatibus & præcipuè in hac ultima mea necessitate nullum meum solatium, ac robur animi invenisse, quàm spem atque fiduciam, quam in meritis acerbissimæ Passionis & Mortis Christi Domini mei collocavi, & patientiam, per quam ipsi conformare studui. Quapropter & vos adhortor, ut similem fiduciam in his sanctissimis & infinitis meritis collocetis, & quidquid DEUS pro vestra salute permiserit, cum magna patientia, gaudiòque accipiat, ut in altera vita tantò copiosius gaudium percipere possitis.

IV. Tertiò confiteor potissimam spem & securitatem meæ salutis in præsentis statu mihi oriri per exiguam quietem sed constantem devotionem, quam erga SS. DEI Matrem & Angelum Custodem, & reliquos Patronos hætenus ostendisse, per quorum proinde auxilium & intercessionem, sicut ego

modò veniam meorum peccatorum, defensionem contra hostes, & felicem ex hac vita transitum me impetraturum confido, ita vos quoque adhortor, ut in cultu horum Patronorum constanter pergatis, & per hoc tam efficax medium salutem vestram asscurare studeatis.

V. Quartò confiteor, quòd hoc tempore nullius rei magis me pœniteat, quàm peccatorum commissorum, & temporis tam malè impensì. Atque utinam mihi hoc tempus redimere liceret, ò quàm multò fructuosius illud impendere, singulâque momenta observare vellem! Vos ergo, Dilecti, damno meo respicite, & concessum vobis tam pretiosum & acceptabile tempus fructuosius impendere studete.

VI. Non minùs quintò confiteor, me tam à vobis, quàm ab aliis absentibus Amicis innumera beneficia accepisse, sed proh dolor parùm agnovisse, aut compensâsse, omnes proinde, quos unquam offendi, demissè, ut ignoscant, rogo, simulque gratias amplissimas pro acceptis beneficiis persolvo, pollicorque, me in altera saltem vita DEUM pro ijs deprecaturum, ut tantam illis charitatem ac beneficentiam milleuplo scœnore compensare dignetur.

VII. Et si verò ob hanc meam ingratitude indignum me agnoscam ulteriori vestro beneficio, confidens tamen Christianæ vestræ dilectioni, & misericordiæ, etiam atque etiam rogo, ut tria mea desideria & petitiones implere dignemini. Primò, ut, quoniam ego solus sufficiens non sum ad debitas DEO pro acceptis beneficiis gratias persolvendas, vos me in hoc debito solvendo adjuvare, atque ad eò meo quoque nomine copiosè pro tantis favoribus DEVM benedicere & laudare studeatis. Secundò, ut eâ sollicitudine ac charitate ultimam meam voluntatem impleatis, & meos relictos Liberos, aliòsque Consanguineos fovatis, quo desideratis vestram olim in simili casu voluntatem impleri, & Consanguineos foveri. Tertiò, ut tam in residuo vitæ meæ brevi tempore, quàm post mortem meam fideles vos Amicos ostendatis, & tum devotis precibus, tum alijs pijs operibus ita mihi succurratis, ut & vitam meam feliciter claudere, & sine diuturno Purgatorio celeriter ad optatam beatitudinem pervenire valeam; ubi & ego vestræ charitatis diligenter memorem me

futurum, precibusque meis, quantum potero, compendiorum promitto.

VIII. Valete, Amici dilectissimi, & ita vivite, ut quando in æternum vivere valeatis. Ita voce ex animo Deumque suppliciter obtestor, ut hoc meum votum ad maiorem gloriam, meumque ac vestrum solatium, ac vobis copiosè implere dignetur. Per Christum Dominum nostrum, cui cum Patre & Spiritu sancto sit sempiternus honor & gloria. Amen.

§. XIII.

Quibus medijs uti debeat Operarius ad moribundum animandum, & ad mortem ritè disponendum.

Cum ad finem vitæ propius accedere videtur æger, omnia curandum est, ut removeantur, qui bonam præparationem ad mortem impedire possunt, quales sunt, tumque Liberi, Coniunx, & similes, qui humanos potius affectus, quam spirituales excitant. Postea verò ipse Operarius viribus se convertat ad animandum, protegendum, adjuvandum moribundum, ut piè & christianè decedat, in finem Indulgentias, Aquam benedictam, Cereum sancti Crucifixi effigiem, sanctissima nomina JESUS & MARIA, & pias denique aspirationes potissimum adhibebit, de quorum singulis quid observandum sit, sequentia membra docent.

MEMBRUM I.

Quid circa Indulgentias moribundorum observandum.

I. Non est hic animus de pluribus indulgentiis, quas moribundi obtinere possunt, fusius disserere, sed de ijs duabus, quæ propriæ sunt moribundis, de quibus tria præcipue observanda sunt ab Operario.

II. Primum est, ut sciat, quinam Indulgentias moribundorum lucrari possint. Pro quo intelligendo sciendum est, duplicis generis indulgentias moribundis solere concedi, quas, quæ ab alio applicari debent; alias, quæ nulla alterius applicatione indigent, quales esse concessæ censentur, si

bullam non requiritur expresse applicatio ab alio facienda, & has posteriores Indulgentias lucrari possunt omnes, qui habent Indulgentias Quinque Sanctorum, S. Caroli Borromæi, Urbani Octavi, item Congregationis S. Rosarii, S. Francisci, S. Augustini, Annuntiæ Virginis, imò pleræque aliæ Congregationes secundum modernum stylum; item, qui in templis Societatis JESU Sacramenta frequentare, aut in vita SS. JESU nomen devotè pronuciare consueverunt, qui omnes hæcenus recensiti possunt in articulo mortis plenarias Indulgentias obtinere, si per se aut alium ter pectus percuciant, aut SS. nomen JESU ore, vel, si hoc non possunt, mente pronucient. Unde patet, vix ullum esse moribundum, qui hujusmodi Indulgentias non habeat.

III. Secundum est, ut, si quidem contingeret, ut moribundus nullum haberet titulum ejusmodi Indulgentias lucrandi, Operarius semper habeat Numisma quoddam aut imaginem, aliūve titulum, ratione cujus dictas Indulgentias applicare possit; quod ut legitimè faciat, sequentes Doctorum sententias nôsse debet. 1. Ejusmodi Indulgentias non perinde ac priores, quæ nulla applicatione indigent, vero mortis articulo (id est illi, quem revera mors sequitur) reservari, sed toties applicari posse, quoties novum mortis periculum adesse prudenter præsumitur. 2. Nullam pro hac applicatione certam verborum formulam requiri, sed sufficere voluntatem applicandi, uti Reginaldus ex communi apud P. Gobat p. 2. thes. c. 34. n. 623. docet. 3. Non esse necesse, ut Infirmus petierit hanc applicationem per Confessarium faciendam, uti Dian. p. 5. tr. 3. ref. 134. cum aliis sentit. 4. Non tantum præsentem, sed etiam absentem applicari posse, uti idem Diana cum Trullench. ibid. docet. 5. Probabile esse, quòd in defectu Clerici etiam à Laicis applicari possint, uti idem Dian. l. c. cum pluribus iterum tradit, licet consultius sit, tutiusque, ut à Clericis, si fieri possit, applicentur. 6. Posse has Indulgentias etiam per alienum numisma aut metallum applicari, nisi speciatim id prohibeatur in bulla, uti P. Gobat p. 2. c. 34. n. 623. docet. 7. Consultum tamen esse, ut, si æger habeat duplicem titulum, ratione cujus possit binas Indulgentias in eo articulo lucrari, unam appli-

cet, aut applicari petat pro vero articulo, alteram pro sumpto duntaxat. Ita idem l. c.

IV. Tertium est, ut sciat, quomodo practicè dispo- debeat Infirmum ad Indulgentias obtinendas, nempe ut sine remissionis culpæ nulla sperari remissio pœnæ que ante omnia ægrum priùs ad contritionem de peccato sciendam excitet, ac, quia plerumque ejusmodi Indulgentiæ per pronuntiationem SS. nominum JESU & MARIÆ obtineri debent, ad devotam horum nominum prolationem suaviter impellat; imò & ad actualem intentionem eadem lucrandi, eò quòd, licet virtualis vel interpretativa vel habitualis juxta aliquos sufficiat, contraria tamen intentione actuali intentionem requirens, multò rutilius atque adeò in materia Indulgentiarum, in qua tutiorem rem plerumque sequendam esse contendunt Authores, ratiò præferatur.

M E M B R U M II.

De Aqua benedicta.

I. **Q**uantas vires habeat Aqua benedicta ad Hostes ter- reos pellendos, tum ex frequentibus historijs (maximè, quæ, testè Menzio l. 2. c. 10. §. 5. de arte com- Neapoli contigisse fertur, dum Dæmon sub specie canis respectus est, & dum locus ille aquâ lustrali conspersus est, uno loco ad alium confugit) tum ex ipsis Ecclesiæ præceptis colligitur, quas in benedictione hujus Aquæ adhibere videtur dum ait: *Exorcizo te creatura aqua in nomine DEI Patris Omnipotentis, & in nomine IESU Christi Filij eius Domini nostri, & in virtute Spiritus Sancti, ut fias aqua exorcizata ad effugandam omnem potestatem Inimici, & ipsum Inimicum eradicare & explantare valeas cum Angelis suis & stercibus.* Et paulò post iterum rogat, ut aquam istam benignanter aspiciat, benignus illustret, & pietatis rore sanctificet, ut, ubicunque fuerit aspersa, per invocationem sancti Nominis ejus omnis infestatio immundi Spiritus abigatur, terrorque venenosi serpentis procul pellatur.

II. Quare sedulò curabit Operarius, ut semper ad se- sum moribundi talis aqua benedicta adsit, eaque tum eg-

ipse, cum lectus in variis partibus assiduò aspergatur, dicaturque: *Dominus te per virtutem hujus aqua, & à cunctis tuis peccatis mundet, & abiat, & contra omnes maligni hostis insidias patenter defendat.*

M E M B R U M III.

De Cereo benedicto.

I. **T**riplex potissimum finis est, ob quem cereus iste moribundis offertur. Primus est, ut per illum in manibus portatum testentur, se in vera Catholica fide mori velle, quem finem P. Gonsalex Medeiros Societatis nostræ Presbyter indicavit, dum morti proximus cereum accendi jussit, & post fidei Symbolum recitatum dixit: In hac fide institutus sum; in hac vixi; in hac moriar. Et ut lumen hoc oculos illuminat corporis, sic ego credo in Domino JESU illuminari omnem hominem venientem in hunc mundum. Secundus est, ut per hunc cereum ostendant, se in Christo, qui est vera lux illuminans omnem hominē, omnem spem suam ponere, atque adeò per ipsum ad æternam lucem perventuros, uti ipsemet promisit Jo. 8. dicens: *Qui sequitur me, non ambulat in tenebris.* Tertius, ut testentur se paratos esse velut fideles DEI servos, Domini sui adventum præstolari; aut ad exemplum prudentum Virginum lampades oleo charitatis, & fidei luce instructas habere.

II. Unde triplex quoque officium circa hunc cereum ab Operario præstandum est moribundis. Primum est, ut usum & utilitatem hujus cerei antè, quàm eo urantur, per occasionem illis ostendat. 2. Ut non expectet horam ultimam, sed, quamprimum periculum propinquum mortis imminere advertit, eundem ægris porrigat, aut porrigi jubeat. 3. Ut, dum eundem infirmis porrigit, etiam affectus convenientes suggerat, quales sunt v. g. Nunc dimittis servum tuum, Domine, secundum verbum tuum in pace. Quia viderunt oculi mei salutare tuum. Lumen ad revelationem Gentium &c. Item: Illumina, Domine, oculos meos, ne unquam obdormiam in morte. Aut: Vade Sathana: Abrenuncio tibi, & adhæreo Domi-

no meo JESU Christo. In hunc credo, in hunc spero, hunc diligo ex toto corde meo. Sed & ipsum mundum alloqui poterit Operarius, & dicere: Age, mihi imminet hora, quâ venturus creditur Dominus & Judex tuus: sint ergo lumbi tui per charitatem accincti, & lucerna ardens in manibus tuis. Aut: Ecce, Fili mi, Sponsus venit, exito ergo obviam illi, & accipe lampadem charitatis fidei, ut cum eo ad nuptias cælestes admittaris.

MEMBRUM IV.

De Christi Crucifixi imagine.

I. Quam potens & efficax medium ad Infirmos sanandos & roborandos sit hæc, de qua nunc loqui conamus, crucifixi Christi repræsentatio, paucis hisce verbis clarè indicavit Philippus Servius in p. 1. c. 4. §. 4. Amicis delis: Momenti plurimum, inquit, ad exprimendos agros fidei, spei, charitatis, aliarumque virtutum actus, in salutiferæ crucis exhibitione situm esse existimo, si nempe pedibus fidelis Christi in ea pendentis membra sigillatim qualescos Rhetoricos excuriat, quique lateant in singulis pietatis sensus, quasi divini mellis latices, composita ad pietatis oratione eliciat; ita olim Hebræi sugebant mel de Petra, leum de saxo durissimo, Petra autem erat Christus.

II. Porro triplex præcipuè hujus repræsentationis finis & fructus est, ad quem proinde obtinendum specialiter cooperari debet Operarius. Primus est, ut per hanc Christi crucifixi effigiem velut potentissimum, ipsisque hostibus summe formidabile telum iidem hostes efficaciter arceantur. Thæhas aut similes aspirationes Infirmis suggerere ad hunc finem oportet: Ecce crucem Domini, fugite partes adversæ, sicut vicit Leo de tribu Juda. Per virtutem Crucis de inimicis nostris libera nos, Domine JESU Christe. Dominus JESUS est illuminatio mea, & salus mea: quomodo timebo? Dominus protector vitæ meæ, a quo trepidabo? si consistant adversum me castra, non timebit cor meum; si exurgat adversum me prælium, in hoc ego sperabo. Si Dominus JESUS pro me, quomodo contra me?

III. Al.

III. Alter finis & fructus est, ut per representationem Christi crucifixi ad patientiam animentur Infirmi. Quem in finem similes affectus ipsis suggerere oportet: O JESU, nolo esse sine dolore, quando te video tantopere cruciatum. O JESU mi, non decet sub spinoso capite membrum esse delicatum. O JESU, ego quidem justè hæc patior, tu verò quid fecisti? Absit mihi gloriari, nisi in cruce tua, Domine mi JESU Christe. Trahe me, O JESU, post te, ut curram in odorem patientiæ tuæ. Dominus meus in cruce pendet, & ego de duritie lecti querar? Dominus meus felle & aceto potatus est, & ego calicem amarum morbi recusabo? O JESU Redemptor mi, Redemptor mi JESU, quis mihi det, ut moriar pro te?

IV. Tertius finis & fructus est, ut ad fiduciam erga Christum concipiendam exhortetur, quem in finem proderit eos verbis S. Augustini in lib. de Virg. alloqui: *Inspice vulnere pendenti, sanguinem morientis, pretium redimentis, cicatrices resurgentis. Caput habet inclinatum ad osculandum, cor apertum ad diligendum, brachia extensa ad amplexandum, totum corpus expositum ad redimendum. Hac quanta sint, cogita: hac in statera cordis appende, ut totus tibi figuratur in corde, qui totus pro te fixus fuit in cruce.* Præterea verò hi vel similes affectus & suspiria elici possunt.

Adoramus te, Christe, & benedicimus tibi, quia per crucem & sanguinem tuum redemisti mundum.

Domine JESU, pone passionem & mortem tuam iater iudicium tuum & animam meam nunc & in hora mortis meæ.

Recordare JESU pie, quòd sum causa tuæ viæ, ne me perdas illâ die.

O piissime JESU, propter illam amaritudinem, quam sensit anima tua in egressu suo, deprecor te, miserere animæ meæ in exitu suo, & perduc eam in vitam æternam.

T s

O JE-

O JESU Christe, DEUS cordis mei, obsecro te per quinque vulnera tua, quæ tibi in cruce nostri amplexibus inflixit, famulo tuo subveni, quem pretioso corpore redemisti.

O benignissime JESU, commendo tibi vitam & mortem meam, sicut tu Patri æterno Spiritum tuum commendasti.

O clementissime JESU, per dolores, per vulnera, per sanguinem, per mortem tuam rogo te, memorato, & miserere mei, nunc & in hora mortis meæ.

M E M B R U M IV.

De SS. Nominibus JESUS & MARIA.

I. **E**tiam hæc duo Sanctissima Nomina meritò inter præcipua media & instrumenta numerantur, quibus peccatores & moribundi animari, & contra hostes infernales defendi possunt. Certè S. Antonius, teste S. Athanasio in illius nomine dicere solebat, quòd statim, atque Christiani nominati JESUM, maligni Spiritus fugiant. Imò Origenes ait, etiam si ex legis pronuncietur, mox tamen Spiritus suggestores fugere. Ut meritò Salomon Prov. 18. dixerit: *Turris fortissimi nomen Domini; ad ipsam currit justus, & in justum, & iniquus.* & Propheta c. 2. pronunciarit: *Et erit: omnis, qui invocaverit nomen Domini, salvum erit.* Hinc & S. Bernardus in Cant. hortatur: *Tristatur aliquis vestrum? Veniat in IESVS, & inde saliat in os, & ecce ad exortum nominis eius, nubilum omne diffugit, redit serenum.*

II. Sed & de SS. MARIE nomine idem testatus est Ieremias to. 3. Bibl. SS. PP. c. 5. his verbis: *Non est in ullo alio nomine post nomen superbenedicti Filii tui tam potens adjuvans, quod est ullum aliud datum nomen sub cælo hominibus post datum nomen IESV, ex quo tanta salus hominibus refundatur, quæ per omnia Sanctorum nomina reficit lapsos, sanat languidos, illuminat cæcos, penetrat duros, recreat fessos, unguit agamiles, & jugum Diaboli extundit.* Sed & S. Bernard. teste S. Bonaventura in spec. ait: *Non sic timent hostes visibiles quasi cæcæ & sum multitudinem copiosam, sicut aërea potestates.* M. A. R. I. A.

Gocabulum, patrocinium, exemplum. Fluunt, & pereunt, sicut cera à facie ignis, ubicunque inveniunt huius nominis recordationem, devotam invocationem, sollicitam imitationem. Hinc merito alibi hortatur: In periculis, in angustiis, in rebus dubiis *MARIAM* cogita, *MARIAM* invoca, non recedat ab ore, non recedat a corde.

III. Quare circa ipsam praxin & pronuaciationem horum SS. Nominū tria potissimum persuadere conabitur Infirmis. 1. Ut, ubi tristitia vel tentatio in ultimo articulo molesta fuerit, eandem præcipue horum nominum pronuaciatione & invocatione pellere, aut mitigare contentur. 2. Ut etiam, cum tranquillus est animus, assiduò repetant hæc SS. nomina, jungantque præcipuos virtutum Theologicarum actus, v. g. dicendo: O *JESU* & *MARIA*, amores mei, in vos credo, in vos spero, vos diligo super omnia.

O *JESU* & *MARIA* estote mecum in via.

O *JESU*, propter nomen sanctum tuum esto mihi *JESUS*, & salva me.

O *MARIA* propter nomen sanctum tuum, esto mihi stella maris, & ad portum salutis dirige me.

3. Præcipue hortetur, ut, ubi vires deficere adverterint, finemque vitæ imminere, hæc SS. nomina, tum pro indulgentiis lucrandis, tum pro solatio, mente saltem, si ore non possunt, proferant, ideòque prius hanc gratiam sæpe cum S. Germano Archiepiscopo Constantinopolitano petant, qui sic orabat: *Domine IESU, idem tuum IESU & in Matris MARIÆ nomen sit ultimus lingua loquentis motus, ut illud veluti oliva ramum in ere ferens avolem, & requiescam, quemadmodum columba in salutari arca Paradisi. Illud enim etiam atque etiam redire desidero.* Sic sanè hanc gratiam obtinuit P. Theodoricus Canisius, qui, sicut ultimo vitæ septennio apoplexiâ tactus, nihil aliud nisi hæc sacratissima duo nomina proferre potuit, ita etiam in morte proferre conatus est, & dum primo nomine prolato alterum dicere parat, dictâ syllabâ *Ma* animam efflavit.

MEM.

De piis aspirationibus moribundo sug-
gerendis.

I. **C**um nihil magis deceat moribundum, quam ut in-
opios affectus & suspiria vitam suam finiat, & dum
occupatur, malignis hostium infernalium suggestionibus
aditum occludat, vel maximè laborare debet Operarius
hac in parte non deest moribundo, sed, cum ipse plerumque
sufficiens non sit ad effectus ejusmodi concipiendos, ab Op-
rario velut Custode suo terrestri inspiratos accipiat.

II. Porro ut fructuosè Officium hoc præstet Operarius
specialiter observare debet. Primū est, ut quemadmodū
vius p. r. c. 5. rectè monet, paucis, tractim, articulatè, & inter-
pètè eas pronunciet, quò ijs perpendendis oriū aliquod, aut
spirandi certè tempus concedatur. Unde sedulò cavendū est
illorū indiscretio, qui miseros agonizantes longis ac molibus
exhortationibus ac clamoribus excruciant potius, quam so-
lantur. Quod maximè circa spirituales, & in similibus ali-
mentis magis exercitatas Personas observandum est, ut po-
tè quæ ipsæmet suas partes agere nōrunt. Et hanc fortè ob-
scuram voluit Christus tempore mortis suæ tenebras celo sub-
riri, ut tantò quietiùs sibi soli relictus moreretur, quem
modum Ludovicus de Ponte notat. Alterum est, ut ejus-
modi affectus non temerè ex memoria sua aut libro accipiat, sed
priùs bene selectos, & ad præsentem moribundi statum bene
accommodatos habeat; quem in finem ex ipso moribundo
cum adhuc paulò validior est, inquirere interdum proderit,
quibus affectibus aut precibus potissimùm uti cōsueverit,
quos sibi in agone inspirari desideret. Omnes autè eò potis-
simùm tendere debent, ut & gratias agat pro acceptis per
vitam beneficiis; & veniam culparum deprecetur; & ad
virtutum Theologicarum eliciat; & denique Christi & San-
ctorum auxilium imploret, iisque supremum suum agone
ac spiritum commendet, id quod per sequentes aspirationes
fieri potest, quæ singulari studio ita collectæ ac dispositæ
sunt, ut & si, uni affectui diutius insistere voluerit; & si
rios suggerere placuerit, exemplar habeat.

Affectus

Affectus Gratitude.

Benedicta sit Sancta Trinitas, & indivisa unitas: confitebor ei, quia fecit mecum misericordiam suam.

Benedictus Pater, quia ex infinita sua misericordia creavit me, conservavit me, & ad vitam æternam prædestinavit me.

Benedictus sit Filius, quia ex infinita sua misericordia redemit me, SS. corpore & sanguine suo pavit me, & ad S. Ecclesiam suam (& Religionem, si Religiosus est) vocavit me.

Benedictus sit Spiritus Sanctus, quia ex infinita sua misericordia illuminavit me, justificavit me, & in Ecclesia (Religione) conservavit me.

Benedicta sit Sanctissima & admirabilis Mater DEI, quia ex ineffabili sua charitate in Filium suscepit, & tot beneficiis cumulavit me.

Benedictus sit S. Angelus Custos meus, qui ab ortu meo in Clientem suum suscepit, illuminavit, custodivit, & gubernavit me.

Benedicti sint omnes SS. Patroni mei, qui per totam vitam meam tam fideliter precibus, auxiliis, & beneficiis suis foverunt me.

Benedicti sint omnes Sancti, qui tam constanter DEUM laudârunt, & orârunt pro me.

Affectus contritionis.

Domine, ne memineris iniquitatum mearum antiquarum, sed citò me anticipent misericordie tuæ.

Si iniquitates observaveris Domine, Domine, quis sustinebit? quia apud te propitiatio est, & propter legem tuam sustinui te, Domine.

O J E

O JESU Fili MARIE Virginis, plene misericordia & pietate, ô dulcis JESU secundum magnam misericordiam tuam miserere mei.

O MARIA Mater Fili DEI, advocata nostra, tu me, quæso, Filio reconcilia, tuo Filio me commenda, tuo Filio meam animam post mortem representata.

O omnes Sancti intercedite pro me, & veniam peccatorum à Clementissimo DEO meo mihi, omnibusque peccatoribus impetrate.

Affectus Desiderij.

Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te DEVS. Ab eadem custodia animam meam ad confitendum nomini tuo.

Desidero te millies, mi JESU, quando venies, lætum quando facies, & totum tibi unies?

Eja Advocata nostra, misericordes tuos oculos me converte, & JESUM benedictum fructum ventris tui mihi post hoc exilium ostende.

Beati, qui habitant in domo tua, Domine, sæcula sæculorum laudabunt te.

Quàm dilecta tabernacula tua, Domine virtutum, concupiscit, & deficit anima mea in atria Domini.

Affectus mixti.

Scio, & credo, quòd Redemptor meus vivit, & in novissimo de terra surrecturus sum, & in carne videbo Salvatorem meum.

Quare tristis es anima mea, & quare conturbata me? Spera in DEO, quoniam adhuc confitebor deo salutare vultus mei, & DEVS meus.

Quid mihi est in cælo? & à te, mi DEVS, quid volui super terram?

Quis me separabit à charitate Domini mei JESU Christi?

Quid retribuam Domino pro omnibus, quæ retribuit mihi? Calicem salutaris (& mortis) accipiam, & nomen Domini invocabo.

Delicta Juventutis, & ignorantias meas ne memineris, Domine.

Cupio dissolvi, & esse cum Christo.

O Mater dilectissima, monstra te esse matrem, summat per te preces, qui pro nobis Natus tulit esse tuus.

O omnes Sancti Patroni intercedite, quæso, pro mea, omniumque salute.

Alij mixti.

Credo, Domine, quia tu es suprema veritas.

Spero, Domine, quia tu es suprema fidelitas.

Diligo te, Domine, quia es suprema bonitas.

Adoro te, Domine, quia es suprema majestas.

Benedico te, Domine, quia es suprema liberalitas.

Miserere mei, quia es suprema benignitas.

Resigno me tibi, quia es suprema æquitas.

Affectus invocationis.

Benedicat & custodiat nos Omnipotens DEVS, Pater, Filius, & Spiritus Sanctus!

O JESU benignissime propter nomen sanctum tuum esto mihi JESUS, & salva me. O JESU, ne perdat me iniquitas mea, quem fecit Omnipotens bonitas tua.

MARIA Mater gratiæ, Mater misericordiæ, tu me ab hoste protege, & horâ mortis suscipe.

O An-

O Angele mi Custos, defende me in prælio, ut
peream in tremendo iudicio.

Miseremini mei, miseremini mei, saltem vos,
Amici & Patroni mei.

Alij affectus ejusdem invocationis.

Miserere mei DEUS secundum magnam misericordiam tuam. Tibi namque soli peccavi, & malum coram te feci.

O benignissime JESU, miserere mei, dum tempus est miserendi, ne damnes me in tempore peccandi.

Sub tuum præsidium confugio, sancta DEI Genitrix, meas deprecationes ne despicias in necessitatibus meis, sed à periculis cunctis libera me semper. Ô virgo gloriosa & benedicta.

O Angele DEI, qui custos es mei, me tibi commisit sum pietate superna, hâc horâ illumina, custodi, regere, governa.

O SS. Patroni mei, vigilate, orate, & pugnetis pro me.

Alij ad omnes Sanctos.

O gloriosissima Sanctorum omnium Regina, adjuva me, ut anima mea morte Justorum moriatur, & cum omnibus Sanctis te in perpetuum laudet, & benedicat.

Omnes SS. Angeli, impetrate mihi, ut ad exemplum vestrum contra Luciferum & socios pugnetis fortiter, & feliciter triumphem.

O omnes SS. Patriarchæ & Prophetæ, impetrate mihi, ut vobiscum promissam beatitudinem firmius sperem, & cum gaudio obtineam.

O omnes SS. Apostoli & Evangelistæ, impetrate mihi

mihī, ut fidem à vobis prædicatam ad finem usque
conservem, & vobiscum DEUM à facie ad faciem
videre merear.

O omnes SS. Martyres, impetrate mihī, ut omnes
dolores & ipsam mortem vobiscum patienter susti-
neam, & sicut socius Passionum extiti, ita & gloriae
quoque socius esse merear.

O omnes SS. Confessores, impetrate mihī, ut vo-
biscum DEUM meum hīc dignè colere & amare, &
ibi æternū frui possim.

O omnes SS. Virgines & Viduæ, impetrate mihī,
ut ad exemplum vestrum lampadem conscientiae
meæ ritè aptare, & ad nuptias cœlestes intromitti
merear.

O omnes Sancti & electi DEI, impetrate mihī, ut
vobiscum sanctè, feliciterque mori, & in æternum
vivere, Deūque laudare valeam.

Affectus Commendationis.

O SS. Patroni mei, commendate mē, quæso, a
mansuetissimæ matri ac Dominæ meæ.

O Mater Christi amabilis, ostende, quæso, pro me
ubera tua dilecto Filio tuo.

O JESU, Fili DEI, & MARIÆ Virginis, ostende,
quæso, pro me vulnera tua dilectissimo Patri tuo.

O Pater clementissime, per vulnera dilecti Filij
tui, per ubera sanctissimæ Genitricis ejus, per omni-
um Patronorum meorum, & Sanctorum merita, ro-
go te, propitius esto mihi maximo Peccatori.

Alij.

Subvenite Sancti DEI, occurrite Angeli Domini,
suscipientes animam meam, & offerentes eam in
conspectu Altissimi.

Instruct. III.

☉ Ma-

O Mater mea dulcissima in tuum dulcissimum
num commendo spiritum meum.

O JESU mi pijsime, in tua pijsima vulnera
mendo Spiritum meum.

O Pater sanctissime, in tuas sanctissimas
commendo Spiritum meum.

JESUS, MARIA, & amores mei, in vos credo
vos spero, vos diligo, vobis corpus & animam
tam & finem vitæ meæ commendo. JESUS MARIA

§. XIV.

Quid agere debeat Operarius ad ægrum
mente parum valet, vocatus.

I. SI vocetur Operarius ad talem ægrum, prima cura
sit, omnem conatum adhibere, ut excitet ægrum:
signum aliquod dederit, poterit dicere ad eum: Adverte
ter charissime, quod mors tibi vicina admodum sit: opera
ut excites te, & conscientiam expurges, agitur enim de
salute vel damnatione: visne confiteri peccata, & accipere
liqua Sacramenta, ut deceat verum Christianum? si non
excludat Sacerdos circumstantes, & hortetur, ut quærat
ibi, si per linguam non possit, saltem per nutus respondeat
si fecerit, absolvat illum, & ulteriùs quærat, num aliquod
beat, quod restitui oporteat, & an velit per hæredes res
minari, & solvi, quæ ipse debere cognoscetur. Si iterum
nuat, vocentur hæredes, vel testes, & coram illis iterum
ratur, num illis negotium hoc committat?

II. Si potest Sacramenta SS. Eucharistiæ, &
Unctionis accipere, Operarius illa afferri curet, vel ipse
rat, conferatque. Si autem illud sumere non videretur
se, aut certè periculum vomitûs esset, jubeat saltem, ut
illud, & extremam Unctionem accipat.

III. Si usu rationis penitus destitutus sit, quærat
gnum aliquod dederit contritionis, vel confessionem
rit; si dedit, absolvi potest, etiamsi magnus autè peccator
fuisse. Si nullum signum dedit, & spes sit ad se redimendum
expectet Operarius, aut, si abierit, moneat, ut revocetur.

eger ad se redierit. Si neque spes sit rationis ab eo recuperandæ, poterit illum absolvere sub conditione juxta sententiam probabilem, quæ docet Christianos, qui prius bonæ vitæ fuisse comperti sunt, posse in agone absolvi, etiamsi nullum signum dederint, nisi tamen aliquo speciali præcepto praxis hujus sententiæ ipsi interdicta esset.

IV. Si jam confessus fuisset, qui sic dispositus invenitur, nec tamen sumpsisset Sacramentum, petatur ab eo (si usum rationis sufficientem habet) an adhuc alicujus rei conscientia angatur; tum SS. Eucharistia ei conferatur, quæ ei dari potest, etiamsi non esset compos mentis, si absit periculum irreverentiæ, imò extrema etiam Unctio ei conferri potest, si prius eam vel in specie, vel in genere petierit.

V. Si nullum prorsus indicium rationis appareat, confugiat Operarius ad orationem, simulque etiam domesticos ad eandem pro ægro faciendam, uti & alia opera bona pro ipso offerenda hortetur.

§. XV.

Quid post mortem Infirmi facere debeat Operarius.

I. Postquam obierit Infirmus, mox in genua prociadat Operarius, & sequentes ex Rituali Romano preces persolvat, & adstantes, ut itidem pro eo orent, hortetur.

Subvenite Sancti DEI, occurrite Angeli Domini, Suscipientes animam ejus, offerentes eam in conspectu Altissimi. *ψ.* Suscipiat te Christus qui vocavit te, & in sinum Abrahamæ Angeli deducant te. *℞.* Suscipientes animam ejus, offerentes eam in conspectu Altissimi. *ψ.* Requiem æternam dona ei Domine, & lux perpetua luceat ei. Offerentes eam in conspectu Altissimi. Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison. Pater noster. *ψ.* Et ne nos inducas in tentationem. *℞.* Sed libera nos à malo. *ψ.* Requiem æternam dona ei Domine. *℞.* Et lux perpetua luceat ei. *ψ.* A porta inferi. *℞.* Erue Domine ani-

animam ejus. *ψ.* Requiescat in pace. *℞.* Am
ψ. Domine exaudi orationem meam. *℞.* Et
 mor meus ad te veniat. *ψ.* Dominus vobiscum
℞. Et cum spiritu tuo.

Oremus.

Tibi Domine commendamus animam famo
 N. ut defunctus sæculo tibi vivat, & qua
 fragilitatem humanæ conversationis peccata
 misit, tu venia misericordissimæ pietatis ablu
 Per Christum Dominum nostrum. Amen.

II. Si domestici magnum ex morte amici mœrorum
 cipiant, soletur eos argumentis, quæ supra allata sunt, non
 me verò ostendat, quam multa indicia æger amicus
 ait, ob quæ meritò sperari possit, eum esse Sanctorum
 ro adscriptum. Præterea verò etiam ostendat, quàm
 profunt lamenta, imò quantum noceant defuncto; quæ
 finem proderit narrare historiam de matre, quæ, eum
 suum mortuum sine cessatione deploraret, vidit juvenem
 quot cum ingenti gaudio ad cœlum tendentes, sed
 suum lento gradu subsequi, qui causam tarditatis
 matri ostendit in toga magnum pondus aquarum, dicit
 has esse lacrymas matris, à quibus in itinere suo impo
 tur; ageret proin, & in Missa potiùs lacrymas funderet
 que pia exercitia pro eo offerret; hæc enim meliùs sibi
 lacrymas, profutura.

III. Occasionem sumat astantibus revocandi in
 riam, vitæ brevitatem, vanitatem mundi, felicitatem
 morientium. Hortetur, ut ea media sedulo adhibeant
 bus beata mors obtineretur, qualia sunt frequens usus
 mentorum, contritionis, memoria mortis, temporis
 ligens. Suadeat etiam, ut ita vitam instituant, sicut
 te eam optarent instituisse.

IV. Ipse quoque Sacerdos memor sit defuncti, &
 preces S. Ecclesiæ, quas statim post mortem dicere
 alias pro eo orationes offerat, maximè autem in SS. Missæ
 sacrificio illius memor sit. Tandem ubi digressus fuerit
 minet se, quomodo in hoc munere se gesserit, & ipse

que se extiterit ad religiosè vivendum, ut mortem vitæ simi- lem consequi mereatur.

§. XVI.

Quomodo peste grassante Operarius gerere se debeat.

Noverit obligatum se esse ex justitia, manere apud suos Parochianos, nisi alium sibi substituat; imò etiam teneri, loca infecta adire ad Sacramenta administranda in casibus, in quibus periculum animæ incurrunt Parochiani cure illius commissi, quales casus ferè sunt sequentes.

Primus, si infans natus esset, qui neminem haberet, à quo baptizari posset; si enim alius (etiam Laicus tantum) adesset, non deberet se Sacerdos cum damno totius Communitatis in apertum periculum conjicere, sed plurimum auxilio reservare.

Secundus est, si peste infectus ita rudis sit, ut meritò dubitari possit, num contritionem de peccatis perfectam elicurus sit, quum enim tenetur ad confessionem ægri audiendam, nisi probabile sit, illum (sive quia paulò antè, seu ante paucos dies confessus est, sive quia aliàs timorata conscientia fuit) nulli peccato mortali obnoxium esse. Potest tamen in tali casu, si vel plures essent in eodem cubiculo, ut comodè unus sine alio audiri non posset, vel certè periculum contagionis immineret, ægrum absolvere, si unicum peccatum vel mortale, vel veniale expressisset.

Tertius est, si æger facultate loquendi destitutus, & de quo dubium esse posset, num in statu gratiæ sit, confiteri non posset, sed communicare tamen, tum enim tenetur Sacerdos ei SS. Evcharistiam porrigere, tanquàm probabile medium gratiæ in tali casu obtinendæ, in qua administratione non potest SS. Evcharistiam in mensa ponere, sed ipse æger eam assumat, vel in orbe, aut patina illà offerre: ordinario modo porrigere debet.

Quartus est, si æger ratione destitutus, & neque confessus, neque SS. Evcharistiã receptus, probabiliter tamen in statu gratiæ esse crederetur, tum enim juxta Tannerum, Filliutium, Granadum, Dianam, Præpositum teneretur etiam cum vitæ periculo Sacramentum hoc illi administrare (licet Hurtado apud Dianam contrariù sentiat) nisi ex morte sua certum & grave periculum toti Communitati immineret, tunc enim privatam hujus ægri

commodum communi bono Communitatis postponenda
esset.

II. Noverit, suas partes etiam esse pro concione
lum de sequentibus admonere. 1. Ut quilibet sibi per
deat, se esse in manifesto periculo mortis, atque ad e
ramenta piè suscepta maturè sibi prospiciat. 2. Ut
pestis communiter à DEO propter peccata immitatur
que tum pro se, tum pro tota Communitate DEUM
studeat, & convenientibus medijs justissimam hanc DE
avertere. 3. Ut ij, qui peste correpti sunt, intra domo
se se contineant, ne alios etiam inficiant; sed & ij, qui
sunt, non temerè cum infectis agant, & in periculum
jiciant. 4. Ut omnes, qui in templo confitentur, os su
sùs Sacerdotem, sed versùs tabulam convertant, aut
nem confessionali appensam; neque tunc alij pœnitent
piùs accedant, ut liberiùs Sacerdos & Pœnitens cavere
mutuum anhelitum & respirationem, neque ab astu
audiantur. Quintò, ut, si vocaverint Sacerdotem ad
priùs aperiant fenestras (nisi frigoris asperitas, aut ne
aër id impediat) deinde igne ex odoriferis lignis, aut
culis excitato aërem priùs purgent. Sextò, ut, si ex una
nullius peccati gravioris sibi conscij sint, ex altera verò
cogitare possint, Sacerdotem contagione corripient
Sacramenta illis distribuat, sicque subsidium neces
communitati subtrahendum, abstineant amore Proxim
titione talium Sacramentorum, certòque sibi persuade
per hunc actum charitatis recuperaturos eos, quod ex
mentorum susceptione alioqui obtinuissent. Septimò,
dum sani sunt, maturè se spiritualibus remedijs contra
muniant. Præ cæteris efficaciora videntur ista; dolor
de peccatis, opera pœnitentiæ, certæ preces ad B. V. S.
stianum, S. Carolum Borromæum &c. maximè verò L
Laurentæ, Rosarium, vel ipsa etiam salutatio Angel
citata multis profuerunt ad pestem avertendam. Octav
verit etiam ostendere, quam cautelam in cura ægrorum
pienda adhibere, & quæ ordinariè media corporalia ad
etiam plebeis & pauperibus hominibus adhiberi possint.

III. Præter industrias spirituales supra recensitas
bus utique Sacerdos se ante omnes alios munire debet.

etiam media & industria sedulo ab ipso sunt adhibenda, quæ quidem à prudentibus viris sequentes plerumque censentur. Prima est, ut summâ diligentia curet, ne unquam ad infectos jejunos accedat; itaque convenit, ut maturè celebret, dein jusculum, vel vinum medicatum sumat ex herba absynthij, scordij, cardui benedicti, dictamni Cretici, corticibus citri exsiccati, radicibus pimpinellæ, ex quibus sacculus vino impostus conficitur. Secunda, ut infectos aditurus habeat vestem attritam; lanea enim novæ, vel villosæ pelles plus periculi habent; interiores magis convenit esse ex corio, quam laneas, omnes verò vestes postquam redierit, igne purgentur. Tertia, ut manè aliquas partes corporis oleo scorpionum, vel alio alexipharmaco illinat, v.g. circa cor sub axillis, retro auriculas, ac denique ipsos pulsus. In ipso accessu ad ægotum extrema labia, nares, tempora balsamo vel aceto ad hunc usum confecto inungi debent. Quarta est, ut, antequam ad ægrum eat, manus & faciem aquâ lavet, cui permixtum sit acetum vel vinum, in quo aliquæ herbæ odoriferæ maceratae fuerint, quales sunt absynthium, salvia, rutha, melissa, majoran, hyssopus, artemisia, spicanardus &c. eadem herbæ si circa locum ægri sparsæ sint, & subinde moveantur, & confitentur, mirè aërem infectum temperant. Idem præstat acetum aspersum subinde lecto ægri. Quinta, ut, si infectus ad eò æger non sit, & regionis ac locorum consuetudo permittat, ad januam domûs, vel aliquem locum patientiorem eum deferri jubeat. Sexta. Curet, ut ante ingressum suum æger in lecto ita componatur, ut comodè confiteri possit. Attendat insuper, ne æger multùm se moveat in præsentia sua, aut lectum aperiat. Non minùs ipse etiam Sacerdos ab omni contactu ægri abstineat, ideòque nec manum salutandi gratiâ porrigat, neq. pulsus ægri exploret, neq. loca infecta & carbunculos cõtrectet, nec etiam curiosè cupiat aspicere, ne fortè inde horrorè concipiat. Septima. Sollicitè curandû est, ne ægri anhelitum excipiat; ex hoc enim facillimè hauriri potest venenum. Itaque sequentes cautelas adhibeat. 1. Supra ægrum se non inclinet; si proin lectus sit humilis, poterit vel super ligneum scabellum sedere, vel flexis genibus audire; sella autem ex panno villoso omnino non est admittenda,

propter pilos in ipsa inclusos. 2. Aurem ei non ad moram
 sed potius ad vocem elatiorem agrum hortetur. 3. Non
 ad verso aegri, sed potius ad latus vel à tergo consistat. 4. In-
 ter ipsum & confitentem non procul ab ore candela accensa
 intercedat. Probantur maximè illæ candelæ, quæ majorem
 ignem fovent; aliqui Medici ad hunc usum speciales con-
 fecerunt ex rebus odoriferis, quæ scilicet ignem foveant, & in-
 situm præsent. Apud ditiores proderit plures, candelas
 lectum accensas habere. 5. Os & nares vel abluantur, vel
 pius tingantur strophiole intincto in aceto Bezoarico, vel
 alio Alexipharmaco. Nona. Confessionem ita audiat, ut
 sententialiter quidem nihil intermittat, à supervacaneis
 absteineat, ne longior mora sit necessaria. Quam ad rem ju-
 rit efficacia quædam dicta vel facta Sanctorum in promptu
 habere, quibus breviter & contritionem in aegris, & penitenti-
 am ad tolerandum malum possit excitare: quòd si necessitas
 confessionis exigat longiorem moram, omnino juverit se
 inde aëris purioris recipiendi gratiâ fenestram vel alium peni-
 tentiorem locum adire. Decima. Quàmprimùm aliquis
 silentiore aurâ se inflatum senserit, statim sudorifero ali-
 quo haustu, vel bolo, quales sunt ex Theriaca, ovo aureo, vel Bezo-
 zoare sudorem eliciet; & cum sudore venenum propellerit,
 quod etiam, cum nondum infectus est, quavis minutum
 hebdomade est faciendum. Undecima. Cum nonnunquam
 contingat, ut infecti etiam ad templum confessionis gratiâ
 penetrent, pro majori securitate semper studeat penitentem
 se habere amuleta, & aliis præservativis se munire; minime
 verò tempora, os, nares inungat balsamo vel aceto, &
 perforatos nodulos penes se habeat, in quibus spongia accensa
 vel ex rutha vel oleo juniperi intincta sit, ut eorum odore spi-
 ritus subinde recreentur. Duodecima. Juverit, si Operari-
 rius animum prius corroberet, ne, si forsan præter ipsius ex-
 pectationem veniat infectus, subito & nimio terrore afficiatur,
 & periculum inde sibi creet. Ut verò tantò minus pericu-
 lum mortis timeat, sæpe ob oculos sibi ponat præstantiam ho-
 jus charitatis, quam ex eo facis colligere potest, quòd talis
 mors ordinariè à Doctoribus Martyrio comparetur. Terti-
 adecima. Postquam infectum aliquem audivit, consilium
 videtur, aliud quasi agendo à Confessionali domum secedere,
 & se

& se ad ignem ramusculis juniperi excitatum purgare, faciem aceto aquâ mixtâ lavare, auram liberam captare; quâ re & sibi, & aliis consulat. Si necessitas non urgeat, expedit idem confessionale non repetere, donec populo dilapso sedes per ignem vel asperionem aut lotionem aquæ ex rutha purgetur. Quartadecima. Persona, quam constar esse infectam, moneatur, ut vel domum suam Confessarium vocet, vel eo tempore veniat, quo homines non sunt in templo, tunc enim extra confessionale eam audire posset in tanta distantia, quæ moraliter careret periculo. Quintadecima. Denique peste cessante, & se per divinam gratiam servato, gratias DEO debitas persolvat, eiq; humili animo omnia, quæ egit, accepta referat, sè que ad ulteriores casus præparet, offeratque.

§. XVII.

Varia preces apud aegros & moribundos dicenda.

Cùm, ut supra monui, inter præcipua media, quibus ad solatium & auxilium Infirmorum & Moribundorum uti potest Operarius, meritò crebra & devota oratio censeatur, & ea maximè, quæ in Ritualibus ab Ecclesia præscribitur; talia autem Ritualia ad manus semper non haberi commodè queant, ideo rogatus ab aliquibus, ut eas libello huic insererem, ad calcem illius apponere commodissimum est visum.

M E M B R U M I.

Preces ab Operario, priusquam ab Infirmo discedat, recitanda.

Quando discedere vult Operarius ab Infirmo unum ex Psalmis Quatuor prioribus Pœnitentialibus, vel Psalmum 90. Qui habitat &c. supra Infirmum dicere poterit, cique sequentes juxta Rituale Romanum subjungere.

Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison, Pater noster. &c. *ψ.* Et ne nos inducas in tentationem. *℞.* Sed libera nos à malo. *ψ.* Salvum fac servum tuum. *℞.* Deus meus sperantem in te. *ψ.* Mitte ei Domine auxilium de Sancto. *℞.* Et de Sion tueri eum. *ψ.* Nihil proficiat inimicus in eo. *℞.* Et filius

V S

ini-

iniquitatis non apponat nocere ei. *ψ.* Esto tibi Domine turris fortitudinis. *℞.* Super lectum dolentium eius. *ψ.* Domine exaudi orationem meam. *℞.* Clamor meus ad te veniat. *ψ.* Dominus vobiscum. *℞.* Et cum spiritu tuo.

Oremus.

DEUS, cui proprium est misereri semper, & peccata condonare: suscipe deprecationem nostram: ut tuus famulum tuum, quos delictorum casus constringit, miseratio tuæ pietatis clementer solvat.

Deus infirmitatis humanæ singulare præstitit auxilij tui super infirmum famulum tuum ostendit virtutem, ut ope misericordiæ tuæ adjutus, Ecclesiæ tuæ sanctæ incolumis repræsentari mereatur.

Concede hunc famulum tuum, quæsumus Domine Deus, perpetua mentis & corporis sanitate gaudere; & gloriosa beatæ Mariæ semper virginis intercessione, à præsentis liberari tristitia, & æternæ perfrui lætitiæ. Per Christum Dominum nostrum. *℞.* Amen.

Benedictio Dei omnipotentis, Patris *†*, & Spiritus sancti, descendat super te, & maneat super te. *℞.* Amen.

M E M B R U M II.

Psalmi & Evangelia cum Precibus pro temporis opportunitate & ægrotantium pio desiderio Operarii que arbitrio dicenda.

Psalmus 6.

Domine ne in furore tuo arguas me, &c. in Gloria Patri. Sicut erat. *ut sup. fol. 84.* Dominus vobiscum. *℞.* Et cum spiritu tuo. *ψ.* Sequitur

sancti Evangelij secundum Matthæum. *R.* Gloria tibi Domine.

Dum Sacerdos dicit: Sequentia sancti, &c. faciat signum Crucis de more super se in fronte, ore, & in pectore, similiter super infirmum, si fuerit masculus, & is ob infirmitatem non potest se signare.

Si autem fuerit femina, dum Sacerdos se signat, illa per semetipsam in locis predictis se signet, si potest; si vero non potest, alia mulier eam signet, & hoc idem in sequentibus Evangelij servetur.

Matth. 8.

IN illo tempore: Cùm introisset JESUS Capharnaum, accessit ad eum Centurio rogans eum, & dicens: Domine, puer meus jacet in domo paralyticus, & malè torquetur. Et ait illi JESUS: Ego veniam, & curabo eum. Et respondens Centurio ait: Domine non sum dignus, ut intres sub tectum meum, sed tantùm dic verbo, & sanabitur puer meus. Nam & ego homo sum sub potestate constitutus, habens sub me milites, & dico huic: Vade, & vadit; & alij, Veni, & venit; & seruo meo: Fac hoc, & facit. Audiens autem JESUS miratus est, & sequentibus se dixit: Amen dico vobis, non inveni tantam fidem in Israël. Dico autem vobis, quòd multi ab Oriente & Occidente venient, & recumbent cum Abraham, & Isaac, & Jacob in regno cælorum: filij autem regni ejicientur in tenebras exteriores: ibi erit fletus, & stridor dentium. Et dixit JESUS Centurioni: Vade, & sicut credidisti, fiat tibi. Et sanatus est puer in illa hora.

Oremus.

OMnipotens sempiternæ Deus, salus æterna credentium, exaudi nos pro infirmo famulo tuo

R. pro

N. pro quo misericordiae tuae imploramus auxilium
ut reddita sibi sanitate, gratiarum tibi in Ecclesia tua
referat actiones, Per Christum Dominum nostrum
✠. Amen.

Psalmus 119.

Conserva me Domine, quoniam speravi in te.
Gdixi Domino, Deus meus es tu, quoniam bonorum
meorum non eges.

Sanctis, qui sunt in terra ejus: mirificavit omnes
voluntates meas in eis.

Multiplicatae sunt infirmitates eorum postea
celeraverunt.

Non congregabo conventicula eorum de sanguinibus:
nec memor ero nominum eorum per labia mea.

Dominus pars hereditatis meae, & calicis mei: tu es,
qui restitues hereditatem meam mihi.

Funes ceciderunt mihi in praeclaris: etenim hereditas
mea praeclara est mihi.

Benedicam Dominum, qui tribuit mihi intellectum:
sanctum: insuper & usque ad noctem increpauerunt
aures mei.

Providebam Dominum in conspectu meo semper:
quoniam a dextris est mihi, ne commoveat.

Propter hoc letatum est cor meum, & exultavit
lingua mea: insuper & caro mea requiescet in spe.

Quoniam non derelinques animam meam in inferno:
nec dabis sanctum tuum videre corruptionem.

Notas mihi fecisti vias vitae, adimplebis me
lactentia cum vultu tuo: delectationes in dextera tua
que in finem.

Gloria Patri. Sicut erat &c.

✠. Dominus vobiscum. *℞.* Et cum spiritu tuo.
✠. *Sequentia sancti Evangelij secundum Marcum.*
℞. Gloria tibi Domine.

Marc. 16.

In illo tempore: Recumbentibus undecim discipulis, apparuit illis JESUS, & exprobatit incredulitatem eorum, & duritiam cordis, quia his, qui viderant eum resurrexisse, non crediderunt. Et dixit eis: Euntes in mundum universum, prædicate Evangelium omni creaturæ. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit: qui verò non crediderit, condemnabitur. Signa autem eos, qui crediderint, hæc sequentur. In nomine meo dæmonia ejicient: linguis loquentur novis: serpentes tollent; & si mortiferum quid biberint, non eis nocebit. Super ægros manus imponent, & bene habebunt.

Oremus. Oratio.

Virtutum cælestium Deus, qui ab humanis corporibus omnem languorem, & omnem infirmitatem præcepti tui potestate depellis: adesto propitius huic famulo tuo *N.* ut fugatis infirmitatibus, & viribus receptis, nomen sanctum tuum, instaurata protinus sanitate, benedicat. Per Christum Dominum nostrum. *℞.* Amen.

Psalmus 119.

Exaudiat te Dominus in die tribulationis: proregat te nomen Dei Jacob.

Mittat tibi auxilium de Sancto: & de Sion tueatur te.

Memor sit omnis sacrificij tui: & holocaustum tuum pingue fiat.

Tribuat tibi secundum cor tuum, & omne consilium tuum confirmet.

Lætabimur in salutari tuo : & in nomine Dei nostri magnificabimur.

Impleat Dominus omnes petitiones tuas : nos cognovi quoniam saluum fecit Dominus Christum suum.

Exaudiet illum de cælo sancto suo : in potentibus salus dexteræ ejus.

Hi in curribus, & hi in equis : nos autem in nomine Domini Dei nostri invocabimus.

Ipsi obligati sunt, & ceciderunt : nos autem sumus, & erecti sumus.

Domine saluum fac regem : & exaudi nos in qua invocaverimus te. Gloria Patri.

℣. Dominus vobiscum. ℞. Et cum spiritu tuo.

℣. Sequentia sancti Evangelij secundum Lucam.

℞. Gloria tibi Domine.

Luc. 4.

IN illo tempore : Surgens JESUS de synagoga introvit in domum Simonis. Socrus autem Simonis tenebatur magnis febribus : & rogaverunt illum pro ea. Et stans super illam imperavit febrim, & dimisit illam, & continuò surgens ministrabat illis. Cùm autem sol occidisset, omnes, qui habebant infirmos variis languoribus, ducebant illos ad JESUM. At ille singulis manus imponens, curabat eos.

Oremus. Oratio,

Domine sancte, Pater omnipotens, æterne Deum, qui fragilitatem humanæ conditionis, infirmitatis tuæ dignatione, confirmas, ut salutaribus remediis pietatis tuæ corpora nostra & mentes vegetentur : super hunc famulum tuum propitius intende ; ut omni necessitate corporeæ infirmitatis excludatur, gratiaque

sa, gratia in eo pristinae sanitatis perfecte reparatur.
Per Christum Dominum nostrum. R. Amen.

Psalmus 85.

Inelina Domine aurem tuam, & exaudi me: quoniam inops & pauper sum ego.

Custodi animam meam, quoniam sanctus sum: saluum fac servum tuum, Deus meus, sperantem in te.

Miserere mei Domine, quoniam ad te clamavi tota die, laetifica animam servi tui, quoniam ad te Domine animam meam levavi.

Quoniam tu Domine suavis & mitis: & multae misericordiae omnibus invocantibus te.

Auribus percipe Domine orationem meam: & intende voci deprecationis meae.

In die tribulationis meae clamavi ad te: quia exaudisti me.

Non est similis tui in diis Domine: & non est secundum opera tua.

Omnes gentes, quascumque fecisti, venient, & adorabunt coram te Domine: & glorificabunt nomen tuum.

Quoniam magnus es tu, & faciens mirabilia: tu es Deus solus.

Deduc me Domine in via tua, & ingrediar in veritate tua: laetetur cor meum, ut timeat nomen tuum.

Confitebor tibi Domine Deus meus in toto corde meo: & glorificabo nomen tuum in aeternum.

Quia misericordia tua magna est super me: & eruisi animam meam ex inferno inferiori.

Deus iniqui insurrexerunt super me, & synagoga potentium quaesierunt animam meam: & non proposuerunt te in conspectu tuo.

Et

Et tu Domine Deus miserator, & misericors: potens, & multæ misericordiæ, & verax.

Respice in me, & miserere mei: da imperium tuum puero tuo, & saluum fac filium ancillæ tuæ.

Fac mecum signum in bonum, ut videant, qui derunt me, & confundantur: quoniam tu Domine adiuuisti me, & consolatus es me.

Gloria Patri. Sicut erat.

℣. Dominus vobiscum. ℞. Et cum spiritu tuo.

℣. Sequentia sancti Evangelij secundum Joannem.

℞. Gloria tibi Domine.

Ioan. 5.

IN illo tempore: Erat dies festus Judæorum. Ascendit JESUS Jerosolymam. Est autem Jerosolymis probatica piscina, quæ cognominatur Hebraicè Bethesda, quinque porticus habens. In hac jacebat multitudo magna languentium, cecorum, claudorum, aridorum expectantium aquæ motum. Angelus autem Domini descendebat secundum tempus in piscinam, & movebatur aqua. Et quicquid prior descendisset in piscinam post motionem aquæ sanus fiebat à quacumque detinebatur infirmitate. Erat autem quidam homo ibi triginta & octo annos habens in infirmitate sua. Hunc cum vidisset JESUS jacentem, & cognovisset, quia multum tempus haberet, dicit ei: Vis sanus fieri? Respondit ei languidus: Domine, hominem non habeo, ut cum turbata fuerit aqua, mittat me in piscinam: dum venio enim ego, alius ante me descendit. Dicit ei JESUS: Surge, tolle grabatum tuum, & ambula. Et statim sanus factus est homo ille, & sustulit grabatum suum, & ambulabat. Erat autem sabbatum.

in die illo. Dicebant ergo Judæi illi qui sanatus fuerat: Sabbatum est, non licet tibi tollere grabatum tuum. Respondit eis: Qui me sanum fecit, ille mihi dixit: Tolle grabatum tuum, & ambula. Interrogaverunt ergo eum. Quis est ille homo, qui dixit tibi: Tolle grabatum tuum, & ambula? Is autem, qui sanus fuerat effectus, nesciebat quis esset. JESUS autem declinavit à turba constituta in loco. Postea invenit eum JESUS in templo, & dixit illi: Ecce sanus factus es: jam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat.

Oremus.

Respice Domine famulum tuum in infirmitate sui corporis laborantem, & animam refove, quam creâsti, ut castigationibus emendatus, continuo se sentiat tua medicina salvatum, Per Christum Dominum nostrum. R. Amen.

Psalms 90.

Qui habitat in adjutorio Altissimi: in protectione Dei cæli commorabitur.

Dicit Domino, Susceptor meus es tu, & refugium meum: Deus meus, sperabo in eum.

Quoniam ipse liberavit me de laqueo venantium: & à verbo aspero.

Scapulis suis obumbrabit tibi: & sub pennis ejus sperabis.

Scuto circumdabit te veritas ejus: non timebis à timore nocturno.

A sagitta volante in die, à negotio perambulante in tenebris: ab incursu, & dæmonio meridiano.

Cadeat à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis: ad te autem non appropinquabit.

Instruct, III.

X

Verum-

Verumtamen oculis tuis considerabis: & retri-
tionem peccatorum videbis.

Quoniam tu es Domine spes mea: Altissimu
posuisti refugium tuum.

Non accedat ad te malum: & flagellum non
propinquabit tabernaculo tuo.

Quoniam Angelis suis mandavit de te: ut cu-
diant te in omnibus viis tuis.

In manibus portabunt te: ne fortè offendas
pidem pedem tuum.

Super aspidem & basiliscum ambulabis: &
culcabis leonem & draconem.

Quoniam in me speravit, liberabo eum: pro-
gam eum, quoniam cognovit nomen meum.

Clamabit ad me, & ego exaudiam eum: cum
sum in tribulatione, eripiam eum, & glorificabo
eum.

Longitudine dierum replebo eum: & ostendam
illi salutare meum.

Gloria Patri. Sicut erat.

Oremus. *Oratio.*

OMnipotens sempiternae Deus, infirmitatem
muli tui propitius respice, atque ad prote-
gendum eum dexteram tuam majestatis extende.
Christum Dominum nostrum. *℞. Amen.*

Completa Oratione ultima, Sacerdos imponat dex-
teram manum super caput infirmi, & dicat:

Super aegros manus imponent, & bene habebunt.
JESUS Mariae filius, mundi salus, & Dominus, per
meritum & intercessionem sanctorum Apostolorum
Petri & Pauli, & omnium Sanctorum, sit
clemens & propitius. Amen. *Postea dicat. V. Do-*
minus vobiscum. ℞. Et cum spiritu tuo.

γ. Initium sancti Evangelij secundum Joannem.

ϙ. Gloria tibi Domine.

Ioann. I.

IN principio erat Verbum: & Verbum erat apud Deum: & Deus erat Verbum. Hoc erat in principio apud Deum. Omnia per ipsum facta sunt: & sine ipso factum est nihil. Quod factum est, in ipso vita erat: & vita erat lux hominum: & lux in tenebris lucet, & tenebrae eam non comprehenderunt. Fuit homo missus à Deo, cui nomen erat Joannes. Hic venit in testimonium, ut testimonium perhiberet de lumine: ut omnes crederent per illum. Non erat ille lux, sed ut testimonium perhiberet de lumine. Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. In mundo erat: & mundus per ipsum factus est: & mundus eum non cognovit. In propria venit: & sui eum non receperunt. Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri: his, qui credunt in nomine ejus. Qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri: sed ex Deo nati sunt. **ET VERBUM CARO FACTUM EST:** & habitavit in nobis, (& vidimus gloriam ejus, gloriam quasi unigeniti à Patre) plenum gratiæ & veritatis. ϙ. Deo gratias.

Postea benedicens infirmum subjungat, dicens:

Benedictio Dei omnipotentis Patris †, & Filij, & Spiritus sancti, descendat super te, & maneat semper. ϙ. Amen.

Deinde aspergat eum Aquâ benedictâ.

Si fuerint plures infirmi in eodem cubiculo vel loco, preces & orationes prædictæ dicantur super eos in numero plurali.

X 2

Quæ

*Quae omnia etiam poterunt arbitrio Sacerdotum
viora fieri.*

MEMBRUM III.

Ordo Commendationis Animarum.

KYrie eleison.
 Christe eleison.
 Kyrie eleison.
 Sancta MARIA,
 Omnes sancti Angeli & Archangeli, Ora p[ro]p[ter]
 Sancte Abel, Orate p[ro]p[ter]
 Omnis Chorus Justorum,
 Sancte Abraham,
 Sancte Joannes Baptista,
 Omnes sancti Patriarchae & Prophetarum,
 Sancte Petre,
 Sancte Paule,
 Sancte Andrea,
 Sancte Joannes,
 Omnes sancti Apostoli & Evangelistae,
 Omnes sancti Discipuli Domini,
 Omnes sancti Innocentes,
 Sancte Stephane,
 Sancte Laurenti,
 Omnes sancti Martyres,
 Sancte Sylvester,
 Sancte Gregori,
 Sancte Augustine,
 Omnes sancti Pontifices & Confessores,
 Sancte Benedicte,
 Sancte Francisce,
 Omnes sancti Monachi & Eremitae,
 Sancta Maria Magdalena,

Sancta Lucia,	ora.
Omnes sanctæ Virgines & Viduæ,	orate.
Omnes Sancti & Sanctæ DEI,	Intercedite pro eo.
Propitius esto,	Parce ei Domine.
Propitius esto,	Libera eum Domine.
Ab ira tua,	Libera.
A periculo mortis,	Libera.
A mala morte,	Libera.
A pœnis inferni,	Libera.
Ab omni malo,	Libera.
A potestate diaboli,	Libera.
Per nativitatem tuam,	Libera.
Per crucem & passionem tuam,	Libera.
Per mortem & sepulturam tuam,	Libera.
Per gloriosam resurrectionem tuam,	Libera.
Per admirabilem ascensionem tuam,	Libera.
Per gratiam Spiritus sancti paracliti,	Libera.
In die iudicij,	Libera.
Peccatores,	Terogamus audi nos.
Ut ei parcas,	Te rogamus.
Kyrie eleison.	
Christe eleison.	
Kyrie eleison.	

Deinde cum in agone sui exitus anima anxietur, dicantur sequentes Orationes.

PRoficiscere anima Christiana de hoc mundo, in nomine Dei Patris omnipotentis, qui te creavit: in nomine JESU Christi filij Dei vivi, qui pro te passus est: in nomine Spiritus sancti, qui in te effusus est: in nomine Angelorum & Archangelorum: in nomine Thronorum & Dominationum: in nomine Principatum & Potestatum: in nomine Cherubim

X 3 & Se-

& Seraphim: in nomine Patriarcharum & Prophetarum: in nomine sanctorum Apostolorum & Evangelistarum: in nomine sanctorum Martyrum & Confessorum: in nomine sanctorum Monachorum & Eremitarum: in nomine sanctarum Virginum, & omnium Sanctorum & Sanctarum. Hodie sit in pace locus tuus, & habitatio tua in Jerusalem & Sion. Per eundem Christum Dominum nostrum. *℞. Amen.*

Oratio.

DEUS misericors, Deus clemens, Deus, qui secundum multitudinem miserationum tuarum peccata penitentium deles, & præteritorum criminum culpas veniam remissionis evacuas: respice propitiùs super hunc famulum tuum *N.* & remissionem omnium peccatorum suorum tota cordis confessione poscentem deprecatus exaudi. Renova in pijsime Pater, quicquid terrena fragilitate corruptum, vel quicquid diabolica fraude violatum est: & unitati corporis Ecclesiæ membrum receptionis annecte. Miserere Domine gemituum miserere lacrymarum ejus: & non habentem fiduciam nisi in tua misericordia, ad tuæ sacramentorum conciliationis admittè. Per Christum Dominum nostrum. *℞. Amen.*

Committo te omnipotenti DEO, charissime frater, & ei, cuius es creatura, committo: ut cum humanitatis debitum morte interveniente persolveris, ad auctorem tuum, qui te de limo terræ formaverat, revertaris. Egredienti itaque animæ tuæ corpore splendidus Angelorum cætus occurrat: & dexter Apostolorum tibi senatus adveniat: candidi

rum tibi Martyrum Triumphator exercitus obviet:
liliata rutilantium te Confessorum turma circum-
det: jubilantium te Virginum chorus excipiat: &
beatæ quietis in sinu Patriarcharum te complexus
astringat: mitis atque festivus Christi JESU tibi aspe-
ctus appareat, qui te inter assistentes sibi jugiter in-
teresse decernat. Ignoret omne, quod horret in tene-
bris, quod stridet in flammis, quod cruciat in tor-
mentis. Cedat tibi deterrimus Satanas cum satelli-
tibus suis: in adventu tuo te comitantibus Angelis
contremiscat, atque in æternæ noctis chaos immane
diffugiat. Exurgat Deus, & dissipentur inimici ejus:
& fugiant, qui oderunt eum, à facie ejus. Sicut defi-
cit fumus, deficient: sicut fluit cera à facie ignis, sic
pereant peccatores à facie Dei: & justî epulentur, &
exultent in conspectu Dei. Confundantur igitur &
erubescant omnes tartaræ legiones, & ministri Sa-
tanæ iter tuum impedire non audeant. Liberet te à
cruciatu Christus, qui pro te crucifixus est. Liberet
te ab æterna morte Christus, qui pro te mori digna-
tus est. Constituat te Christus filius Dei vivi intra
Paradisi sui semper amœna virentia, & inter oves
suas te verus ille Pastor agnoscat. Ille ab omnibus
peccatis tuis te absolvat, atque ad dexteram suam in
electorum suorum te sorte constituat. Redempto-
rem tuum facie ad faciem videas, & præsens semper
assistens, manifestissimam beatis oculis aspicias ve-
ritatem. Constitutus igitur inter agmina beatorum,
contemplationis divinæ dulcedine potiaris in sæcu-
la sæculorum. *℞. Amen.*

Oratio.

Suscipe Domine servum tuum in locum sperandi
sibi salvationis à misericordia tua. *℞. Amen.*
Libera Domine animam servi tui ex omnibus periculis
infernì, & de laqueis pœnarum, & ex omnibus tribu-
tationibus. *℞. Amen.*

Libera Domine animam servi tui, sicut liberasti
Enoch & Eliam de cõmuni morte mundi. *℞. Amen.*

Libera Domine animam servi tui, sicut liberasti
Noë de diluvio. *℞. Amen.*

Libera Domine animam servi tui, sicut liberasti
Abraham de Vr Chaldæorum. *℞. Amen.*

Libera Domine animam servi tui, sicut liberasti
Job de passionibus suis. *℞. Amen.*

Libera Domine animam servi tui, sicut liberasti
Isaac de hostia, & de manu Patris sui Abraham.
Amen.

Libera Domine animam servi tui, sicut liberasti
Lot de Sodomis, & de flamma ignis. *℞. Amen.*

Libera Domine animam servi tui, sicut liberasti
Moysen de manu Pharaonis Regis Ægyptiorum.
Amen.

Libera Domine animam servi tui, sicut liberasti
Danielem de lacu leõnum. *℞. Amen.*

Libera Domine animam servi tui, sicut liberasti
tres pueros de camino ignis ardentis, & de manu
Regis iniqui. *℞. Amen.*

Libera Domine animam servi tui, sicut liberasti
Susannam de falso crimine. *℞. Amen.*

Libera Domine animam servi tui, sicut liberasti
David de manu Regis Saul, & de manu Goliath.
Amen.

Libera Domine animam servi tui, sicut liberasti Petrum & Paulum de carceribus. *R.* Amen.

Et sicut beatissimam Theclam Virginem & Martyrem tuam de tribus atrocissimis tormentis liberasti, sic liberare digneris animam hujus servi tui, & tecum facias in bonis congaudere caelestibus. *R.* Amen.

Oratio.

Commendamus tibi Domine animam famuli tui. *N.* precamurque te, Domine JESU Christe, Salvator mundi, ut propter quam ad terram misericorditer descendisti, Patriarcharum tuorum sinibus insinuare non renuas. Agnosce Domine creaturam tuam, non à dijs alienis creatam, sed à te solo DEO vivo & vero: quia non est alius DEUS præter te, & non est secundum opera tua. Lætifica, Domine, animam ejus in conspectu tuo, & ne memineris iniquitatum ejus antiquarum, & ebrietatum, quas suscitavit furor, sive fervor mali desiderij. Licet enim peccaverit, tamen Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum non negavit, sed credidit, & zelum DEI in se habuit, & DEUM, qui fecit omnia, fideliter adoravit.

Oratio.

Delicta juventutis, & ignorantias ejus, quaesumus, ne memineris Domine, sed secundum magnam misericordiam tuam memor esto illius in gloria claritatis tuæ. Aperiantur ei cæli, collatentur illi Angeli. In regnum tuum Domine servum tuum suscipe. Suscipiat eum sanctus Michael Archangelus DEI, qui militiæ caelestis meruit principatum. Veniant illi obviam sancti Angeli DEI, & perducant eum in civitatem caelestem Jerusalem. Suscipiat eum beatus Petrus Apostolus, cui à DEO claves

X 5

regni

regni caelestis tradita sunt. Adjuvet eum sanctus Paulus Apostolus, qui dignus fuit esse vas electio-
Intercedat pro eo sanctus Joannes electus DEI A-
postolus, cui revelata sunt secreta caelestia. O-
pro eo omnes sancti Apostoli, quibus à Domino do-
ta est potestas ligandi atque solvendi. Intercedat
pro eo omnes Sancti & Electi DEI, qui pro Christi
nomine tormenta in hoc saeculo sustinuerunt &
vinculis carnis exutus, pervenire mereatur ad glo-
riam regni caelestis: praestante Domino nostro JESU
Christo: Qui cum Patre, & Spiritu Sancto vivit &
regnat in saecula saeculorum. *ꝛ.* Amen.

M E M B R U M IV.

Tres pia & utiles morientibus Orationes qua-
tribus Pater & Ave in agone mortis
recitandæ.

Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison.
Pater noster. Ave Maria.

Oratio.

Domine JESU Christe, per tuam sanctissimam
agoniam & orationem, quâ orâsti pro nobis
monte Oliveti, quando factus est sudor tuus
gutta sanguinis decurrentis in terram: obsecro
ut multitudinem sudoris tui sanguinei, quem pro
moris angustia copiosissimè pro nobis effudisti, con-
ferre & ostendere digneris DEO Patri omnipotenti
contra multitudinem omnium peccatorum hujus
muli tui *N.* & libera eum in hac hora mortis suæ
omnibus pœnis & angustiis, quas pro peccatis suis
timet meruisse. Qui cum Patre & Spiritu sancto vi-
vis & regnas DEUS in saecula saeculorum. *ꝛ.* Amen.

Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison.
Pater noster. Ave Maria.

Oratio.

Domine JESU Christe, qui pro nobis mori dignatus es in cruce, obsecro te, ut omnes amaritudines passionum & pœnarum tuarum, quas pro nobis miseris peccatoribus sustinuisti in cruce, maximè in illa hora, quando sanctissima anima tua cgressa est de sanctissimo corpore tuo, offerre & ostendere digneris **DEO** Patri omnipotenti pro anima hujus famuli tui *N.* & libera eum in hac hora mortis ab omnibus pœnis & passionibus, quas pro peccatis suis se timet meruisse. Qui cum Patre & Spiritu sancto vivis & regnas **DEUS** in sæcula sæculorum. *R.* Amen.

Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison. Pater noster. Ave Maria.

Oratio.

Domine JESU Christe, qui per os Prophetæ dixisti: In charitate perpetua dilexi te, ideo attraxi te miserans: obsecro te, ut eandem charitatem tuam, quæ te de cælis in terram ad tolerandas omnium passionum tuarum amaritudines attraxit, offerre & ostendere digneris **DEO** Patri omnipotenti pro anima hujus famuli tui *N.* & libera eum ab omnibus passionibus & pœnis, quas pro peccatis suis timet te meruisse. Et salva animam ejus in hac hora exitus sui. Aperi ei januam vitæ, & fac eum gaudere cum Sanctis tuis in gloria æterna. Et tu pijsime Domine JESU Christe, qui redemisti nos pretiosissimo Sanguine tuo, miserere animæ hujus famuli tui, & eam introducere digneris ad semper virentia & amœna loca Paradisi, ut vivat tibi amore indivisibili, qui à te, & ab Electis tuis nunquam separari potest

potest. Qui cum Patre & Spiritu sancto vivis & regnas DEUS in sæcula sæculorum. R. Amen.

M E M B R U M V.

Protestationes S. Caroli Borromæi utilissimæ
Infirmis prælegendæ.

P R O T E S T A T I O I.

IN nomine Sanctissimæ Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus sancti, ego infelix & miser peccator, protestor in præsentia tua, ô Angele DEI, assignatam mihi à Divina Majestate pro ductore, cum primò natus sum, velle & desiderare me mori in ea sola vera & Catholica fide, quam Sancta Romana, & Apostolica tenet, & profitetur Ecclesia, & in qua omnes Sancti, quotquot fuerunt unquam uspiam, mortui sunt; nec desidero diutius vivere, quàm placeat Deo meo, cui omnem meam voluntatem integrè & cuncto subijcio.

P R O T E S T A T I O II.

Protestor etiam, ô Angele DEI, desiderate & precor, ne me sub tua sancta custodia ac protectione, recedere ex hac vita, cum spe Divinæ misericordie sine ulla titubatione in fide, non obstante quacunque multitudine, & gravitate peccatorum meorum, certò sciens, ac firmissimè credens, etiam unam solam guttam pretiosissimi Sanguinis Domini nostri Jesu Christi sufficientem futuram fuisse, non solum ut me salvaret, sed universum etiam genus humanum, quin & mille mundos, si ita placitum fuerit Divinæ suæ Majestati.

P R O T E S T A T I O III.

Similiter protestor, ô Angele Sancte, petere me ut sintimo corde, participem fieri misericordie De-

demptoris, & Domini mei JESU, remissionemque omnium peccatorum meorum consequi, sciens, quod ipse eam nulli peccatori quantumvis gravi, & abominabili, neget, rite contrito & confesso, idque per & propter merita amarissimæ suæ passionis, & mortis, & virtutem pretiosissimi sanguinis sui pro me indignissimo in ligno crucis copiosè effusi; per merita demum sanctissimæ matris suæ, Virginisque MARIÆ, & omnium Sanctorum & Angelorum.

PROTESTATIO IV.

Iterum protestor, Sanctissime mi Custos supplicare me divinæ pietati, ut dignetur me recipere in numerum eorum, quos ab æterno prædestinavit in suam gloriam: etiamsi oporteret me pati ob peccata mea in purgatorio ad novissimum usque; judicij diem, dummodo tandem per ipsius infinitam misericordiam, consequar vitam æternam.

PROTESTATIO V.

Sanctissime & vigilantissime Custos, protestor deum, constituere me te procuratorem testamenti, & ultimæ voluntatis animæ meæ, ad impetrandum mihi à Domino meo JESU tres gratias. Prima est, ut mihi donet unum solum lachrymosum suspirium ex infinitis illis, quæ habuit ipse, dum per tres horas vivus fuit in cruce, quorum efficaciam & virtute mitigentur lacrymabiles illi singultus, cordisque pressuræ, & angustia, quibus in hora mortis affligar. Et ut gloriosissima Mater DEI MARIA dignetur me vel unico etiam aspectu ex ijs, quos ipsa sub cruce stans habuit, defigendo in unicum filium suum virginæ oculos; suscipiendo me in eorum numerum, qui ejus precibus, & meritis in die judicij obtinebunt.

bunt salutem, & vitam sempiternam. Altera gratia est, ut tu, fidelissime Custos meus, in illa potissima hora mihi succurras, quando anima mea separabitur à corpore meo, ut inveniam benignum Iudicem merito flagrantissimæ illius charitatis, quæ per ipsum ipsius pectus in cruce fuit inflammatum pro salute peccatorum. Ultima demum gratia est, ut idem piissime Custos meus, animam meam tibi commendas, eamque de ergastulo corporis egressam, dextræ tuæ potentiâ Redemptori meo referas, ut eum unâ tecum, & Sanctis omnibus in Cæli gaudiis videam, perfectè amem, eoque æterniter fruam, cui sit laus, honor, & gloria in omnem æternitatem, Amen.

MEMBRUM VI.

Orationes pro Moribundo dicendæ.

AD SS. TRINITATEM.

TE summa DEUS Trinitas, omnipotens atque DEUS, qui es semper, & per omnia Deus benedictus in sæcula, quem omnis spiritus laudat, simpliciter deprecamur, ut per meritum illius ineffabilis & excellentissimæ Charitatis, quæ dilectissimi Filii tui Dominus noster JESUS Christus, hæc fieri dignatus est: quæ etiam pro salute nostra, pro eula, opprobria, convitia, flagella, sputa, alapas, coronam spineam, ac amarissimam mortem amaram passus est: ac etiam per meritum gloriosissimæ, beatissimæ Virginis Mariæ, & omnium Sanctorum qui tibi ab initio mundi placuerunt: nec non per virtutem clavium spiritualium, quas clementissimæ bone JESU, Ecclesiæ tuæ Ministris tradidisti, huic famulo tuo in extremis laboranti, misericorditer

ver indulgere digneris omnia peccata tua, quæ ab hora sacri Baptismatis, usq; ad præsens, quoquo modo, malitiâ, miseriâ, ignorantia, ac fragilitate commisit: & ipsum per sanctas indulgentias, & absolutiones ex thesauris tuæ immensæ Charitatis indultas, restituere digneris in illam puritatem, innocentiam ac spirituales claritatem, quas in Baptismate donare dignatus es. Dignare etiam, suavissime Domine JESU Christe, ab omni aspectu & terrore Dæmonum eum meri, & propter gloriosi nominis tui honorem, ipsum in conspectu Divinæ Majestatis tuæ gratum reddere, ut, dulcissime Pater ac amabilissime Redemptor bone JESU, & sanctissime Paraclite spiritus, merito omnium Sanctorum tuorum, & præsertim sacratissimæ passionis tuæ clementer suscipias, Te perenni jubilo in cælorum beatissimo regno æternaliter fruiturum. Amen.

AD PASSIONEM CHRISTI.

✠. Adoramus te Christe, & benedicimus tibi.
✠. Quia per sanctam Crucem tuam redemisti mundum.

DEUS, qui pro redemptione mundi voluisti nasci, circumcidi, à Judæis seprobari, à Juda traditore osculo tradi, vinculis alligari: sicut agnus innocens ad victimam duci, atque conspectibus Annæ, Caiphæ, Pilati, & Herodis indecenter offerri; à falsis testibus accusari, flagellis & opprobrijs vexari, sputis conspui, spinis coronari, colaphis cædi, arundine percuti, facie velari, & vestibus exui, cruci clavibus affigi, in cruce levari, inter latrones deputari, felle & aceto potari, & lancea vulnerari: Tu Domine, per has sanctissimas pœnas tuas, quasi ego indi-

gnus

gnus recolo, & per sanctam crucem & mortem tuam libera me (vel, si alius dicit pro eo libera famulum tuum N.) à pœnis inferni, & perducere digneris quò perduxisti latronem tecum crucifixum. Cum Patre & Spiritu sancto vivis & regnas in sæculorum. Amen.

AD JESUM.

O Bone Jesu, ô piissime Jesu, plene misericordiâ, & pietate: O dulcis Jesu, secundum magnam misericordiam tuam miserere huic famulo tuo infirmo: O Clementissime Jesu, te deprecamur illum sanguinè pretiosum, què pro peccatoribus fundere voluisti, ut abluas omnes iniquitates ipsius & respicias in illum humiliter veniam deprecantem, & hoc Sanctum Nomen Jesus invocantem. O nomen Jesu, nomen delectabile, nomen Jesu, nomen confortans! Quid est enim Jesus, nisi Salvator ergo Jesu propter Nomen Sanctum tuum, esto miseris, & salva eum: ne permittas eum damnari, quod de nihilo creâsti: O dulcis Jesu recognosce, quod tuum est, & absterge, quod alienum est. O Benignissime Jesu, miserere ei, dum tempus est miserentibus, ne damnes eum in tempore judicandi. Non enim mortui laudabunt te, Domine, neque omnes, qui descendunt in infernum. O amantissime Jesu, ô consideratissime Jesu, ô mitissime Jesu, ô Jesu salus credentium, ô Jesu salus ad te confugientium. O Jesu dulcis remissio peccatorum omnium. O Jesu Agnus DEI, ô Jesu fili David, ô Jesu fili Mariæ Virginis, libera famulum tuum ab omnibus tribulationibus, quibus eum angustiatum esse cognovisti, & mittere digneris sanctum Angelum tuum de caelis

omnibus derelictum inaudisti; adjuva famulum tuum in extremis constitutum, ut de praeteritis licetis contritionem veram eliciat, ne forte in habitu suo adversarii occursum paveat, tremendum Judicis aspectum accusante conscientia contrescat, sed potius ope tua desideratam ejus faciem jubilo videat, & tecum gaudiis aeternis perfruat.

IV. Virgo dulcissima DEI Genitrix MARIA, cruciatus, & angustias tuas, quas sustinuit cor tuum quando Filius tuus Dominus Noster JESUS Christus clamantibus Judæis: crucifige, crucifige: mortuus est, & supplicio crucis additus, subter huic famulo tuo in extremis laboranti, ne mortuæ ternæ contra eum sententia proferatur, sed potius vitam lætus te intercedente transeat sempiternam.

V. Intemerata & in æternum benedicta VIRGO MARIA, famulo tuo in hoc extremae necessitatis titulo subveni, illos tuos misericordes oculos ad lumen converte; ostende illi dulcissimam faciem tuam & in virtute S. crucis inimicos ejus omnes dispece. Libera eum ex omni angustia, ut tecum, & cum sanctis spiritibus suis Redemptori suo æternas reuerentiarum actiones. Reminiscere miserationum tuarum, ô Mater misericordiae, & secundum multitudinem miserationum tuarum animæ illius contulere.

MARIA Mater gratiae,

Mater misericordiae.

Tuum ab hoste protege,

Et horam moris suscipe. Amen.

AD MICHAELEM.

SAncte Michaël Archangele, succurre huic animæ apud altissimum Judicem. O invictissime pater

assiste huic famulo tuo in extremis laboranti, & eum
potenter à dracone infernali defende, & à visione,
fraudéque malorum spirituum. Insuper exoramus
te, ut in hac extrema hora vitæ ipsius, animam ejus
benignè suscipias, ac suaviter in sinum tuum reci-
pias, illamque in locum refrigerij, lucis & pacis per-
ducas cum Domino JESU æternalium regnaturam,
Amen.

MEMBRUM VII.

Orationes pro felici morte obtinenda

Ad IESUM in cruce expirantem.

Domine JESU Christe, per dolores ac cruciatus
illos tremendos, quos sustinuisti pro me, maxi-
mè in illa hora, qua sacratissima tua anima egressa est
de corpore tuo benedicto, miserere peccatricis ani-
mæ meæ in egressu ejus.

Horâ mortis meus flatus

Intret JESU tuum latus.

AD B. VIRGINEM MARIAM

Christo morienti adstantem.

Batissima Virgo MARIA recordare tristissimæ
Billiushoræ, quâ Filio tuo adstitisti in cruce mo-
rienti.

Per dolorem hunc tam fortem

Et per nati tui mortem,

Per sacra ejus vulnera

Et sanguinis ejus merita.

2.

In hora mortis ultima

Adsis mihi charissima.

Horâ mortis meus flatus

Intret JESU tuum latus.

Y 2

AA

Ad SS. CHRISTO morienti adstantes.

S Joannes, S. Joseph ab Arimathea, S. Nicodemus, S. Maria Magdalena, S. Maria Jacobi, Salome, S. Verónica, cæterique Sancti & Sanctæ Dei, qui adstitistis Christo in cruce morienti, pro me in hora mortis meæ.

Horâ mortis meus flatus

Intret JESU dulce latus.

Nota ad primam oratiunculam.

Fuit olim ex Ordine Cisterciensi devotus Cæcilius, qui morbo lethali oppressus, ubi primæ vivis excessit, cænobij sui superiorem coram se conspicuus invisit: ac roganti, quò tenderet, hæc se extinctum recto ad Cælum tramite tendere præpercunctanti, qui flammæ purgatorias evadere spondit, id accidere, quòd crucifixi imaginem præterit, elevatâ in Christum patientem modo supra scripto orâtit. Nec enim irritas esse se preces, vinculis se corporis solutum, penâ liberum evolare in Cælum. Ita Cæsar. l. 12. c. 1.

Nota ad secundam.

Incessit aliquando cupido discipulum, quem assumptâ in Cælum Virgine superstitem, ejus amabilissimo aspectu oculos in terris explendi in mora, abreptus in ecstasi, spectavit coram unâ Filio Virginem, quæ multis, tam de Filij toleratione cruce tormentis, quàm de sua ingenti erga matrem commiseratione ubi disseruit, demum Filio suppliciter rogavit, ut cæleste quoddam munus impertiretur ijs, qui piè horum dolorum meminissent. Respondit Matris precibus Filius, ac mox quatuor hæc

na spondit. Primum, ut quisquis Virginem per e-
jus dolores precaretur, is ante obitum, verum de
peccatis dolorem impetraret. Alterum, hunc eun-
dem certo ipsius, maximè instante morte, præsidio
muniendum. Tertium, cordi ejus supplicia se sua
inscripturum. Denique se matri jus omne conce-
dere, & facultatem dare pro tali quidlibet obtinen-
di. Ita Pomerius l. 4. de B. V. M. p. 4. Kalend. Marian.
17. Decemb. P. Casparus Tausch. de Mat. dolorosa
praxi 1. § 5.

Nota ad tertiam.

SI commemoratio JESU morientis, & sanctissi-
mæ ejus matris ad crucem adstantis, tam est JESU
ac MARIÆ dolorosæ grata, ecquis dubitet, quin
Sanctis, qui ad Crucem adstiterunt, mirificè quoque
accepta futura sit, vicissim suffragiis suis morientibus
nobis opem laturis.

Serviet etiam ad hos dolorosæ matris dolores,
juxta mentem ejusdem recolendos hymnus, unà
cum oratiunculis his appositis.

Hymnus.

Stabat Mater dolorosa
Juxta crucem lacrymosa,
Dum pendebat Filius.
Cujus animam gementem,
Contristantem, & dolentem
Pertransiit gladius:
O quàm tristis & afflicta,
Fuit illa benedicta
Mater unigeniti!
Quæ mærebat, & dolebat,
Et tremebat, cum videbat
Nati pœnas inclyti.

Y 3

Con-

Quis est homo, qui non fleret,
Christi Matrem si videret
In tanto supplicio ?

Quis non posset contristari,
Piam Matrem contemplari,
Dolentem cum Filio ?

Pro peccatis suæ gentis
Vidit JESUM in tormentis,
Et flagellis subditum.

Vidit suum dulcem Natum,
Morientem, desolatum,
Dum emisit spiritum.

Eja Mater fons amoris,
Me sentire vim doloris,
Fac, ut tecum lugeam,

Fac, ut ardeat cor meum
In amando Christum DEUM,
Ut sibi complaceam.

Sancta Mater istud agas,
Crucifixi fige plagas,
Cordi meo validè;

Tui nati vulnerati,
Tam dignati pro me pati,
Pœnas mecum divide.

Fac me verè tecum flere,
Crucifixo condolere,
Donec ego vixero;

Juxta crucem tecum stare,
Te libenter sociare,
In planctu desidero.

Virgo virginum præclara,
Mihi jam non sis amara,
Fac me tecum plangere;

Fac, ut portem Christi mortem

Passionis fac consortem,

Et plagas recolare.

Fac me plagis vulnerari,

Cruce hâc inebriari,

Ob amorem Filij;

Inflammatum & accensus,

Per te Virgo sim defensus

In die Judicij,

Fac me cruce custodiri,

Morte Christi præmuniri,

Confoveri gratiâ.

Quando corpus morietur,

Fac ut animæ donetur

Paradisi gloria,

¶ Tuam ipsius animam doloris gladius pertransivit.

¶ Ut revelentur ex multis cordibus cogitationes.

Oratio.

Interveniât pro nobis, quæsumus, Domine JESU
Christe, nunc & in hora mortis nostræ apud tuam
clementiam B. Virgo MARIA, cujus sacratissimam
animam doloris gladius pertransivit; per te JESU
Christe, Servator mundi, qui cum Patre & Spritu
Sancto vivis, & regnas DEVS in sæcula sæculorum.
Amen.

Alia Oratio.

Domine JESU Christe, qui è cruce depositus in-
ter sanctissima Genitricis tui brachia deponi
voluisti, concede propitius, ut & crucem meam,
quam mihi largiri pro tua bonitate volueris, nun-
quam in vita derelinquam, & in morte ex ea depo-
situs, per clementissimæ Matris tuæ manus, ante te
merear præsentari. Qui vivis & regnas &c.

Y 4

ALIA

ALIE TRES ORATIONES S. MICHAE

tildi à B. Virgine præscripta.

I. Post 1. Ave Maria. O Domina mea S. Maria, ut Deus Pater per Omnipotentiam suam potentissimam effecit, ita mihi, quæso, adsis in hora mortis expellendo à me omnem contrariam potestatem.

II. Post 2. Ave Maria. O Domina mea S. Maria, sicut Filius Dei tantâ te cognitione & claritate cognatus est, ut totum cælum illumines, ita in hora mortis animam meam cognitione fidei sic illustra & corroborea, ut nullo errore aut ignorantia pervertatur.

III. Post 3. Ave Maria. O Domina mea S. Maria, sicut Spiritus S. suum amorem plenè tibi insudit, ita tu in morte dulcedinem amoris divini mihi instilla, ex quo omnis amaritudo mihi reddatur suavissima. Amen.

MEMBRUM VIII.

Invocationes Sanctorum in hora mortis recitandæ.

AD B. VIRGINEM ORATIO

S. Augustini.

I.

O Mater misericordiæ, & Consolatrix eorum, ad tuam recurrunt clementiam! Per eandem supplico, ut impetres mihi gratiam, ut, antequam moriar, peccata mea confessione eluam, & dignè particeps fiam corporis & sanguinis dulcissimi Filij tui. O sanctissima Virgo, per honorem & dignitatem tuam maternitatis, & per puritatem tui sacri corporis, accipe hanc animam festinantem egredi ex mundo.

Libera eam, & defende manu potenti contra omnes accusatores, terrores, & quascunque diabolicas illusiones, Descende ad me, dulcissima Domina, cum caelesti militia, miserere animæ meæ in ejus transitu, effice, ut tutum, & pervium iter habeam ad Filium tuum. Invoco amorem tuum per illum amorem, quo Sanctissima Trinitas excepit animam tuam purissimam, quando è carne tua virginali separabatur. Suppleat gratiosa tua pietas, quidquid meis deest meritis. Succurre mihi in hac hora ultima, ut non habeam obvium principem tenebrarum, ne me vincant, aut decipiant inimici mei.

*AD SS. ANGELOS ORATIO**Hieremiæ Drexelij.*

II.

OVos omnes purissimi Spiritus, SS. Angeli Dei, respicite in me. Hic ego jaceo gemens, & suspirans, quia manus Domini tetigit me. Mors mihi in oculis est; mortalium jam nemo amplius, vos soli potestis succurrere. Judicij dies jam mihi est indictus. Eheu! comparandum est coram summo Judice, & reddenda ratio de cogitatis, dictis, factisque omnibus. Scitis ô beatissimæ mentes, me vilem terræ vermiculum quotidie honori vestro dicere aliquid, aut facere consuetum esse. Ah! ne me deserite in his summis angustijs meis, in hac ultima necessitate; à qua tota mihi pender æternitas. Momentum illud jam imminet, in quo salus mea jam omnis, aut perenne stat exitium. Ah! juvate, & ante Regem Regum pro me supplices procumbite, & meum mihi obsecro, conciliate judicem. Sententiam ego nunc expecto supremam, vos impetrate, ut ea mitis sit, & ad vitam. Mortem, quam ego meritus fuisset æternam,

Y 5

nam,

nam, per vestras preces, merita que liceat deprecari.
 Subvenite SS. Angeli Dei, subvenite, succurrite
 jam jam aderit Judex Christus JESUS. Misere-
 re, JESU! Misere, per omnes SS. Angelos tuos te rogo
 JESU MISERERE.

III.

AD OMNES SANCTOS COELITUM

Oratio D. Augustini.

O Pulchra! ô speciosa domus Domini! ego dilectum
 decorem tuum, ad te suspiro ex hoc meo
 lio, ad te anhelat cor meum, dum deficit vita mea.
 vos Angeli, & Spiritus cælestes, qui estis exercitus
 Dei fortissimus, defendite me in hoc passu
 omnes laqueos Satanæ. Liberate me à periculis
 jus maris procellosi, & à Piratis, qui me persequuntur.
 tur. Vos vestris orationibus deducite hanc con-
 fatam, & contractam cymbam ad portum quietis
 illic vobiscum conquiescam. O Patriarchæ! SS.
 Prophetæ luce divina illuminati! ô Apostoli, &
 peratores Domini gloriosi! Valentissimi JESU
 sti Martyres, sapientissimi Doctores, Humilissimi
 Confessores, purissimæ Virgines, Conjuges, Viri
 & animæ omnes quæ Deo placuistis, adjuvate me
 subvenite, ut salvus perveniam ad portum, ad quem
 vos pervenistis. Peccavi, & sicut ovis quæ perit
 erravi, fateor, neque tamen diffido de bonitate
 mi mei Pastoris; ille me recipiet in suos humeros
 ad vos deducet, ut in vestra Societate exulet anima
 mea gaudio inexplicabili, quo vos jam fruimini.

MEMBRUM IX.

Orationes longiorem affectum certum
 continent.

I.

F I D E I.

Profiteor coram te summa, & prima veritas, Deus, corde & ore, coramque curia cœlesti, totoque orbe, sincere me credere omnia, quæ dixisti, revelasti, & per Ecclesiam Catholicam credenda proposuisti; idque ex speciali dono gratiæ tuæ; præsertim quæ in Symbolo Apostolico, aliisque continentur, affirmans omnia esse certissima. Et in hac fide protestor me cum divino auxilio tuo, quod imploro, velle vivere, & mori; utinam & pro eadem sanguinem profundere dignus forem! & si quid forte occurreret contra eam, undecunque (quod, quæso, avertere digneris) id ex nunc pro tunc detestor, & abrenuntio: adauge mihi fidem, fidelissime JESU, ut in ea moriens non peream, sed habeam vitam æternam. *Hujus professionis, & protestationis exemplum supra positum in Gonzale Medeiros, ardentem ceretum manu tenente potest legi cap. 6. §. 13. memb. 3.*

II.

S P E I.

Ex S. Augustino. Med. c. 39.

Peccavi, ô Juste Judex, mereor mille infernos: non habeo, unde solvam. Mea satisfactio est tuus sanguis, & tua misericordia; quæ absomit, & superat peccata totius mundi. Quamvis peccaverim, & merear deseri, tu tamen non exuisti tuam bonitatem, quâ solitus es salvare peccatores. Non placet tibi, Domine, perditio eorum, qui moriuntur, imò ut mortui viverent, tu mortuus es. Nunc, cum peccatores vivant te moriente, supplico, ut te vivente non moriar ego. Quomodo potero diffidere, ô bone JESU, de tua misericordia, dum recordor, quod cum

essent

essem tuus inimicus, pro me mortuus es, & DEO reconciliasti? Si veniam offerebas, cum non quærerem; modò cum eandem peto, quando benentius impertieris? Tuam dulcissimum nomen, JESU, quod Salvatorem significat, fiduciam præbet, salva animam meam, & dicei, quòd salus. *ex med. cap. 39.*

III.

CHARITATIS.

Ex eodem.

Nunc cognovi te, lux vera, nunc cognovi te sine vitæ meæ. Sis benedictus, & lauderis super, ô Illuminator animæ meæ in tempore tam opportuno. Serò te amavi, amor æternus, quia serò, serò nunc te amem, & melius est serò quàm nunquam. O infelix tempus, in quo te cognovi! ô misera cæcitas, in qua te non vidi! ô profunda surditas, in qua non audiui voces tuas! ô insensibile, & infatuatum cor, quod se immiscuit pulchritudini corruptibili tuarum creaturarum, te deserens, qui es pulchritudo æterna!

IV.

DESIDERII VIDENDI DEI.

Ex S. Gertrude.

O Amor! quando erues animam meam ex hoc mundo? acceleret, ô DEUS meus, dulcedo meæ celeret gloria tuæ præsentia. Deus meus, misericordia mea, absconde me in tuis manibus, in tuis precibus, in hoc amantissimo corde. In te desigunt desideria, mei gemitus ad te sunt, ad te mea suspiria, laudes, & omnis fiducia. Quando tecum ero gloria mea? quando dissolvetur hic laqueus mortis? ô Deus, misericordiam tuam erga hanc magnam peccatorem.

tricem. O amor æterne! quàm dulcis & amabilis est tua Societas? Surge desiderium cordis mei. Ad te sunt oculi mei, ad te aures, nulla mihi alia vox sonet, sonet unica tua bonitas in auribus meis.

V.

Vel. ex cap. 1. soliloq.

Quare faciem tuam avertis gaudium meum per quod gaudeo? Ubi es absconditus pulcher, quem desidero? Vocem tuam audio, & revivisco; sed cur faciem tuam abscondis? fortè dicis, non videbit me homo, & vivet? Eja Domine moriar, ut te videam, videam, ut hîc moriar. Nolo vivere, volo mori, dissolvi cupio, & esse cum Christo, mori desidero, ut videam Christum, vivere renuo, ut vivam cum Christo.

VI.

GRATITVDINIS.

Agnosco Deus meus ex toto corde beneficia, quæ ex manu tua accepi, & me ipsum redono in omnem æternitatem ei, qui amore mei se mihi, imò & suis inimicis tradidit. Redeo, & me tibi restituo, quia tuus sum. Vivo, ut in me vivas, & morior in te, ut te in omnem æternitatem.

VII.

CONTRITIONIS.

Ad SS. Trinitatem.

O Trinitas beatissima! Vehementer pœnitet irrogatæ tibi injuriæ peccatis meis, quæ detestor idcirco. Pater peccavi in cælum & coram te, jam non sum dignus vocari filius tuus. Pœnitet! ah pœnitet, ô Deus propitius esto mihi peccatori! ô unice Patris æterni Fili JESU, cruciatus & mortem tuam acerbissimam, quorum infelix peccator causam me fuisse

fuisse heu quàm me poenitet! pone inter peccata
mea, & iustitiam æterni Patris tui, & miserere mihi.
ô Spiritus Sanctissime, amor & bonitas infinita.
te quòd recesserim conversus ad creaturas cum in
ria, & offensa tanti boni, quàm mihi dolet. In
jicias me à facie tua, sed spiritu tuo Sancto renova
confirma me in æternum, nunquam amplius ab
parer, sed ex omni actione, & vitâ meâ resulet
ria Patri, & Filio, & Spiritui S. sicut erat in pater
pio, & nunc & semper &c.

VIII.

RESIGNATIONIS.

A S. Hieronymo usurpata.

ADvenit tandem, ô Domine, hora mortis, prop
quam in mundum nascimur. Cum hoc onere
cepi beneficium vitæ, ut deinde persolverem
tum mortis. Expirâsti, ô mi redemptor, in car
cùm esses Dominus, ut mori servus non tergiver
retur. Fiat semper voluntas tua: moriatur, moriatur
anima mea, at tamen morte justorum. Scio, quia
Deus & Redemptor meus vivit, & suis temporibus
resuscitabit hoc corpus concussum à tam potentibus
ventis nausæ, fastidiorum, dolorum, & aliorum
rebellium accidentium. Ut inhabitem terras miserabiles
res, dimitto mortalem hanc domum, & hanc carnalem
morti destinatam. Tempus est, ut cantem DEO
hymnum laudis, quia per ignem & aquam deducit
me in refrigerium. Usque adhanc horâ peregrinatus
sum, nunc in patriam ingredior: usque modo periculose
culose navigavi, nunc in portum intro. Deus enim
metransfert de tenebris in lucem; de periculis ad
curitatem; ex paupertate ad divitias; ex pugna ad
victoriam.

victoriã; ex molesto ergastulo hujus corporis ad Patriam, à dolore ad quietẽ & tranquillitatem cœlestis curiæ. Vita mea sensim deficit, ô Deus, in cujus potestate sunt omnia horarum momenta. Fateor, melius est mihi tractare cum morte, quàm cum vitam dolosa, periculosa, proditrice. O bona mors! dulcis facta per mortem Domini mei JESU Christi. Non jam mors dicenda es, siquidem das æternam vitam, & auferis à me febres, & dolores; & fugas à corpore famem & sitim. Veni, ô mors! Soror mea, sponsa mea, amica mea, & monstra mihi JESUM amorem cordis mei, ostende mihi, ubi pascat greges suos hic divinus Pastor; ubi sit merities gloriosæ pulchritudinis optimi Jesu. Surge, anima mea, curre in odorem unguentorum ejus preciosorum, intra in secretum deliciarum ejus. Jam pertransiverunt dies juventutis meæ, & anni informes senectutis transierunt velut umbra, & me solùm reliquerunt. Ad te converto me, Redemptor meus, convertere & tu ad me, ô spes mea unica! Respice, salva, & libera me, & hanc animam erue à carcere corporis istius.

Dies mei sicut fumus evanuerunt, & caro mea sicut flos fani exsiccata est. Jam certè Deus meus advenit tempus, in quo recorderis, & miserearis mei. Aufer à me lugubrem amictum istius corporis, & indu me gloriosa veste immortalitatis. Anima mea in Dei præsentia tota colliquescit, quia fruitur sponso toties, & tam diu quæsito. Surge cœlestis Pater, excipe famentem & prodigum filium. Redit totus defædatus & macer ex longinqua regione, ubi pavit immunda animalia.

HUMILIATIONIS.

A. S. Maria Nepte S. Abraami usurpatas.

Heu me miserabilem ! heu me , quia profanavi
templum Dei ! Eheu ! deturpavi ejus imaginem
& rupi fœdus in baptismo initum , & vota mille
vita facta ! Miseram me ! quæ propter vilissimam
luptatulam averti oculos à Deo meo , & omne
substantiam vendidi . Heu me ! quæ pessum dedi
id , quod comparaveram per tot Sacramenta , & bo
opera ! Quibus deinceps oculis cœlum adspiciam
cùm isti , quos habeo , toti contaminati sint ex ad
malitiæ ? Quibus labiis , quâ linguâ supplicabo
purissimæ Majestati , cùm sint maculata & detur
tam fœdis culpis ? Ad Deum quali cum corde ac
dam ? quomodo loquar ? cùm legem ejus contemp
rim , cùm promissa ei facta violârim , cùm sim peccatis
maculis in corpore , & in anima ! Heu me ! quomodo
vertam ? ð si mors antè rapuisset , quàm talem ma
tiam committerem contra divinâ Majestatem ! Quis
lacrymarum fons poterit eluere tot , & tantas macu
las ! à quantis bonis excidi ! in quanta mala inci
didi ! Convertite me ad te , ð Deus meus ! peccavi peccata
agnosco in te viscera materna , etiâ erga eos qui me
quærunr . Nullum vulnus tantum est , quod tu curare
non possis . Da mihi tempus & locum Pœnitentiæ .
Indigna sum tua misericordiâ , atrameneam mihi
Sanctissimus Filius promeruit . Consequar per illius
quod ex me non mereor . Parce , amantissime Pater
propter id quod es . elue meas maculas sanguine
SUI Christi . Sic , sic non invenietur in me fœditas , quæ
tibi displiceat . Hoc doleo , quod in me invenietur
vestigium rei , quæ tibi displicet .

INDEX TITVLORVM

Instructionis practicæ de Conversa- tione Apostolica.

PARS I.

DE CONVERSATIONE APOSTOLICA IN COMMUNI.

- CAP. I. Quid & quotuplex sit consolatio Apostolica. fol. 1
CAP. II. Quàm fructuosa, atq; ad animarum salutem efficax
fit Apostolica conversatio. 3
CAP. III. Quomodo fructuosè instituenda fit Conversatio
Apostolica. 5
§. 1. *Primum praeceptum.* *ibid.*
§. 2. *Secundum praeceptum.* 7
§. 3. *Tertium praeceptum.* 10
§. 4. *Quartum praeceptum.* 14
§. 5. *Quintum praeceptum.* 16
§. 6. *Sextum praeceptum.* 17
§. 7. *Septimum praeceptum.* 18
§. 8. *Octavum praeceptum.* 20
CAP. IV. Quibus instrumentis præcipuè peragenda sit con-
versatio Apostolica. 24
§. 1. *Quid circa primum instrumentum conversationis,*
nempe Familiaritatem cum Deo observandum. 25
§. 2. *Quid circa secundum instrumentum, nempe circa*
Prudentiam sit observandum. 29
§. 3. *Quid circa tertium instrumentum, auctoritatem*
scilicet, Sitq; sanctitatem sit observandum. 34
§. 4. *Quid de quarto instrumento conversationis Aposto-*
lica, nempe de benevolentia, sit observandum. 37
CAP. V. Quibus motivis excitandus sit Zelus seu fervor ad
Apostolicam conversationem necessarius. 41
CAP. VI. Quomodo impedimenta Zelum animarum retar-
dantia sint removenda. 49

PARS II.

DE CONVERSATIONE APOSTOLICA IN PARTICULARI.

- CAP. I. De Visitatione Amicorum Apostolica. 60
Instruct. III. Z §. 1. *Quis*

Index Titulorum.

- §. 1. *Quis finis prefigi debeat Visitationi Apostolicorum.*
- §. 2. *Qua Persona Visitanda.*
- §. 3. *Quid circa tempus huius Visitationis observandum sit.*
- §. 4. *Quis modus in Visitatione Amicorum Apostolicorum servandus sit.*
- §. 5. *Qua industria in hac Visitatione adhibenda sit.*
- §. 6. *Qua pericula in Visitatione Apostolica declinanda sint.*

CAP. II. De Instructione Apostolica.

- §. 1. *Quid circa Hereticorum Instructionem sit observandum.*
- §. 2. *Quid circa instructionem Catholicorum, & in primis totius Communitatis sit observandum.*
- §. 3. *Quid circa instructionem Senatorum & Iudicum observandum sit.*
- §. 4. *Quid circa instructionem illustrium & nobilium Personarum observandum sit.*
- §. 5. *Quid circa instructionem divitum observandum sit.*
- §. 6. *Quid circa instructionem Patrum familiae observandum sit.*
- §. 7. *Quid circa instructionem mulierum conjugatorum observandum sit.*
- §. 8. *Quid circa Viduarum instructionem observandum sit.*
- §. 9. *Quid circa Monialium instructionem sit observandum.*
- §. 10. *Quid circa instructionem illorum, qui statum Matrimoniale suscipere volunt, sit observandum.*
- §. 11. *Quid circa instructionem eorum, qui Ecclesiasticum vel Religiosum statum amplecti cupiunt, sit observandum.*
- §. 12. *Quid circa instructionem devotarum Personarum observandum sit.*
- §. 13. *Quid circa instructionem Inventutis & Pueritiae observandum sit.*

CAP. III. De Consolatione Apostolica.

- §. 1. *Quid circa consolationem in genere observandum sit.*

Index Titulorum.

§. 2. Quomodo tribulati in genere consolandi sint.	119
§. 3. Quomodo pauperes sint consolandi.	137
§. 4. Quomodo consolandi sint, qui bonorum temporalium jacturam sunt passi.	140
§. 5. Quomodo consolandi sint, qui detrimentum Fama vel Honoris sunt passi.	143
§. 6. Quomodo consolandi sint, quibus amicus, Vel Parentes, vel Liberi sunt mortui.	147
§. 7. Quomodo consolandi sint, qui graves persecutiones pa- tiuntur.	150
§. 8. Quomodo consolandi sint, qui angorem & tristitiam animi patiuntur.	152
§. 9. Quomodo consolandi sint, qui graves tentationes pa- tiuntur.	157
CAP. IV. De Curatione Apostolica Peccatorum.	160
§. 1. Quae industria in genere circa curationem Apostolicam sint observanda.	ibid.
§. 2. Quibus medijs uti debeat Operarius ad Apostolicam pec- catorum Curationem.	164
§. 3. Quomodo agendum sit cum illis, qui inimicitiae depo- nere nolunt.	168
CAP. V. De Captivorum Apostolica confortatione.	172
§. 1. Cur & quomodo Operarius Captivorum specialem curam suscipere debeat.	173
§. 2. Quomodo Captivi ad captivitatis pœnam fructuose sustinendam preparandi sint.	174
§. 3. Quomodo utiliter occupandi sint Captivi.	180
§. 4. Quomodo cõtra têtationes muniendi sint Captivi.	189.
§. 5. Quomodo ad extremum supplicium disponendi & a- nimandi sint Captivi.	194
MEMB. I. Quid ante sententiam fatalem sit observandum.	195
MEMB. II. Quid post latam sententiam sit observandum.	196
MEMB. III. Quid circa ipsam productionem & supplicium sit observandum.	199
MEMB. VI. Quid post mortem Rei sit observandum.	201
CAP. IV. De Apostolica ægrorum & moribundorum Visi- tatione.	203

Index Titulorum.

- §. 1. *Quanti momenti sit ministerium adjuvandi aegros moribundos.*
- §. 2. *Quibus dotibus praeditum esse oporteat Operarium aegris & moribundis fructuose assistere cupit.*
- §. 3. *Quid circa Visitationem agrorum in genere observandum sit,*
- §. 4. *Quibus industriis & cautelis Operarius uti debeat agrorum Visitatione.*
- §. 5. *Quid circa Visitationem agrorum in specie & sit observandum.*
- §. 6. *Quâ ratione ager instruendus sit, ut officio suo satisfiat.*
- §. 7. *Quomodo consolari aegros debeat.*
- MEMB. I. *De corporali solatio aegris praestando.*
- MEMB. II. *De spiritali solatio aegris praestando.*
- MEMB. III. *De aliis consolatiunculis, quae ex occasione apposta dicta creari possunt infirmis.*
- §. 8. *Quomodo occupare debeat aegros Operarius.*
- §. 9. *Quomodo aegri ad Varias Virtutes exercendas sint tractandi & adjuvandi.*
- MEMB. I. *Quomodo ad plures actus Virtutum simul tractandi sint aegri.*
- MEMB. II. *Quomodo ad quamvis Virtutem separatim tractandi sint infirmi.*
- MEMB. III. *Quâ ratione actus Fidei eliciendi sint.*
- MEMB. IV. *Quâ ratione actus Spei eliciendi sint.*
- MEMB. V. *Quâ ratione actus Charitatis exercendi sint.*
- MEMB. VI. *Quâ ratione actus Contritionis eliciendi sint.*
- MEMB. VII. *Quâ ratione actus resignationis eliciendi sint.*
- §. 10. *Quidnam Operarius, cum discedit ab infirmis, observare debeat.*
- §. 11. *Quomodo Infirmi inducendi sint, ut disponantur ad suam.*
- MEMB. I. *Quomodo infirmi ad Confessionem induci debeant.*
- MEMB. II. *Quomodo ad communionem disponendi sint infirmi.*

Index Titulorum.

MEMB. III. <i>Quomodo infirmi ad S. Vnctionem disponendi sint.</i>	272
MEMB. IV. <i>Quomodo infirmi ad Testamentum faciendum disponendi sint.</i>	275
§. II. <i>Quomodo infirmi cōtra tentationes muniendi sint.</i>	277
MEMB. I. <i>De prima tentatione contra fidem.</i>	ibid.
MEMB. II. <i>De diffidentia & desperationis tentatione.</i>	218
MEMB. III. <i>De tentatione ex Vita amittenda timore orta.</i>	280
MEMB. IV. <i>De tentatione ex amore possessorum bonorum orta.</i>	282
MEMB. V. <i>De tentatione orta ex sollicitudine de Conjugibus & Liberis.</i>	ibid.
MEMB. VI. <i>De tentatione impatientia.</i>	283
MEMB. VII. <i>De tentatione ex metu Purgatorij orta.</i>	284
MEMB. VIII. <i>De tentatione ex paenitentia agenda desiderio orta.</i>	285
§. 12. <i>An permittendum sit infirmis, ut alloquantur, & exhortentur alios ante mortem.</i>	286
MEMB. I. <i>Quomodo Maritus conjugem alloqui possit.</i>	287
MEMB. II. <i>Quomodo Parens Liberos alloqui possit.</i>	288
MEMB. III. <i>Quomodo Infirmus alios homines alloqui possit.</i>	290
§. 13. <i>Quibus medijs uti debeat Operarius ad moribundum animandum, & ad mortem ritè disponendum.</i>	292
MEMB. I. <i>Quid circa indulgentias moribundorum sit observandum,</i>	ibid.
MEMB. II. <i>De aqua benedicta.</i>	294
MEMB. III. <i>De Cereò benedictò.</i>	295
MEMB. IV. <i>De Christi crucifixi imagine.</i>	296
MEMB. V. <i>De SS. Nominibus IESVS & MARIA.</i>	298
MEMB. VI. <i>De pijs aspirationibus moribundo suggerendis.</i>	300
§. 14. <i>Quid agere debeat Operarius ad agrum, qui mente parum valet, vocatus.</i>	306
§. 15. <i>Quid post mortem Infirmi facere debeat Operarius.</i>	300
§. 16. <i>Quomodo peste grassante Operarius se gerere debeat.</i>	309
	Z. 3
	§. 17. Va-

Index Titulorum.

- §. 17. *Varia preces apud agros & moribundos dicenda.*
MEMB. I. *Preces ab Operario prius, quam ab infirmo
dat, recitanda.*
MEMB. II. *Psalmi & Evangelia cum precibus pro tem-
opportunitate, & agrotantium pio desiderio, Operario
que arbitrio dicenda.*
MEMB. III. *Ordo commendationis anima.*
MEMB. IV. *Tres pia & utiles morientibus orationes can-
bus Pater & Ave in Agone mortis recitanda.*
MEMB. V. *Protestationes S. Caroli Borromei utilissimae
firmis praelegenda.*
MEMB. VI. *Orationes pro moribundo dicenda.*
MEMB. VII. *Orationes pro felici morte obtinenda*
MEMB. VIII. *Invocationes Sanctorum in hora mor-
cienda.*
MEMB. IX. *Orationes longiorem affectum certum con-
tes.*

I N D E X.

R E R U M P O T I O R U M

In hac Instructione contentarum.

A.

- Allocutio aliorum ante mortem an à moribundo, & quomodo
modo facienda.*
Amicorum mors quomodo toleranda.
Amoris necessitas pro conversione aliorum.
Animæ dignitas.
Aqua benedicta moribundis an & quomodo applicanda.
Aspirationes piæ moribundis suggerendi.
Authoritas quid sit.
Ejus utilitas.
Quomodo procuranda.

B.

- Benevolentia quid sit.*

Index rerum potiorum.

Ejus utilitas, & media.	33
Bonorum temporalium amor quomodo temperandus.	282
Bonorum temporalium jacturam passi quomodo consolandi.	140
C.	
Captivorum cura cur suscipienda.	173
quomodo animandi.	174
quomodo occupandi.	180
quomodo muniendi contra tentationes.	189
Cereus benedictus moribundis cur offerendus.	295
Christi Crucifixi imago quomodo moribundis & cur exhibenda.	296
Collocutio Operarii cum hominibus qualis esse debent.	69
Communitas quomodo instruenda.	89
Consolatio quomodo protestanda.	127
Conversatio Apostolica quid sit.	I
Quotuplex.	2
Ejus utilitas.	3
Quomodo fructuose instituenda.	5
Cura sui ipsius ante alios gerenda.	11
D.	
Devotæ Personæ quomodo instruendæ.	120
Diaboli studium in animabus perdendis.	45
Difficultatis horror quomodo tollendus vel minuendus.	51
Diffidentia nimia cavenda.	57
Divitibus quid observandum.	93
E.	
Ecclesiasticum statum amplecti volentibus quid suadendum.	117
Elevatio mentis Operariis cur necessaria.	6
Evangelia apud ægros recitanda.	314
F.	
Famæ detrimentum passi quomodo consolandi.	143
Familiaritas cum DEO in quo consistat.	27
Z	4
Quis	

Index rerum potiorum.

Ejus necessitas.

Praxis.

Fidei tentationes quomodo superandæ.

H.

Hæreticorum instructio quomodo suscipienda.

ijdem quomodo ad professionem admittendi.

Honoris detrimentum passi quomodo consulendi.

I.

Impatientiæ tentatio quomodo superanda.

Indulgentiæ moribundis quomodo applicandæ.

Infirmi cur visitandi & juvandi.

quomodo visitandi.

quomodo consolandi.

quomodo occupandi.

quomodo ad virtutes excitandi.

quomodo ad confessionem inducendi.

quomodo ad communionem disponendi.

quomodo ad extremam unctionem disponendi.

Inimicitia quomodo tollendæ.

Intentio bona cur Operariis necessaria.

Invocatio Sanctorum in mortis hora quomodo faciendæ.

Judicibus quid observandum.

Juventus quomodo instruenda.

L.

Laboris sterilitas quomodo toleranda.

M.

Magnates quomodo visitandi.

Mansuetudinis necessitas.

Matrimonium contrahere volentibus quid suadendum.

Moniales quomodo instruendæ.

Earum tentationibus quomodo occurrendum.

Mors Liberorum & Parentum quomodo toleranda.

Index rerum potiorum.

Mulierum visitatio quâ cautelâ sit suscipienda. 69

N.

Nobilitas vera quæ sit. 91
Nobilibus quid suadendum. 90
Nomina SS. JESUS & MARIA à moribundis cur pronun-
tianda. 298

O.

Operariorum paucitas. 47
Orationis desiderium quomodo moderandum. 49
Orationes longiores affectum certum continentes. 346
Orationes pro felici morte. 339
Orationes pro moribundis dicendæ. § 13. 331. 334
Ordo commendationis animæ. 324

P.

Patresfamilias quomodo instruendi. 95
Pauperes quomodo consolandi. 137
Peccatorum cura cur & quomodo suscipienda.
quibus mediis procuranda. 160
Periculorum metus quomodo moderandus. 164
Persecutiones quomodo tolerandæ. 52
Perseverantiæ necessitas. 150
Personarum acceptio cavenda. 20
Personis quibus magis succurrendum. 16
Psalmi super ægros recitandi. 17
Protestationes S. Caroli Borromæi. 314
Prudentiæ necessitas. 332
Ejus regulæ. 29
Media. 30
Purgatorii metus quomodo moderandus. 33
284

R.

Rei ad mortem quomodo disponendi ac animandi. 195

S.

Senatoribus quid observandum. 88

Z 5

Solitu-

Index rerum potiorum.

Solitudinis desiderium moderandum.

T.

Tentationes moribundorum quomodo superandæ.

Tentationes quomodo ferendæ.

Testamentum quomodo faciendum.

Tribulati quomodo consolandi.

Tristitia quomodo toleranda.

V.

Viduis quid observandum.

Earum tentationibus quomodo occurrendum.

Visitatio Amicorum quo sine suscipienda.

quæ personæ visitandæ.

quo tempore.

quo modo.

quibus industriis in ea utendum.

quæ pericula declinanda.

Vocatio Operario necessaria.

Uxoribus quid observandum.

Earum tentationibus quomodo occurrendum.

Z.

Zelus quid sit.

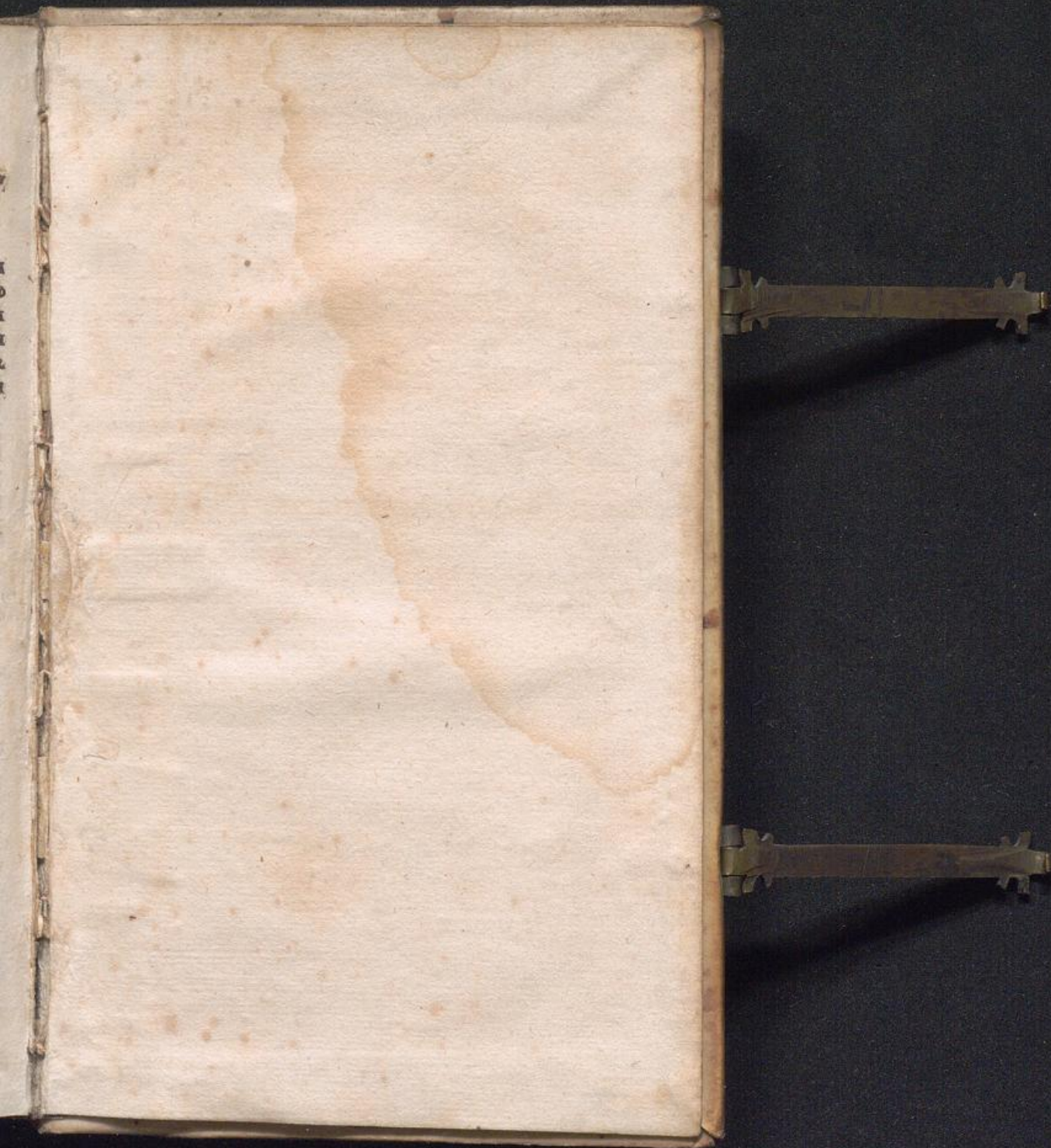
ejus necessitas & utilitas.

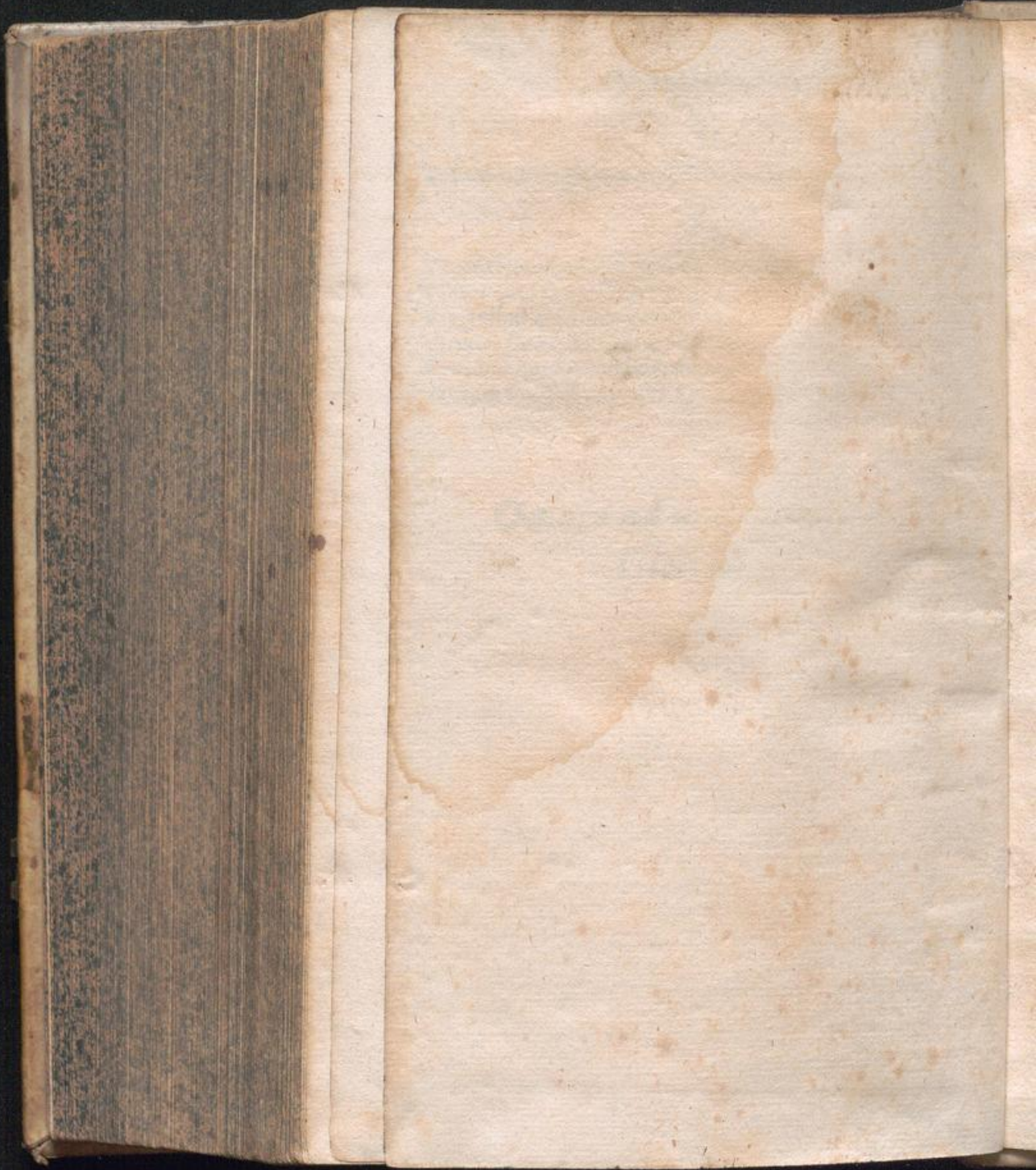
ejus dignitas & præstantia.

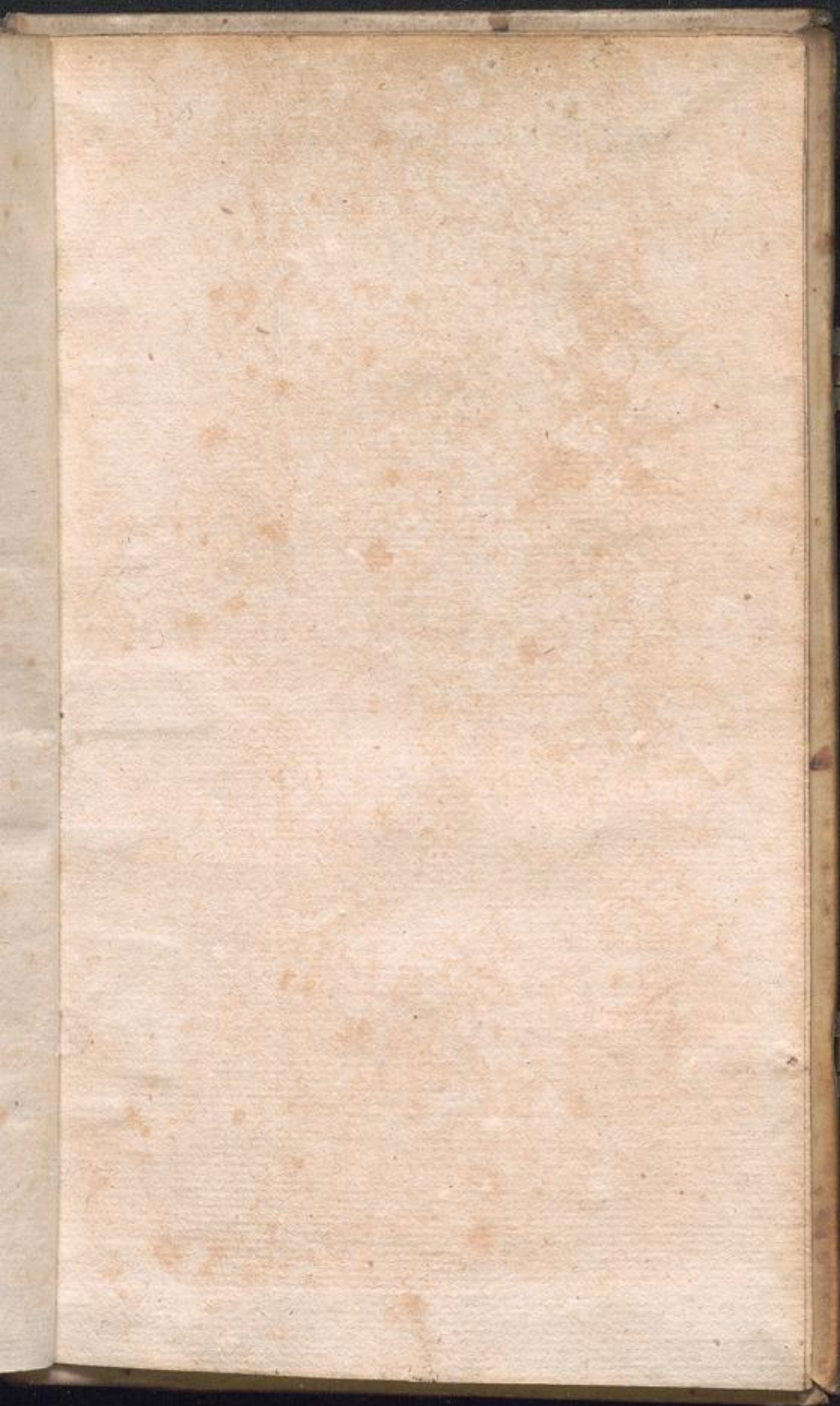
Motiva ad eundem.

Exempla.

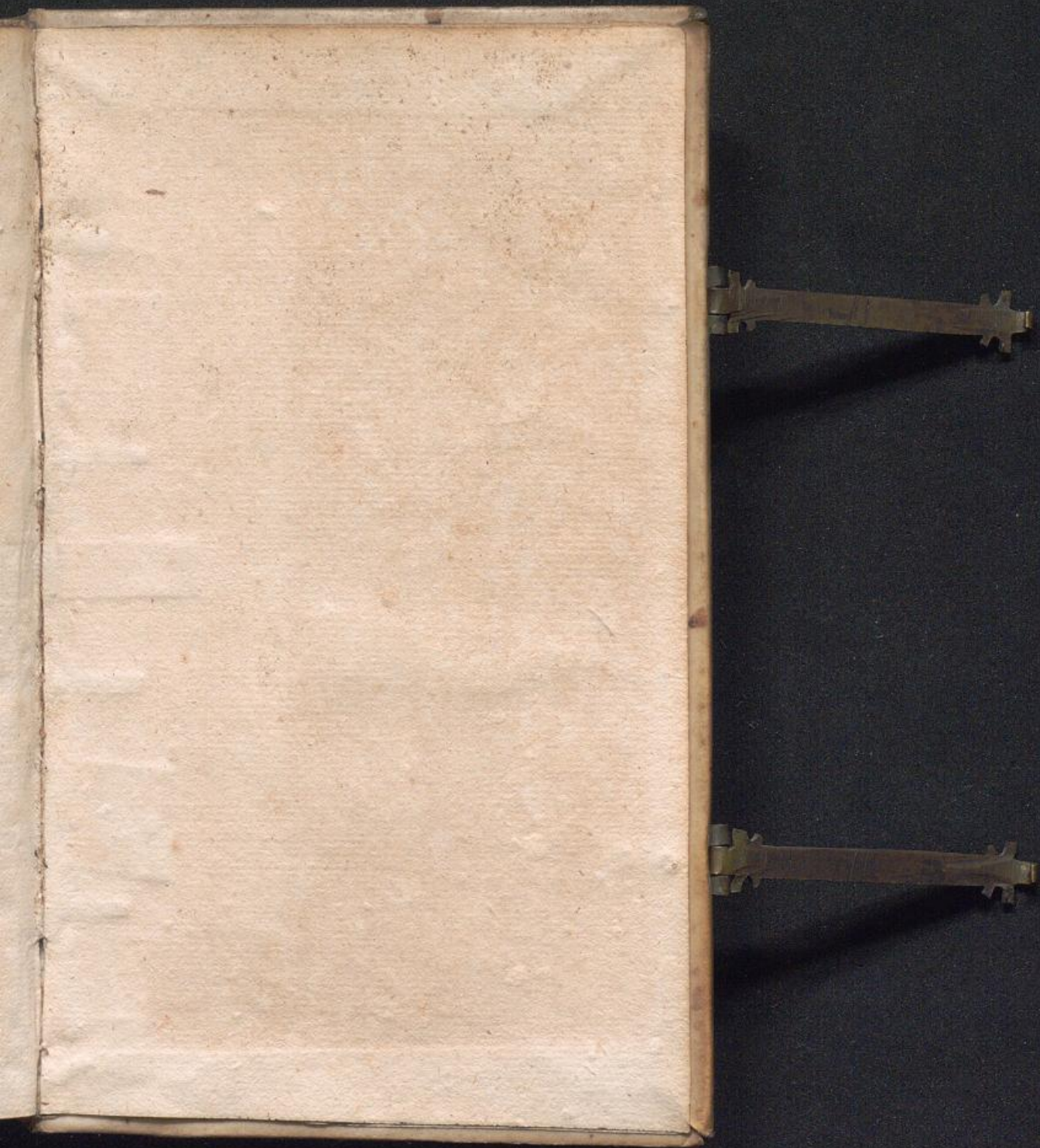
**Omnia ad majorem DEI
Gloriam.**

Th
2562